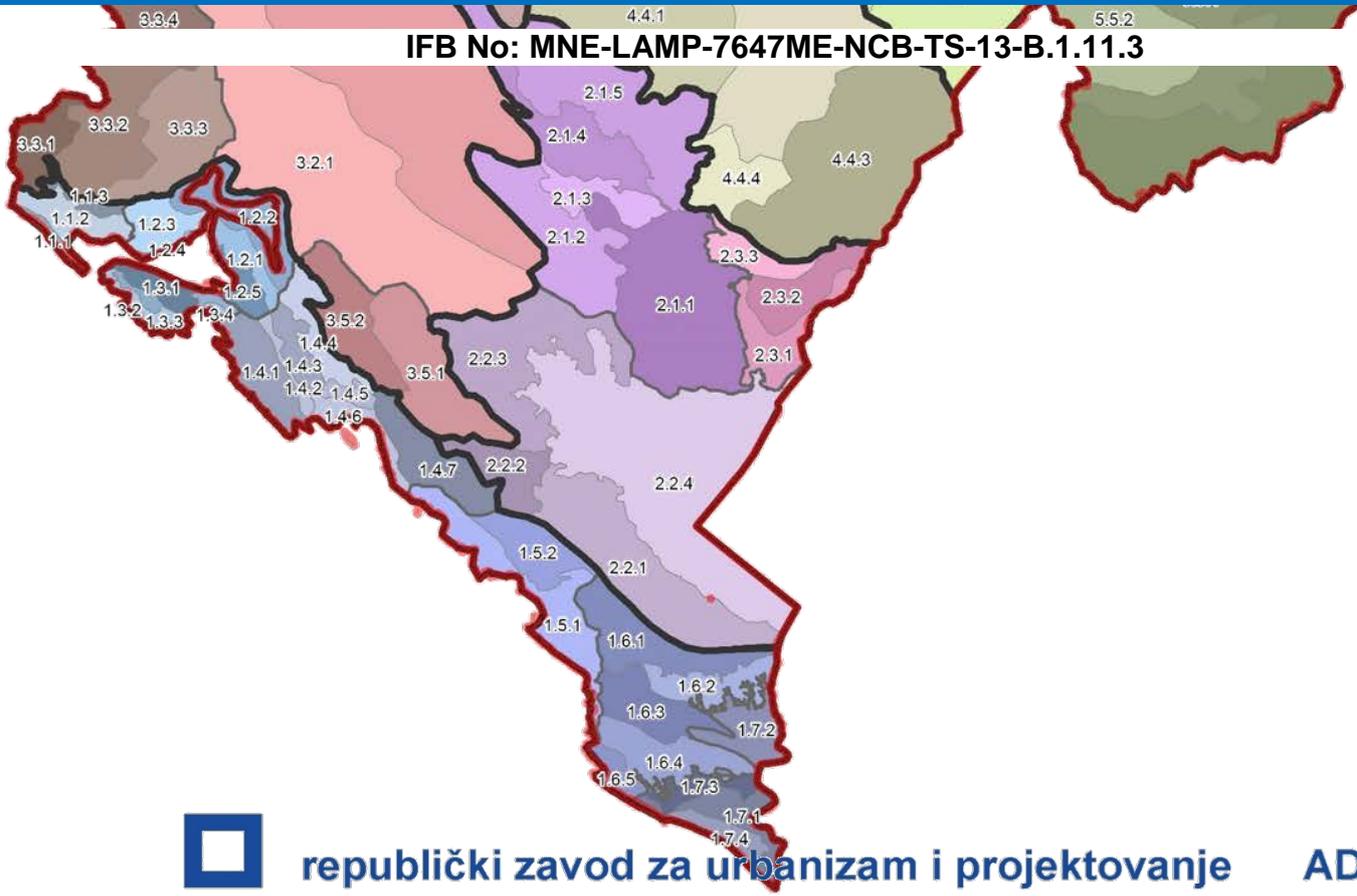

Mapiranje i tipologija predjela Crne Gore

izdvojeni osnovni tipovi predjela i područja karaktera predjela

IFB No: MNE-LAMP-7647ME-NCB-TS-13-B.1.11.3

SADRŽAJ

Uvod

A

Tekstualni dio

- 1 Predjeli Crne Gore: Definisane pojmove
- 2 Prirodne karakteristike: Geografski položaj; Geološka građa; Orografske i geomorfološke karakteristike; Klimatske karakteristike; Hidrogeološke karakteristike; Pedološke karakteristike; Biodiverzitet i zastupljenost ekosistema; Šume Crne Gore; Zaštićena područja Crne Gore
- 3 Kulturna baština
- 4 Predhodna istraživanja: Planiranje predjela u Crnoj Gori
- 5 Zakonska osnova: Evropska konvencija o predjelima
- 6 Karakterizacija predjela Crne Gore: Procjena karaktera predjela; Tipovi karaktera predjela
- 7 Metodologija
- 8 Tipovi karaktera predjela
- 9 Područja karaktera predjela: Predjeli primorskog regiona; Predjeli skadarskog basena; Predjeli kraškog regiona; Predjeli kanjona i visoravni centralnog regiona; Predjeli planina i dolinskih rijeka sjevernog regiona
- 10 Smjernice za oblikovanje predjela
 - 10.1 Smjernice za izradu Studija predjela i Detaljnih studija predjela
 - 10.2 Smjernice za razvoj pojedinačnih djelatnosti
 - 10.3 Smjernice za pripremu opštinskih planova
 - 10.4 Smjernice za sprovođenje politike zaštite, planiranja i upravljanja predjelima
 - 10.5 Smjernice za izdvajanje područja kulturnog predjela i predjela izuzetnih odlika
- 11 Literatura; Reference

B

Grafički dio

- 1 Karta Regionalizacija predjela
- 2 Karta Područja karaktera predjela regionalni nivo
- 3 Karta Područja karaktera predjela lokalni nivo
- 4 Karta Tipovi karaktera predjela

C

Prilozi

- 1 Izvještaj terenskih istraživanja
 - 1.2.2 Predjeli Boko-kotorskog zaliva
 - 1.3.1 Brdoviti predjeli zalivskog predjela Luštice
 - 1.7.1 Močvarni predjeli Ulcinjanske solane i delte Bojane
 - 2.1.6 Antropogeni predjeli Bjelopavličkog područja
 - 3.1.2 Ravničarski predio Nikšićkog polja
 - 4.2.1 Visokoplaninski predjeli pivske planine, Durmitora, i kanjona Sušice

- 4.2.2 Planinski predjeli Drobnjaka i Uskoka (klisura Komarnice)
 - 4.2.2 Planinski predjeli Drobnjaka i Uskoka (Šavnik - Pošćenje)
 - 4.2.3 Visokoplaninski predjeli Sinjavine sa kanjonom Tare
 - 5.3.1 Dolina rijeke Tare
- 2 Izvještaj analize planske dokumentacije, zakonske osnove i kartografskih podataka u GIS sistemu.

Uvod

Raznovrsnost predjela u Crnoj Gori nastala je kombinacijom izuzetnih prirodnih vrijednosti sa različitim lokalnim tradicijama korišćenja prostora, koje su se razvile kao odraz kulturno-istorijskih, socijalnih i ekonomskih prilika.

Predio i prostorno planiranje su nužno međusobno povezani. Prijedlozi prostornog planiranja uvijek utiču na predjele time što ga mijenjaju, pomažu da se očuva ili mu nanose štetu. Predio je neodvojiv dio prostornog planiranja. Erozijska, neadekvatna sistema odvodnje, osiromašene biljne zajednice, loše smještene infrastruktura ili građevinski objekti u ruralnom području često su rezultat neodgovarajućih mjera. U urbanim predjelima nekontrolisano odlaganje otpada, neplanska gradnja, neodgovarajući razvoj ili nedostatak prateće infrastrukture, između ostalog, predstavljaju probleme koji direktno utiču na regionalno i urbanističko planiranje.

Uključivanje prirodnih i kulturnih aspekata u predio može biti korisno za postizanje ciljeva održivosti iz tri glavna razloga: prvo, zato što se u tradicionalnim i autohtonim kulturama pridaje velika važnost prirodnim resursima pa nastaju predjeli visoke estetske vrijednosti koji imaju veliki značaj po okolinu. Drugo, očuvanje pejzažnih vrijednosti svakog područja povezano je sa preživljavanjem kulturnih modela koji ostavljaju trag na morfologiji određene teritorije. Treće, kroz svoj stvarni fizički razvoj predjeli mogu na konkretan i pouzdan način odražavati kulturne ciljeve.

Kroz reformu politike uređenja prostora, država Crna Gora je kao ključne ciljeve prepoznala očuvanje identiteta prostora i prepoznatljivosti crnogorskih predjela. Imajući u vidu da je Crna Gora suočena sa velikim pritiskom razvoja vrijednih prostora, uslijed potebe za ekonomskim prosperitetom, sa jedne strane, osjećajući potrebu za adekvatnim odgovorom i kontrolisanom prostornom organizacijom, sa druge strane, realizuje se niz aktivnosti koje teže maksimalnom uključivanju profesionalnih argumenata, a kroz saradnju sa lokalnim strukturama vlasti i učešće javnosti

Za zaštitu prirodnih i kulturnih predjela od presudnog značaja su dokumentaciona osnova i permanentna istraživanja, na osnovu kojih se formira nova dokumentacija i postojeća upotpunjena informacijama o vrijednostima predjela. Stanje dokumentacije ukazuje na potrebu istraživanja svih predionih vrijednosti. Stručna istraživanja su jedini pravi način da se navedene vrijednosti potvrde i da se materijalnim dokazima opravda njihovo stavljanje pod režim zaštite. Pri tome, neophodno je stvoriti uslove da se dokumentaciona baza podataka radi u digitalnoj formi i u skladu sa evropskim standardima u ovoj oblasti. S obzirom da planiranje predjela određuje kapacitet ekosistema po pitanju raznih potencijala prirode, ono na taj način daje mogućnost istraživanja međusobne povezanosti zemljišta, vode, vazduha, klime, biljnih i životinjskih vrsta. Shodno tome, efekti svih postojećih i predloženih korišćenja zemljišta se trebaju dokumenovati. Zbog toga je potrebno planiranje predjela koristiti kao „pristup sa više resursa i kroz razne sektore“. On čini da slikovit predio i prirodni ekosistem budu osnova za sva razmatrana, odnosno planirana korišćenja zemljišta. Planiranje predjela, takođe omogućava da se svi zahtjevi zaštite prirode i upravljanja predjelom razmotre pri odlukama o planiranju. Ono određuje kapacitet prirodnih resursa i njihovih ograničenja, kao i smjernice za procjenu posljedica po životnu sredinu i kompatibilnosti drugih projekata i mjera. Shodno tome adekvatno i blagovremeno planiranje predjela je neophodna osnova za sve odluke pri procesu planiranja.

Prediona raznovrsnost predstavlja bogatstvo jedne zemlje. Na očuvanje predione raznovrsnosti mogu da utiču ubrzana urbanizacija, nelegalna gradnja, infrastrukturni projekti, neadekvatno lociranje turističkih kapaciteta. Do promjena dolazi i u ruralnim područjima, uglavnom zbog depopulacije, napuštanja tradicionalnog načina obrađivanja zemlje, bespravne i nekontrolisane gradnje, ali i zbog planova i planskih smjernica kojima se nijesu poštovala prirodna obilježja prostora i tradicionalni oblici izgradnje.

Najvredniji predjeli su upravo resurs za razvoj turizma, a neadekvatnim tretiranjem vrijednih predjela turističke destinacije gube na kvalitetu.

Tekstualni dio

1 Predjeli Crne Gore

Definisanje pojmova

Predio znači određeno područje, viđeno ljudskim okom, čije su karakteristike rezultat međusobnog djelovanja prirodnih i/ili ljudskih faktora (Evropska konvencija o predjelima).

Prediona politika znači odnos nadležnih javnih vlasti kojim one izražavaju opšta načela, strategije i smjernice koje omogućavaju preduzimanje određenih mjera s ciljem zaštite, upravljanja i planiranja predjela (Evropska konvencija o predjelima).

Cilj kvaliteta predjela znači, za određeni predio, stav nadležnih javnih vlasti kojom izražavaju težnje javnosti u pogledu karakteristika predjela iz njihovog neposrednog okruženja (Evropska konvencija o predjelima).

Zaštita predjela znači djelovanje, u cilju zaštite i održavanja značajnih ili karakterističnih obilježja takvog predjela, što se opravdava njegovom vrijednošću kao baštine, a koja je proizašla iz prirodne konfiguracije i/ili ljudske aktivnosti; (Evropska konvencija o predjelima).

Upravljanje predjelima znači djelovanje, sa stanovišta održivog razvoja, radi osiguranja redovne brige o predjelima, s ciljem vođenja i usklađivanja promjena nastalih usljed socijalnih, ekonomskih procesa i procesa u životnoj sredini (Evropska konvencija o predjelima).

Planiranje predjela znači djelovanje usmjereno na budućnost, s ciljem unapređenja, obnove ili stvaranja predjela (Evropska konvencija o predjelima).

Kulturni predio je posebno geografsko područje ili jedinstvena nepokretnost (posjed) „...koje predstavlja kombinaciju prirode i djelatnosti čovjeka...“ (Komisija za svjetsko naslijeđe (World Heritage Committee)).

Prirodni predio je predio bez vidljivog čovjekovog uticaja. Predioni elementi u prirodnom predjelu imaju visok stepen povezanosti.

Karakter predjela - dosledna i jasna šema predionih elemenata koji predio čini prepoznatljivim, drugačijim u odnosu na ostale predjele.

Područje karaktera predjela - su jedinstvena geografska područja-predione cjeline koja imaju svoj individualni karakter i identitet. Kada se procjena predjela bavi područjima karaktera predjela ona daje realni duh, smisao indentiteta i posebnosti prostora

Tipovi predjela - se uglavnom baziraju na **prirodnim karakteristikama** i ponavljaju se u prostoru, npr. imaju sličnu geološku podlogu, topografiju, hidrologiju, vegetaciju i matricu naselja i sl. To ne znači da su sva ova područja indentična već da postoje zajedničke šeme koje se mogu uočiti i na karti i na terenu. Prisustvo većeg broja tipova ukazuje na veću raznovrsnost predjela.

Predioni element - najmanja, relativno homogena ekološka jedinica strukture predjela, prirodnog ili antropogenog porijekla.

Predioni obrazac - prostorni raspored elemenata u predjelu, koji mu daje posebnu mozaičnost.

Karakterizacija predjela - proces izdvajanja predjela sličnog karaktera, njihovo kartiranje, klasifikacija i opis.

Vrijednost predjela - proizilazi iz kvaliteta života, predione raznolikosti, kulture, naučne, ekonomske i ekološke vrijednosti. Odnosi se na relativne vrijednosti koje su dodijeljene različitim predjelima. Predio može da bude vrednovan od strane različitih interesnih zajednica koje prepoznaju njegov vizuelni aspekt.

Kvalitet predjela - zasniva se na fizičkom stanju predjela, njegovoj prirodnosti, iz vizuelne, funkcionalne i ekološke perspektive. Odražava stanje pojedinih karakteristika i elemenata predjela koji čine njegov karakter.

Osjetljivost predjela - Relativna sposobnost predjela da prihvati određeni tip razvoja/promjena bez neprihvatljivih suprotnih uticaja, uzimajući u obzir vjerovatnoći postizanja odgovarajućeg ublažavanja uticaja. Ona se bazira na procjeni kraktera predjela i vizuelne osjetljivosti.

2 Prirodne karakteristike

Prirodni faktori kao što su geološka građa i morfologija, klimatske karakteristike, vegetacijski i pedološki pokrivač su osnova na kojoj se bazira svaka analiza predjela. Tako unutar jednog klimatskog pojasa mogu postojati različiti predjeli ali oni dijele slične karakteristike regionalnog klimata. Reljef utiče na raspored i količinu padavina. Raščlanjenost reljefa u planinskim predjelima stvara razlike između klime zatvorenih depresija i planina, prisojnih i osojnih strana. Kada se posmatraju prirodne karakteristike predjela one su najvidljivije kroz opažanje prisustva, forme i tipa vegetacijskog pokrivača na koji direktno utiču svi ostali prirodni faktori (geološka građa, pedološka podloga, klima). Vegetaciju ne treba svatati samo kao ekološki fenomen, već kao fizička komponenta predjela koja ima visinu volumen, teksturu, boju i funkciju. Raznovrsnost vegetacije pozitivno utiče na doživljaj slike predjela. Vegetacija je u ovom slučaju posmatrana kroz svoju globalnu strukturu kao mješavina florističkih elemenata prema svojoj formi i strukturi. Raznolikost vegetacije u horizontalnom i vertikalnom pravcu bogatstvo biljnih vrsta i brojne florističke specifičnosti ovog područja takođe su utkane u morfologiju pejzaža.

Geografski položaj

Crna Gora je u osnovi jadransko - mediteranska i dinarska zemlja, smještena u južnom dijelu državne zajednice, između 41°39' i 43°32' sjeverne geografske širine, i 18°26' i 20°21' istočne geografske dužine. Sa zapada se graniči s Hrvatskom i Bosnom i Hercegovinom, sa sjevera i sjeveroistoka sa Srbijom, sa jugoistoka Albanijom i sa jugozapada Jadranskim morem.

Površina Crne Gore iznosi 13.812 km² a mora 4.800 km². Prema popisu iz 2003. godine imala je 674.951 stanovnika, sa ostvarenom gustom naseljenosti od 44,8 stanovnika na 1 km² površine.

Geološka građa

Teritoriju Crne Gore izgrađuju različite vrste sedimentnih magmatskih i metamornih stijena, paleozojske, mezozojske i kenozojske starosti. Prema litološkom sastavu u Crnoj Gori su najzastupljenije karbonatne stijene predstavljene krečnjacima, dolomitičnim krečnjacima i dolomitima paleozojske i mezozojske starosti, koje izgrađuju oko 65% njene teritorije. Podređeno učešće u građi terena imaju:

- Klastični (mehanički) sedimenti, paleozojske, trijaskne, paleogene i neogene starosti, predstavljajući glincima, pješčarima i laporcima;
- Metamorfne stijene paleozojske starosti, predstavljene škriljcima višeg i nižeg kristaliniteta, koje su zastupljene u sjeveroistočnom dijelu Crne Gore;
- Vulkanske stijene, otkrivene na više lokacija duž Crnogorskog primorja, središnjem i sjevernom dijelu Crne Gore;
- Kvarterni sedimenti (glina, pjeskovi, šljunkovi) deponovani u karstnim poljima i većim depresijama.

Orografske i geomorfološke karakteristike

Razvoj reljefa Crne Gore predisponiran je intenzivnom geotektonskom aktivnošću tokom geološke evolucije.

Na teritoriji Crne Gore može se izdvojiti više reljefnih cjelina. To su: Crnogorsko primorje, Zaravan dubokog krša (Krivošije, Grahovski kraj, Rudine i Banjani), središnja udolina Crne Gore, oblast visokih planina i površi i Oblast sjeveroistočne Crne Gore.

Crnogorsko primorje zahvata uzani obalni pojas, koji je Orjenom, Lovćenom, Sutormanom i Rumijom oštro odvojen od ostalog dijela Republike. Njihove strme strane i vertikalni odsjeci su izbrazdani dubokim točilima i nazubljenim grebenima.

Uzani pojas, između niskih brda uz obalu i planinskog lanca u zaledju, izgrađuju mekane vodonepropusne strijene. U ovom pojasu formirani su kompleksi ravnih terena, od kojih se prostranstvom ističu Ulcinjsko i Vladimirska polje na jugoistoku, Barsko, Buljaričko i Budvansko polje u središnjem dijelu, Mrčevo i Grbaljsko polje i uvala Sutorina u području Boke Kotorske.

Zaravan dubokog krša prosječne visine 800 - 1.000 m, niži je dio planinskog prostora Crne Gore, koji predstavlja najtipičniji predio krša na svijetu. Ova prostrana krečnjačko-dolomitska površ, dužine 100 km i 50 km širine, stepenasto se spušta od sjeverozapada ka jugoistoku, sve do skadarske depresije.

Čitava zaravan je oblast tzv. ljutog krša - „holokarsta“, sa svim specifičnim oblicima reljefa i specifičnom hidrografijom. Osnovnu geomorfološku strukturu regije karakterišu planinska bila Orjena, Lovčena, Rumije, Somine, Njeguša, Pustog lisca, Budoša i Garča kao i mala kraška polja: Cetinjsko, Njeguško, Dragaljsko i Grahovsko.

Središnja udolina Crne Gore, odnosno oblast Zetske i Bjelopavličke ravnice, Nikšićkog polja i klanca Duge, veoma je naglašena morfološka i geotektonska crta u prostoru Crne Gore i Dinarida u cjelini. Proteže se između Gatačkog polja i Skadarskog jezera i dalje prema jugoistoku, otvorena je prema Jadranskom moru.

Oblast visokih planina i površi obuhvata najveći dio sjevernog područja Crne Gore, po mnogim karakteristikama jedan od najtipičnijih prostora Dinarida u cjelini. Čine je više planinskih lanaca, dinarskog pravca pružanja, između kojih su planinske površi i duboki kanjoni. Među planinama ističu se: Golija, Vojnik, Maganik, Prekornica, Žijovo, Volujak, Ljubišnja, Durmitor, Sinjajevina, Bjelasica, Komovi, Visitor i Prokletije. U oblasti visokih planina i površi posebnu geomorfološku specifičnost čine kanjonske doline Morače, Tare i Pive.

Sjeveroistočna oblast se prostire pravcem sjeverozapad - jugoistok u dužini od 140 km i širini od 35 km. Najveći dio ove oblasti izgrađuju paleozojske stijene (izvorišni djelovi Čehotine i Ljubovidje, djelove područja Pljevalja i Rožaja) kao i više mjesta u rječnim dolinama. Za formiranje određenih oblika reljefa imaju značaj mlađe neogene naslage u kotlinama i uvalama, prije svega u Beranskoj i Pljevaljskoj kotlini, gdje se nalaze ležišta uglja. U okviru ove oblasti kao posebne cjeline izdvajaju se doline Čehotine, Lima i Ibra.

Sa stanovišta sličnosti problematika uređenja i zaštite prirodnih vrijednosti prostora Republike, teritorija Crne Gore može se podijeliti na tri, u određenom smislu, jasno izdvojene regionalne cjeline: primorski, središnji i sjeverni region.

Klimatske karakteristike

Klima u Crnoj Gori je, pored geografske širine i nadmorske visine, određena i prisustvom velikih vodenih površina (Jadransko more, Skadarsko jezero) kao i karakteristikama reljefa. Primorje i Zetsko-Bjelopavlička ravnica su oblasti u kojima vlada mediteranska klima, što znači da to područje karakterišu duga, vrela i suva ljeta i relativno blage i kišovite zime. Mjesta u dolinama, kao što su Podgorica, Danilovgrad i druga imaju u januaru nižu temperaturu od primorskih mjesta na približno istoj geografskoj širini, dok u toku ljeta imaju nešto višu temperaturu. Toplim ljetima se naročito ističe dolina Zete, i na ovom području je registrovan apsolutni maksimum temperature vazduha u Crnoj Gori i najveći prosječni broj tropskih dana.

Znatno oštrij klimu, imaju kraška polja, koja se nalaze na višim nadmorskim visinama, i koja su od Jadrana udaljena 20 do 60 km. Zimi, tokom anticiklonarnih situacija, u tim poljima se taloži hladan vazduh spuštajući se po stranama okolnih planina, dok se ljeti prizemni sloj vazduha u njima prilično zagrije, usled čega je godišnje kolebanje temperature vazduha povećano.

Centralni i sjeverni dio Crne Gore ima neke karakteristike planinske klime, ali je evidentan i uticaj Sredozemnog mora, što se ogleda kroz režim padavina i višoj srednjoj temperaturi najhladnijeg mjeseca. Krajnji sjever Crne Gore ima kontinentalni tip klime, koji osim velikih dnevnih i godišnjih amplituda temperature karakteriše mala godišnja količina padavina uz prilično ravnomjernu raspodjelu po mjesecima. U planinskim oblastima na sjeveru Republike ljeta su relativno hladna i vlažna, a zime duge i oštre, sa čestim mrazovima i niskim temperaturama, koje naglo opadaju sa nadmorskom visinom.

Prema režimu padavina razlikujemo mediteranski i umjereno-kontinentalni režim. Mediteranski režim se odlikuje maksimalnim količinama padavina u novembru i decembru, a minimumom u julu i avgustu. Umjereno-kontinentalni režim se odlikuje češćim padavinama u drugoj polovini ljeta, sporednim maksimumom u oktobru i minimumom u februaru. Između dva pomenuta područja, dakle u najvećem dijelu Crne Gore, maritimni pluviometrijski režim je nešto modifikovan planinskim i kontinentalnim režimom padavina.

U Evropi se područje Crne Gore, naročito njene južne oblasti, smatraju bogatim suncem. Dužina trajanja sunčevog sjaja je naravno u obrnutoj srazmeri sa oblačnošću i povećava se sa blizinom obale. U oblasti primorja godišnje trajanje sijanja sunca iznosi u prosjeku od 2.430 do 2.570 časova, dok se u planinskim krajevima udaljenim od mora ono kreće od 1.630 do 1.930 časova.

Uz pomenute glavne činioce, prisutni su i brojni uticaji, koji, u većoj ili manjoj mjeri, djeluju na stvaranje varijeteta lokalne klime.

Hidrogeološke karakteristike

Crna Gora raspolaže značajnim količinama podzemnih voda, kako u okviru karstne vodonosne sredine, tako i u okviru kvartarnih aluvijalnih i glaciofluvijalnih vodonosnih sredina intergranularne poroznosti.

Zone isticanja skoncentrisane su uglavnom duž lokalnih erozionih bazisa, tj. po obodu karstnih polja i depresija (Nikšićko polje, Zetsko-bjelopavlička ravnica, Skadarsko i Bilečko jezero) duž kanjona vodotoka i glavnog erozionog bazisa u primorskom pojasu. Uglavnom zastupljeni su gravitacioni izvori, sa velikim nagibom u zoni isticanja. Od ovih izvora najveće izdašnosti su Vidrovanska i Rastovačka vrela u Nikšićkom polju, Dobropoljska vrela u Bjelopavličkoj ravnici, izvori Piletića i izvori pod Vjetrinom u kanjonu Morače, Bijeli Nerini u kanjonu Mrtvice, Bukovačka vrela, Dubrovska vrela, vrelo Dube, Nozdruč, Rastioći i dr., u kanjonima Pive i Komarnice, vrelo Bistrice, Mušovi bukovi, Ljutica i dr., u kanjonu Tare, Tvrdraš i vrelo Breznice u slivu Čehotine, Alipašini izvori u slivu Lima, vrelo Ibra i niz drugih izvora.

Ukupni kapacitet izvorišta karstnih izdanskih voda u hidrološkom minimumu, koja se koriste za snabdijevanje vodom za piće, stanovništva i manjih industrijskih potrošača na teritoriji Republike (4.000 l/s) čini manje od 10% od ukupnog hidrološkog potencijala slivova izvorišta u hidrološkom minimumu. Ovdje nijesu uračunata bogata ležišta izdanskih voda u okviru aluvijalnih i glaciofluvijalnih sedimenata intergranularne poroznosti (Čemovsko polje, Tuško polje i dr.). Jasno je da raspoložive količine podzemnih voda znatno premašuju sadašnje potrebe za vodom i da strategiju dugoročnog vodospabdijevanja treba bazirati isključivo na podzemnim vodama.

Mineralne vode zastupljene su prije svega u zoni unutrašnjih Dinarida, odnosno na području Bijelog Polja i Rožaja. To su kisjele vode, koje po hemijskom sastavu pripadaju hidrokarbonatnoj klasi, natrijskog tipa. Najpoznatije pojave mineralnih voda u okolini Bijelog polja nalaze se u dolinama Lješnice (izvor Čeoče) i Sljepašnice. U okviru središnje zone Crne Gore poznat je samo jedan termalni izvor u kanjonu Komarnice (Ildža) temperature u ljetnjem periodu godine 26o C koji je potopljen vodama Pivske akumulacije. U Primorskom pojasu pojave mineralnih voda registrovane su u okolini Ulcinja i Igala.

Pedološke karakteristike

- U Crnoj Gori dejstvom prirodnih faktora klime, geološke podloge, reljefa, vegetacije i čovjeka obrazovala su se raznovrsna zemljišta. Izdvajaju se sledeći tipovi zemljišta:
- **Kamenjar (Litosol) i sirozem (Regosol)**, površine 38.470 ha, su inicijalna zemljišta na kompaktnim stijenama i rastrošenom regolitu;
- **Krečnjačko-dolomitna crnica (Kalkomelansol)**, površinbe 660.000 ha, je najrasprostranjenije zemljište u Crnoj Gori;
- **Rendzina**, površine 31.205 ha, slična krečnjačkoj crnici, gradjom profila i osobinama, ali se obrazuje na rastresitom karbonatnom supstratu. Sadrži više skeleta nego crnica, a obradive površine su dublji varijeteti vrača, kraških polja i manjih zaravni;
- **Humusno silikatno zemljište (Ranker)**, neznatne površine (6.825 ha), jer se obrazuje na silikatnim podlogama iznad 1500 m n.v. Odlikuje se jako kiselom reakcijom i visokim sadržajem humusa;
- **Smedje kiselo zemljište (Distrični kambisol)**, površinom od 394.825 ha dolazi na drugo mjesto, najviše rasprostranjeno u sjevero-istočnoj Crnoj Gori;
- **Smedje eutrično zemljište (Eutrični kambisol)**, površine 118.275 ha, zauzima najniže djelove rečnih dolina (stere rečne terase), kotlina i kraških polja;
- **Smedje zemljište na krečnjaku (Kalko kambisol)**, površine 35.000 ha, je prelazna forma izmedju krečnjačke crnice u crvenice;
- **Crvenica (Terra rossa)**, površine 84.000 ha, rasprostranjena u Crnogorskom primorju u basenu Skadarskog jezera do oko 500 - 600 m n.v.;

- **Deluvijalna, aluvijalna i močvarna zemljišta**, oko 43.500 ha, zauzimaju najniže terene, podnožja brda i aluvijalne ravni uz vodotoke i na obalama Šaskog, Plavskog i Skadarskog jezera.

Biodiverzitet i zastupljenost ekosistema

Dosadašnja istraživanja pokazuju da je područje Crne Gore jedan od značajnih centara biodiverziteta u Evropi. Na teritoriji Crne Gore rasprostranjen je veliki broj raznovrsnih ekosistema:

- zastupljeni su različiti elementi flore i faune od submediteranske termofilne vegetacije, preko mezofilnih, kserofilnih ili frigidofilnih listopadnih šuma do četinarskih šuma evro-severno-američkog, reiona sa različitim biološkim vrstama;
- na planinskim masivima razvijena je visokoplaninska vegetacija sa elementima alpsko-visokonorijске regije. Značajni doprino visokom stepenu biodiverziteta daju slatkovodni i morski ekosistemi;
- na prostoru Crne Gore, smjenjuju se gotovo svi kopneni biomi Evrope, u okviru kojih je rasprostranjen veliki broj azonalnih i intrazonalnih tipova ekosistema;
- na teritoriji Crne Gore potencijalna vegetacija uključuje više različitih fitogeografskih regiona;
- osim različitih regiona na teritoriji Crne Gore su u vidu horionskih enklava ili određenih areal tipova zastupljena još 3 floristička horiona Evrope: Cirkumarktički, Cirkumborealni i Makronezijsko-Mediterranski floristički region;
- posebnu vrijednost biodiverziteta čine endemične i reliktnе vrste i ekosistemi koji su u svom rasprostranjenju ograničeni samo na teritoriju Crne Gore, pa su samim tim i od globalnog značaja;
- približno 20% ukupne flore pripada endemičnim i subendemičnim biljkama, od kojih su endemi i rasprostranjeni samo na teritoriji Crne Gore ili njihovi areali neznatno zalaze u teritorije susjednih republika i država;
- biogeografski položaj Crne Gore na glavnim pravcima migracije velikog broja migratornih vrsta životinja na putu od kontinentalne Evrope ka Mediteranu i dalje ka Africi i Aziji uslovljava u velikom delu godine prisustvo ovih vrsta, medju kojima su mnoge medjunarodnog značaja;
- u Crnoj Gori je na osnovu raspoloživih podataka ustanovljeno da je od ukupno oko 3.250 vrsta vaskularne flore, oko 20% ugroženo, od kojih su samo neke vrste sasvim iščezle (*Ephedra major*);
- fauna beskičmenjaka, s obzirom da nastanjuje sve ekosisteme, praktično je izložena svim negativnim uticajima ljudskih djelatnosti, a posebno raznim oblicima zagađivanja vazduha, voda i zemljišta;
- stanje faune kičmenjaka, naročito pojedinih taksonomskih grupa, više je nego nezadovoljavajuće sa izraženom tendencijom daljeg pogoršanja;
- prema nepotpunim podacima, u kategoriju iščezlih vrsta ptica, sa područja Crne Gore, može da se vrssta blizu 10%, dok su lokalno, za manja područja, ti procenti dostigli izuzetno visoke vrednosti.

Bez obzira na izuzetno visok diverzitet, recentna vegetacija, a samim tim i ekosistemi Crne Gore danas su u velikoj mjeri ugroženi. Stepен ugroženosti pojedinih vegetacijskih oblika - ekosistema nije isti i zavisi prije svega od vrste i intenziteta antropozoogenog pritiska, prostornog položaja i ekonomskog interesa čovjeka za njihovu eksploataciju.

Šume Crne Gore

Šume predstavljaju jedan od najznačajnih prirodnih dobara. Šume su osnov biodiverziteta, a predstavljaju ključni faktor u očuvanju predionih cjelina. Prema Zakonu o šumama Crne Gore šume predstavljaju dobro od opšteg interesa, a načelo trajnosti se postavlja kao osnova.

Šume su ekosistemi koji su sa pejzažnim karakteristikama jednog podneblja povezani i u vremenu i prostoru, tako da svako narušavanje prostora pod šumama imaju dugoročne posljedice po pejzažne karakteristike. Zato je za spoznaju pejzažnih karakteristika neophodno prepoznavanje i klasifikacija osnovnih šumskih zajednica.

Po važećem Zakonu o šumama (Sl. list br. 74/10) pod šumom se smatra zemljište veće od 50 ari, koje je obraslo šumskim drvećem čiji je sklop krošanja iznad 10% površine zemljišta i visine dominantnih stabala iznad 5 m, odnosno drvećem koje je sposobno da u doba fiziološke zrelosti dostigne tu visinu.

Šumom ili šumskim zemljištem smatraju se i privremeno neobrasle površine zemljišta na kojima je započelo prirodno obnavljanje šumskog drveća.

Prema osnovnoj namjeni šume su razvrstane na privredne šume, zaštitne šume i šume posebne namjene. U uslovima koji vladaju u Crnoj Gori, kompleks funkcija šuma teorijski je moguće podijeliti u tri osnovne grupe: proizvodne, ekološke (zaštitne) i socijalne (društvene).

Crna Gora je zemlja s vrlo razvijenim reljefom te se šumska vegetacija raščlanjuje na vertikalne vegetacijske pojaseve, a oni se raščlanjuju na horizontalne vegetacijske zone. U visinskom zoniranju 70% površina pod šumama pripada zoni između 700-1.700 m nadmorske visine, lociranim na terenima čiji se nagibi kreću između 15 i 40°. Ovo je i uslovilo da većina šumskih kompleksa (oko 80%) ima vrlo izraženu zaštitnu funkciju.

Takođe, gotovo sve šume su prirodne strukture te se ističu bogastvom biodiverziteta koji odlikuje više stotina vrsta drveća i grmlja, što im osigurava polifunkcionalnost i stabilnost. U posljednjim decenijama određene površine nekadašnjih goleti, pašnjaka i poljoprivrednih površina su pošumljene ili su uticajem prirodnih procesa zarasle u šumu. Veliki dio šuma Crne Gore predstavlja značajan potencijal opštekorisnih - ekoloških (zaštitnih) i društvenih (socijalnih) funkcija šuma. Ove šume imaju prevashodno funkciju zaštite prostora i okoline. U najvećem obimu služe za zaštitu zemljišta na staništima sa mogućnošću pretvaranja u krš, kao i za zaštitu voda, za zaštitu životinjskog i biljnog svijeta. Takođe šume pored izražene funkcije zaštite, imaju i druge funkcije, kao npr. pejzažnu, rekreativnu, turističku, edukativnu i estetsku.

Od ukupne površine Crne Gore, uzimajući u obzir statističke podatke koji su navedeni u Nacionalnoj šumarskoj politici usvojenoj 2008. godine ukupno 45% teritorije (621.609 ha) nalazi se pod šumom. Šumsko zemljište, kojem po međunarodnoj definiciji pripadaju i šikare, šibljaci, makije i garizi, ukupno zauzima 9% (123.000 ha), što sve zajedno iznosi 54% (743.609 ha) ukupne teritorije Crne Gore.

Drugačiji uvid u šumovitost Crne Gore možemo vidjeti u izveštajima FRA (Forest Resources Assessments) i FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations) po pojedinim periodima, a dobijeni su analizom podataka u intervalu 1990. - 2010. Godine. Prema ovom izvoru šume zauzimaju 39,3%, šumsko zemljišta 12,7%, a zajedno 52% površine Crne Gore.

Na osnovu rezultata Prve Nacionalne inventure šuma - NIŠ/NFI koja je rađena u periodu 2009. -2012. godine šume pokrivaju 59,5% (826.782 ha), šumsko zemljište 9,9% (137.480 ha), a zajedno 69,4% teritorije Crne Gore. Ostale kategorije (urbane površine, vodene površine, poljoprivredna zemljišta, neplodna zemljišta itd.), koje nijesu šuma i šumsko zemljište, zauzimaju 30,6% površine države. Ako se uzme u obzir broj stanovnika, dobija se stepen šumovitosti od 1,3 ha/stanovniku. Razlike su evidentne i kad se podaci iz NIŠ uporede sa podacima izvedenih na osnovu satelitskih snimaka (LANDSAT). To važi i za podatke Uprave za nekretnine - UZN. Prema podacima izvedenih na osnovu LANDSAT snimaka šume pokrivaju 50,8% (705.605 ha), šumsko zemljište 7,4% (102.712 ha), a zajedno 41,8% teritorije Crne Gore.

Zaštićena šumska područja

Prema NIŠ-u šume koje su klasifikovane kao potencijalna Natura 2000 staništa iz Aneksa I pokrivaju 38,7% površine dostupnih šuma i 7,5% površine pristupačnog šumskog zemljišta. Veliki djelovi šuma i šumskog zemljišta su pod zakonskom zaštitom, 5,2% površine šuma se nalazi u nacionalnim parkovima, a 14,6% u zoni Emerald područja. **Šume nacionalnih parkova, šume Emerald zone i šume nepristupačnih područja** čine 23,5% ukupne površine šuma Crne Gore, dok je kod šumskog zemljišta udio područja sa prioriteto zaštitnom funkcijom 22,2% površine.

Šume su dominantna kategorija zemljišta u svim nacionalnim parkovima, sa izuzetkom NP Skadarsko jezero. Prostori nacionalnih parkova Durmitora, Biogradske gore, Skadarskog jezera, Lovćena i Prokletija čine oko 10% teritorije Crne Gore. Svaki nacionalni park karakteriše specifična prirodna i kulturna baština.

NP „Durmitor“ je Najveći nacionalni park u Crnoj Gori, koji se od 1980. godine nalazi na UNESCO - voj Listi svjetske prirodne i kulturne baštine. Šume zauzimaju relativno malu površinu NP „Durmitor“ (visoke šume 8%, izdanačke 2%, šikare i šibljaci 13%), ali su neke od njih pravi rariteti prirode kao šuma crnog bora na lokalitetu Crna pada.

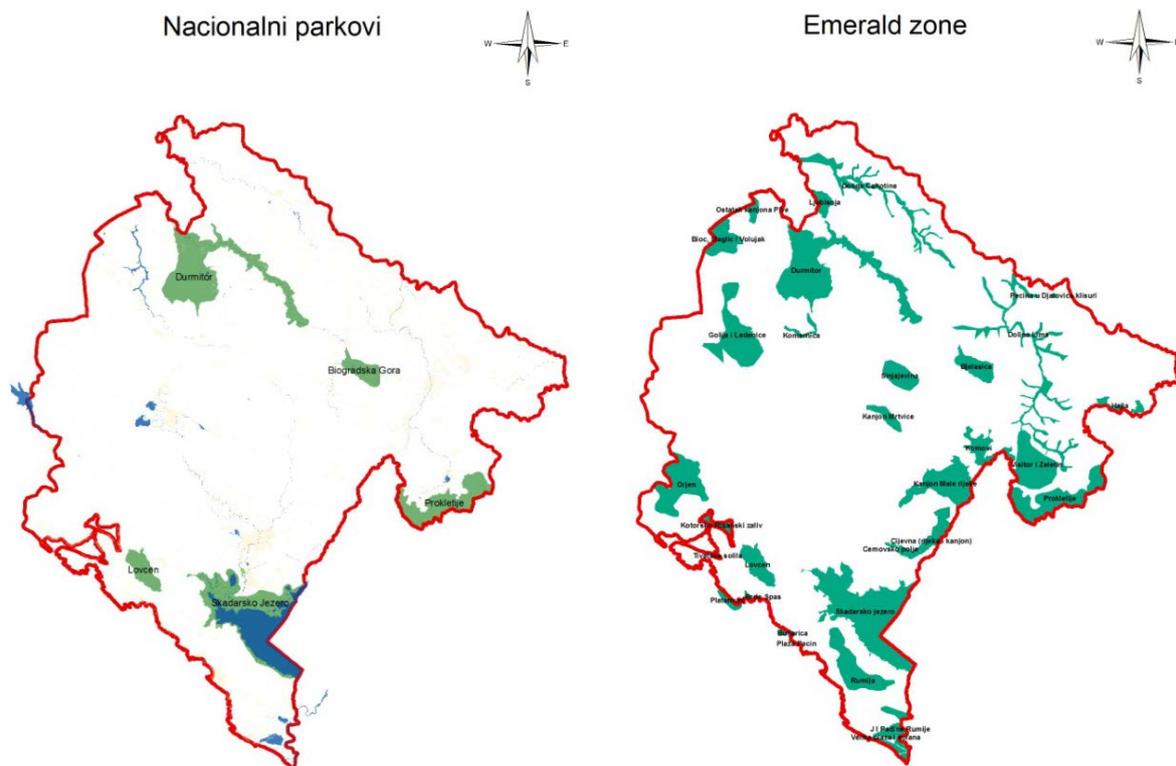
Uže područje **NP „Biogradska gora“** prostire se na površini od 5.650 ha. Ustanovljena je dvostepena zaštita a zona stroge zaštite -prašumski rezervat zauzima površinu od 1.600 ha. Šumski ekosistemi Biogradske gore zbog izuzetne raznolikosti i visokog stepena očuvanosti bez sumnje spadaju među

najznačajnije šumske objekte Evrope. Ovi ekosistemi su usled izostanka uticaja ljudskog faktora sa pravom su svrstani u područja posebne namjene. Na bogatstvo biodiverziteta ukazuje i ukupan broj determinisanih drvenastih vrsta na području NP „Biogradska gora“ koji iznosi 86, uz najveću participaciju bukve i jele. Najatraktivniji i ujedno najočuvaniji dio masiva Bjelasice - **NP „Biogradska gora“**, je zbog prisustva velikog broja ugroženih taksona, florističkog bogatstva i prisustva prašumskog rezervata (jednog od zadnja tri u Evropi), predložen za sajt nacionalne IPA mreže po kriterijumu 1.

Na području **NP „Skadarsko jezero“** od šumskih zajednica srijećemo uglavnom vodoplavne šume i šikare. Ovaj nacionalni park ima status Područja od međunarodnog značaja za boravak ptica (IBA) i nalazi se na svjetskoj listi vodenih staništa od međunarodnog značaja (RAMSAR).

Šumska vegetacija zauzima 70% ukupne površine **NP „Lovćen“**. Na šikare i niske šume crnog graba nadovezuje se pojas bukovih šuma, a iznad njih sjeveroistočne padine Štirovnika, a parcijalono i Jezerskog vrha, zauzima zajednica endemoreloktnog bora munike. Štiti se kao rezervat prirode.

Šume su jedno od najznačajnijih prirodnih bogatstava **NP „Prokletije“**. Najrasprostranjenije su visoko-ekonomske šume (44%), koje mjestimično imaju prašumski karakter, zatim zaštitne (34%) i na kraju šikare i niske šume. Karakteriše ih vertikalna zonalnost. Na hrastove šume nižih djelova nastavlja se bukove, pa mješovito bukovo-jelove šume. Na njih se nadovezuju čiste ili miješane smrčeve šume. Iznad njih su reliktno šume munike, kao i mješovite sastojine munike i molike. Gornju šumsku granicu formira bor krivulj.

Slika 1. i 2. Položaj Nacionalnih parkova i Emerald zona

Nacionalnom inventurom registrovano je 68 vrsta drveća (57 lišćarskih i 11 četinarskih), što ukazuje na veliku raznovrsnost šuma Crne Gore.

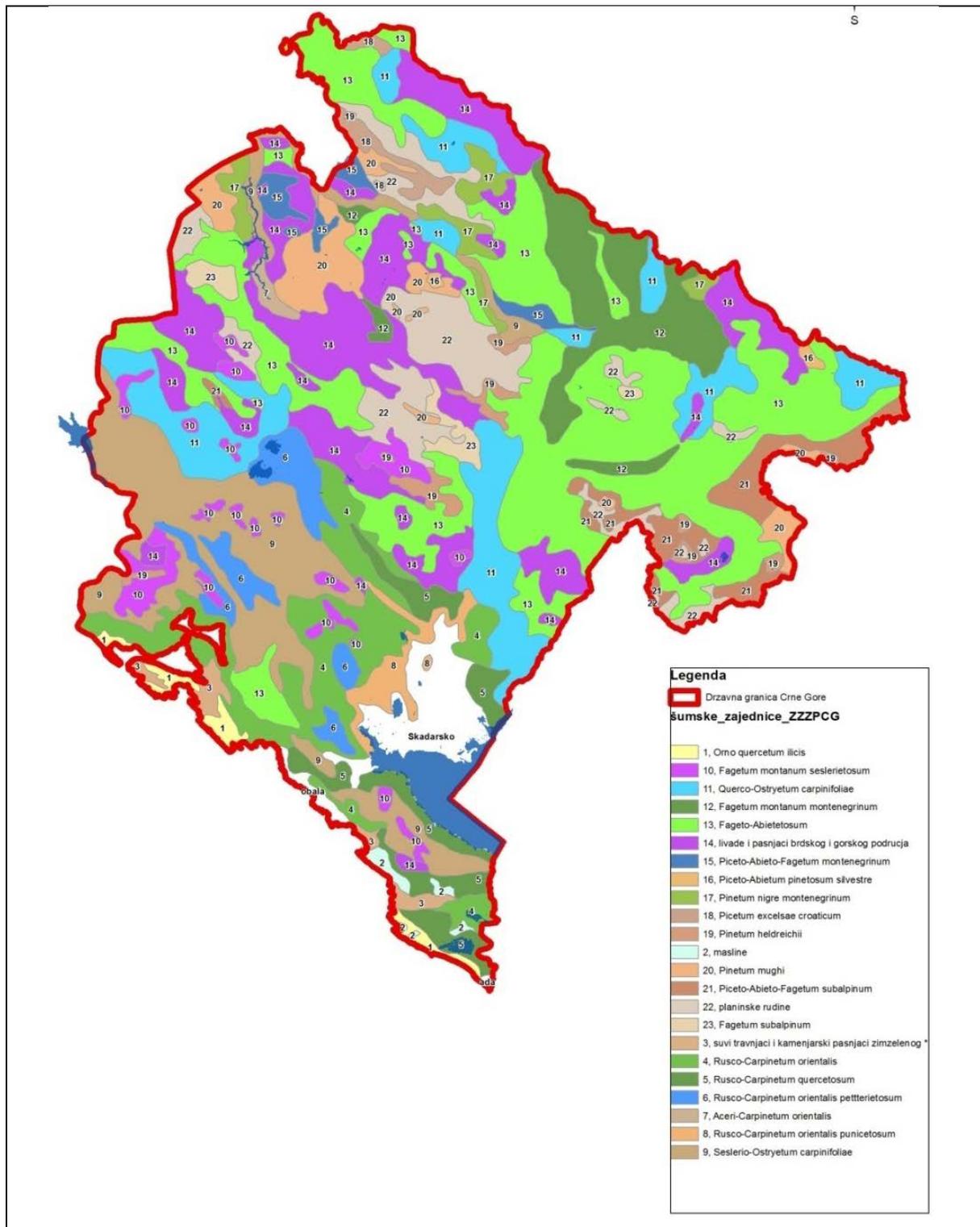
Učešće pojedinih vrsta u šumskom fondu je neravnomjerno. Posmatrano po površini dominira bukva sa 19,8%, zatim slijede cer sa 7,3% i hrast kitnjak sa 2,0% šumom obrasle površine. Tvrdi lišćari zauzimaju 10,4 % obrasle površine, meki lišćari 2,9% dok je značajno učešće i plemenitih lišćara koji učestvuju sa 8,3 % od ukupne obrasle površine Crne Gore. Od četinarskih vrsta drveća najzastupljenija je smrča sa 8,5% obrasle površine Crne Gore, jela sa 4,1% i crni bor sa 1,6%.

Osim podataka o šumskim zajednicama NŠI često je korišćena u dosadašnjoj praksi i baza podataka CORINE Land cover, kao i karta šumskih zajednica koju je izradio Zavod za zaštitu prirode Crne Gore.

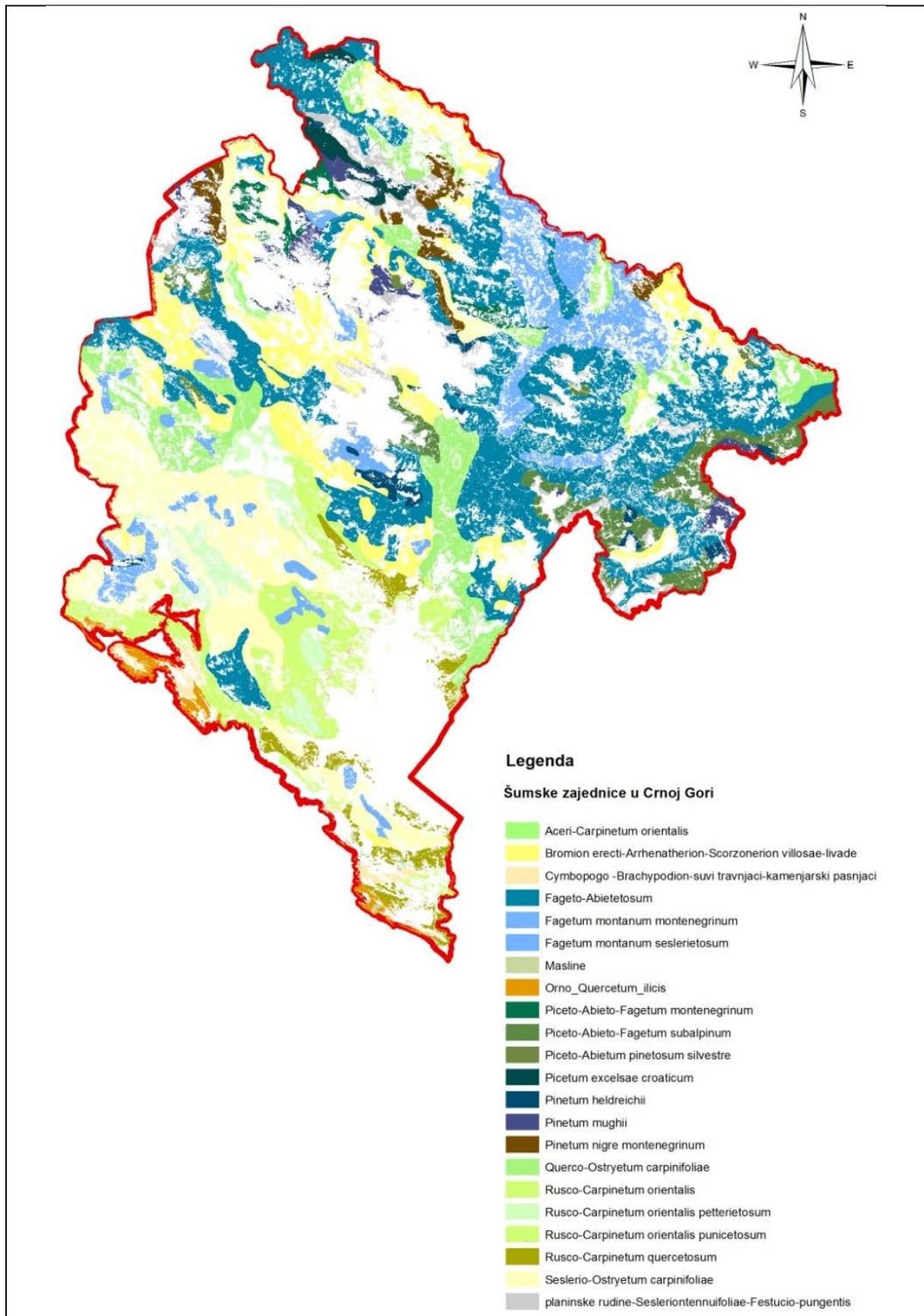
Za potrebe izrade ove studije karta šumskih zajednica je digitalizovana, tako da su svi poligoni dobijeni u vektorskoj formi (kao shape files). Da bi se izbjeglo usitnjavanje i samim tim

nedovoljno jasan prikaz šumskih zajednica određena je i minimalna površina elementa finalnog prikaza od 800 ari.

Nakon preklapanja ovih karata i upoređenja podataka o šumskim zajednicama urađena je provjera na nekim mjestima sa postojećim kartama iz redovne sastojinske inventure. Nakon toga je izvršen presjek sa podacima Uprave za nekretnine, zbog jasne naznake u atributnim tabelama koje površine nisu svrstane u kategoriju šuma i šumsko zemljište.

Slika 3. Digitalizovana karta šumskih zajednica

Slika 4. Inovirana karta šumskih zajednica Crne Gore (M. Čurović, S. Lučić)

Zaštićena područja Crne Gore

Jedan od najznačajnijih parametara budućeg razvoja zemalja jugoistočne Evrope je zaštita i očuvanje prirode. U Crnoj Gori su započete aktivnosti na harmonizaciji zakonske regulative i aktivnosti prikupljanja podataka za ustanovljavanje mreže zaštićenih područja.

Mreža Natura 2000 sastoji se od centralnih područja: Posebna područja očuvanja (SAC - Special Areas of Conservation) i Područja posebne zaštite (SPA - Special Protection Areas).

Ova mreža treba da omogući očuvanje pomenutih tipova prirodnih staništa i staništa vrsta ili, gdje je to moguće, ponovno uspostavljanje povoljnog statusa očuvanja u njihovom prirodnom području rasprostranjenosti.

Emerald mreža funkcioniše uporedo sa programom Natura 2000 u Evropskoj Uniji.

EMERALD mreža je ekološka mreža sastavljena od područja koja su od interesa za specifičnu zaštitu. Ova mreža, koja je postavljena na istim principima kao i Natura 2000, oformljena je od strane Savjeta Evrope za zemlje koje su u procesu pridruživanja EU i predstavlja aktivnost u sprovođenju Bernske Konvencije za očuvanje evropske divljači i prirodnih staništa.

Sastavljena je od Područja od posebnog interesa za očuvanje (Areas of Special Conservation Interest - ASCIs) na teritoriji svih potpisnica Konvencije. Zaštićena prirodna dobra su lokaliteti koji imaju izraženu biološku, geološku, ekosistemsku ili predionu ranovrsnot - Zakon o zaštiti prirode.

EMERALD Mrežu u Crnoj Gori čine sledeća područja :

A. U cjelosti usaglašena i prihvaćena područja od značaja za zaštitu:

1. Skadarsko jezero, 2. Ostrvo Katići sa Donkova i Velja seka, 3. Plaža Pećin, 4. Brdo Spas, 5. Platamuni, 6. Tivatska solana, 7. Kanjon Cijevne sa dijelom Čemovskog polja, 8. Kotorsko-Risanski zaliv, 9. Bioč, Maglić i Volujak, 10. Bjelasica, 11. Durmitor sa kanjonom Tare, 12. Komovi, 13. Hajla, 14. Vojnik i 15. Lovćen.

B. Područja od značaja za zaštitu koja su usaglašena u visokom stepenu, ali sa potrebom daljeg usaglašavanja:

1. Rumija, 2. Sinjajevina, 3. Kanjon Pive, 4. Kanjon Mrtvice, 5. Kanjon Male rijeke, 6. Orjen, 7. Golija, 8. Prokletije, 9. Visitor sa Zeletinom, 10. Velika plaža i Solana, 11. Buljarica, 12. Kanjon Komarnice.

C. Neusaglašena područja, s potrebom daljeg usaglašavanja:

1. Ljubišnja, 2. Dolina Lima i 3. Dolina Čehotine.

Kako bi se poboljšalo razumijevanje i unaprijedila svijest o značenju i namjeni zaštićenih područja Medjunarodna unija za zaštitu prirode (IUCN) je 1994. godine razvila sistem od šest kategorija zaštićenih područja u skladu s njihovim primarnim ciljevima upravljanja.

Kategorija	Naziv
Ia	Strogi rezervat prirode
Ib	Područje divljine
II	Nacionalni park
III	Spomenik prirode
IV	Područje upravljanja staništem
V	Zaštićeni predeo
VI	Zaštićena područja za upravljanje resursima

Po osnovu nacionalnog zakonodavstva, u Crnoj Gori je stavljen pod zaštitu veliki broj prirodnih dobara, od kojih mnoga omogućavaju zaštitu najznačajnijih komponenti biološkog diverziteta. Uspostavljanje Nacionalne mreže zaštićenih područja prirode koju sačinjavaju postojeća i planirana područja za zaštitu, sastavni je dio politike Vlade Crne Gore koji ima za cilj da obezbjedi zaštitu svih reprezentativnih tipova staništa, ekosistema i biljnih i životinjskih vrsta.

Nacionalna mreža zaštićenih područja prirode obuhvata pet nacionalnih parkova: Durmitor, Skadarsko jezero, Lovćen, Biogradska gora i Prokletije. Ostatak čini preko 40 zaštićenih područja unutar kategorija: spomenik prirode; predio posebnih prirodnih odlika i (opšti i posebni) rezervat.

3 Kulturna baština

Djelovanje čovjeka u prostoru je neizostavan faktor u analizi i karakterizaciji predjela. U nekim državama se predjeli analiziraju samo kroz prizmu ljudskih aktivnosti u predjelima, pa se tipologija bavi isključivo kulturnim predjelima.

Raznovrsnost predjela u Crnoj Gori nastala je kombinacijom izuzetnih prirodnih vrijednosti sa različitim lokalnim tradicijama korišćenja prostora, koje su se razvile kao odraz kulturno-istorijskih, socijalnih i ekonomskih prilika.

Prema važećoj zakonskoj regulativi, kulturno nasljeđe čini 357 arheoloških, istorijskih, arhitektonskih, umjetničkih, graditeljskih, etnoloških i tehničkih spomenika kulture. Kulturnu baštinu Crne Gore čini nepokretni i pokretni spomenički fond. Pokretno spomeničko blago zaštićeno je u okviru muzejskih, galerijskih, manastirskih i privatnih zbirki. U spomenike kulture spadaju i istorijski spomenici i spomen obilježja crnogorskih oslobodilačkih ratova i NOB-a.

Važećim zakonom definisane su tri kategorije spomenika kulture:

- I kategorija - spomenici od izuzetnog značaja;
- II kategorija - spomenici od velikog značaja;
- III kategorija - spomenici od lokalnog značaja.

Sticajem istorijskih okolnosti nepokretno nasljeđe neravnomjerno je raspoređeno na teritoriji Republike. Najveći broj spomenika kulture nalazi se u opštinama Kotor (31%) i Cetinje (13%). U Boki Kotorskoj nalazi se 44,60% nepokretnih spomenika kulture, a u ostalom dijelu Crne Gore 55,40%. Najmanje spomenika imaju opštine Žabljak (0,23%) i Mojkovac (0,23%), a opštine Andrijevića i Rožaje nemaju registrovanih nepokretnih spomenika kulture.

Aktuelno stanje kulturne baštine Crne Gore uopšte, može se ocijeniti kao zabrinjavajuće. U periodu nakon zemljotresa, ogromni naponi, stručno angažovanje i novac uloženi su u obnovu postradalih spomenika kulture, s pravom smatrajući prioritarnim fizičko spašavanje spomeničkih vrijednosti ugroženog prostora.

Međutim, nakon intenzivne obnove izazvane zemljotresom, nailazi burni period društvenih previranja, političkih, ustavnih, kulturnih, socioloških i demografskih promjena i kriza u Crnoj Gori, što sve rezultira poražavajućim stanjem spomenika kulture danas. Ovo prije svega zbog minimalnog ulaganja, hroničnog nedostatka stručnog kadra, novodevastirajućih radnji na spomenicima kulture, koji dijelom mijenjaju vlasništvo i namjenu, a nadležne službe ne stižu na odgovarajući način i uz postojeću zakonsku regulativu ispratiti relevantne promjene.

Spomenici su ugroženi već protokom vremena, u toku kojeg njihov gradivni materijal sam po sebi stari. Oni su izloženi brojnim prirodnim nepravilnostima, katastrofama, dejstvu atmosferskih pojava i sl.

Poseban problem predstavlja narušavanje i devastacija izvorne okoline, tzv. kontakt zone spomenika ili zaštićene cjeline, koji se u dosadašnjim zakonima, a pogotovo u praksi pokazao kao neriješeno pitanje.

Predio kao autohtona prostorna cjelina, zahvata prostor između lokaliteta i regije, dakle različitih je veličina, sastava, složenosti i značaja za društveni, ekonomski i druge aspekte razvoja. Izdvajanje, uređenje, zaštita i korišćenje predjela motivisani su ekonomskim, kulturološkim, i brojnim drugim potrebama razvoja.

Kulturni pejzaž bi mogli definisati kao dio predjela u kome je čovjek djelovao stvarajući neke prepoznatljive forme koje svjedoče o njegovoj istoriji, kulturi, nasleđu u skladu sa prirodom. Kao takvog ga treba prepoznati, zadržati i zaštititi.

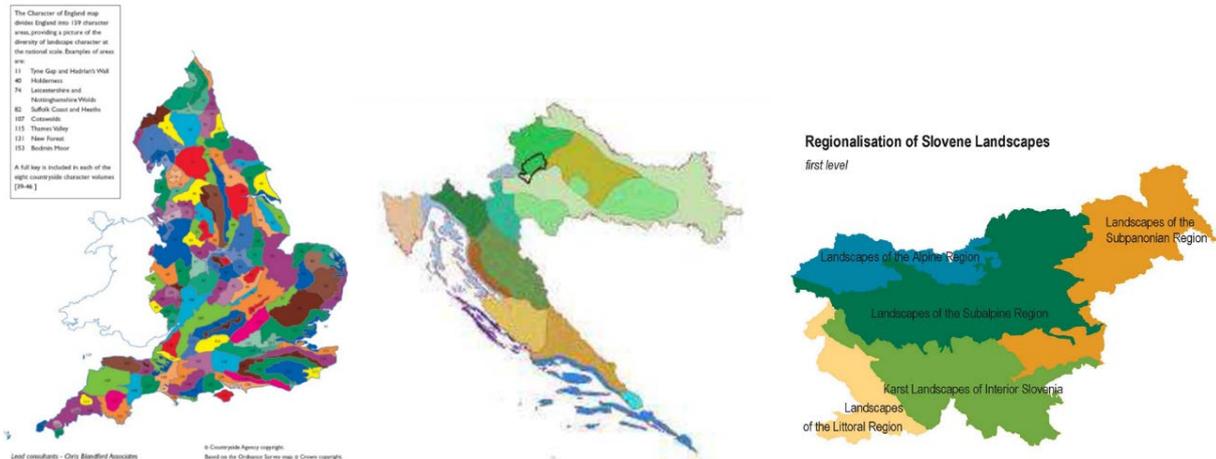
Nemoguće je razdvojiti kulturni pejzaž i arhitektonski ambijent. Naprotiv, insistiranje na integralnom pristupu doprinosi uvećanju značaja sveukupnog prostora, autentičnih vrijednosti pejzaža, koji je i tvorevina ljudskih ruku, i drugih kategorija kulturne baštine, kao resursa održivog razvoja.

4 Prethodna istraživanja

Planiranje predjela u Evropi

U razvijenim zemljama postoje visoka načela i svijest o vrijednostima prirodne i kulturne baštine.

Najznačajniji rezultati su postignuti u Velikoj Britaniji, Švajcarskoj, Njemačkoj i Skandinavskim zemljama, a značajne pomake po tom pitanju u regionu su ostvarile Hrvatska i Slovenija.

Primjeri tipologije predjela: Engleska, Hrvatska i Slovenija

Planiranje predjela u Crnoj Gori

Jedinstveni prirodni faktori, kao što su geografski, geološki, hidrografske, hidrogeološki, pedološki, klimatski i društveno ekonomski faktori, usloveli su razvoj jedinstvenog sistema životnih uslova, a time i razvoj životnih zajednica sa bogatom florom i faunom.

Bogatstvo flore i faune je prepoznatljiva karakteristika Crne Gore. U poređenju sa ostalim evropskim zemljama, crnogorski biodiverzitet se ubraja u najznačajnije centre u Evropi.

Aktivnosti čovjeka koje su dovele do evolucije predjela, u kombinaciji sa prirodnim uslovima stvorili prostor koji je u predionom smislu visoko kvalitetan i raznovrstan.

Raznovrsnost predjela predstavlja vrijednost i bogastvo jedne zemlje. Crna Gora se odlikuje izuzetno bogatom predionom raznovrsnošću. Raznovrsnost predjela (pejzaža) u Crnoj Gori nastala je kombinacijom izuzetnih prirodnih vrijednosti sa različitim lokalnim tradicijama korišćenja prostora, koje su se razvile kao odraz kulturno-istorijskih, socijalnih i ekonomskih prilika.

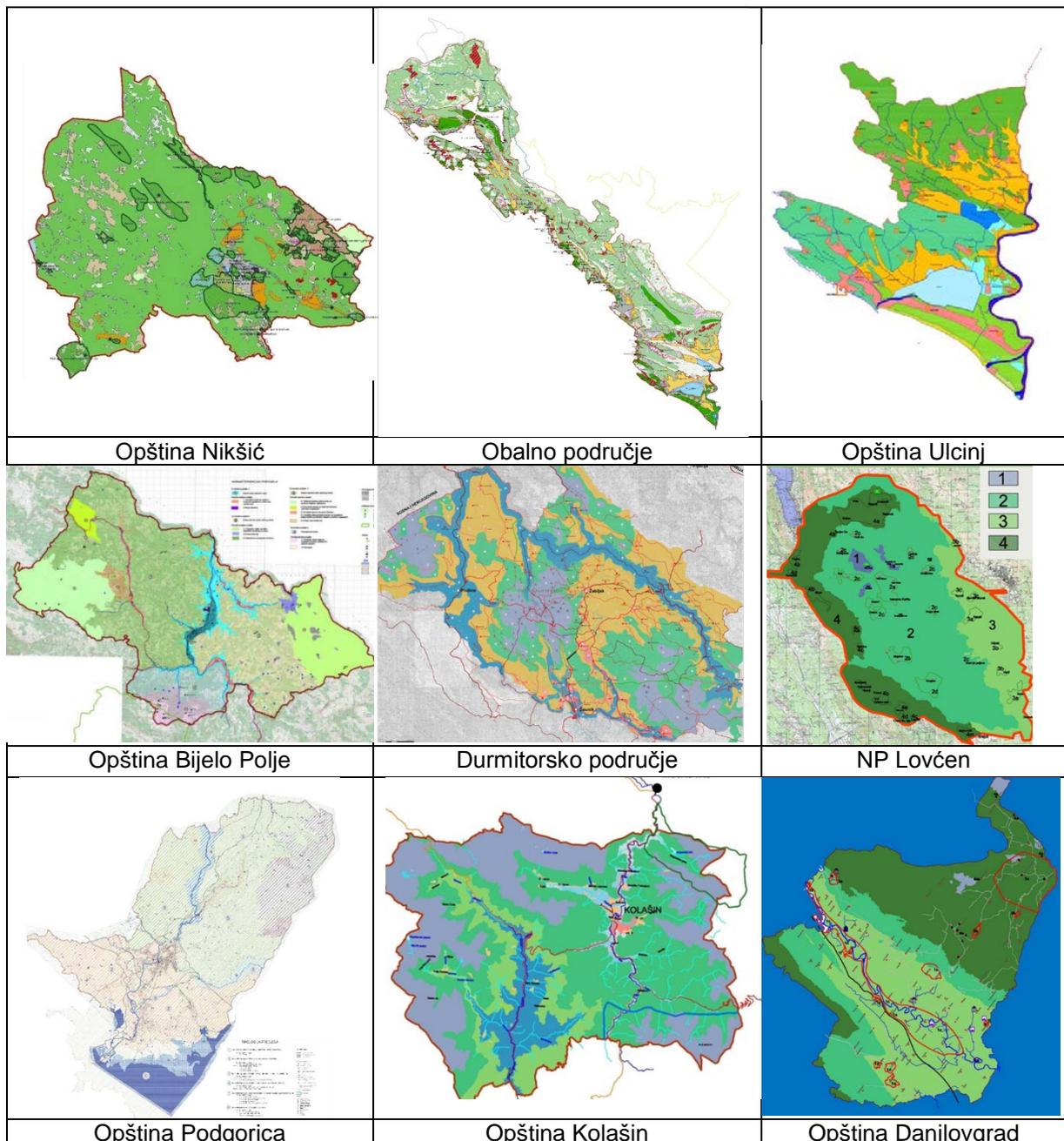
Dosadašnjom klasifikacijom je na prostoru Crne Gore izdvojeno 10 tipova (karaktera) predjela. Uzimajući u obzir kompleksne biogeografsko-ekološke kriterijume tj. imajući u vidu sve primarne fizičko-geografske i ekološke uslove (abiotičke i biotičke) izdvojene su sledeće jedinstvene makrocjeline: eumediteranski; niži submediteranski; mediteranski flišni; ravničarsko-močvarni; viši submediteranski; brdsko-silikatni; mezofilni; planinski; visokoplaninski; i antropogeni tip predjela (Dr Dušan Čolić, Dr Bratislav Atanacković, Dr Mihailo Vučković, 1982.). Elementi od kojih se polazilo pri identifikaciji navedenih tipova su visinsko zoniranje, fizičko geografski uslovi (reljef, stepen inklinacije), stepen humidnosti/aridnosti, edafski uslovi (geološko-pedološki) i osnovni tipovi vegetacije.

Opšti pregled pejzažnih jedinica Crne Gore zasnovan je na prirodnim karakteristikama, ali uključuje i prisustvo čovjeka u slučajevima kada to prisustvo poprima značajniji predioni uticaj. Izdvojeno je 21 osnovna pejzažna jedinica i dvije prostorno manje pejzažne jedinice, koje se uglavnom odnose na osjetljive ekosisteme, zbog njihove izražene posebnosti i identiteta. Prostorni plan Crne Gore prepoznaje 21 pejzažnu jedinicu: (1) Bokokotorski zaliv; (2) Obalno područje srednjeg i južnog Primorja; (3) Tivatska Solila; (4) Dine ulcinjskog područja; (5) Dolina Bojane, Zogajsko blato i Šasko jezero; (6) Planinski masivi Orjen, Lovćen i Rumija; (7) Kraška zaravan zapadne Crne Gore; (8) Područje Skadarskog jezera; (9) Zetsko-bjelopavlička ravnica; (10) Nikšićko polje; (11) Kanjonske doline u slivu Morače; (12) Kanjon Cijevne; (13) Dolina Tare; (14) Durmitor i Sinjajevina; (15) Pivsko područje; (16)

Pljevaljska površ; (17) Polimlje; (18) Rožajsko područje; (19) Masiv Prokletija; (20) Bjelasica; i (21) Komovi.

U okviru predhodnih istraživanja i karakterizacije predjela izostalo je mapiranje navedenih tipova i pejzažnih jedinica. Kako su danas dostupni različiti softverski programi kojima se može lakše u odnosu na predhodni period pristupiti grafičkom crtanju granica navedenih tipova otvara se mogućnost i dopune i provjere predhodnih istraživanja.

Posljednjih godina u okviru prostorno urbanističkih planova primijetan je znatan pomak kada je karakterizacija predjela u pitanju, pa je tako za jedan dio opština urađena i prikazana analiza predjela kroz grafičku i tekstualnu dokumentaciju. I pored nespornog značja pomenutih analiza, može se uočiti da su prostori opština tretirani na bazi različitih prostornih podataka i tematskih karata pa se i sami rezultati djelimično razlikuju od opštine do opštine. Takođe je neophodno naglasiti da se administrativne granice opština rijetko poklapaju sa stvarnim prirodnim granicama u predjelima.

Primjeri analize predjela kroz PUP-ove za neke opštine u Crnoj Gori

5 Zakonska osnova

Evropska konvencija o predjelima

Evropska konvencija o predjelima je prvi internacionalni ugovor koji se bavi zaštitom, planiranjem i upravljanjem svim vrstama evropskih predjela. Tim dokumentom je predio u Evropskom prostoru određen kao značajan dio javnih interesa na kulturnom, ekološkom, i društvenom području i istovremeno je resurs za privrednu djelatnost (Evropska konvencija o predjelima, Firenca 2000).

- Evropsku konvenciju o predjelima je do sada potpisalo i ratifikovalo 37 država, dok su 3 potpisale bez dalje ratifikacije (stanje 17.11.2012. g.). Konvencija je ratifikovana u Parlamentu Crne Gore i objavljena u Službenom listu br. 006/08-135.
- Ovaj broj ukazuje na to, koliki značaj pripisuju nacionalne Vlade ovom ugovoru odnosno pravnim i političkim efektima, koje prouzrokuje sprovođenje konvencije, kako na lokalnom i regionalnom tako i na državnom i evropskom nivou.
- Glavni ciljevi Konvencije su da promoviše zaštitu, upravljanje i planiranje predjela na principima održivog razvoja, i da organizuje evropsku kooperaciju o pitanjima predjela.

Obaveze

- Integrisanje politike predjela (planiranja, zaštite i upravljanja predjelom) na svim nivoima prostornog i urbanističkog planiranja kao, sektorskih planova, kao i programe zaštite životne sredine, kulturne programe, i programe iz bilo kog drugog sektora koji može imati neposredni ili posredni uticaj na predio.
- Uspostavljanje procedura za uključivanje najšire javnosti, lokalnih i regionalnih vlasti i ostalih zainteresovanih strana u osmišljavanje i sprovođenje ovih programa. Predio ima uticaja na kompletno stanovništvo, pa briga o njemu zahteva saradnju između širokog spektra pojedinaca i organizacija.
- Pravno priznavanje predjela kao suštinski bitne komponente okoline u kojoj ljudi žive, kao izraza raznolikosti njihovog zajedničkog kulturnog, ekološkog i društveno-ekonomskog nasleđa i kao temelja lokalnog identiteta.
- Procjena i identifikacija predjela, vodeći računa o njihovim vrijednostima koje im pridaju zainteresovane strane i stanovništvo.
- Identifikacija sopstvenih predjela, analiza njihovih karakteristika i uzroka mijenjanja, procijena kvaliteta predjela vodeći računa o posebnim vrijednostima koje im pridaje stanovništvo i definisanje kvaliteta predjela uz saradnju javnosti.
- Obrazovanje stručnjaka za procenu predjela i djelovanje u njemu.
- Saradnja na međunarodnom nivou - razmjena iskustava, metodologija, tehničke i naučne pomoći po svim pitanjima sadržanim u odredbama Konvencije.
- Monitoring promjena, procjena efekata politika, moguće redefinisane izbora.

Države su svjesne, da razvoj poljoprivrede, šumarstva, proizvodnih postupaka u industriji i rudarstvu i regionalno planiranje, urbanizam, saobraćaj, infrastruktura, turizam i rekreacija i šire, promjene u svjetskoj privredi, često pospješuju promjene predjela, što žele savladati sa ostvarivanjem odredbi ove konvencije. Sa ubjeđenjem, da je predio (pejzaž) ključni sastavni dio čovjekovog i društvenog blagostanja i da njena zaštita, upravljanje i planiranje predstavljaju pravo i obavezu svakog, žele ispuniti želju javnosti, da će uživati sve kvalitete krajina i igrati stvarnu ulogu u njihovom razvoju.

Zakon o uređenju prostora i izgradnji objekata (Službeni list CG br. 51/08 i 34/11)

Radi sprovođenja zaštite i politike upravljanja predjelima, koje su osnovna načela EKP neophodno je uključiti planiranje predjela kroz sve nivoe planske dokumentacije.

Zakon o ratifikaciji konvencije o evropskim predjelima (Sl. list CG 48/08) koja određuje zaštitu, upravljanje i planiranje predjela.

Zakon o zaštiti životne sredine (Sl. list CG 48/08) čl. 2., 3., 4. koji definišu ciljeve i principe očuvanja pejzažne raznovrsnosti, zaštite i obnavljanja kulturnih i estetskih vrijednosti pejzaža i principe očuvanja prirodnih resursa gdje se ubrajaju i predjeli.

Zakon o zaštiti prirode (Sl. list CG 62/13) definiše pojam predjela i predione raznovrsnosti, definiše zaštitu predjela, predio izuzetnih odlika, prepoznaje pejzažne vrijednosti i aktivnosti sa specifičnim rasporedom ekosistema pri razvrstavanju zaštićenih prirodnih dobara u kategorije. Definiše plan upravljanja, uslove korišćenja, monitoring i sadržinu strategije zaštite prirode.

Član 9. ovog zakona definiše mjere i uslove zaštite prirode u planovima, osnovama i projektima između ostalih i mjere očuvanja predione raznovrsnosti.

Član 27. istog Zakona definiše da se zaštita predjela vrši planiranjem i sprovođenjem sveobuhvatnih mjera kojima se sprečavaju neželjene promjene i degradacija prirodnih, prirodni bliskih ili stvorenih predjela, radi očuvanja značajnih obilježja i karaktera predjela, raznovrsnosti, jedinstvenosti i estetske vrijednosti i omogućavanja trajnog korišćenja prirodnih dobara.

Prije izrade prostorno-planske dokumentacije pribavlja se mapa predjela koju izrađuje organ uprave, a prije izrade projektne dokumentacije pribavlja se analiza zelenila sa pejzažnom taksacijom.

Prostorno planskom i projektnom dokumentacijom i planovima korišćenja prirodnih dobara definiše se očuvanje značajnih i karakterističnih osobina predjela, kao i održavanje bioloških, geoloških i kulturnih vrijednosti koje određuju njegov karakter i estetski doživljaj.

Članom 56. za proglašenje zaštićenog prirodnog dobra definiše potrebu izrade Studije zaštite.

Zakon o zaštiti kulturnih dobara (Sl. list CG 49/10) u članu 23. propisuje potrebu izrade elaborata za utvrđivanje kulturne vrijednosti.

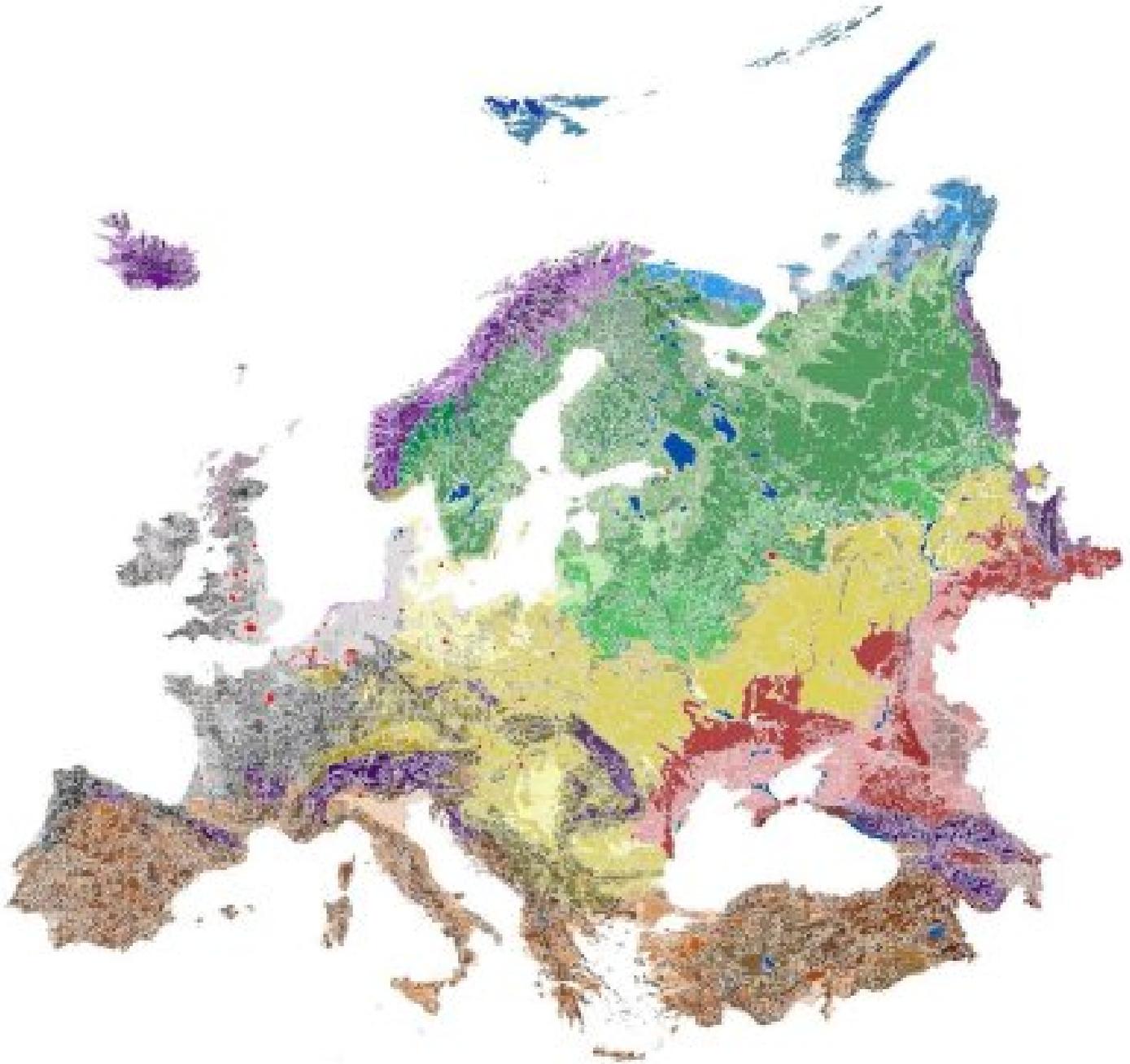
Planom predjela moguće je predvidjeti potrebu izrade elaborata tj. inicirati zaštitu nekog kulturnog pejzaža na osnovu njegove autentičnosti, integriteta, stepena očuvanosti, jedinstvenosti i rijetkosti, istorijskog, naučnog, arhitektonskog ili drugog društvenog znacaja.

Zakon o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu (Sl. list CG 59/11) čl. 15., stav 6, strateška procjena potrebno je da sadrži i procjenu uticaja na pejzaž.

Zakon o šumama (Sl. list CG, br. 74/10, 40/11). Značaj i očuvanje predjela indirektno su unešene u navedeni zakon. Šume i šumska zemljišta, kao dobra od opšteg interesa, uživaju posebnu zaštitu.

Značaj očuvanja biološke i pejzažne raznovrsnosti, sa aspekta funkcije šuma, naveden je u članu 26, tačka 6.

Evropska klasifikacija predjela

Slika 5. Predjeli Evrope (LANMAP2)

6 Karakterizacija predjela Crne Gore

Procjena karaktera predjela

Sve procjene karaktera predjela moraju jasno formulisati svoju svrhu.

Procjena zahtjeva inpute od strane brojnih specijalizovanih oblasti, uključujući istoriju razvoja predjela i arheologiju, ekologiju, poljoprivredu, šumarstvo planiranje.

Geografski informacioni sistem (GIS) igra sve veću ulogu kao oruđe procjene karaktera predjela. Korišćenje kompjuterske tehnologije će najviše zavisiti od razmjere istraživanja, vještine i raspoloživih resursa, i raspoloživih bazičnih podataka u digitalnoj formi.

Tipovi karaktera predjela

Predioni karakter se definiše kao posebna, raspoznatljiva šema, obrasci predionih elemenata, koji se dešavaju konzistentno u određenom tipu predjela, i koje jedan predio čine drugačijim, pre nego boljim ili lošijim od drugih. Naročita kombinacija geologije, reljefa, zemljišta, vegetacije, korišćenja zemlje, šema polja i humanih naselja kreira karakter predjela. Istraživanje i razumijevanje karaktera predjela zahteva sistematsko ispitivanje mnogo različitih faktora koji su doprinjeli njegovom stvaranju i utiču na te lokacije. To obuhvata geologiju i reljef, prirodne atribute zemljišta i vegetacije i obe istorijske i aktuelne uticaje korišćenja zemlje od strane čoveka i podizanje naselja. **Interakcije između svih tih faktora kreiraju predjele.**

Karakterizacija obuhvata indentifikaciju područja različitog karaktera, njihovu klasifikaciju i kartiranje kao i opis njihovog karaktera. Fokus je na odgovoru šta jedno područje čini različitim od drugog.

Rezultat je indentifikacija:

- **Tipovi karaktera predjela;**
- **Područja karaktera predjela.**

Tipovi predjela se većinom baziraju na **prirodnim karakteristikama** i mogu se naći u različitim delovima istraživanog područja, ali bilo gde da se nalaze oni dele jasno sličnu kombinaciju geologije, topografije, hidroloških šema, vegetacije i istorijskog korišćenja zemlje kao i šeme naselja u svim područjima gde se pojavljuju. **Pojam** se odnosi se na različite tipove predjela koji su relativno homogenog karaktera. To ne znači da će sva područja biti indentična ali pre da postoje zajedničke šeme koje se mogu uočiti i na karti i na terenu. Tipovi predjela koji su prepoznati na prostoru Crne Gore na nacionalnom nivou su: **1. urbana naselja; 2. ravnice (polja); 3. zaravni i visoravni; 4. kanjoni i klisure; 5. doline i kotline rijeka; 6. jezera; 7. visokoplaninski tip; 8. planinski tip; 9. niži planinski tip; i 10. brdski tip.**

Unutar navedenih tipova karaktera predjela u detaljnijim studijama predjela na mikro nivou moguće je prepoznati mnoštvo različitih podtipova u zavisnosti od predionih obrazaca koji se javljaju. Tako napr. u okviru brdskih i nižih planinskih predjela veoma jasno se uočava tip ruralnih naselja sa tradicionalnim poljoprivrednim terasama, kao što se u okviru ravničarskih tipova predjela (ravnica, kotlina i dolina rijeka, visoravnima i zaravnima) prepoznaju različiti tipovi ruralnih naselja sa tradicionalnim poljoprivrednim poljima.

U još detaljnijoj klasifikaciji radi se identifikacija samih predionih elemenata kao što su izgrađena područja, šume, livade, pašnjaci, goleti, rijeke, jezera, močvare i sl., kao i predioni obrasci (različite matrice u prostoru: različiti tipovi terasa, polja, vrste šuma i sl.)

Utvrđivanje granica između različitih tipova i područja karaktera predjela je veoma sofisticiran i težak zadatak. Pažljivim preklapanjem svih raspoloživih podataka pokušalo se utvrditi gdje jedan tip predjela prestaje a počinje drugi. Najčešće je granica utvrđivana na osnovu morfologije reljefa, nagiba terena i vegetacijskog pokrivača, pa je često granica pratila ivicu šume, najvišoj tačke kanjona i klisura. U dolinama rijeka granica tipa predjela je obuhvatila pored samog vodenog toka i zaravnjene dolinske terase.

Prvi korak u tipologiji je traganje za atributima a drugi je ustanovljavanje njihove hijerarhije. Pristupi kartiranju i klasifikaciji su veoma različiti i zavise od raspoloživih podataka. Atributi kao što su **klima, geologija, reljef, zemljište i antropogeni uticaj** su uobičajeno viši u klasifikaciji dok je **vegetacija** niže na hijerarhijskoj ljestvici.

Nacionalni i regionalni tipovi predjela, bazirani na naročitim kombinacijama prirodnih i kulturnih uticaja označavaju se više opštim imenima koja reflektuju dominantni uticaj na karakter predjela.

Na lokalnom nivou naglasak je na indentifikaciji manjih razmjera, finije granulacije **tipova karaktera predjela** koji reprezentuju više lokalne šeme karaktera i jače doprinose više lokalnom duhu mjesta.

Područja karaktera predjela su pojedinačna, jedinstvena, izolovana geografska područja koja imaju svoj individualni karakter i identitet. Naziv područja karaktera predjela baziran je na imenu mjesta ili utvrđenog lokaliteta.

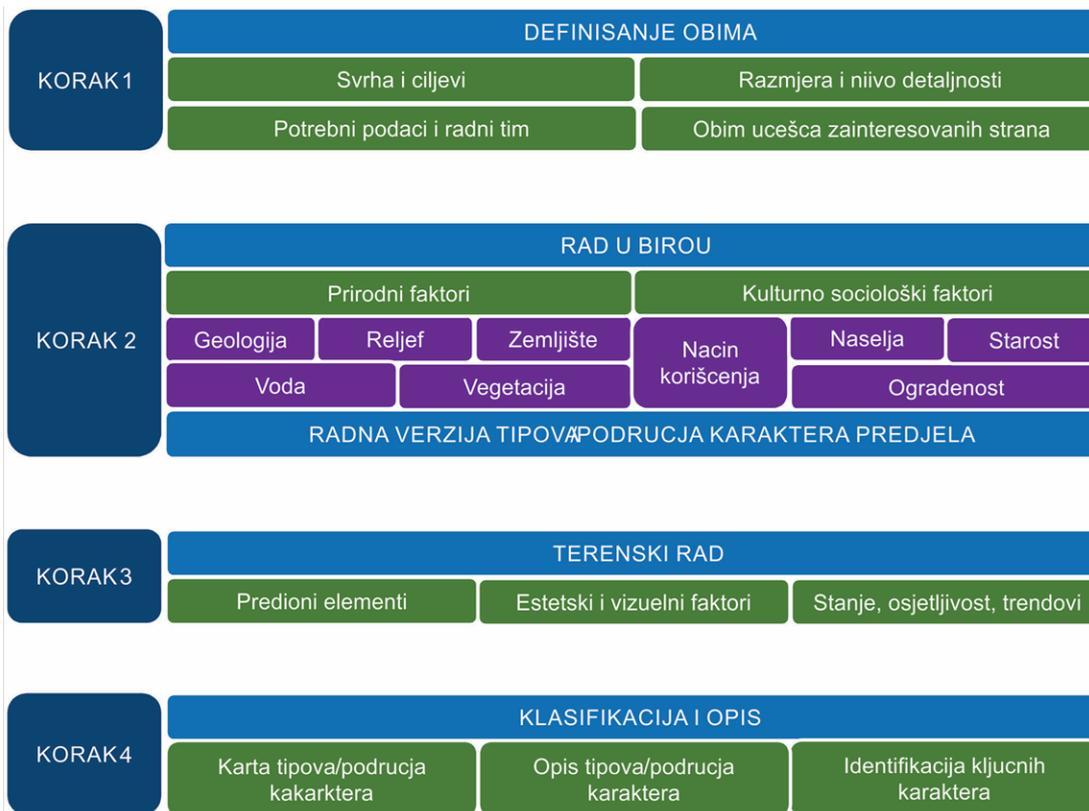
Ako se procjena predjela bavila samo sa područjima karaktera ona će naravno dati realni duh, smisao indentiteta i posebnosti. U nekim slučajevima može se odlučiti da je karakterističnost individualnih područja takva da nije neophodno izdvajati tipove karaktera predjela. Rezultat procjene će se bazirati samo na individualnim područjima.

U ovom slučaju procjena predjela bavila se prioriteto područjima karaktera predjela jer ona daju realni duh, smisao indentiteta i posebnosti.

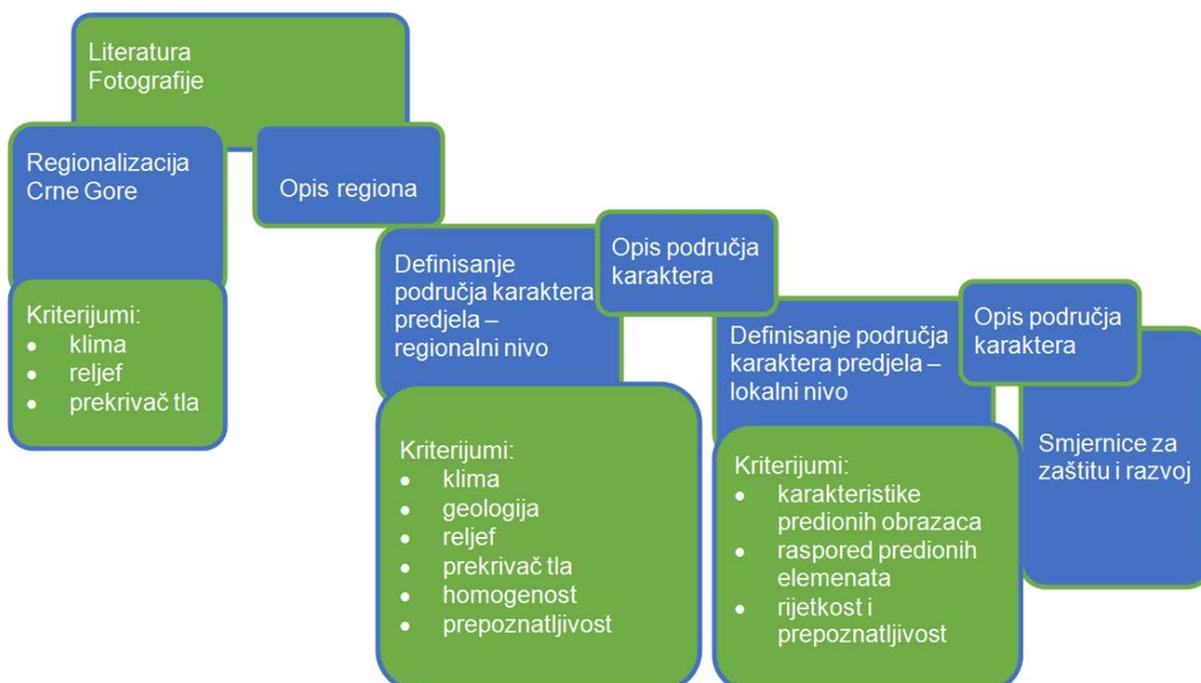
Krajnji produkt karakterizacije je karta područja karaktera predjela.

7 Metodologija

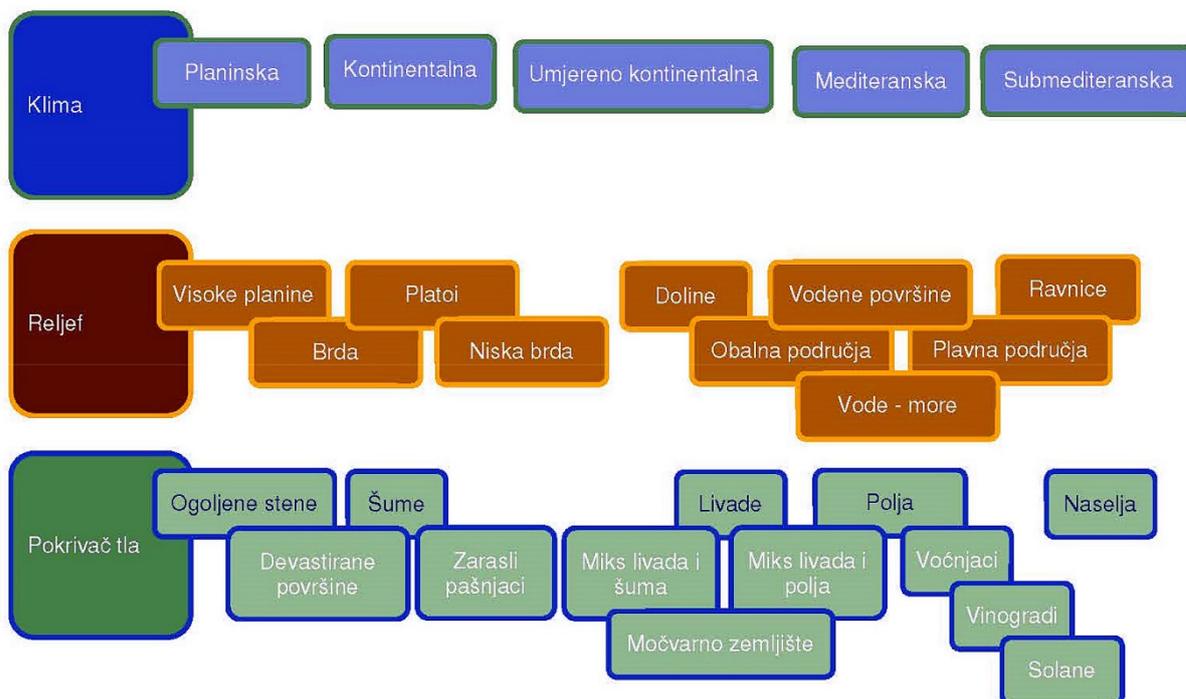
Diagram metodologije procjene karaktera predjela

Šematski je prikazan model hijerarhijskog pristupa kriterijuma koji su uzeti u obzir prilikom tipološke kalsifikacije područja karaktera predjela na različitim nivoima: nacionalnom, regionalnom I lokalnom nivou.

Sledeći šematski prikaz ukazuje na pojedinačne elemente unutar svakog od izabarnih kriterijuma koju su bili relevantni za tipološku karakterizaciju predjela.

Za potrebe mapiranja i tipologije predjela Crne Gore korišćeni su sledeći kartografski podaci:

- Pedologija Crne Gore;
- Vegetacija Crne Gore;
- Šumske zajednice Crne Gore;
- Korišćenje zemljišta (Corine Land Cover).

Kartografski podaci iz Prostornog plana Crne Gore:

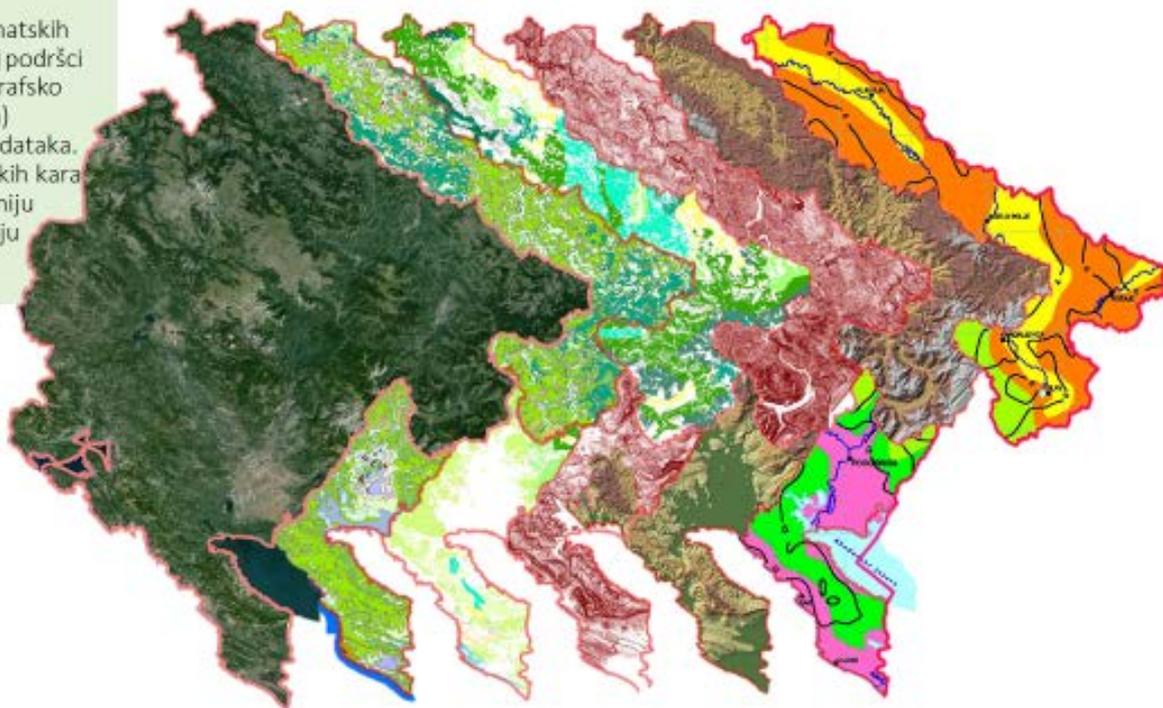
- Administrativna podjela Crne Gore;
- Ambijentalne zone;
- Geološke pojave i procesi;
- Međunarodni položaj Crne Gore;
- Mreža naselja, objekata društvene i tehničke infrastrukture sa projekcijom;
- Namjena površina;
- Ograničenja i konflikti prostornog razvoja;
- Seizmička regionalizacija i hazard;
- Struktura prostornog razvoja sa projekcijom;
- Visinske zone;
- Zaštita prirodne i kulturne baštine sa projekcijom.

Korišćenjem GIS softvera ovi podaci su georeferencirani i preklapljeni sa ostalim bazom podataka i izvršena je njihova analiza. Analizirana prostorno-planska dokumentacija ukazuje na neujednačen pristup karakterizaciji predjela.

Kriterijumi na osnovu kojih je izvršeno kartiranje predjela su:

- Osnovne klimatske karakteristike;
- hidrološke karakteristike;
- Orografske karakteristike (reljef, nagib i visinsko zoniranje);
- Edafski uslovi (geomorfološke i pedološke karakteristike);
- Antropogeni uticaj;
- Karta šumskih zajednica.

Digitiziranjem tematskih karata u softverskoj podršci ArcMap (GIS - geografsko informacijski sistem) dobijena je baza podataka. Preklapanje tematskih karata je omogućilo detaljniju analizu i identifikaciju predjela

8 Tipovi karaktera predjela

Na osnovu orografskih i hidroloških karakteristika: nagiba i visinskog zoniranja prema kategorizaciji oblika reljefa izdvojena su sledeći tipovi karaktera predjela:

- Ravničarski predjeli (a. Ravnice i polja, b. doline i kotline rijeka, c. visoravni i zaravni);
- Kanjoni i klisure;
- Jezera;
- Visokoplaninski tip;
- Planinski tip;
- Niži planinski tip;
- Brdski tip.

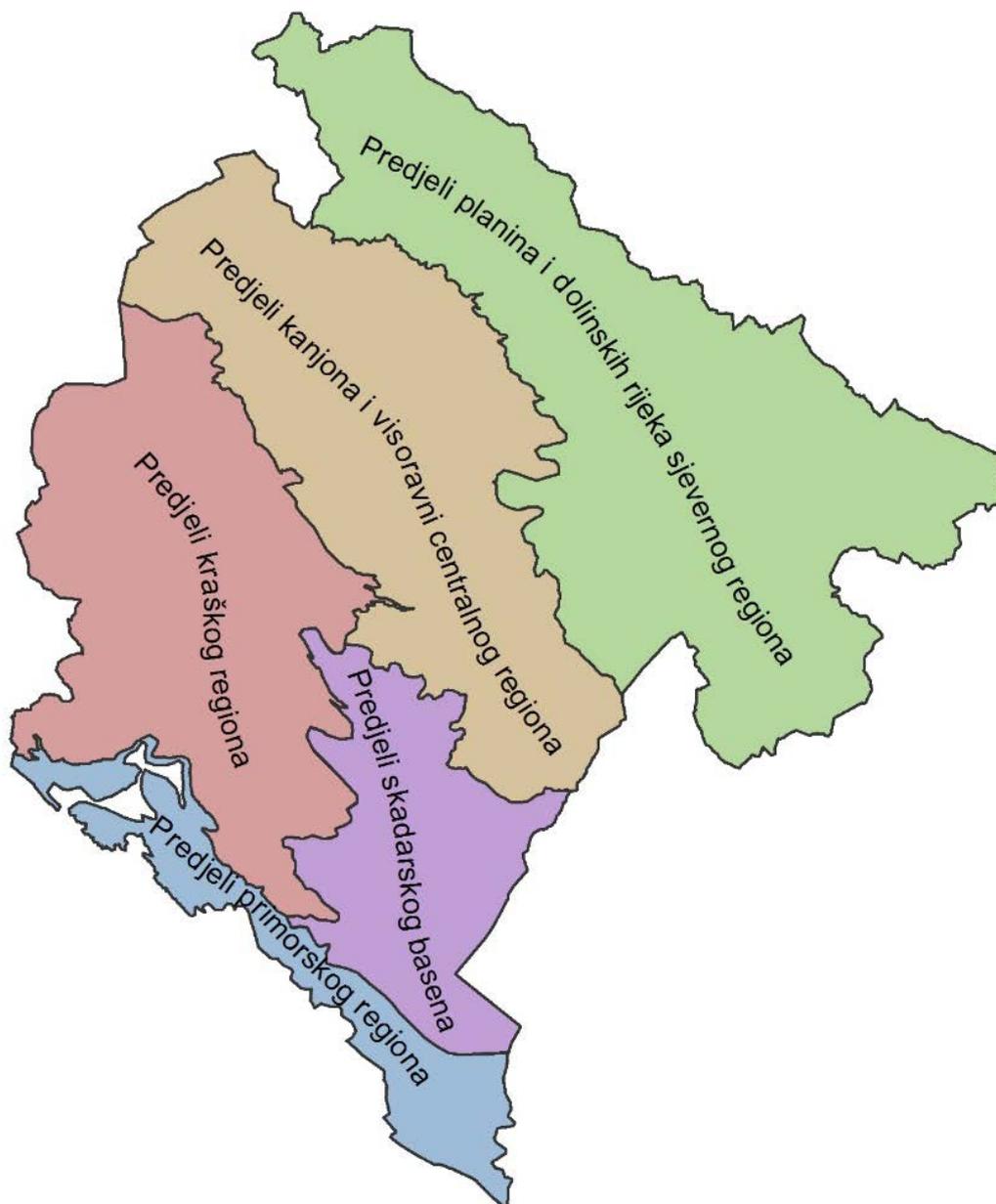
Kao dominantno antropogeni tip izdvojena su veća urbana naselja koja su na osnovu statističkih kriterijuma Monstata klasifikovana kao urbana.

9 Područja karaktera predjela

Uzimajući u obzir reljef, klimu, geološke i pedološke karakteristike, pokrivač tla, homogenost i prepoznatljivost predjeli Crne Gore su svrstani u pet regiona:

- Predjeli primorskog regiona;
- Predjeli skadarskog basena;
- Predjeli kraškog regiona;
- Predjeli kanjona i visoravni centralnog regiona;
- Predjeli planina i dolinskih rijeka sjevernog regiona.

Prediona regionalizacija Crne Gore

Predjeli primorskog regiona

Klima: Crnogorsko primorje ima odlike tople mediteranske klime. Visoke temperature primorja su posledica prodora toplih vazdušnih masa iz Mediterana. Padavine su najobilnije u Boki Kotorskoj. U planinskim dijelovima blizu mora količina padavina raste sa visinom do 1.100 m, a onda opada.

Reljef: Region crnogorsko primorje prostire se od morske obale do planinskog lanca Orjen -Lovćen-Sutorman - Rumija. Strme krečnjake padine i vertikalni odsjeci izbrazdani su procijepima, dubokim točilima i nazubljenim grebenima između njih.

Padine su pri dnu ublažene zbog flišnog sastava podloge i zasute siparima i plavinama. U sjeverozapadnom dijelu primorja pojas zaravni je uzan, za razliku od jugoistočnog primorja gdje se prostire niska ravan Ulcinjskog polja.

U morfologiji reljefa prisutne su i priobalne i plavne aluvijalne ravnice, močvare, plaže i ostrva.

Dominantni pokrivač tla:

Tipovi vegetacije: Orno - *Quercetum ilicis*, *Rusco-Carpinetum orientalis*

Klimatogene šume Crnogorskog primorja razvijene pod uticajem mediteranske klime. Usled intezivnog antropogenog uticaja u dugom vremenskom periodu iskonska vegetacija ovog prostora je izmijenjena, te umjesto šumskih zajednica koje predstavljaju klimaks sada se nalaze degradacijski oblici: makija, šikara, gariga, kamenjari.

U ovom regionu se na horizontalnom i vertikalnom profilu diferenciraju brojne šumske zajednice uslovljene klimom (klimatogene šume) i orografsko-edafskim uslovima, posebno nadmorskom visinom i ekspozicijom (klima-regionalne šume).

Najniži pojas čine hidrofilne šume u priobalnom dijelu Bojane i ušću Bojane u Jadransko more.

Eumediterranski pojas zizm zelenih šuma koji čine tvrdolisne stalno zelene šume i makija sa: *Quercus ilex*, *Quercus coccifera*, *Fraxinus ornus* i drugim vrstama zahvata pojas do 300 m nadmorske visine. Iznad ovog pojasa prostire se submediteranski pojas termofilnih listopadnih šuma sa hrastom meduncem i bjelograbićem. Do vrhova primorskih planina na južnim ekspozicijama prostiru se kserofilne šume crnog graba.

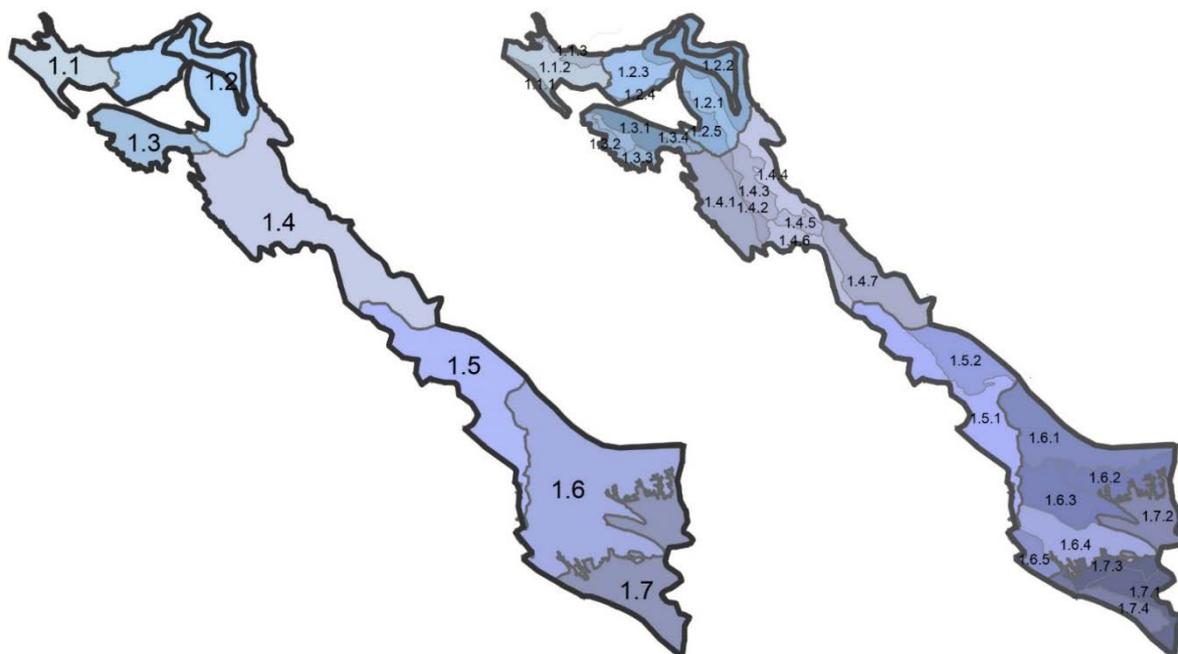
Kulturni obrazac:

- ruralna naselja na tradicionalnim poljoprivrednim poljima,
- ruralna naselja sa tradicionalnim terasama,
- tradicionalne terase sa maslinjacima
- primorska gradska i prigradska naselja, semiurbana naselja
- industrijske zone, skladišna i servisna područja
- idevastirana područja (kamenolomi, deponije).

Područja karaktera predjela

Regionalni nivo

Lokalni nivo

Regionalni nivo

- 1.1 Predjeli hercegnovskog područja
- 1.2 Predjeli Bokokotorskog zaliva
- 1.3 Predjeli područja Luštica
- 1.4 Predjeli budvanskog područja
- 1.5 Predjeli barskog područja
- 1.6 Brdoviti predjeli ulcinjskog područja
- 1.7 Ravničarski predjeli ulcinjskog područja

Lokalni nivo

- 1.1.1 Brdoviti predjeli Košare i Žvinja
- 1.1.2 Priobalni predjeli Herceg-Novog
- 1.1.3 Niži planinski predjeli hercegnovskog područja

- 1.2.1 Brdoviti predjeli Vrmca
- 1.2.2 Predjeli Bokokotorskog zaliva
- 1.2.3 Brdoviti predjeli morinjskog područja
- 1.2.4 Priobalni predjeli Kumborska i Đenovića
- 1.2.5 Ravničarski predjeli tivatskog područja

- 1.3.1 Brdoviti predjeli zalivskog područja Luštica
- 1.3.2 Ravničarski agrikulturni predjeli Luštica
- 1.3.3 Brdoviti predjeli otvorene obale Luštica
- 1.3.4 Priobalni predjeli Krtola

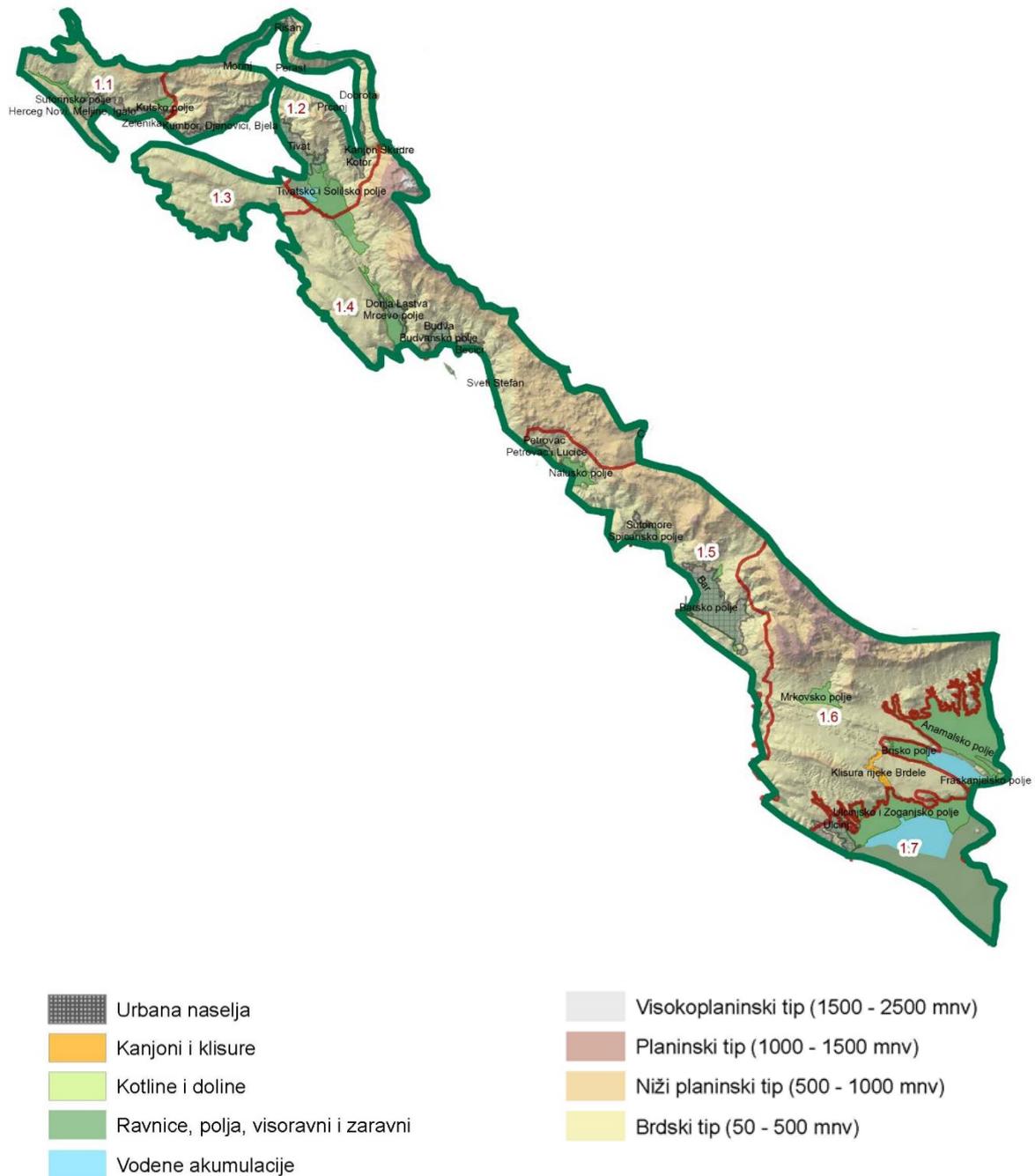
- 1.4.1 Brdoviti predjeli Donjeg Grblja
- 1.4.2 Ravničarski predjeli grbaljskog područja
- 1.4.3 Brdoviti tereni Gornjeg Grblja
- 1.4.4 Niži planinski predjeli lovčenskih primorskih strana
- 1.4.5 Brdoviti predjeli Maine
- 1.4.6 Priobalni predjeli budvanskog područja
- 1.4.7 Brdoviti predjeli Paštrovića

- 1.5.1 Priobalni predjeli barskog područja
- 1.5.2 Niži planinski predjeli Rumije

- 1.6.1 Planinski predjeli Rumije
- 1.6.2 Brdoviti predjeli Anamala
- 1.6.3 Ravničarski predjeli Mrkovskog i Goranskog polja
- 1.6.4 Brdoviti predjeli Briske Gore i Možure
- 1.6.5 Brdoviti predjeli obalnog područja Ulcinja

- 1.7.1 Močvarni predjeli Ulcinjske solane i Delte Bojane
- 1.7.2 Ravničarski predjeli Anamalskog i Šaskog polja
- 1.7.3 Ravničarski predjeli Ulcinjskog i Zoganjskog polja
- 1.7.4 Aluvijalni predjeli Velike plaže

Tipovi karaktera predjela

Na području primorskog regiona izdiferencirano je nekoliko tipova karaktera predjela koji izgrađuju pomenuta područja karaktera predjela. Tipovi karaktera predjela zasnovani na karakterističnoj prirodnoj i kulturnoj osnovi koja se ponavljaju u manje više sličnoj formi i obliku duž čitavog primorja su: primorski grebeni i stjenovite obale, brdsko -planinsko zaleđe na masivnim krečnjacima, ogoljeni brdoviti tereni na krečnjacima, šumovito brdsko zaleđe na krečnjacima, šumovite padine na flišu i deluvijumu, naselja na tradicionalnim poljoprivrednim poljima, naselja sa tradicionalnim terasama, tradicionalne terase sa maslinjacima, priobalne i plavne aluvijalne ravnice, močvarno zemljište (močvare, solila, solana), plaže - pješčane, šljunkovite, betonske, ostrva, Šasko jezero, izgrađeno zemljište (gradska naselja, industrijske zone, skladišna i servisna područja), djelimično izgrađeno zemljište - semiurbana naselja razbijenog tipa i devastirana područja (kamenolomi, deponije).

1.2.2. *Predjeli Bokokotroškog zaliva*

1.2.1 *Brdoviti predjeli Vrmca*

1.7.4 *Aluvijalni predjeli Velike plaže*

1.2.5 *Ravničarski predjeli tivatskog područja*

1.7.3 *Ravničarski predjeli Ulcinjskog i Zoganjskog polja*

1.4.1 *Brdoviti predjeli Donjeg Grblja*

1.7.1 *Močvarni predjeli Ulcinjske solane i Delte Bojane*

Predjeli skadarskog basena

Klima: Podgoričko -skadarska kotlina izložena je jakom klimatskom uticaju Mediterana, čiji uticaj doseže do Nikšićkog polja u vidu izmijenjene mediteranske klime.

U Podgorici srednja januarska temperature je 5°C, a srednja julska 26°C. Prosječna količina padavina u Podgorici je 1.653 l/m², a u Danilovgradu 2.182 l/m².

Reljef: Region skadarskog basena obuhvata obuhvata Podgoričko - skadarsku kotlinu i dolinu Zete sa Bjelopavličkom ravnicom. Na ovoj površi uzdižu se brdoviti predjeli Komana, Pipera i Martinića, Veljeg brda i Zagarača, na istoku Drume i Hoti, Kakaricka gora, Doljani i Fundina I u okolini skadarske kotline Brdoviti predjeli krajine i Riječke nahije. Podgoričko - skadarska kotlina zaravljena je fluvioglacijalnim materijalom.

Dominantni pokrivač tla:

Tipovi vegetacije:

Rusco - Carpinetum orientalis,
Rusco - Carpinetum quercetosum.

U basenu Skadarskog jezera prostiru se hidrofilne šume vrbe, toplole i skadarskog lužnjaka.

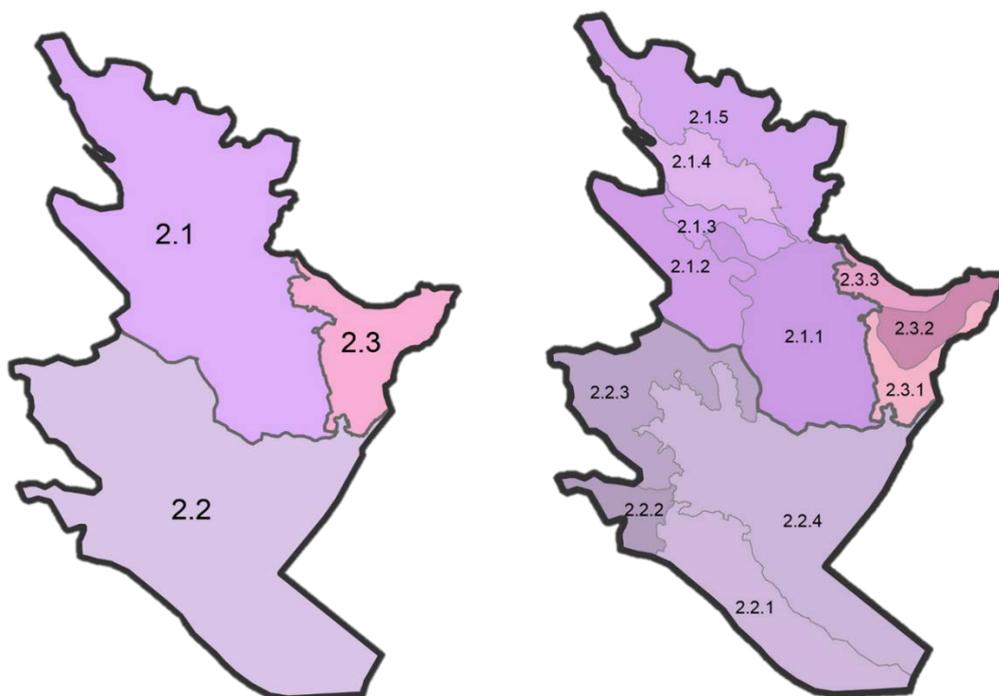
Kulturni obrazac:

- gradska naselja
- prigradska naselja sa poljoprivrednim poljima, voćnjacima i vinogradima
- priobalna i ruralna naselja sa tradicionalnim terasama u području Skadarskog jezera
- ruralna naselja u brdskom području
- industrijske zone, skladišna i servisna područja

Područja karaktera predjela

Regionalni nivo

Lokalni nivo

Regionalni nivo

- 2.1 Ravničarski predjeli Zetsko-bjelopavličke ravnice
- 2.2 Predjeli Skadarskog jezera
- 2.3 Predio kanjona rijeke Cijevne

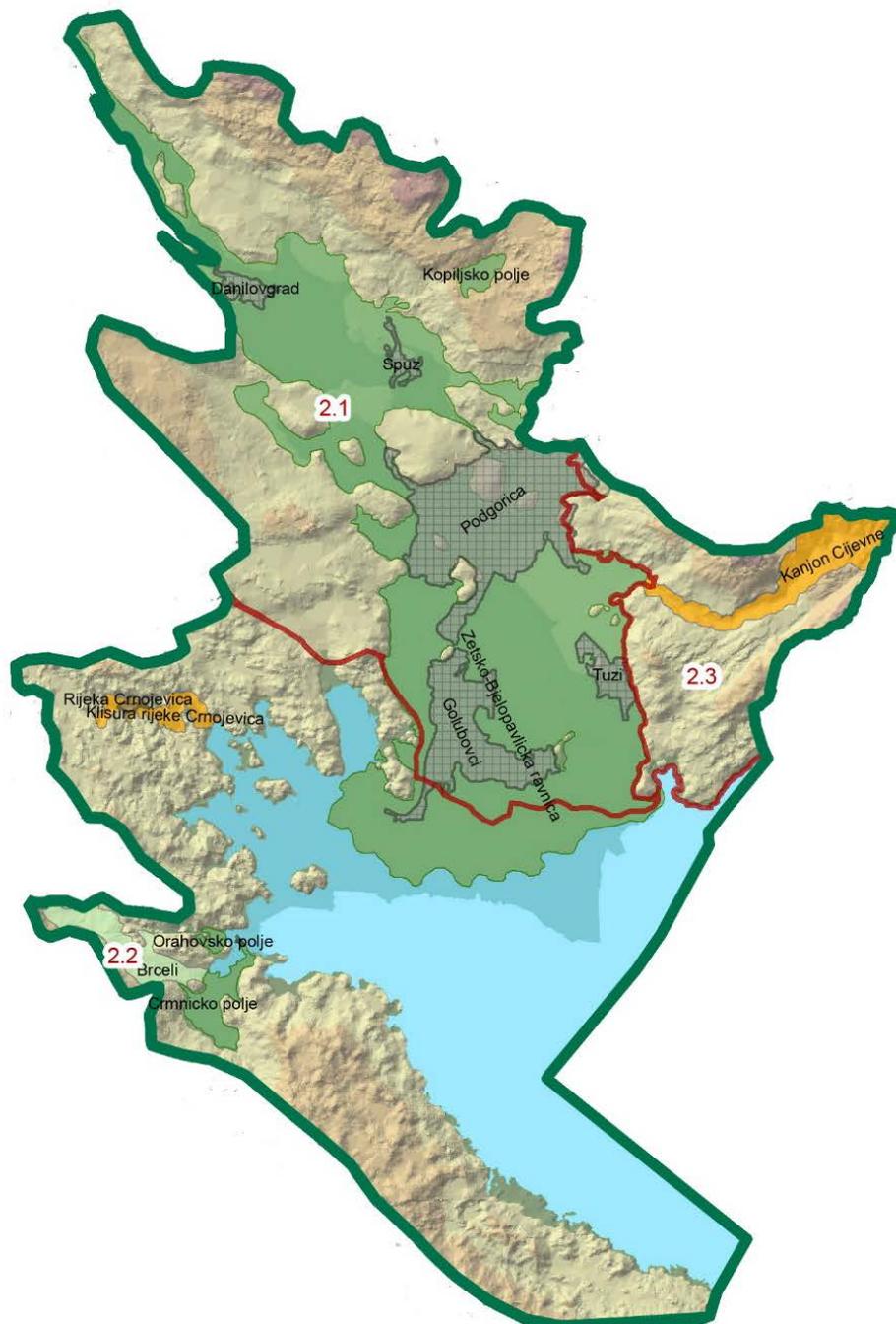
Lokalni nivo

- 2.1.1 Ravničarski predio područja Podgorice
- 2.1.2 Brdoviti predjeli Komana
- 2.1.3 Brdoviti predjeli Veljeg Brda i Zagača
- 2.1.4 Antropogeni predjeli bjelopavličkog područja
- 2.1.5 Brdoviti predjeli Pipera i Martinića

- 2.2.1 Brdoviti predjeli Krajine
- 2.2.2 Ravničarski agrikulturni predjeli crmničkog područja
- 2.2.3 Brdoviti predjeli Riječke nahije
- 2.2.4 Skadarsko jezero

- 2.3.1 Brdoviti predjeli Drume i Hoti
- 2.3.2 Kanjon Cijevne
- 2.3.3 Brdoviti predjeli Kakaricke gore, Doljana i Fundine

Tipovi karaktera predjela

	Urbana naselja		Visokoplaninski tip (1500 - 2500 mnv)
	Kanjoni i klisure		Planinski tip (1000 - 1500 mnv)
	Kotline i doline		Niži planinski tip (500 - 1000 mnv)
	Ravnice, polja, visoravni i zaravni		Brdski tip (50 - 500 mnv)
	Vodne akumulacije		

Na području skadarskog basena izdiferencirano je nekoliko tipova karaktera predjela koji izgrađuju pomenuta područja karaktera predjela. Tipovi karaktera predjela zasnovani na karakterističnoj prirodnoj i kulturnoj osnovi koja se ponavljaju u manje više sličnoj formi i obliku u okviru ovog regiona su pored samog jezera i plavnih ravnica oko jezera, naselja sa tradicionalnim poljoprivrednim poljima (Crmnjičko, Orahovsko, Zetska i Bjelopavlička ravnica, Kopiljsko polje), naselja sa tradicionalnim poljoprivrednim terasama, izgrađeno zemljište (urbana i semiurbana naselja), klisure i kanjoni (Rijeke Crnojevića i Cijevne), doline rijeka, brdski predjeli i niži planinski predjeli.

2.2.3. Brdoviti predjeli Riječke nahije

2.2.4 Skadarsko jezero

Kulturni predio Rijeka Crnojevića

Kulturni predio na području Skadarskog jezera

2.3.2 Kanjon Cijevne

Predjeli kraškog regiona

Klima: Vijenac primorskih planina sprečava toplotni uticaj Jadranskog mora. Međutim, količina padavina je velika zbog direktnog prodora vlažnih mediteranskih masa preko Bokokotorskog zaliva. Prosječna godišnja količina padavina: Cetinje 3.993 l/m², Grahovo 3.140 l/m², Nikšić 1.993 l/m², a Crkvice 4.742 l/m².

Reljef: Region krša je predio sa najdebljim slojevima karbonatnih stijena, pretežno krečnjaka sa jakom izraženom karstnom erozijom koja je uslovljena velikom količinom padavina.

Region krša se prostire sjeverno od planinskog lanca Orjen - Lovćen - Sutorman - Rumija, na sjeveru do pravca klanac Duga - Nikšić. Na ovoj površi uzdižu se krečnjačke planine: Somina, Njegoš, Golija, Plješevice i Budoša.

Veće zaravni na ovom prostoru su kraška polja: Cetinjsko, Njeguško, Dragaljsko, Grahovsko, Nudo i Nikšićko.

Površ dubokog krša ima u cjelini oskudan pedološki pokrivač i veoma malo plodnog zemljišta, uglavnom pri dnu polja, vrtača i dolova ili na dolomitским zaravnima.

Površ dubokog krša je ekološki veoma osjetljiva zbog dominantne krečnjačke i krečnjačko -dolomitične geološke podloge, osiromašenih, degradiranih i labilnih šumskih i travnih ekosistema. Zbog velike količine padavina izraženi su erozioni procesi.

U reljefu su prisutne doline rijeka: Zete, Gračanice, Mrkošnica i Bistrice, jezerske akumulacije: Krupac, slano i Liverovići, a na krajnjem zapadu od vodenih akumulacija značajno je Bilečko jezero.

Dominantni pokrivač tla:

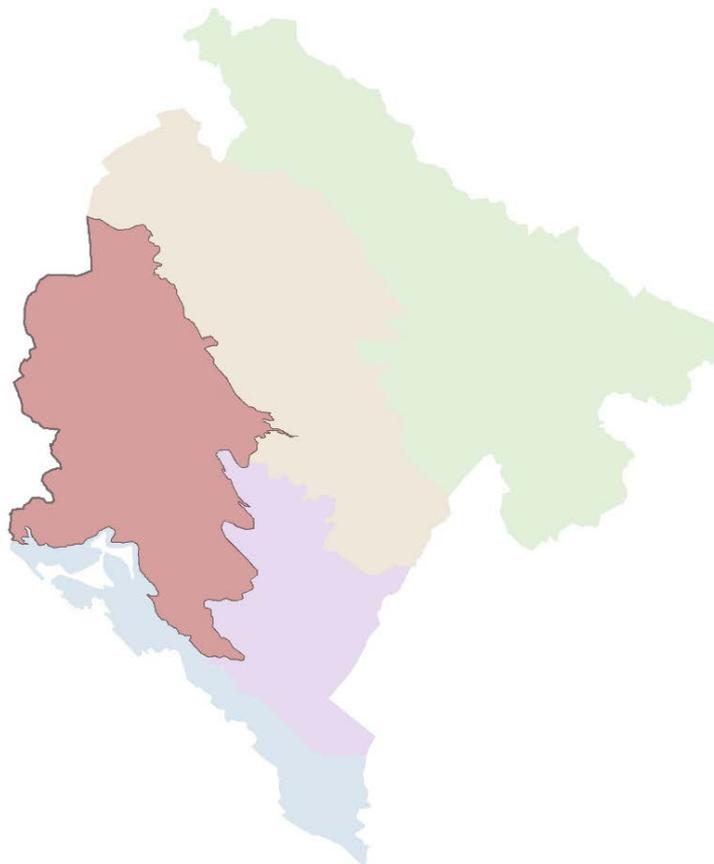
Tipovi vegetacije: *Quercus - Carpinetum orientalis petterietosum*, *Quercus - Ostryetum carpinifoliae*, *Ostrya - Quercetum pubescentis*, *Sesleria - Ostryetum carpinifoliae*, *Fagetum montanum seslerietosum* i *Fageto - Abietosum*.

U ovom regionu javljaju se klimatogene zajednice submediteranske i epimediteranske vegetacijske zone.

Različiti ekonomski i politički uslovi kroz koje je stoljećima prolazio crnogorski krš uslovlili su različite motive zbog kojih su uništene šume u ovom regionu. Prekomjerna sječa drveta za potrebe grijanja, krčenje i paljenje šuma radi stvaranja obradnog zemljišta i pašnjaka, veliki broj stoke i sječa kvalitetnih šuma za potrebe brodogradnje i građevinarstva glavni su razlozi uništavanja šuma. Sa nestankom šuma velike količine kišnih padavina, karakteristične za ovo područje, sprale su zemljišni sloj u kraška polja i vrtače.

U ovom regionu uglavnom su zastupljene termofilne šume hrasta medunca, bjelograbića, makedonskog hrasta, crnog graba, a na planinama termofilna varijanta bukovih šuma.

Na visokim planinama: Njegoš, Somina, Bijela gora, jela se nalazi na južnoj granici svog areala, u mješovitim šumama sa bukvom.

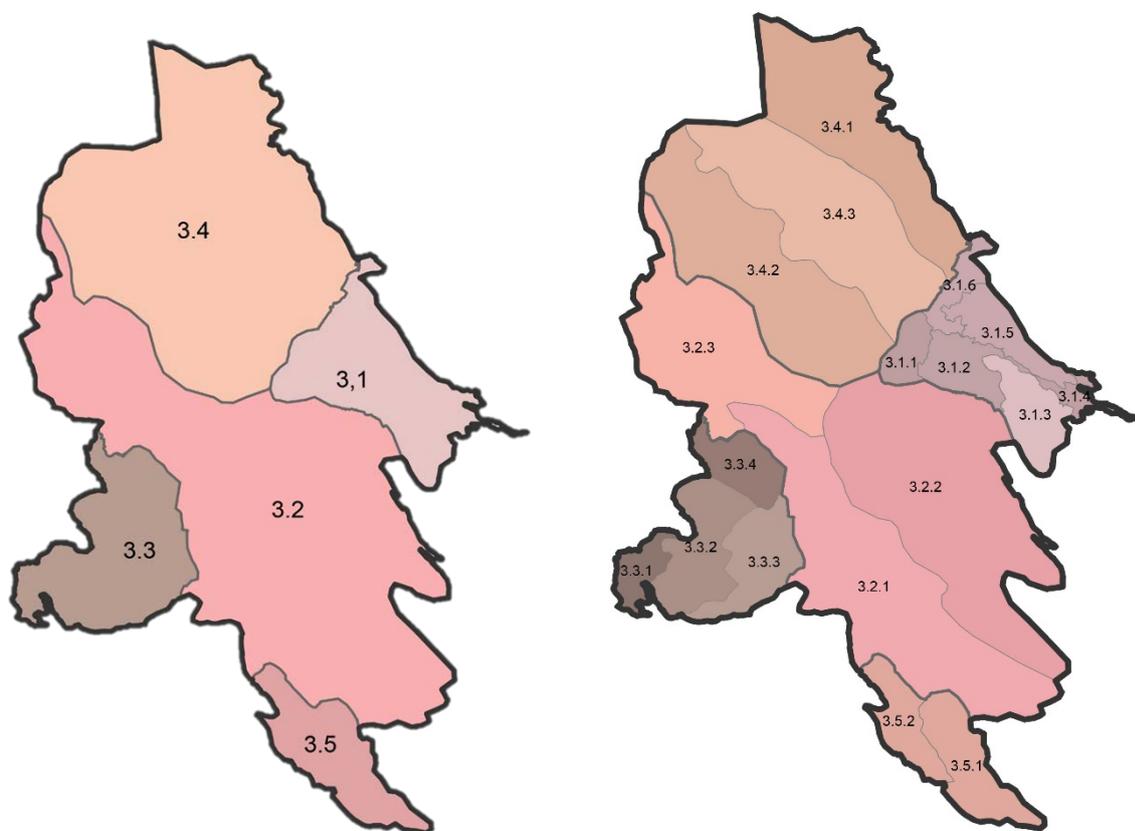
Po prestanku negativnog dejstva čovjeka u razmjerno kratkom periodu uočeni su zakoni singereze na kršu i pokazalo se da su šikare i niske šume bjelograbića i crnog jasena samo progradaciono - degradacioni stadijum šuma makedonskog hrasta, cera, sladuna ili medunca.

Kulturni obrazac:

- urbano naselje grada Nikšića
- prigradska naselja sa poljoprivrednim poljima
- ruralna naselja sa poljoprivrednim poljima u poljima
- ruralna naselja u brdskom području sa malim poljoprivrednim gazdinstvima
- industrijske zone, skladišna i servisna područja
- kamenolomi

Područja karaktera predjela

Regionalni nivo

Lokalni nivo

Regionalni nivo

- 3.1 Ravničarski kraški predjeli nikšićkog područja
- 3.2 Brdoviti kraški predjeli nikšićkog i cetinjskog područja
- 3.3 Planinski predjeli Orijena
- 3.4 Planinski predjeli nikšićkog područja
- 3.5 Predjeli lovcenskog područja

Lokalni nivo

- 3.1.1 Jezerski predio Krupca i Slanog
- 3.1.2 Ravničarski predio Nikšićkog polja
- 3.1.3 Niži planinski predjeli Ozrinića i Ostroskog područja

- 3.1.4 Ravnicarski predjeli Nikšićke župe
- 3.1.5 Niži planinski i brdoviti predjeli Tovica i Dubrave
- 3.1.6 Ravnicarski predio Jasenovog i Gornjeg polja

- 3.2.1 Niži planinski predjeli Zagore, Cuca, Bjelice i Ceklica
- 3.2.2 Planinski predjeli Plješevice i Budoša
- 3.2.3 Kraški niži planinski predjeli Vračenići, Petrovići, Vilusi

- 3.3.1 Niži planinski predjeli Orijena
- 3.3.2 Visokoplaninski predjeli Orijena
- 3.3.3 Niži planinski predjeli Krivošija
- 3.3.4 Niži kraški planinski predjeli Grahovo i Nudo

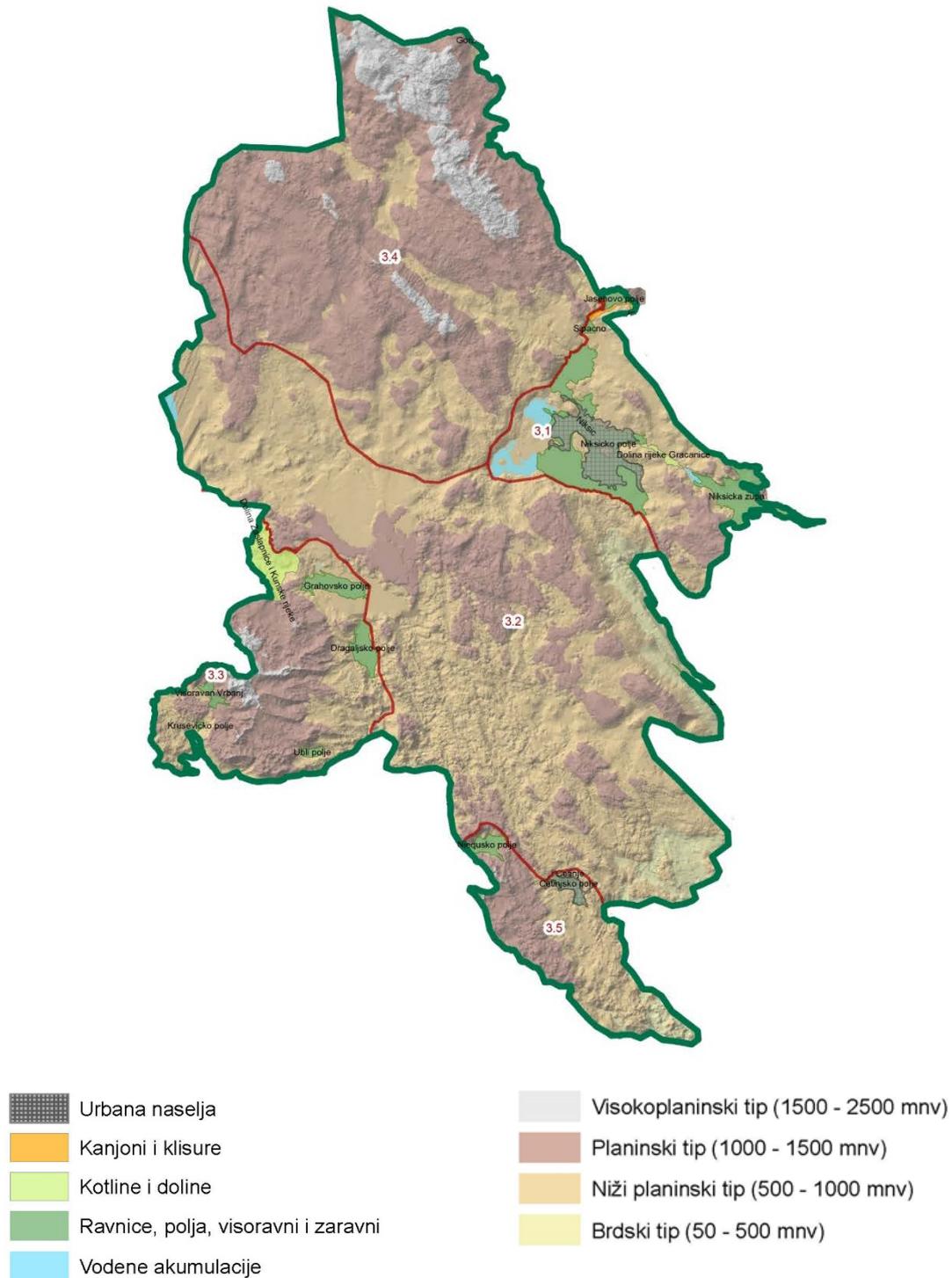
- 3.4.1 Visokoplaninski predjeli Golije
- 3.4.2 Planinski predjeli Rudina i Banjana
- 3.4.3 Visokoplaninski predjeli Njegoša i Somine

- 3.5.1 Niži planinski predjeli Bajica, Zabrdica i Ljubotina
- 3.5.2 Planinski sjeveroistočni obronci Lovćena

Tipovi karaktera predjela

U kraškom regionu izdiferencirano je nekoliko tipova karaktera predjela koji izgrađuju pomenuta područja karaktera predjela. Tipovi karaktera predjela prema učestalosti pojavljivanja su niži planinski i planinski predjeli, kraška polja (Nikšićko polje, Jasenovsko polje, Grahovsko, Dragaljsko, Vrbanj, Kruševice, Ubli, Njeguško, Cetinjsko), izgrađeni predjeli (urbana, semiurbana i ruralna naselja), vodene akumulacije (jezera Slano, Krupac, Liverovići), doline rijeka (Zete, Gračanice, Mrkošnica, Bistrice), a meštimično se u sjevernom dijelu javlja i visokoplaninski tip predjela sa istaknutim planinskim vrhovima.

U okviru ovih tipova karaktera predjela kao predioni elementi uočavaju se šume, livade i pašnjaci, ogoljeni krševiti tereni, poljoprivredna polja, devastirana područja (kamenolomi, deponije) i sl.

3.1.1. Jezerski predio Krupca i Slanog

3.4.2 Planinski predjeli Rudina i Banjana (selo Donje Crkvice)

3.3.4 Niži kraški predjeli (Grahovso polje)

3.4.3 Visokoplaninski predjeli Njegoša i Somine

3.1.2 Ravničarski predio Nikšićkog polja (Budoške poljane)

3.2.2 Planinski predjeli Plješevice i Budoša

Predjeli kanjona i visoravni centralnog regiona

Klima: Na visokim planinama ovog regiona vlada oštra visokoplaninska, subalpska klima, koja u nižim među planinskim dolinama prelazi u umjereniju planinsku klimu.

U istočnom dijelu regiona duž Kanjona Platije dominira umjereno - kontinentalna klima sa prodorima izmijenjene mediteranske klime

Reljef: Region u sjevernom dijelu obuhvata visoke planine Durmitor, padine Sinjajevine a između njih su planinske površi i duboke doline kanjonskog oblika. Region se sjevero istočnom granicom proteže duž kanjona Tare do Mojkovca.

Spoljni granični niz planina prema kraškom regionu čine: Vojnik, Maganik, Prekornica, Kamnik i Žijovo. Na ovom prostoru se nalaze velike površi: Krnovo, Lukavica i Lola. Dio područja je oskudno vodom, a dijelovi sa krečnjačkom podlogom su sasvim bezvodni.

Na jugozapadu se graniči nizom planina: Maglić, Volujak i Bioč na

koje se nadovezuju Pivska planina, južne i istočne padine Sinjajevine, Moračke planine, Vojnik, Vučje, visokoplaninski predjeli Štirovika i Maganika, Prekornice i Kamenika i planinski predjeli Kuča.

Ovaj region presijecaju velike rijeke: Piva sa Komarnicom, Morača i Tara sa pritokama u gornjem toku.

Dominantni pokrivač tla:

Tipovi vegetacije: *Quercus - Ostryetum carpinifoliae*, *Fageto - Abietosum*, *Fagetum montanum seslerietosum*, *Pinetum heldreichii* - šuma munike i *Aceri - Carpinetum orientalis*.

U ovom regionu dominantne su: šume bukve, mješovite šume jele i bukve, šume smrče na Pivskoj planini i Volujku i šume munike koji na području Štitova, Prekornice i Maganika imaju najveći kompleks u svom današnjem arealu. Ovom regionu pripada najveći dio visokoplaninskih pašnjaka i rudina.

Šume munike u regionu nalaze se na planinama: Štitovo, Prekornica, Maganik i Sinjajevina, od 1.200 - 1.800 m nadmorske visine, na svim ekspozicijama i plitkim karbonatnim zemljištima sa izraženim uticajem mediteranske klime. Predstavljaju endemnu i reliktnu vegetaciju.

Šume bukve i jele bez smrče i šume bukve razvijaju se na karbonatnoj podlozi u zapadnom dijelu, i na sedimentima durmitorskog fliša u istočnom dijelu regiona. Na planinama su pretežno monodominantne smrčeve šume.

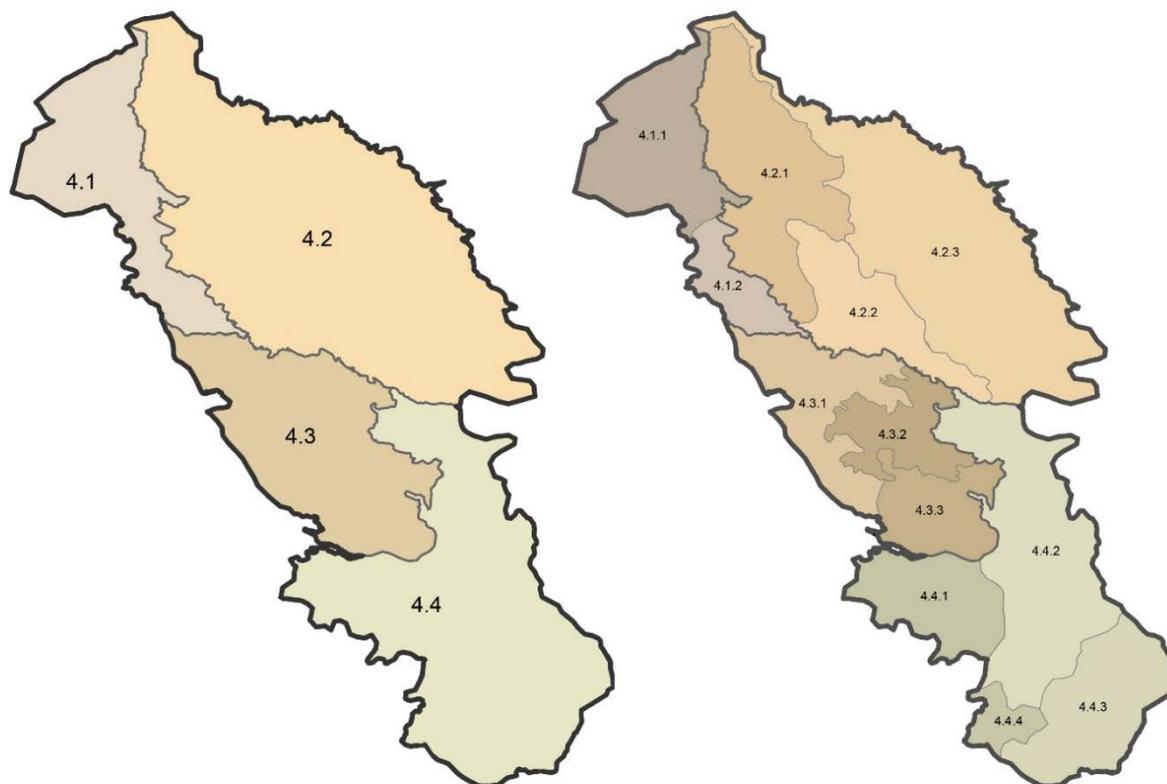
Kulturni obrazac:

- manja urbana naselja Žabljak, Plužine i Šavnik.
- Brojna ruralna planinska naselja sa malim poljoprivrednim gazdinstvima (poljoprivredna polja, košene livade)
- Katuni sa autentičnim objektima i oborima za stoku

Područja karaktera predjela

Regionalni nivo

Lokalni nivo

Regionalni nivo

- 4.1 Predjeli kanjona Pive
- 4.2 Predjeli Durmitora i Sinjajevine
- 4.3 Planinski predjeli Nikšickog i Šavnickog područja
- 4.4 Predjeli kanjona Morače

Lokalni nivo

- 4.1.1 Visokoplaninski predjeli Maglića, Volujka i Bioča sa kanjonom Pive
- 4.1.2 Predio Pivske visoravni

- 4.2.1 Visokoplaninski predjeli pivske planine, Durmitora i kanjona Sušice
- 4.2.2 Planinski predjeli Drobnjaka i Uskoka (klisura Komarnice, Šavnik, Tušina, Boan, Semolj)
- 4.2.3 Visokoplaninski predjeli Sinjavine sa kanjonom Tare

- 4.3.1 Planinski i visokoplaninski predjeli Vojnika
- 4.3.2 Predjeli visoravni Krnova, Lukavice i Konjsko
- 4.3.3 Visokoplaninski predjeli Štirovika i Maganika

- 4.4.1 Visokoplaninski predjeli Prekornice i Kamenika
- 4.4.2 Moračke planine sa kanjonom Platije
- 4.4.3 Planinski predjeli Kuča
- 4.4.4 Predio zaravni Bioča i Mrke

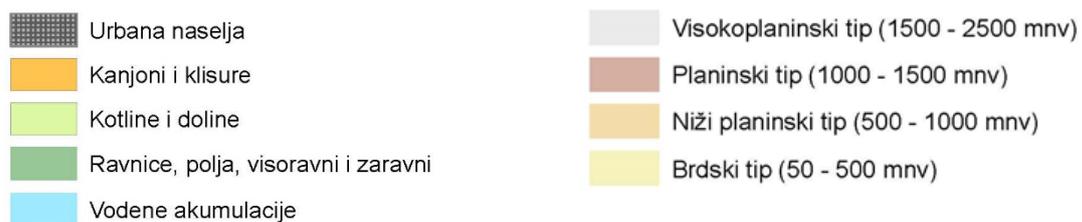
Tipovi karaktera predjela

U centralnom regionu izdiferencirano je nekoliko tipova karaktera predjela koji izgrađuju pomenuta područja karaktera predjela. Kao dominantni tipovi predjela koji su diferencirali čitav region pojavljuju se kanjoni, klisure i visoravni. Ovaj region obuhvata najprepoznatljivije predjele kanjona Tare, Pive, Morače. Kao najistaknutiji predjeli visoravni izdavaju se Jezerska, Pivska, Krnovska i visoravni Lukavica i Konjsko.

Kao dominantan tip predjela, pored navedenih, ističe se predio visokih planina Durmitora, Sinjajevine, Maglića, Bioča, Volujka, Vojnika, Štirovika, Maganika, Prekornice, Kamenika i Moračkih planina. Kada govorimo o planinskim i nižim planinskim predjelima u okviru ovog tipa karaktera predjela izdvajaju se planinski predjeli Drobnjaka i Uskoka (Šavnik, Tušina, Boan, Semolj), u južnom dijelu ovaj region završava Kučkim planinama. U ovom region prisutna su brojna jezera Malo i Veliko Crno jezero, Vražje, Zminje, Zabojsko, Riblje, Sušičko, Škrtsko, Trnovačko, Pivsko, Valovito, Kapetanovo, Manito i dr.

U okviru regiona kao dominantno antropogeni tip izdvajaju se urbana naselja Žabljak, Plužine i Šavnik.

U okviru ovih tipova karaktera predjela kao predioni elementi uočavaju se šume, livade i pašnjaci, ogoljeni krševiti tereni, poljoprivredna polja i brojna ruralna naselja.

4.4.2 Moračke planine sa kanjonom Platije (Kanjon Mrtvice)

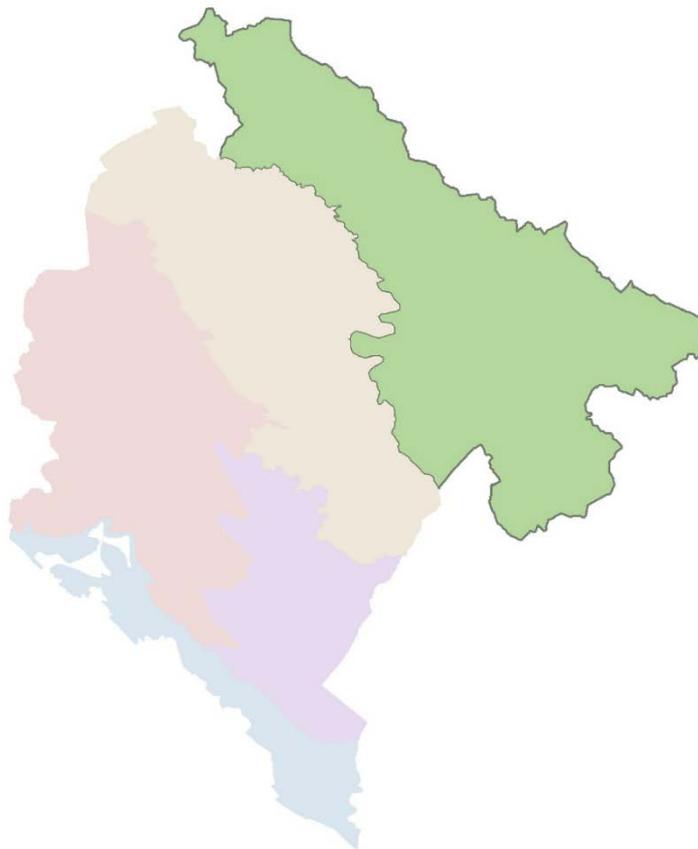

4.2.3 Visokoplaninski predjeli Sinjavine sa kanjonom Tare (Zminje i Vražje jezero)

Predjeli planina i dolinskih rijeka sjevernog regiona

Klima: Region je klimatski raznovrstan: u kotlinama je umjereno hladna, u zoni srednje visokih planina tipična planinska kontinentalna klima, u zoni visokih planina oštra planinska klima, a na najvišim planinama (Prokletije) i alpska klima. Visoke planine: Ljubišnja, Lisa, Bjelasica, Komovi, Hajla, Visitor, Zelatin i Prokletije su pod uticajem oštre planinske klime. Dolina Čehotine i Lima su pod uticajem umjerene kontinentalne klime, a do 1.200m n.v. vlada kontinentalna planinska klima.

Reljef: U ovom regionu ističu se planinski masivi Ljubišnje, Lisca, Lise, Bjelasice, Komova, Hajle, Prokletija, Visitora i Zelatina i planinske površi: Barice -Krupice -Kosanica, Bobovo, s desne strane Čehotine: Mataruge, Obarde, Crljenice, a prema sjeveru se prostiru površi Bihor i Korita. Region presijecaju od istoka prema zapadu rečne doline Lima, Ibra, Tare i Čehotine. U dolini Lima i njenih pritoka razvilo se nekoliko kotlina među kojima su najveće Beranska, Vraneška, Bjelopljaska, Rožajska i Plavsko-Gusinjska. U dolini Tare najprostranije su Mojkovačka i Kolašinska kotlina. U dolini rijeke Čehotine najznačajnije su veće kotline Maočka i Pljevaljska.

Geološka podloga regiona je raznovrstna. Površ od Burena do Bobova i zaravni s desne strane Čehotine izgrađeni su od krečnjaka. Središnji pojas sa lijeve strane Čehotine kao i sjeverne padine Ljubišnje izgrađeni su od pješčara i škriljaca. Srednji i jugozapadni dijelovi Bjelasice izgrađeni su od dijabaz -rožnaca i eruptivnih stijena, a zapadni dio Komova od sedimenata durmitorskog fliša. Područje Komova i Bjelasice bogato je vodom. Reljef ovih planina je diseciran dolinama brojnih pritoka Tare.

Ovom regionu pripada i prostor u slivu Lima i Ibra. Region je složenog geološkog sastava i litološki raznovrstan. Preovlađuju paleozojski škriljci, pješčari i kvarcni konglomerati, a krečnjaci su zastupljeni u višim dijelovima planina. U srednjem dijelu reljef je brdsko planinski, a na obodu regiona uzdižu se planinski vijenci. U ovom dijelu prostiru se Plavsko -gusinjska kotlina, Beranska kotlina i Bjelopljaska kotlina. Prostor je veoma bogat vodom. U njemu se nalaze izvorišta Ibra i Lima sa velikim brojem pritoka.

Dominantni pokrivač tla

Tipovi vegetacije: *Fagetum montanum montenegrinum*, *Fageto - Abietosum*, *Pineto-Abieti-Fagetum subalpinum*, *Pinetum mughii* i *Picetum excelsae croaticum*.

Pretežno su monodominantne smrčeve šume na Ljubišnji od 1000 -1500m nadmorske visine, na hladnim i fiziološki suvim staništima sa oštrom planinskom klimom. Prosječna godišnja količina padavina 800 - 1.500mm. Razvija se na zemljištima sa karbonatnom i nekarbonatnom podlogom, pretežno na sjevernim i sjeveroistočnim ekspozicijama.

U nižim dijelovima regiona, na mezofilnijim staništima, sa smrčom se javlja jela. U ovom regionu dominantne su šume smrče, šume smrče i jele, a u dolinama riječnih tokova Čehotine i termofilne šume hrastova. Na istoku u šumama bukve i jele prisutna je smrča. Pored monodominantnih šuma smrče, javljaju se i šume smrče sa primjesom jele.

Šume molike su reliktnog karaktera i izgrađuju klimatogeni pojas između 1.500 i 2.100m. Optimalna staništa su na silikatnim stijenama i silikatnim krečnjacima, pretežno smeđa kisjela zemljišta (distrični kambisol). Na silikatnim krečnjacima sjevernih ekspozicija sa molikom se javlja smrča, a na južnim ekspozicijama masiva izgrađenih od silikatnih krečnjaka ili krečnjaka sa molikom se javlja munika.

S obzirom na raznovrsnost reljefa i klime ovaj region je najraznovrsniji u vegetacijskom smislu.

U Bjelopoljskoj i Beranskoj kotlini zastupljene su termofilne šume hrasta kitnjaka i cera, a prema visinskim pojasevima smjenjuju se šume bukve, šume bukve i jele, šume smrče, subalpijske šume bukve i šume molike.

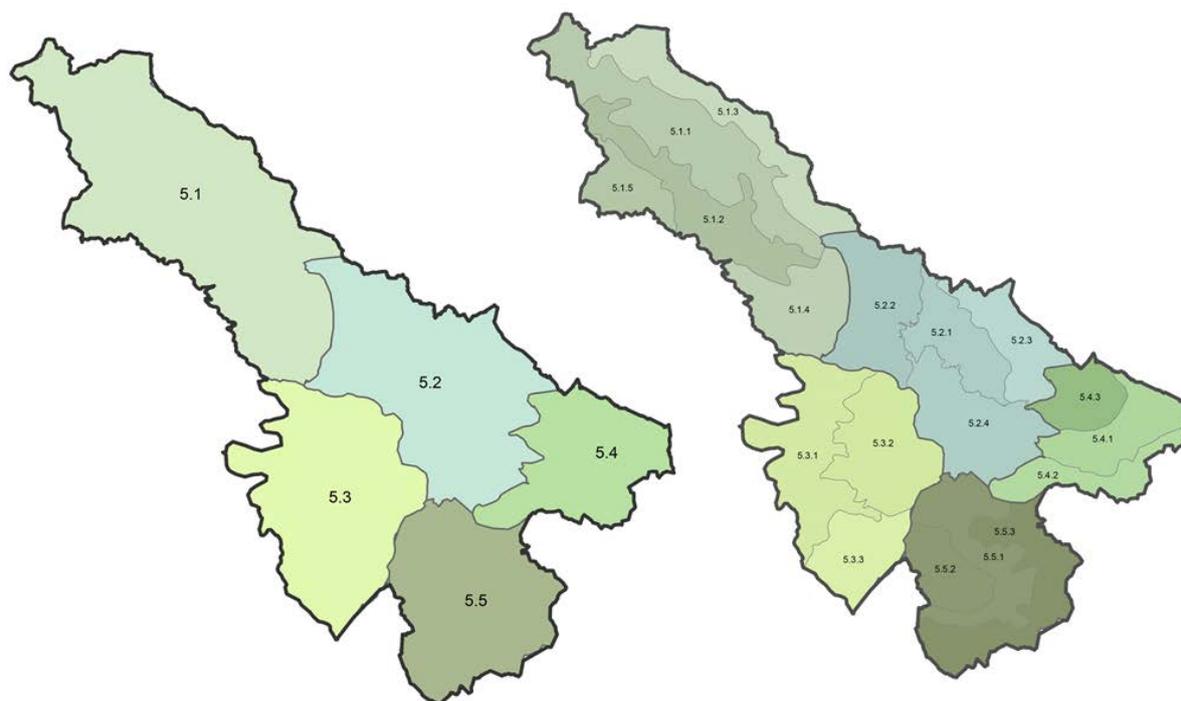
Specifičnost ovog regiona u vegetacijskom pogledu su šume molike, koje se u Crnoj Gori nalaze jedino u ovom prostoru (Hajla, Sjekirica, Bogičevica, Prokletije, Visitor i Zaletin).

Kulturni obrazac:

- urbana i semiurbana naselja u dolinama rijeka
- ruralna planinska naselja sa malim poljoprivrednim gazdinstvima (ograđena polja, obori i torovi za držanje stoke, niski objekti za stanovanje, pomoćni objekti –štale, stogovi sa sijenom i sl.)
- Katuni

Područja karaktera predjela

Regionalni nivo

Lokalni nivo

Regionalni nivo

- 5.1 Predjeli pljevaljskog područja
- 5.2 Predjeli Vraneške doline i Donjeg Kolašina
- 5.3 Predjeli Bjelasice i Komova
- 5.4 Predjeli Rožajskog područja
- 5.5 Predjeli Plavskog područja

Lokalni nivo

- 5.1.1 Niži planinski predjeli duž sliva rijeke Čehotine

- 5.1.2 Planinski predjeli Podgora, Vrba, Višnjice, Kosanice
- 5.1.3 Planinski predjeli Kovača i Graba
- 5.1.4 Planinski i visokoplaninski predjeli Stožersko-Baričke površi ,Slatine, Sokolca i Lekovine
- 5.1.5 Planinski predjeli Ljubišnje i Lisca sa kanjonom Drage

- 5.2.1 Niži planinski predjeli bjelopoljskog podrucja sa dolinom Lima
- 5.2.2 Planinski predjeli Lise
- 5.2.3 Planinski i visokoplaninski predjeli Đalovica, Korita i Bora
- 5.2.4 Niži planinski predjeli beranskog podrucja sa Beranskom kotlinom i Tirvanskom klisurom

- 5.3.1 Dolina rijeke Tare
- 5.3.2 Visokoplaninski predio Bjelasice
- 5.3.3 Visokoplaninski predio Komova

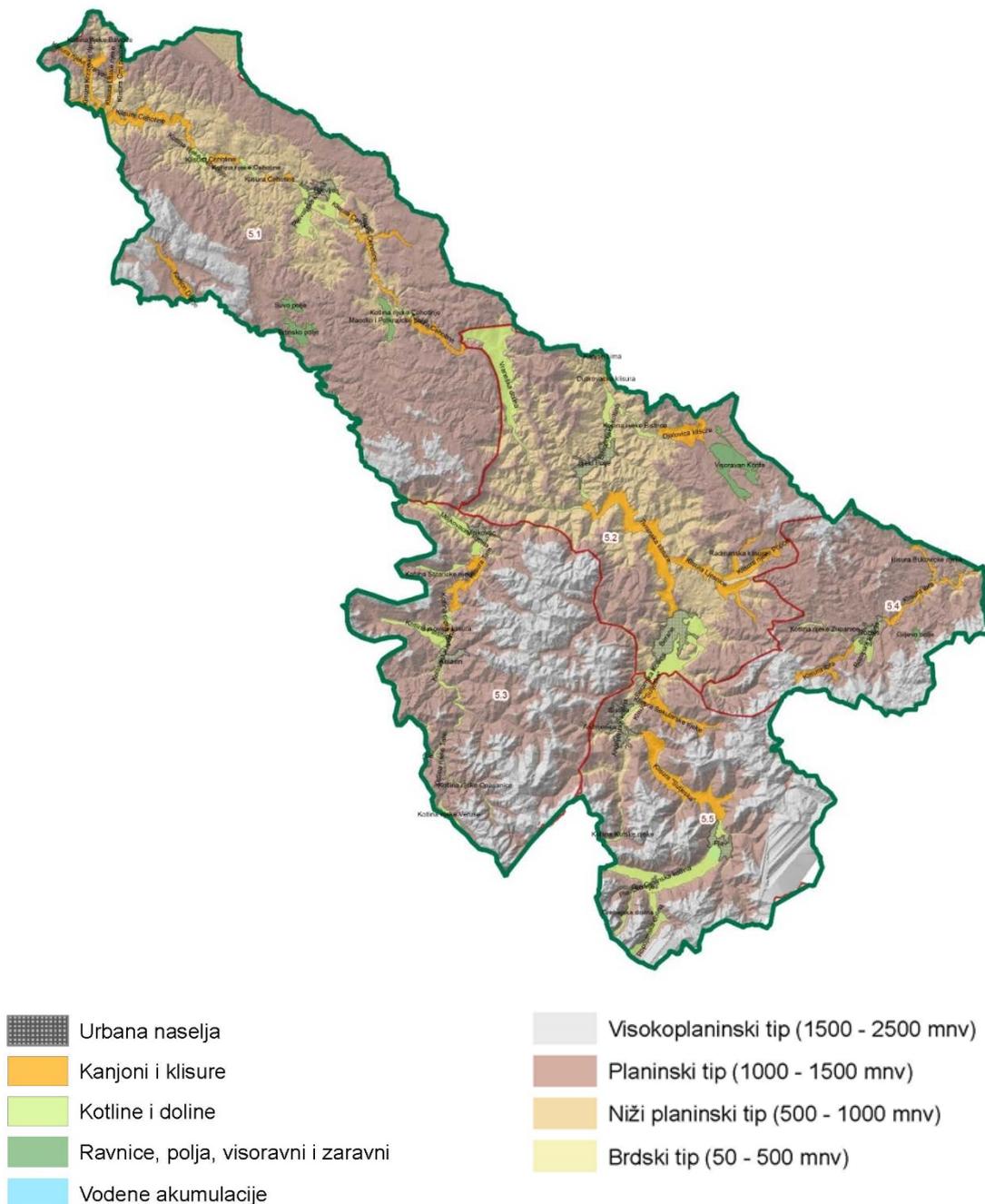
- 5.4.1 Predjeli doline Ibra i Rožajske kotline
- 5.4.2 Visokoplaninski predjeli Hajle
- 5.4.3 Planinski i visokoplaninski predjeli Vlahova

- 5.5.1 Predjeli andrijevicke i plavsko-gusinjske kotline
- 5.5.2 Planinski i visokoplaninski predjeli Zeletina i Visitora
- 5.5.3 Visokoplaninski predjeli Prokletija

Tipovi karaktera predjela

Predjelima sjevernog regiona prepoznatljivost daju doline i klisure planinskih rijeka uokvirene brojnim planinama. U ovom region dominiraju četinarske šume jele i smrče i mješovite šume četinara sa bukvom.

Diferencirani su sledeći tipovi karaktera predjela: doline i kotline planinskih rijeka (Čehotine, Tare, Lima, Ibra i njihovih pritoka, Vraneška dolina, Ropojanska dolina i dr.); klisure i kanjoni planinskih rijeka (kanjon Drage, klisura Čehotine, Đalovića klisura, Tivranska klisura, Radmanska klisura, klisura Ibra i dr.); ravnice, polja, visoravni (Maočko i Potkrajjičko polje, Suvo polje, Giljevo polje, Visoravan Korita); urbana naselja (Pljevlja, Bijelo Polje, Bearne, Plav, Rožaje, Andrijevića); vodene akumulacije - jezera (Plavsko, Ridsko, Biogradsko, Šiško); niži planinski tip (duž sliva rijeke Čehotine, duž bjelopoljskog područja uz dolinu Lima, obodom Beranske kotline); planinski tip predjela (Ljubišnja, Lisac, Podgor, Vrba, Kosanica, Kovač, Grab, Barice, Stožer, Lisa, Lekovina) i visokplaninski tip predjela (Bjelasica, Komovi, Hajla, Vlahovo, Zelatin, Visitor i Prokletije).

5.5.3 Visokoplaninski predjeli Prokletija (Hridsko jezero i ruralno naselje)

5.5.3 Visokoplaninski predjeli Prokletija

5.5.3 Visokoplaninski predjeli Prokletija

5.3.2 Visokoplaninski predio Bjelasice (Biogradsko jezero)

5.5.3 Visokoplaninski predjeli Prokletija (put prema Ridskom jezero)

10 Smjernice za oblikovanje predjela

10.1 Smjernice za izradu Studija predjela i Detaljnih studija predjela

Studija predela se bavi identifikacijom i mapiranjem predela. Odnosi se na identifikovanje tipova karaktera predjela i područja karaktera predjela

Izradu Studije pokreće obrađivač planskog dokumenta, nadležno Ministarstvo, Organ lokalne uprave, Investitor zainteresovan za predmetno područje

Razumijevanje "koncepta karaktera" je od vitalnog značaja. Predioni karakter se definiše kao posebna, raspoznatljiva šema, obrasci predionih elemenata, koji se dešavaju konzistentno u određenom tipu predjela, i koje jedan predio čine drugačijim, pre nego boljim ili lošijim od drugih. Naročita kombinacija geologije, reljefa, zemljišta, vegetacije, korišćenja zemlje, šema polja i naselja kreira karakter predjela. Istraživanje i razumijevanje karaktera predjela zahteva sistematsko ispitivanje mnogo različitih faktora koji su doprinjeli njegovom stvaranju i utiču na te lokacije. To obuhvata geologiju i reljef, prirodne atribute zemljišta i vegetacije i obe istorijske i aktuelne uticaje korišćenja zemlje od strane čovjeka i podizanje naselja. **Interakcije između svih tih faktora kreiraju predjele.**

Karakterizacija obuhvata indentifikaciju područja različitog karaktera, njihovu klasifikaciju i kartiranje kao i opis njihovog karaktera. Fokus je na odgovoru šta jedno područje čini različitim od drugog.

Rezultat je indentifikacija:

- **Tipovi karaktera predjela;**
- **Područja karaktera predjela.**

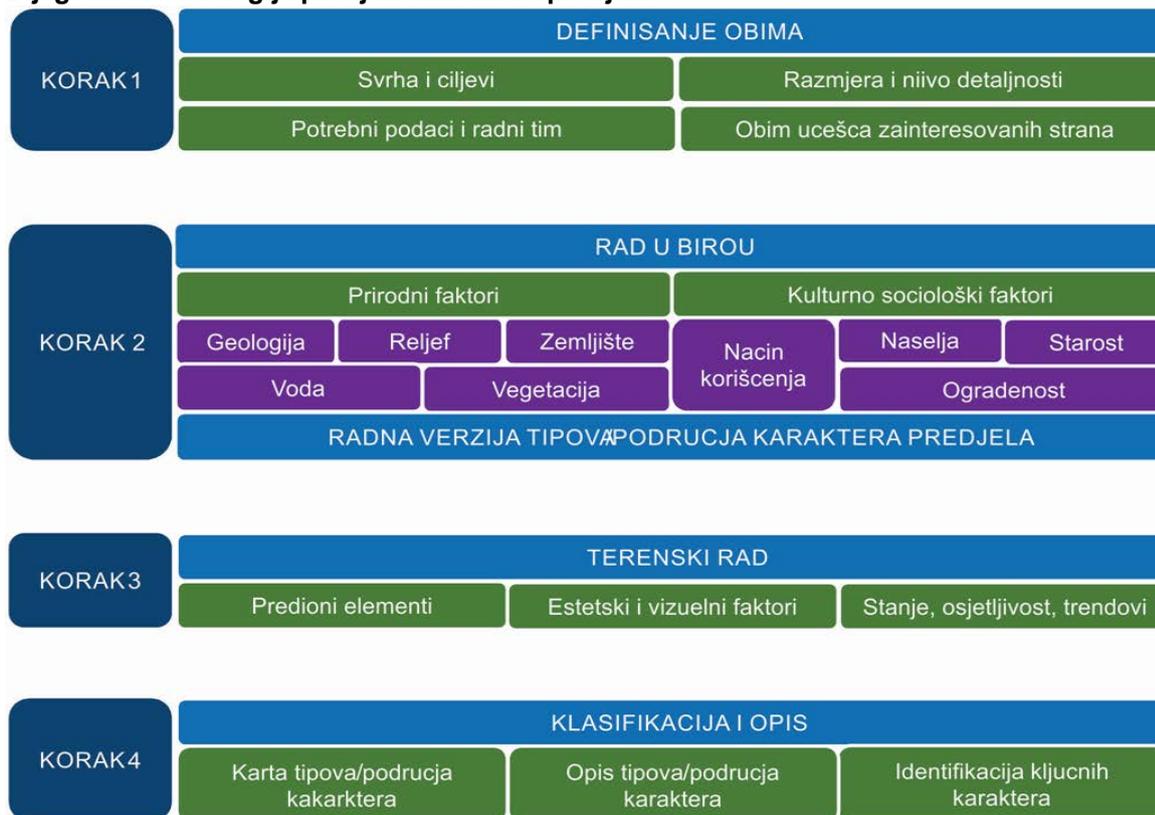
Karakterizacija predjela se može baviti i tipovima i područjima karaktera predjela a može ili jednim ili drugim u zavisnosti očekivanih rezultata procjene i raspoložive informacione osnove. Ako se procjena predjela bavi samo sa područjima karaktera ona će naravno dati realni duh, smisao indentiteta i posebnosti. U nekim slučajevima može se odlučiti da je karakterističnost individualnih područja takva da nije neophodno izdvajati tipove karaktera predjela. Rezultat procjene će se bazirati samo na individualnim područjima. U drugim slučajevima naročito ako su resursi ograničeni, procjena se može baviti samo tipovima karaktera predjela.

Krajnji produkt karakterizacije je uobičajeno karta tipova karaktera i/ili područja predjela, zajedno sa opisom koji je relativno oslobođenog od procjene vrijednosti datog karaktera i indentifikacijom ključnih karakteristika, najznačajnijih u kreaciji karaktera. Pored toga najčešće su indentifikovane tipovi pritisaka novog razvoja.

- **Područja karaktera predjela** su jedinstvena geografska područja-predione cjeline koja imaju svoj individualni karakter i identitet. Kada se procjena predjela bavi područjima karaktera predjela ona daje realni duh, smisao indentiteta i posebnosti prostora
- **Tipovi predjela** se većinom baziraju na **prirodnim karakteristikama** i ponavljaju se u prostoru, npr. imaju sličnu geološku podlogu, topografiju, hidrologiju, vegetaciju i matricu naselja i sl. To ne znači da su sva ova područja indentična već da postoje zajedničke šeme koje se mogu uočiti i na karti i na terenu. Prisustvo većeg broja tipova ukazuje na veću raznovrsnost predjela.

Karakterizacija obuhvata nekoliko koraka: definisanje obima i svrhe procjene, rad u birou, rad na terenu i na kraju klasifikaciju i opis izdvojenih tipova i područja karaktera predjela

Dijagram metodologije procjene karaktera predjela

Studija predjela se može raditi na regionalnom i lokalnom nivou, kao i za područja i lokalitete sa specijalnim režimima brige o predjelu (Detaljna studija predjela).

Detaljna studija predjela

Detaljna studija predjela obuhvata analizu manjeg područja ili lokacije, kao i za detaljne prostorne planove infrastrukturnih projekata - saobraćajnica, dalekovoda i sl., kroz analizu planiranog koncepta razvoja i zaštite predjela i daje smjernice za razvoj, zaštitu i unapređenje predjela.

Za potrebe niže planske dokumentacije na osnovu Člana 27. **Zakona o zaštiti prirode** (Sl. list CG 62/13) definisano je da je prije izrade prostorno-planske dokumentacije neophodno pribaviti mapu predjela.

Izrada detaljnih studija predjela za pojedine lokalitete može se predvidjeti i planovima višeg reda u okviru smjernica PUP-a, PPPN-a ili DPP-a, posebno ukoliko postoji potreba da se određeni djelovi područja dodatno istraže i da im se posveti posebna pažnja zbog njihove vrijednosti i značaja.

Radi se za potrebe izrade Državnih studija lokacija (DSL) i Lokalnih studija lokacija (LSL) i treba da obezbijedi osnovu za dalje urbanističko oblikovanje prostora. U okviru DSL i LSL faza Pejzažna arhitektura daje takođe precizne smjernice za pejzažno oblikovanje prostora i realizaciju projekata pejzažne arhitekture (Zakon o uređenju prostora i izgradnji objekata).

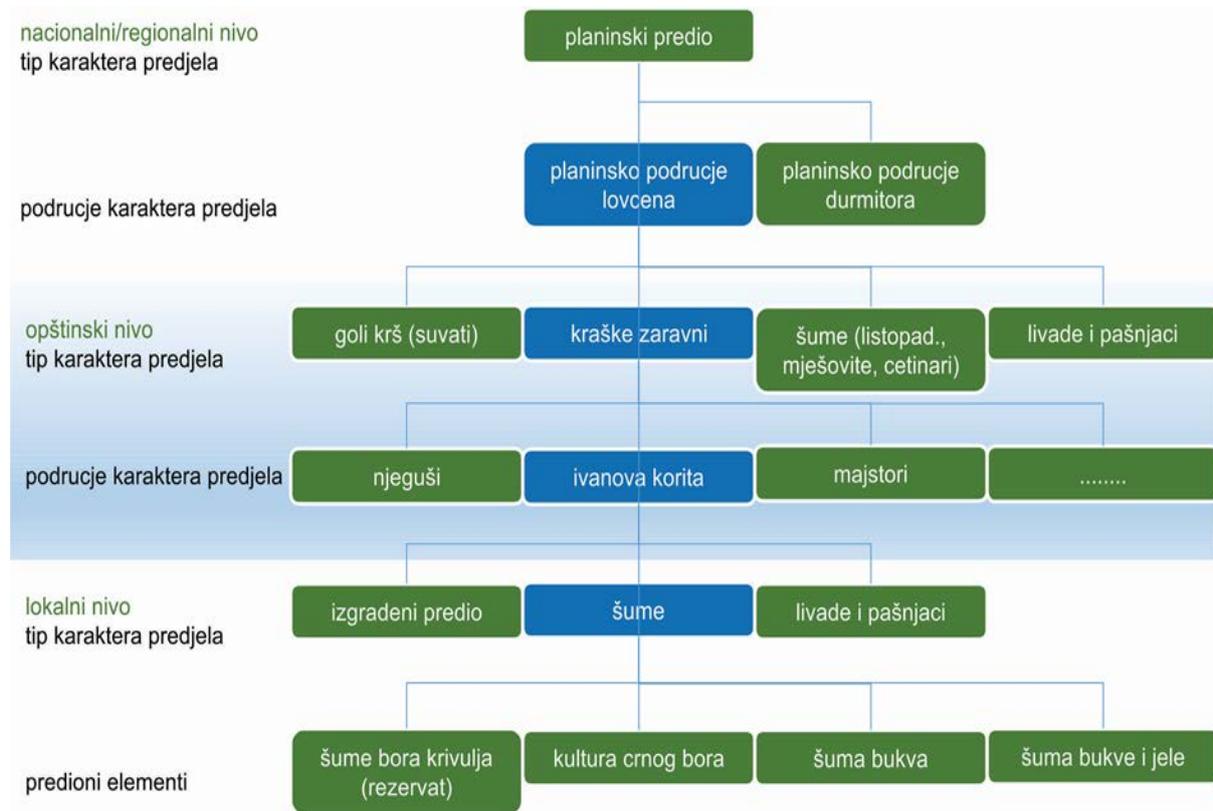
Detaljna studija predjela podrazumijeva analizu na veoma detaljnom nivou do identifikacije predionih elemenata kao najmanje, osnovne jedinica predjela.

Detaljnija studija/analiza predjela, područja ili lokacije obuhvata:

- 1) identifikaciju predionih elementa;
- 2) vrednovanje predionih elemenata kroz prepoznavanje značajnih predionih elemenata, pejzaža i vizura;
- 3) procjenu ranjivosti;
- 4) procjenu pogodnosti;

- 5) smjernice za razvoj i zaštitu, smjernice za bufer zone, smjernice za očuvanje, sanaciju predjela, smjernice za širenje naselja i sl.

Nivoi identifikacije i karakterizacije predjela

10.2 Smjernice za razvoj pojedinačnih djelatnosti (pogodnost za turizam i rekreaciju, poljoprivredu i sl.)

Planiranje predjela kao planerska disciplina nudi instrumente pomoću kojih je moguće planirati razvoj različitih djelatnosti na principu održivog korišćenja „prirodnih resursa“. Metoda razvijena u okviru planiranja predjela koja uključuje prostorne analize atraktivnosti, pogodnosti i ranjivosti na osnovu više kriterijuma uz primjenu GIS tehnologije uveliko je unaprijedila proces planiranja a time i proces donošenja odluka.

Pogodnost predjela da prihvati određenu djelatnost koja se planira u prostoru znači pripisivanje vrijednosti predjelu i traženje mogućnosti da prostor istovremeno bude nosilac razvojnih vrijednosti i da je privlačan za razvoj djelatnosti i da je ujedno ranjivost predjela u odnosu na planiranu djelatnost najmanja.

Prostor se analizira u odnosu na dva aspekta: analiza razvojnih mogućnosti i analiza ostvarivanja zaštitnih ciljeva. Pored analize ranjivosti prostora neophodno je prema tome uraditi model atraktivnosti prostora gdje se prvenstveno uzima u obzir razvojni aspekt- ekonomska korist ili interes.

Pogodnost predjela treba na kraju da predstavlja kompromisni model između zaštite predjela i njegovog razvoja. Faktori koji se mogu razmatrati prilikom izrade pogodnosti predjela za određenu djelatnost zavise prije svega od planirane djelatnosti.

Smjernice za određivanje pogodnosti za turizam i rekreaciju

Metode vrednovanja (analiza atraktivnosti, ranjivosti i pogodnosti) u planiranju turističkih i rekreacionih područja

U okviru planiranja turizma i rekreacije na otvorenom koristi se analiza vrijednosti za korišćenje pri čemu se analizira predio i infrastrukturna postrojenja relevantna za rekreaciju.

Priradni faktori značajni za valorizaciju (atraktivnost) prostora za rekreaciju i turizam su:

Reljef (*Pojam reljefa u smislu rekreacije je vezan za klimu i doživljaj prostora*)

U metodama vrednovanja pogodnosti područja za rekreaciju upotrebljava se pojam „energije reljefa“ što podrazumijeva visinsku razliku između najviše i najniže tačke na određenoj površini. Pogodnost za rekreaciju (prema Kiemsedu) najbrže raste do energije reljefa od 50m, a mnogo sporije kod energije reljefa veće od 200m, što pokazuje da velika energija reljefa ne donosi bitna povećanja vrijednosti područja za rekreaciju (osim skijanja).

Zemljište

Karakteristike zemljišta imaju ograničeno i indirektno značenje u vrednovanju područja za turizam i rekreaciju. Gotovo svako zemljište je pogodno za neki vid rekreacije (lov, ribolov, pješačenje, planinarenje). Ograničenja se pojavljuju kod izgradnje i uređenja rekreativnih objekata, kao i kod korišćenja tih objekata.

Voda

Prisustvo vode najčešće predstavlja najveću vrijednost predjela za turizam i rekreaciju. Blizina mora, rijeka, jezera bilo prirodnih ili vještačkih akumulacija povećava znatno atraktivnost predjela i takva područja su često predmet najvećeg interesovanja turista.

Vegetacija

Postojeće šume i ivice šuma kao kontaktna područja su važan faktor u valorizaciji prostora za potrebe rekreacije. Pored vizuelno doživljaja predjela koji je nesumnjivo važan, vegetacija indirektno utiče na predio kako kroz zaustavljanje erozije zemljišta, tako i kroz zaštitu od ekstremnih atmosferskih uticaja (zaštita od sunca, vjetrova i sl)

Fauna

Fauna ima određenu ulogu u rekreaciji ljudi bilo kao predmet posmatranja (foto safari, posmatranje ptica i sl),, kao predmet lova ili direktni saučesnik u nekim rekreativno-sportskim disciplinama. Fauna kao sastavni dio različitih ekosistema predstavlja značajan faktor valorizacije prostora za nekeoblike rekreacije i sportova.

Klima

Klimatski faktor u valorizaciji prostora za rekreaciju je od naročito značaja za čovjekovo zdravlje i često najbitnije utiče na pogodnost nekog područja za rekreaciju. Klimatski uslovi neposredno utiču na mogućnost bavljenja određenim vrstama sportske rekreacije.

Antropogeni faktori

Stanovništvo i naselja

Nasleje kao prostor rekreativnih odnosno turističkih aktivnosti predstavlja po pravilu polazište i boravište za različite aktivnosti u gravitacionom području naselja. Naročite vrijednosti imaju naselja sa istorijskim jezgrima ili spomenicima kulture, pa je taj faktor u valorizaciji naselja kao prostora za rekreaciju često presudan kod donošenja planerskih odluka o budućem razvoju nekog prostora.

Pristupačnost

Pristupačnost rekreativnih područja, pokretljivost kao i saobraćajna infrastruktura su najvažnije komponente u vrednovanju prostora za rekreaciju. Parametri valorizacije su kompleksni jer su djelimično posledica prirodnih uslova a u znatnoj mjeri zavise od adekvatnih tehničkih rješenja.

Osnovni cilj je obezbijediti korisnicima što lakši i udobniji ili što atraktivniji dolazak iz mjesta stanovanja ili mjesta boravka do rekreacionih površina i objekata.

Infrastruktura koja pored saobraćajne ima ulogu u funkcionisanju rekreativnih prostora je:

- Snadbijevanje vodom
- Odvođenje otpadnih voda
- Snadbijevanje električnom energijom
- Telekomunikaciona mreža

Opterećenje i kapaciteti rekreacionih i turističkih područja

Postojeće stanje, očekivani uticaji, ekološko opterećenje, zaštita prirode i predjela

Socijalno – psihološki kapacitet (interes i spremnost domaćeg stanovništva da preuzmu zadatak uslužnih djelatnosti

Ekološki kapacitet (nosivost sredine- ograničava se nastupanjem štetnih uticaja sa stanovišta ekologije- zagađenje voda, zagađenje vazduha i buka, promjena strukture zemljišta, pomjeranje vrsta životinja i biljaka)

Ekonomski kapacitet (ulaganje u infrastrukturu kroz određivanje optimalne infrastrukturne opremljenosti))

Tehnički kapacitet (ograničava se kroz potrebnu površinu za obavljanje određene aktivnosti)

Sposobnost prihvatanja (maksimalan kapacitet površine za rekreaciju)

Analiza ranjivosti se vrši na osnovu ograničenja koja proizilaze iz kriterijuma zaštite životne sredine uvažavajući kvalitet prirodnog okruženja. Kako bi se utvrdili potencijalni konflikti turističke djelatnosti i elemenata životne sredine kriterijumi ranjivosti se formiraju na osnovu onih prirodnih karakteristika koje bi bile potencijalno ugrožene turističkom djelatnošću, a u prvom redu potencijalni negativni uticaj može se sagledati kroz pozicioniranje smještajnih objekata i prateće infrastrukture. Osnovna pretpostavka je da je ono što je prirodno najviše ranjivo, a sve što je pod uticajem čovjeka je već promijenjeno i zato manje ranjivo. Prema tome elementi kao što su šume, ivice šuma, rijeke, jezera, potoci, karakteristične forme reljefa i sl. biće više ranjivi u odnosu na lokacije na kojima postoji već infrastruktura, npr. brown field lokacije i slično.

Turističke i rekreativne aktivnosti

Turističke i rekreacione cjeline

- **Područja bliske rekreacije (izletišta)**

Područja u blizini gradova, pristupačna i atraktivna područja, sportske aktivnosti vezane za prirodu i infrastrukturu (uređenje obala uz rijeke, park šume, zone rekreacije)

- **Turistička područja (odmorišni turizam)**

Zaokružena prostorno-funkcionalna cjelina na kojoj se može formirati integralna turistička ponuda. To su predjeli visoke atraktivnosti, intezitet posjete sezonski sa dužim zadržavanjem i noćenjem (ljeti i zimi u vrijeme godišnjih odmora), prilagođavanje turista postojećim prostornim mogućnostima (postojanje obližnjih izletišta)

- **Banjska lječilišta (banjska rekreacija)**

Mjesta ili djelovi mjesta koja posjeduju posebne prirodne potencijale – prirodna svojstva liječenja, koj apotiču iz tla, mora, klime ili pogonosti za sprovođenje fizikalne terapije radi izlječenja, ublažavanja ili sprečavanja oboljenja ljudi. Intezitet posjete tokom cijele godine, aktivnosti vezane za specijalne objekte, zabava, posjeta restoranima, šetnja, tumaranje. Ova područja imaju relativno atraktivnu okolinu.

- **Eko turizam (područja vikendica, etno sela, wild beaty rizorta, kampova i planinarskih domova)**

Prirodno atraktivna područja, uživanje u prirodi uz očuvanje i unapređenje životne sredine, koristan uticaj na lokalno stanovništvo. Poželjna dobra infrastrukturna opremljenost, intezitet

korišćenja vikendom, tokom godišnjih odmora, aktivnosti su sportske aktivnosti i aktivnosti vezane za prirodu i relevantnu infrastrukturu.

Klasifikacija rekreativnih aktivnosti i kompleksni aktivnosti

- Ljetnja rekreacija **pored vode** (kupanje, smještaj, igra, kamping, pecanje)
- Ljetnja rekreacija **na vodi** (veslanje, jedrenje, vožnja brodom)
- Ljetnja rekreacija **u predjelu** (šetnja, tumaranje, smještaj, igra, vožnja biciklom, razgledanje znamenitosti, posmatranje prirode, planinarenje, alpinističko planinarenje)
- **Zimska** rekreacija (skijanje, sankanje, šetnja, klizanje)

Smjernice za određivanje pogodnosti za poljoprivredu

Analiza atraktivnosti prostora za poljoprivredu vrši se na osnovu procjene pogodnosti zemljišta za uzgajanje određene kulture (voćnjaci, vinogradi, maslinjaci i drugo). Za potrebe ove analize ključne su informacije o pedloškom sastavu i tipovima zemljišta, ali i podaci o klimi i reljefu.

Analiza ranjivosti se vrši na osnovu ograničenja koja proizilaze iz kriterijuma zaštite životne sredine uvažavajući kvalitet prirodnog okruženja. Kako bi se utvrdili potencijalni konflikti djelatnosti i elemenata životne sredine potrebno je analizirati samu djelatnost. Kriterijumi ranjivosti se formiraju na osnovu onih prirodnih karakteristika koje bi bile potencijalno ugrožene poljoprivrednom proizvodnjom. Osnovna pretpostavka je da je ono što je prirodno najviše ranjivo, a sve što je pod uticajem čovjeka je već promijenjeno i zato manje ranjivo. U analizi se najčešće vrednuju sledeći elementi prirodnog okruženja: Različiti tipovi šuma, ivice šuma, tipovi zemljišta, različiti tipovi poljoprivrednih površina, vodeni elementi, karakteristike reljefa i sl.

Na osnovu analize atraktivnosti prostora i analize ranjivosti dolazi se o do **analize pogodnosti prostora za poljoprivredu** uz nastojanje da se budućim razvojem poljoprivrede ne ugrozi kvalitet životne sredine. Pogodnost prostora se definiše kao rezultat što veće atraktivnosti a istovremeno što je moguće manje ranjivosti za okolinu tj. Pogodnost predstavlja udruženi model privlačnosti i ranjivosti i najčešće se rade tri modela: zaštitni, kompromisni i razvojni.) Često razvojni ne štiti dovoljno kvalitet prirodnog okruženja, a zaštitni ne daje dovoljno površina pogodnih za razvoj pa je često najprihvatljiviji kompromisni model.

10.3 Smjernice za pripremu opštinskih planova

Zakon o zaštiti prirode(Sl. list CG 62/13) definiše da se zaštita predjela vrši planiranjem i sprovođenjem sveobuhvatnih mjera kojima se sprečavaju neželjene promjene i degradacija prirodnih, prirodi bliskih ili stvorenih predjela, radi očuvanja značajnih obilježja i karaktera predjela, raznovrsnosti, jedinstvenosti i estetske vrijednosti i omogućavanja trajnog korišćenja prirodnih dobara.

Prije izrade prostorno-planske dokumentacije pribavlja se mapa predjela koju izrađuje organ uprave, a prije izrade projektne dokumentacije pribavlja se analiza zelenila sa pejzažnom taksacijom.

Prostorno planskom i projektnom dokumentacijom i planovima korišćenja prirodnih dobara definiše se očuvanje značajnih i karakterističnih osobina predjela, kao i održavanje bioloških, geoloških i kulturnih vrijednosti koje određuju njegov karakter i estetski doživljaj.

Zakon o uređenju prostora i izgradnji objekata(Službeni list CG br. 51/08 i 34/11) nalaže da je za potrebe izrade lokalnog planskog dokumenta PUP-a neophodno uraditi plan predjela.

Šematski prikaz procesa planiranja predjela

Predhodna istraživanja
Korišćenje inputa iz Studije predjela - provjera validosti podataka u Studiji - izrada nove studije
Vrednovanje predjela
Opis modela vrednovanja
Grafički prikaz vrednovanja tipova/područja karaktera predjela
Ranjivost/osjetljivost predjela
Analiza glavnih razvojnih zahtjeva i pritisaka na predio/analiza planirane namjene (poljoprivreda, šumarstvo, rekreacija, vodoprivreda, eksploatacija sirovina, izgrađena područja, zaštićena dobra i objekti, infrastruktura)
Izbor karakteristika predjela u odnosu na koje će se raditi podmodeli ranjivosti (prirodnih, kulturnih i vizuelnih karakteristika)
Upoređivanje ranjivosti i vrednovanja predjela
Grafički prikaz modela ranjivosti
Pogodnost predjela
za turističko rekerativne djelatnosti/ ili neke druge djelatnosti (razvoj naselja, poljoprivredu, zaštitu i razvoj prirodnih ekosistema i slike predjela)
Analiza konflikata
Rezultat- Model pogodnosti (razvojni, zaštitni i kompromisni)
Mjere za razvoj i sprovođenje politika zaštite, planiranja i upravljanja predjelom
Mjere zaštite i razvoja prirodnog i kulturnog predjela (abitičkih, biotičkih faktora i slike predjela)
Predlog integralne zaštite prirode i razvoja predjela za postojeće i namjeravano korišćenje površina

Plan predjela predstavlja sastavni dio prostorno-urbanističkih planova opština I pruža sveobuhvatan pregled istorijskog razvoja i trenutnog stanja predjela i prirode.

Plan predjela ističe prirodne i kulturne elemente i zahtjeve za njihovu zaštitu i upravljanje koji se moraju uzeti u obzir tokom procesa planiranja prostora i korišćenja zemljišta. Planiranje predjela predstavlja pomoć u revitalizaciji urbanih naselja i gradova.

Plan predjela obuhvata:

1. analizu vrijednosti predjela
2. analizu ranjivosti predjela
3. analizu pogodnosti predjela
4. Mjere za razvoj i sprovođenje politika zaštite, planiranja i upravljanja predjelom

Za izradu plana predjela neophodno je korišćenje rezultata Studije predjela.

Vrednovanje predjela

Vrednovanje područja karaktera predjela ima za cilj, u prvom redu, određivanje vrijednosti slike predjela, a potom njihovu vitalnost (prirodnu i ekonomsku) i stabilnost.

Osnovni kriterijumi vrednovanja su: prirodna očuvanost; raznolikost, prostorni red i harmoničnost (stepen prilagođenosti postojećim prirodnim uslovima i prepoznatljivost predionih elemenata)

Područja karaktera predjela se ocjenjuju skalom vrijednosti od 1 do 5 (od najmanje vrijednih do visokovrijednih područja).

Važno je vrednovanje područja od strane javnosti i njihov odnos prema predjelu, što je značajno za uključivanje javnosti u proces prostornog planiranja i zaštite slike predjela.

U okviru vrednovanja predjela neophodno je prepoznati **izuzetno vrijedne predjele** koje je neophodno zaštititi ili razvijati sa posebnom pažnjom, kao i **narušene- devastirane predjele** koje je neophodno revitalizovati.

Prirodni predio je predio bez vidljivog čovjekovog uticaja. Predioni elementi u prirodnom predjelu imaju visok stepen povezanosti.;

Poluprirodni predjeli su područja koja su u određenoj mjeri modificirana pod uticajem čovjeka ali nijesu bitno izmijenjena ljudskim aktivnostima;

Kulturni predjeli, odnosno kulturni pejzaž obuhvata ona područja na kojima je prisutna intenzivna djelatnost čovjeka, na način da je vidljivo njegovo djelovanje u sistemu prirodnih uslova. Oni predstavljaju ambijentalno a u nekim slučajevima i spomenički vrijedna područja koja posjeduju izražene kulturne, istorijske i ambijentalne vrijednosti;

Agrikulturni predjeli se mogu odvojiti kao posebna kategorija i odnose se na one predjele koji predstavljaju poseban tip predjela koji se odnosi na naselja sa tradicionalnom poljoprivredom u poljima i na terasama. Ovaj tip predjela daje poseban identitet prostoru i kao takvog ga treba sačuvati i unaprijediti, a tamo gdje je zapušten obnoviti.

Ovdje se govori o posebnim područjima poljoprivrede koja su prepoznatljiva, specifična poljoprivredna područja, značajna za očuvanje kulturnog predjela stvorenog razvojem poljoprivrede zasnovane na primjeni tradicionalnih postupaka obrade čije je buduće postojanje jedino moguće primjenom poljoprivrednih podsticajnih mjera .

Kako turistička djelatnost svoje resurse nalazi u prostornim vrijednostima, uništavanjem starih poljoprivrednih površina uništavaju se turistički potencijali, jer nestaje posebnost predjela.

Blizina izuzetno vrijednih predjela takođe predstavlja glavni pokretač turističkog razvoja područja ali i ograničenja za razvoj nekih drugih djelatnosti (širenja naselja, razvoja industrije, planiranje velikih infsatrakturnih objekata i sl.)

Devastirani predjeli su nastali djelovanjem čovjeka i rezultat su intenzivnog razvoja, urbanizacije i industrijalizacije, neadekvatnog korišćenja zemljišnih resursa u poljoprivredi, šumarstvu, eksploataciji mineralnih sirovina. Devastirani predjeli su takođe rezultat neplanske izgradnje.

Predhodno navedene analize predstavljaju dobru osnovu koja se može koristiti prilikom donošenja planerskih odluka i rješavanja konflikata u prostoru.

Ranjivost/osjetljivost predjela

Ranjivost predjela se može posmatrati kroz pristup da je ono što je vrednije i ranjivije, pa se ranjivost može posmatrati kao poseban oblik vrednovanja prostora.

Opšti model ranjivosti uzima u obzir glavne karakteristike predjela koje mogu biti narušene u slučaju izgradnje u datom prostoru (turizam, industrija, infrastruktura i dr.) i prema njima daje procjenu osjetljivosti tj. ranjivosti predjela.

Posmatrane karakteristike predjela koje mogu biti potencijalno ugrožene su: ekološke karakteristike - životna sredina; kulturne karakteristike – kulturna baštinu i pejzažne karakteristike - vizuelni kvalitet predjela.

Procjena ranjivosti pomoću vrijednosne skale ocjena (1 - 5), gdje 1 predstavlja najmanju vrijednost a 5 najvišu.

Pogodnost predjela

Pogodnost predjela da prihvati određenu djelatnost koja se planira u prostoru. Pogodnost predjela treba na kraju da predstavlja kompromisni model između zaštite predjela i njegovog razvoja.

10.4 Smjernice za sprovođenje politike zaštite, planiranja i upravljanja predjelima

Planiranje predjela treba da bude konzistentno sa *održivim razvojem* i omogućava *ekološke i ekonomske procese* koji mogu da se pojave u srednjoročnim i dugoročnim rokovima. Primjena takođe pokriva *rehabilitaciju degradirane zemlje* (rudnike, kamenolome, deponije komunalnog otpada, pustare i dr.) tako da ona *ispunjava utvrđene ciljeve kvaliteta predjela*.

Upravljanje predjelom je kontinualna akcija sa ciljem da utiče na one aktivnosti koje su odgovorne za modifikaciju predjela. Može se posmatrati kao oblik adaptivnog planiranja, koji se razvija, u zavisnosti od toga, kako društvo transformiše način života, svoj razvoj i okolinu.

Zaštita se ne sprovodi kao rigidna zaštita postojećeg, već više treba da polazi od pronalaženja puteva i sredstava za zaštitu karakteristika, osobina predjela. Koncept zaštite uključuje ideju da je predio predmet promjena, koje, unutar određenih granica, treba da budu prihvaćene. Mjere zaštite, ne treba tako da budu dizajnirane da *zaustave vrijeme*, ili da *vrate karakteristike*, koje su nastale pod prirodnim ili humanim uticajima, i koje više ne postoje; već, one *mogu da utiču na kontrolisanje promjena*, kako bi se budućim generacijama prenijele specifične, materijalne i nematerijalne karakteristike predjela. Zaštita predjela treba da nađe puteve i sredstva djelovanja, na odgovarajućem nivou, ne samo na karakteristike prisutne na samom mestu već takođe i na spoljne faktore.

Opšti principi zaštite predjela

- Prirodne sisteme, u njihovim prostorno ograničenim područjima, treba zaštititi, tako da se zadrže, razvijaju ili ponovo uspostave **biološke funkcije i strukturu predjela** koja odgovara datom staništu.
- Prirodne resurse treba, ukoliko su neobnovljivi, koristiti štedljivo i zaštitnički. **Korišćenje obnovljive energije** je od naročitog značaja; ona smije tako da se koristi da se sačuva njena trajna raspoloživost
- Zemljište treba štiti tako da ono može da zadrži svoje prirodne funkcije. **Prirodni biljni pokrivač kao i priobalnu vegetaciju** treba sačuvati. Na terenima gdje je oskudan vegetacijski pokrivač treba omogućiti i potpomoći razvoj potencijalne vegetacije tj spriječiti **eroziju zemljišta**.
- Treba smanjiti štetne uticaje na sredinu kroz **mjere zaštite prirode i njege predjela**; Osjetljivi djelovi prirodnih sistema se ne smiju trajno oštetiti.
- Treba izbjeći opterećenje klime; od naročitog značaja je obezbeđivanje održivog snabdevanja energijom, prije svega veće korišćenje **obnovljive energije**. Na zaštitu i poboljšanje klime, uključujući mikroklimu, **treba uticati mjerama zaštite prirode i njege predjela**. **Šume** i ostala područja sa povoljnim klimatskim uticajima kao i pravce izmjene vazduha treba zadržati, unaprijediti ili formirati nova slična područja.
- Pri istraživanjima i eksploataciji sirovina, pri iskopima i nasipima treba izbeći trajna oštećenja prirodnih sistema i razaranje vrijednih djelova predjela. Neizbježna oštećenja prirode i predjela treba kompenzovati ili izbjeći kroz **iniciranje prirodnih sukcesija, renaturalizacije, prirodni bliskog uređenja, ponovnog korišćenja ili rekultivacije**.
- Za obezbeđivanje sposobnosti rada i funkcionisanja prirodnih sistema treba razviti i zadržati **biološku raznovrsnost**. To obuhvata **raznovrsnost staništa i vrsta kao i genetičku raznovrsnost unutar vrsta**.
- U urbanim područjima treba **zaštititi i unapređivati postojeća prirodna staništa, kao što su šume, živice, drvoredi, biotopi ivica šuma, potoci, ribnjaci kao i ostale ekološki značajne male strukture**.
- Neurbanizovana područja treba zadržati, u zahtjevanim veličinama i stanjima, zbog njihovog značaja za **prirodne sisteme i uopšte za rekreaciju**, kao i za pojedinačne rekreacione aktivnosti. **Napuštene površine treba rekultivisati**.
- Pri planiranju stalnih građevinskih objekata, saobraćajnica, energetskih instalacija i sličnih objekata **treba uzeti u obzir prirodnu strukturu predjela**. Saobraćajnice, dalekovodi i slični objekti treba tako da budu realizovani da presjecanje i "potrošnja predjela" budu svedeni na što je moguće manju mjeru.

- Predio treba zaštititi u njegovoj **raznovrsnosti, jedinstvenosti i ljepoti** kao i prema njegovom značaju **kao prostor doživljaja i rekreacije ljudi**. Njegove **karakteristične strukture i elemente** treba zadržati ili razvijati. Treba izbjeći oštećenja onih prirodnih karakteristika od značaja za rekreaciju i doživljaj predjela. U svrhu rekreacije pogodne površine, shodno njihovim svojstvima i položaju, treba zaštititi i gdje je neophodno, njegovati, urediti i učiniti pristupačnim. Prije svega, u područjima bliskim gradu, rubnim zonama grada, treba obezbijediti dovoljno površina za rekreaciju
- Treba zadržati **istorijski kulturni predio** i djelove predjela specijalne jedinstvenosti, uključujući takve od naročito značaja za jedinstvenost ili ljepotu zaštićenih ili vrijednih za zaštitu kulturnih, građevinskih ili geoloških spomenika.
- metodama zaštite prirode i njege predjela treba razmenjivati informacije između stručnjaka i zainteresovane javnosti.

Implementacija plana predjela podrazumijeva:

- Integrisanje planiranja predjela u sveobuhvatno prostorno planiranje;
- Integrisanje planiranja predjela u druge sektore planiranja (npr. planiranje saobraćajnica, planiranje vodenih puteva i planiranje komasacije zemljišta, planove upravljanja Nacionalnim parkovima) i u procedure odobravanja za pojedinačne projekte (npr. površinski kopovi i početna pošumljavanja);
- Pravno obavezujući propisi o zaštiti prirode, i predlog inicijativa za zaštitu novih prirodnih dobara;
- Pravno obavezujući propisi o zaštiti kulturnih dobara - zaštita kulturnog pejzaža;
- Korišćenje plana predjela prilikom izrade izvještaja o procjeni uticaja na životnu sredinu.

Sticanje i ugovori.

Da bi se planovi za uređenje predjela sproveli, moguće je sklopiti ugovore sa privatnim grupama, kao što su poljoprivrednici, vlasnici šuma i organizacije za zaštitu prirode. Implementacija plana uređenja predjela ili planova za razvoj i održavanje često zahtijeva sklapanje ugovora o kupovini zemljišta, raskid ugovora o uzimanju zemljišta u zakup ili sklapanje ugovora o upravljanju zemljištem. Osim toga, spremnost vlasnika zemljišta za saradnju često zavisi od toga koliko oni vjeruju u ciljeve zaštite prirode i upravljanja predjelom tokom procesa planiranja.

Druge inicijative pojedinaca i institucija.

Sami vlasnici ili korisnici mogu na nivou zajednice inicirati ili sprovesti u djelo mnoge preporuke koje se tiču planiranja predjela za privatno i javno zemljište. Učešće građana u ranim fazama procesa planiranja predjela može umnogome ojačati ove inicijative.

Participacija može unaprijediti politiku odlučivanja, povećati spektar uspješnih akcija u lokalnoj zajednici i stimulisati institucionalne mogućnosti administracije. Transparentnost i otvorenost može obeshrabrati svaki pokušaj korupcije i špekulacije u procesu odlučivanja pri planiranju prostora, čime se dostiže razvoj baziran političkom rasuđivanju i demokratskoj debati, u odnosu na razvoj regulisan od strane kapitala investitora, komplikovanih pravnih procedura i sudskih odluka.

Upravljanje predjelima znači djelovanje, sa stanovišta održivog razvoja, radi osiguranja redovne brige o predjelima, s ciljem vođenja i usklađivanja promjena nastalih usljed socijalnih, ekonomskih procesa i procesa u životnoj sredini.

Upravljanje predjelima se ostvaruje kroz:

Monitoring sprovođenja prostornih planova

Na prvom mjestu je najvažnije utvrditi monitoring sprovođenja smjernica prostorno planske dokumentacije od strane lokalne samouprave i nadležnih ministarstava i uključiti inspeksijske službe

Monitoring u zaštićenim područjima

Odgovorno upravljanje prirodnim resursima i zaštita okoline znači smanjenje konflikata između tražnje za prirodnim resursima odnosno izgradnje i očuvanja zaštićenih prostora, između propisanih režima zaštite i korišćenja zemljišnog i vodnog resursa u turističke, poljoprivredne, privredne, lovne i ribolovne i druge svrhe i njihovog očuvanja za buduće generacije u pogledu trajnosti, kvaliteta i dovoljnosti.

Zaštićenim prirodnim dobrima upravlja upravljač. Upravljač zaštićenog prirodnog dobra određuje se aktom o proglašenju-Zakon o zaštiti prirode ("Sl. list Crne Gore", br. 51/08 od 22.08.2008).

Gazdovanje šumskim resursima

Svim šumama gazdovaće se u skladu sa odgovarajućim planovima upravljanja šumama zasnovanim na načelima održivog razvoja i očuvanja biološke raznovrsnosti, očuvanja prirodnog sastava, strukture i funkcije šumskih ekosistema.

Djelovi šuma i šumskih zemljišta koji su primarno namijenjeni ekološkim funkcijama kao što su: zaštita vodnih resursa, zaštita od erozije i lavina ili zaštita biodiverziteta. Ove šume se upravljaju i gazduju zajedno sa ostalim šumama, ali je gazdovanje u njima u funkciji ciljeva zaštite.

Upravljanje gradskim i vangradskim zelenim površinama

Vangradskim sportsko-rekreativnim površinama potrebno je upravljati po planovima upravljanja šuma, sa liberalnijim zaštitnim karakterom, integralno sa organima lokalne samouprave.

Gradskim zelenim površinama upravljaju javna komunalna preduzeća uz saradnju sa organima lokalne samouprave.

10.5 Smjernice za izdvajanje područja kulturnog predjela i predjela izuzetnih odlika

Plan predjela indentifikuje predio koji zahtijeva specijalnu pažnju. Procjena mora da bude bazirana na konceptu vrijednosti predjela. U ovoj fazi je važno uključivanje korisnika predjela i sagledavanje njihovog načina vrednovanja.

Ključna razmatranja su:

Prirodna lepota i očuvanost biodiverziteta: obuhvatanje flore, faune, geoloških i fiziografskih karakteritika.

Kulturna baština: obuhvata objekte sa neposrednom okolinom ili područja od istorijskog, umjetnickog, naučnog, arheološkog, arhitektonskog, antropološkog, tehničkog ili drugog društvenog značaja.

Identifikacija izuzetno vrijednih prirodnih i poluprirodnih predjela i izuzetno vrijednih kulturnih predjela dobijena kroz plan predjela predstavlja polaznu osnovu za razmatranje i predlaganje novih područja za zaštitu.

Zaštita kulturne baštine i plan predjela

Na osnovu zakona o zaštiti kulturnih dobara (Sl. list CG, broj 40/11) i Pravilnika o bližem sadržaju i formi planskog dokumenta (Sl. list CG 24/10) nepokretna kulturna dobra, u skladu sa zakonom, su:

- pojedinačna kulturna dobra (arhitektonska djela, njihovi ostaci i prepoznatljivi dijelovi; arheološki elementi ili strukture arheološkog karaktera: djelo monumentalne skulpture ili primijenjene umjetnosti i slikarstva, natpisi, pećine, staništa, djelo i ostaci tehničke kulture, i drugo nepokretno dobro koje je trajno vezano za određenu arhitektonsku građevinu objekat ili mjesto; memorijalni objekat spomenici ili druga spomen-obilježja objekat; materijalni ostaci stare industrije, procesa proizvodnje ili infrastrukture; drugi nepokretni objekat, zajedno sa ukrasnim elementima i pokretnim stvarima koje trajno služe njegovom korišćenju);
- kulturno - istorijske cjeline ili kompleksi (stari grad, urbana ili ruralna naselja ili skup urbanih ili ruralna naselja sa neposrednim kontekstom; grupa građevina sa zajedničkim karakteristikama);
- lokalitet ili područje (arheološko nalazište, rezervisana arheološka zona, kulturni pejzaž).

Planom predjela mogu se dati smjernice za granicu **zaštitnog prostora** (prostor oko nepokretnog kulturnog dobra, koji je od neposrednog značaja za njegovo postojanje, zaštitu, korišćenje, izgled, očuvanje i istraživanje, istorijskog konteksta, tradicionalnog autentičnog ambijenta i vizuelne dostupnosti); kao i smjernice za **zaštitnu ili "buffer" zonu** (prostor izvan granica zaštićenog kulturnog dobra koji se određuje radi sprečavanje negativnog uticaja na zaštićeno dobro).

Zaštita prirode i plan predjela

Na osnovu Zakona o zaštiti prirode član 56. za proglašenje zaštićenog prirodnog dobra potrebno je pokrenuti izradu - Studiju zaštite.

Na osnovu Pravilnika o bližem sadržaju i formi planskog dokumenta (Sl. List CG 24/10) zaštićeni lokaliteti su: strogi i posebni rezervat prirode, nacionalni park, regionalni park i park prirode, spomenik prirode, zaštićeno stanište i predio izuzetnih odlika; zaštićeni geološki i paleontološki objekti, prirodno dobro za koje je donijet akt o preventivnoj zaštiti i međunarodno zaštićena prirodna dobra.

Planom predjela moguće je predvidjeti potrebe izrade studije zaštite za predjele koji su prepoznati kao vrijedni za stavljanje pod određeni vid zaštite. Mogu se predložiti granice takvih lokaliteta, dati opisi područja i ključne karakteristike relevantne za zaštitu određenog područja

11 Literatura i reference

Zakonska regulativa

- Zakon o uređenju prostora i izgradnji objekata (Sl. list CG, br. 51/08 i 34/11).
- Pravilnik o bližem sadržaju i formi planskih dokumenata (Sl. list CG, br. 24/10).
- Zakon o ratifikaciji konvencije o evropskim predjelima (Sl. list CG, br.48/08).
- Zakon o zaštiti životne sredine (Sl. list CG, br.48/08).
- Zakon o zaštiti prirode (Sl. list CG, br.62/08).
- Zakon o zaštiti kulturnih dobara (Sl. list CG, br. 49/10).
- Zakon o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu (Sl. list CG, br.59/11).
- Zakon o šumama (Sl. list CG, br. 74/10, 40/11).

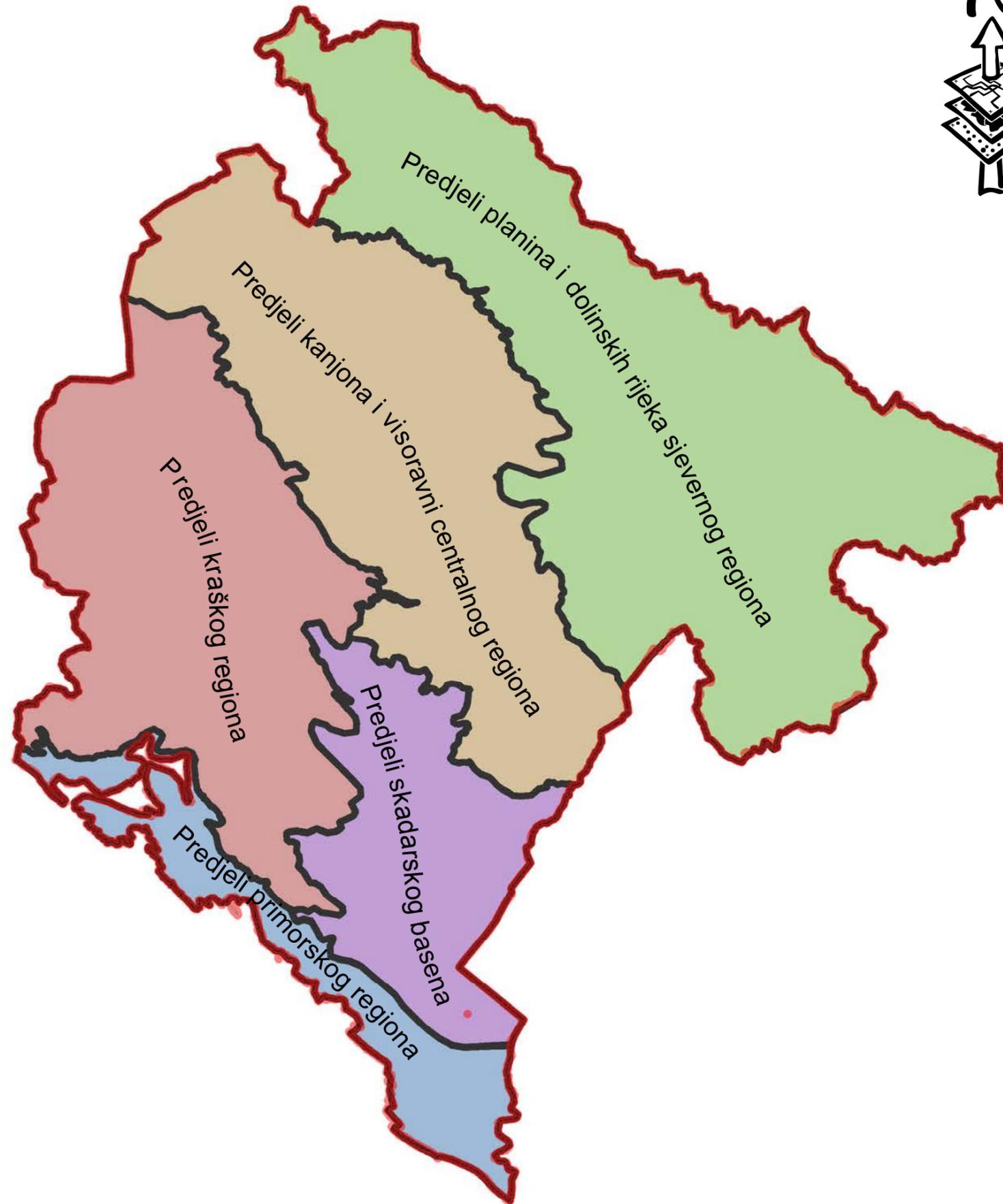
Literatura

- J. Marušič, 1998: Regional distribution of landscape types in Slovenia- Methodological Bases, Department for landscape Architecture, Biotechnical Faculty, University of Ljubljana.
- PPRCG do 2020.
- M. Čurović, S.Lučić, 2014: Analiza i mapiranje šumskih zajednica na području Crne Gore za potrebe izrade tipologije i mapiranja predjela, Podgorica.
- Cvejić J., Vasiljević N., Tutundžić A., 2007: Tipologija predjela Beograda za potrebe primjene Evropske konvencije o predjelima, Beograd.
- Landscape Character Assessment - Guidance for England and Scotland, The Countryside Agency and Scottish Natural Heritage, Department of Landscape University of Sheffield and Land Use Consultants, 2002.
- Dr Peter Kurz, 2011: The European Landscape Convention and landscape Planning in Austria.
- Veerle Van Eetvelde, 2012 :The European Landscape Convention in Flanders-The Landscape Atlas, Landscape Management and Spatial Planning in Flemish Region, Department of Geography, Ghent University, Belgium.
- Vesna Koscak Miocic Stosic, 2012: Presentation - Implementation of the European Landscape Convention: Croatian experience - recent, Department of Landscape Architecture, University of Zagreb.
- Ivan Marušič, University of Ljubljana Department of Landscape Architecture, 2011: Implementation of the European Landscape Convention in Slovenia, Lecture at Technische Universitaet Wien.

Foto

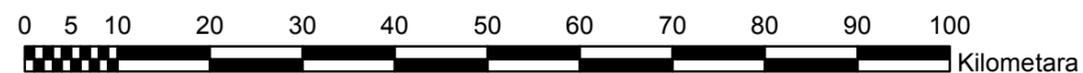
- RZUP arhiva.
- www.panoramio.com

B Grafički dio

Legenda

- Predjeli kanjona i visoravni centralnog regiona
- Predjeli kraškog regiona
- Predjeli planina i dolinskih rijeka sjevernog regiona
- Predjeli primorskog regiona
- Predjeli skadarskog basena
- Drzavna granica
- Regionalizaciona predjela

Regionalizacija predjela Crne Gore

Legenda

- 1.1 Predjeli HercegNovskog podrucja
- 1.2 Predjeli Bokotroskog zaliva
- 1.3 Predjeli podrucja Luštice
- 1.4 Predjeli Budvanskog podrucja
- 1.5 Predjeli Barskog podrucja
- 1.6 Brdoviti predjeli Ulcinjskog podrucja
- 1.7 Ravnicarski predjeli Ulcinjskog podrucja
- 2.1 Ravnicarski predjeli Zetsko-bjelopavlicke ravnice
- 2.2 Predjeli Skadarskog jezera
- 2.3 Predio kanjona rijeke Cijevne
- 3.1 Ravnicarski kraški predjeli Nikšickog podrucja
- 3.2 Brdoviti kraški predjeli Nikšickog i Cetinjskog podrucja
- 3.3 Planinski predjeli Orijena
- 3.4 Planinski predjeli Nikšickog podrucja
- 3.5 Predjeli Lovcenskog podrucja
- 4.1 Predjeli kanjona Pive
- 4.2 Predjeli Durmitora i Sinjajevine
- 4.3 Planinski predjeli Nikšickog i Šavnickog podrucja
- 4.4 Predjeli kanjona Morace
- 5.1 Predjeli pljevaljskog podrucja
- 5.2 Predjeli Vraneške doline i Donjeg Kolašina
- 5.3 Predjeli Bjelasice i Komova
- 5.4 Predjeli Rožajskog podrucja
- 5.5 Predjeli Plavskog podrucja
- Drzavna granica
- Regionalizacija predjela
- Karakterizacija predjela-regionalni nivo

R = 1:500000

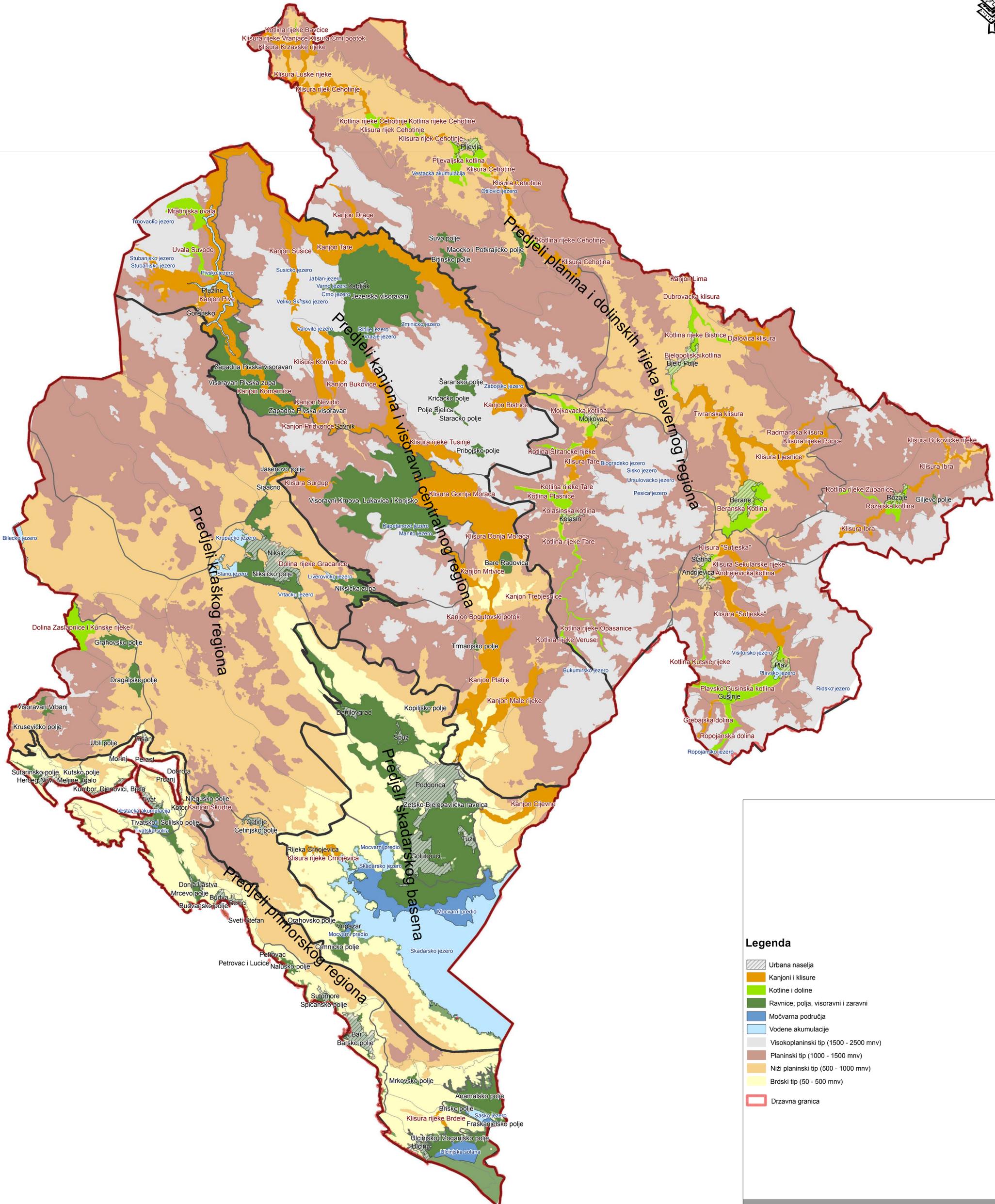
Legenda

- 1.1.1 Brdoviti predjeli Košare i Žvinja
- 1.1.2 Priobalni predjeli Herceg-Novog
- 1.1.3 Niži planinski predjeli hercegnovskog područja
- 1.2.1 Brdoviti predjeli Vrmca
- 1.2.2 Predjeli Boko-Kotorskog zaliva
- 1.2.3 Brdoviti predjeli Morinjskog područja
- 1.2.4 Priobalni predjeli Kumborska i Đenovica
- 1.2.5 Ravnicarski predjeli Tivatskog područja
- 1.3.1 Brdoviti predjeli zalivskog područja Luštice
- 1.3.2 Ravnicarski agrikulturni predjeli Luštice
- 1.3.3 Brdoviti predjeli otvorene obale Luštice
- 1.3.4 Priobalni predjeli Krtola
- 1.4.1 Brdoviti predjeli Donjeg Grblja
- 1.4.2 Ravnicarski predjeli Grbajskog područja
- 1.4.3 Brdoviti tereni Gornjeg Grblja
- 1.4.4 Niži planinski predjeli Lovcenski primorskih strana
- 1.4.5 Brdoviti predjeli Maine
- 1.4.6 Priobalni predjeli Budvanskog područja
- 1.4.7 Brdoviti predjeli Paštrovica
- 1.5.1 Priobalni predjeli Barskog područja
- 1.5.2 Niži planinski predjeli Rumije
- 1.6.1 Planinski predjeli Rumije
- 1.6.2 Brdoviti predjeli Anamala
- 1.6.3 Ravnicarski predjeli Mrkovskog i Goranskog polja
- 1.6.4 Brdoviti predjeli Briske Gore i Možure
- 1.6.5 Brdoviti predjeli obalnog područja Ulcinja
- 1.7.1 Mוצvarni predjeli Ulcinjske solane i Delte Bojane
- 1.7.2 Ravnicarski predjeli Anamalskog i Šaskog polja
- 1.7.3 Ravnicarski predjeli Ulcinjskog i Zoganjskog polja
- 1.7.4 Aluvijalni predjeli Velike plaže
- 2.1.1 Ravnicarski predio područja Podgorice
- 2.1.2 Brdoviti predjeli Komana
- 2.1.3 Brdoviti predjeli Veljeg Brda i Zagaca
- 2.1.4 Antropogeni predjeli Bjelopavličkog područja
- 2.1.5 Brdoviti predjeli Pipera i Martinica
- 2.2.1 Brdoviti predjeli Krajine
- 2.2.2 Ravnicarski agrikulturni predjeli Crmnickog područja
- 2.2.3 Brdoviti predjeli Riječke nahije
- 2.2.4 Skadarsko jezero
- 2.3.1 Brdoviti predjeli Drume i Hoti
- 2.3.2 Kanjon Cijevne
- 2.3.3 Brdoviti predjeli Kakaricke gore, Doljana i Fundine
- 3.1.1 Jezerski predio Krupca i Slanog
- 3.1.2 Ravnicarski predio Nikšićkog polja
- 3.1.3 Niži planinski predjeli Ozrnica i Ostroskog područja
- 3.1.4 Ravnicarski predjeli Nikšićke župe
- 3.1.5 Niži planinski i brdoviti predjeli Tovica i Dubrave
- 3.1.6 Ravnicarski predio Jasenovog i Gornjeg polja
- 3.2.1 Niži planinski predjeli Zagore, Cuca, Bjelice i Ceklica
- 3.2.2 Planinski predjeli Pješevice i Budoša
- 3.2.3 Kraški niži planinski predjeli Vracenovici, Petrovici, Vilusi
- 3.3.1 Niži planinski predjeli Orijena
- 3.3.2 Visokoplaninski predjeli Orijena
- 3.3.3 Niži planinski predjeli Krivošija
- 3.3.4 Niži kraški planinski predjeli Grahovo i Nudo
- 3.4.1 Visokoplaninski predjeli Golije
- 3.4.2 Planinski predjeli Rudina i Banjana
- 3.4.3 Visokoplaninski predjeli Njegoša i Somine
- 3.5.1 Niži planinski predjeli Bajica, Zabrdra i Ljubotina
- 3.5.2 Planinski sjeveroistočni obronci Lovcena
- 4.1.1 Visokoplaninski predjeli Maglica, Volujka i Bioca sa kanjonom Pive
- 4.1.2 Predio piveke visoravni
- 4.2.1 Visokoplaninski predjeli piveke planine, Durmitora i kanjona Sušice
- 4.2.2 Planinski predjeli Drobnjaka i Uskoka (Klisura Komarnice, Šavnik, Tušina, Boan, Semoj)
- 4.2.3 Visokoplaninski predjeli Sinjavine sa kanjonom Tare
- 4.3.1 Planinski i visokoplaninski predjeli Vojnika
- 4.3.2 Predjeli visoravni Krnova, Lukavice i Konjsko
- 4.3.3 Visokoplaninski predjeli Štrovika i Maganika
- 4.4.1 Visokoplaninski predjeli Prekornice i Kamenika
- 4.4.2 Moracke planine sa kanjonom Platije
- 4.4.3 Planinski predjeli Kuca
- 4.4.4 Predio zaravni Bioca i Mrke
- 5.1.1 Niži planinski predjeli duž sliva rijeke Cehotine
- 5.1.2 Planinski predjeli Podgora, Vrba, Višnjice, Kosanice
- 5.1.3 Planinski predjeli Kovaca i Graba
- 5.1.4 Planinski i visokoplaninski predjeli Stožersko-Baricke površi, Slatine, Sokolca i Lekovine
- 5.1.5 Planinski predjeli Ljubišnje i Lisca sa kanjonom Drage
- 5.2.1 Niži planinski predjeli bjelopoljskog područja sa dolinom Lima
- 5.2.2 Planinski predjeli Lise
- 5.2.3 Planinski i visokoplaninski predjeli Đalovica, Korita i Bora
- 5.2.4 Niži planinski predjeli beranskog područja sa Beranskom kotlinom i Tirvanskom klisurom
- 5.3.1 Dolina rijeke Tare
- 5.3.2 Visokoplaninski predio Bjelasice
- 5.3.3 Visokoplaninski predio Komova
- 5.4.1 Predjeli doline Ibra i Rožajske kotline
- 5.4.2 Visokoplaninski predjeli Hajle
- 5.4.3 Planinski i visokoplaninski predjeli Vlahova
- 5.5.1 Predjeli andrijevicke i plavsko-gusinjske kotline
- 5.5.2 Planinski i visokoplaninski predjeli Zeletina i Vistora
- 5.5.3 Visokoplaninski predjeli Prokletija

Legenda

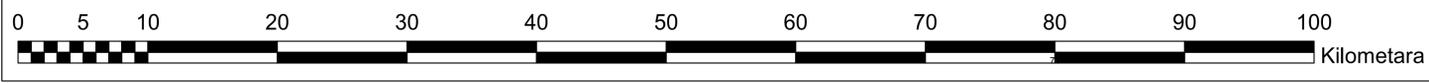
- Drzavna granica
- Regionalizacija predjela
- Tipologija predjela- regionalni nivo
- Tipologija predjela - lokalni nivo

Područja karaktera predjela
Lokalni nivo

- Legenda**
- Urbana naselja
 - Kanjoni i klisure
 - Kotline i doline
 - Ravnice, polja, visoravni i zaravni
 - Močvarna područja
 - Vodene akumulacije
 - Visokoplaninski tip (1500 - 2500 mnv)
 - Planinski tip (1000 - 1500 mnv)
 - Niži planinski tip (500 - 1000 mnv)
 - Brdski tip (50 - 500 mnv)
 - Državna granica

Tipovi karaktera predjela
Crne Gore

Prilozi

OCJENA PREDELA – TERENSKI OBRAZAC						
OPŠTINA: Kotor	DATUM:	NADMORSKA VISINA:	FOTOGRAFIJA:			
TRANSEKT: 1.2.2 Predjeli Bokokotorskog zaliva	TIP KARAKTERA PREDJELA:					
	Urbana (priobalna) zona					
	Urbana (unutrašnjost) zona					
	Ruralna (unutrašnjost) zona					
VREMENSKI USLOVI:	sunčano					
	oblačno					
	kiša					
	magla					
KRATAK OPIS PREDJELA:						
Kotor se nalazi na kraju Bokokotorskog zaliva, okružen planinom Lovćen i morem, Karakteriše ga bogata istorija, koja je za sobom ostavila tragove, kako u arhitekturi tako i u predjelu, što ga čini specifičnim u odnosu na ostale gradove Crne Gore. Preovladavaju brojna obilježja tipičnog mediteranskog naselja: veći i manji trgovi i uzane i krivudave ulice. Okružen je čvrstim bedemima, visokim do 20 metara i širokim do 10 metara koji predstavljaju jedinstven primjer fortifikacione arhitekture u Evropi. Uzane staze unutar starog grada pružaju vizuru u vidu koridora. Elementi tradicionalne arhitekture i vjerski objekti, glavni su reperi prepoznatljivosti starog jezgra.						
GEOMORFOLOSKI OBLICI:		Brdo	Planina	Poluostrvo	Ostrvo	
OBJEKTIVNA PROCJENA:						
Reljefni oblik	Klanac	Uzana dolina	Široka dolina	Udolina	Ravan	
	Terasast	Visoravan	Padina	Isturen	Strmine	
	Strmi grebeni	Vertikalni	Rtovi/nanos	Jaruge		
Linija	Presjek			Horizont		
Zemljišni pokrivač	Makija	Livada	Šuma	Šikara	Utrine	Kamenolom
	NAPOMENE:					
Šuma	Listopadna		Četinarska	Mešovita		
	Površinska		Površinska	Površinska		
	Fragmentisana		Fragmentisana	Fragmentisana		
	Linearna		Linearna	Linearna		
	NAPOMENE:					
Ostalo zelenilo	Listopadno		Zimzeleno	Četinarsko	Meštovito	
	Grupa drveća		Grupa drveća	Grupa drveća	Grupa drveća	
	Drvored		Drvored	Drvored	Drvored	
	Pojedinačno		Pojedinačno	Pojedinačno	Pojedinačno	
	NAPOMENE: U gradsko jezgru pojedinačno zelenilo i u grupacijama.					
Poljoprivreda	Obradivo		Pašnjak	Ekstenzivno stočarstvo	Ograđeno, terasasto	
	Maslinjaci		Vinogradi	Voćnjaci		
	NAPOMENE:					
Veličina poljoprivrednih polja	Malo		Srednje	Veliko	Veoma veliko	
	NAPOMENE:					
Rekreacija	Setanje	Biciklizam	Ribarstvo	Jahanje	Organizovani sportovi	
	NAPOMENE:					
Granice	Podzide		Živica	Živica sa drvećem		
	Neodržavane		Orezana	Neodržavana		
Naselje	Forma naselja		Ortogonalna	NAPOMENE: Dominantni građevinski materijal:		
			Strukturirana			
			Policentričan			
			Razbijena			
			Izolovana			
			Nukleoidna			
	Namjena zemljišta		Komercijalno	NAPOMENE:		
			Stanovanje			
			Infrastruktura			
			Industrijska			
		Maloprodaja + stanovanje				
		Skladišta, Hangari				
		Bez namjene				
		Institucionalna				

		Izgradnja u toku	NAPOMENE:			
	Objekti kulturne baštine	Crkva				
		Fortifikacije				
		Utvrđenje				
		Istorijske urbane građevine				
		Istorijske ruralne građevine				
		Groblja				
		Manastiri				
Objekti	Stari stambeni objekat	Novi stambeni objekat	Industrijski	Privredni		
	Lokalne prodavnice	Objekti za odmor	Privremeni objekti			
	NAPOMENE:					
Hidrologija	Isušena dolina	Kanal za drenažu	Potok	Rijeka i pritoke		
	Vodopad	Ravna muljevita obala	Rezervoar	Vrulje		
	Bujice	Ribnjak/ marikulture	Vodozahvat	More		
	NAPOMENE:					
Komunikacija	Pješačka staza	Staza	Putić	Sporedna ulica	Glavni put	Parking
	Ulaz u tunel	Elektrovodovi	Vodeni put	Most	Pješački most	
	NAPOMENE:					
Planirana namjena (otvoreni prostor)	Parkovi	Pejzažne terase kao vidikovci		Drvoredi i pojedinačno drveće		
	Parking	Kamp/ karavan		Šetališta		
	NAPOMENE:					
SUBJEKTIVNA OCJENA						
ESTETSKI I OPAŽAJNI FAKTORI						
Razmjera	Slab	Umjeren	Velik	Ogroman		
Forma	Prav	Ugaoni	Iskrivljen	Vijugav		
Čjelina	Koherentna	Prekinuta	Fragmentisana	Haotična		
Šema	Dominantan	Jak	Razbijen	Slab		
Raznovrsnost	Jednobojan	Jednostavan	Varijabilan	Složen		
Zatvorenost	Ekspanzivan	Otvoren	Zatvoren	Ograničen		
Usklađenost	Usklađen	Uravnotežen	Neusklađen	Neskladan		
Pokret	Miran	Smiren	Užurban	Neobuzdan		
Završna obrada	Detaljan	Uglačan	Upravljan	Degradiran		
Boja	Jednobojan	Prigušen	Raznobojan	Blještav		
Udaljenost	Pretrpan	Nastanjen	Udaljen	Divljina		
Sigurnost	Miran	Siguran	Uznemirujući	Prijeteći		
Čulni stimulans	Vetrovit	Neprijatnog mirisa	Bučan	Tih		
Zadovoljstvo	Agresivan	Neprijatan	Prijatan	Divan		
Kratak opis uključujući karakter i značajne odlike predela:						
Stanje upravljanja:						
Dobro Umjerenom Slabo						
NAPOMENA:						
Strategija upravljanja						
Očuvanje Poboljšanje Rekonstrukcija						
Osetljivost:						
Značajan reljef: Da Ne						
Raznolikost namjene zemljišta: Visoka Umjerenom Slaba						
Značajan šumski prekrivač: Da Ne						
Vrsta potencijalnog razvoja	Osetljiv	Neosjetljiv	Neutralan			
Komercijalna visokogradnja						
Institucionalna ili komercijalna niskogradnja						
Industrijska ili lučka						
Stambena visokogradnja						
Srednje visoka stambena						
Stambena niskogradnja			***			

Skladišta/ hangari			
Glavni autoput ili željeznička pruga			
Modifikacija, melioracija			
Kamenolom ili deponija			
Otpadne vode	***		
Prelaz, tunel, most			***
Vrijednost:			
Ukupna vrijednost: <u>Visoka</u> Umjerena Niska			
Vanredni problemi u vezi sa vrijednošću predjela:			
Ključni prirodni resurs sa vizuelnom manifestacijom predjela: <u>Očuvanje tradicije i karaktera Starog grada Kotora.</u>			
Ključna odlika baštine sa vizuelnom manifestacijom predjela:			
Osobnosti:			
Rijetkost:	Uobičajen	<u>Neobičan</u>	Rijedak Jedinstven
Stanje:	Loše	<u>Umjereno</u>	Dobro
Jedinstvene odlike koje doprinose osobnosti:			
Ambijentalna vrednost:		Vizuelni činioci koji privlače:	
Reljef: <u>Visoka</u> Niska		<ul style="list-style-type: none"> · Potoci · Geološke odlike · Šljunkovita polja · Vrhovi · Vrleti i stenovite i jaružaste padine · Značajne građevine · <u>Mostovi</u> · <u>More</u> · <u>Plaža</u> · <u>Javni otvoreni prostori</u> · <u>Stari crkveni zvonici</u> · Mandraći · Terasasti teren 	
Vizuelna složenost: Visoka <u>Umjerena</u> Niska		Vizuelni činioci koji odbijaju: <ul style="list-style-type: none"> · Otvorena skladišta · Otvorene parkinge za kamione ili autobuse · Neobnovljeni kamenolomi · Neobnovljene deponije · Elektrane · Izdignute autoputeve ili železničke pruge · Neadekvatan stil gradnje · Neodržavani malisnjaci · Divlja gradnja · Zapuštene poljoprivredne i terasaste površine 	
Vizuelna koherentnost: <u>Visoka</u> Umjerena Niska			
Efeki susjednih područja karaktera predjela: <u>Pozitivan</u> Negativan			
Noćni efekat: Pozitivan Negativan			
Prisustvo vode: <u>Pozitivan</u> Negativan			
Trend: Da li je u toku značajna promjena predjela: Da <u>Ne</u>			
NAPOMENA: <u>Očuvanje identiteta</u>			

OCJENA PREDELA – TERENSKI OBRAZAC						
OPŠTINA: Tivat-H. Novi	DATUM:	NADMORSKA VISINA:	FOTOGRAFIJA:			
TRANSEKT: 1.3.1 Brdoviti predjeli zalivskog predjela Luštice	TIP KARAKTERA PREDJELA:					
	Urbana (priobalna) zona					
	Urbana (unutrašnjost) zona					
	Ruralna (priobalna) zona					
VREMENSKI USLOVI:	sunčano					
	oblačno					
	kiša					
	magla					
KRATAK OPIS PREDJELA:						
<p>Poluostvrvo na ulazu u Boku kotorsku, dugo 13 km a površine 47 km². Razuđena obala dužine cca 35 km, uz prisustvo velikog broja rtova. Najveći vrh na poluostvrju je Obosnik, na 568m nadmorske visine, sa koga se pruža otvorena vizura prema moru.</p> <p>Istorijska šema je organska, predio je kompaktan i atraktivan, pokrenutost prostora je spokojna. Slabo je naseljen, prisutna su naselja razbijenog tipa sa malim brojem stanovnika. Predio je prepoznat kao predio sa velikim potencijalima za unaprjeđenje i dalji razvoj uz očuvanje karaktera i tradicije predjela. Šumski pokrivač je kompaktan, preovladava makija koja je prožeta brojnim tradicionalnim maslinjacima, koji predstavljaju važno kulturno nasleđe i potencijali predjela.</p>						
GEOMORFOLOSKI OBLICI:		Brdo	Planina	Poluostvrvo	Ostrvo	
OBJEKTIVNA PROCJENA:						
Reljefni oblik	Klanac	Uzana dolina	Široka dolina	Udolina	Ravan	
	Terasast	Visoravan	Padina	Isturen	Strmine	
	Strmi grebeni	Vertikalni	Rtovi/ nanos	Jaruge		
Linija	Presjek		Horizont			
Zemljišni pokrivač	Makija	Livada	Šuma	Šikara	Utrine	Kamenolom
	NAPOMENE:					
Šuma	Listopadna	Četinarska	Mješovita			
	Površinska	Površinska	Površinska			
	Fragmentisana	Fragmentisana	Fragmentisana			
	Linearna	Linearna	Linearna			
	NAPOMENE:					
Ostalo zelenilo	Listopadno	Zimzeleno	Četinarsko	Meštovito		
	Grupa drveća	Grupa drveća	Grupa drveća	Grupa drveća		
	Drvored	Drvored	Drvored	Drvored		
	Pojedinačno	Pojedinačno	Pojedinačno	Pojedinačno		
	NAPOMENE:					
Poljoprivreda	Obradivo	Pašnjak	Ekstenzivno stočarstvo	Ograđeno, terasasto		
	Maslinjaci	Vinogradi	Voćnjaci			
	NAPOMENE:					
Veličina poljoprivrednih polja	Malo	Srednje	Veliko	Veoma veliko		
	NAPOMENE:					
Rekreacija	Šetanje	Biciklizam	Ribarstvo	Jahanje	Organizovani sportovi	
	NAPOMENE:					
Granice	Podzide	Živica		Živica sa drvećem		
	Neodržavane	Orezana		Neodržavana		
Naselje	Forma naselja	Ortogonalna	NAPOMENE: Dominantni građevinski materijal:			
		Strukturirana				
		Policentričan				
		Razbijena				
		Izolovana				
		Nukleoidna				
	Kontinualno-linearan					
	Namjena zemljišta	Komercijalno	NAPOMENE:			
		Stanovanje				
		Infrastruktura				
Industrijska						
	Maloprodaja + stanovanje					
	Skladišta, Hangari					

		Bez namjene				
		Institucionalna				
		Izgradnja u toku				
	Objekti kulturne baštine	Crkva	NAPOMENE:			
		Fortifikacije				
		Utvrđenje				
		Istorijske urbane građevine				
	Istorijske ruralne građevine					
	Groblja					
	Manastiri					
Objekti	Stari stambeni objekat	Novi stambeni objekat	Industrijski	Privredni		
	Lokalne prodavnice	Objekti za odmor	Privremeni objekti			
	NAPOMENE:					
Hidrologija	Isušena dolina	Kanal za drenažu	Potok	Rijeka i pritoke		
	Vodopad	Ravna muljevita obala	Rezervoar	Vrulje		
	Bujice	Ribnjak/ marikulture	Vodozahvat	More		
	NAPOMENE:					
Komunikacija	Pješačka staza	Staza	Putić	Sporedna ulica	Glavni put	Parking
	Ulaz u tunel	Elektrovodovi	Vodeni put	Most	Pješački most	
	NAPOMENE:					
Planirana namjena (otvoreni prostor)	Parkovi	Pejzažne terase kao vidikovci		Drvoredi i pojedinačno drveće		
	Parking	Kamp/ karavan		Šetališta		
	NAPOMENE: Golf tereni					
SUBJEKTIVNA OCJENA						
ESTETSKI I OPAŽAJNI FAKTORI						
Razmjera	Slab	Umjeren	Velik	Ogroman		
Forma	Prav	Ugaoni	Iskrivljen	Vijugav		
Cjelina	Koherentna	Prekinuta	Fragmentisana	Haotična		
Sema	Dominantan	Jak	Razbijen	Slab		
Raznovrsnost	Jednoobrazan	Jednostavan	Varijabilan	Složen		
Zatvorenost	Ekspanzivan	Otvoren	Zatvoren	Ograničen		
Usklađenost	Usklađen	Uravnotežen	Neusklađen	Neskladan		
Pokret	Miran	Smiren	Užurban	Neobuzdan		
Završna obrada	Detaljan	Uglačan	Upravljan	Degradiran		
Boja	Jednobojan	Prigušen	Raznobojan	Blještav		
Udaljenost	Pretrpan	Nastanjen	Udaljen	Divljina		
Sigurnost	Miran	Siguran	Uznemirujući	Prijećeći		
Čulni stimulans	Vetrovit	Neprijatnog mirisa	Bučan	Tih		
Zadovoljstvo	Agresivan	Neprijatan	Prijatan	Divan		
Kratak opis uključujući karakter i značajne odlike predela:						
Stanje upravljanja:						
Dobro		Umjeren	Slabo			
NAPOMENA:						
Strategija upravljanja						
Očuvanje		Poboljšanje	Rekonstrukcija			
Osetljivost:						
Značajan reljef: Da Ne						
Raznolikost namjene zemljišta: Visoka Umjeren Slaba						
Značajan šumski prekrivač: Da Ne						
Vrsta potencijalnog razvoja	Osetljiv	Neosetljiv	Neutralan			
Komercijalna visokogradnja						
Institucionalna ili komercijalna niskogradnja						
Industrijska ili lučka						
Stambena visokogradnja						

Srednje visoka stambena			
Stambena niskogradnja			
Skladišta/ hangari			
Glavni autoput ili željeznička pruga			
Modifikacija, melioracija			
Kamenolom ili deponija			
Otpadne vode			
Prelaz, tunel, most			
Vrijednost:			
Ukupna vrijednost:	Visoka	<u>Umjerena</u>	Niska
Vanredni problemi u vezi sa vrijednošću predjela:			
Ključni prirodni resurs sa vizuelnom manifestacijom predjela: <u>Predio sa prepoznatim elementima kulturnog predjela</u>			
Ključna odlika baštine sa vizuelnom manifestacijom predjela:			
Osobnosti:			
Rijetkost:	Uobičajen	<u>Neobičan</u>	Rijedak Jedinstven
Stanje:	Loše	<u>Umjereno</u>	Dobro
Jedinstvene odlike koje doprinose osobnosti:			
Ambijentalna vrednost:		Vizuelni činioci koji privlače:	
Reljef: <u>Visoka</u> Niska		<ul style="list-style-type: none"> • Potoci • Geološke odlike • Šljunkovita polja • <u>Vrhovi</u> • Vrleti i stenovite i jaružaste padine • Značajne građevine • Mostovi • <u>More</u> • <u>Plaža</u> • Javni otvoreni prostori • <u>Stari crkveni zvonici</u> • Mandračići • <u>Terasasti teren</u> 	
Vizuelna složenost: Visoka <u>Umjerena</u> Niska			
Vizuelna koherentnost: Visoka <u>Umjerena</u> Niska			
Efekt susjednih područja karaktera predjela: <u>Pozitivan</u> Negativan			
Noćni efekt: <u>Pozitivan</u> Negativan			
Prisustvo vode: <u>Pozitivan</u> Negativan		Vizuelni činioci koji odbijaju:	
Trend: Da li je u toku značajna promjena predjela: <u>Da</u> Ne		<ul style="list-style-type: none"> • Otvorena skladišta • Otvorene parkinge za kamione ili autobuse • Neobnovljeni kamenolomi • Neobnovljene deponije • Elektrane • Izdignute autoputeve ili željezničke pruge • Neadekvatan stil gradnje • <u>Neodržavani malisnjaci</u> • Divlja gradnja • Zapuštene poljoprivredne i terasaste površine 	
NAPOMENA: planirana izgradnja golf trena			

OCJENA PREDELA – TERENSKI OBRAZAC						
OPŠTINA:ULCINJ	DATUM:	NADMORSKA VISINA:	FOTOGRAFIJA:			
PRESJEK: 1.7.1 Močvarni predjeli Ulcinjske solane i Delte Bojane	TIP KARAKTERA PREDJELA:					
	Urbana (priobalna) zona					
	Urbana (unutrašnjost) zona					
	Ruralna (priobalna) zona					
VREMENSKI USLOVI:	Ruralna (unutrašnjost) zona					
	sunčano					
	oblačno					
	kiša					
magla						
KRATAK OPIS PREDJELA: Ulcinjska solana se nalazi na krajnjem jugu Crne Gore i zauzima oko 14.5 km ² slanih bazena. Solana je, dakle, uzeta od mora i predstavlja "kulturnu lagunu". Ona je okružena kanalom koji drenira okolne močvare/knete, ne dozvoljavajući da se njihova voda miješa sa solanskom. Kanali odvođe vodu u kanal Port Milena, a zatim u more. Solana je od Jadrana odvojena Brijegom od mora i Velikom plažom a od Bojane kanalom i nasipima protiv poplava. Ona je važan dio sistema sliva Skadarskog jezera i rijeke Bojane. Solana je u "sendviču" najznačajnijih ornitoloških lokaliteta na Jadranu, pa i šire: to su područja od međunarodnog značaja za boravak ptica Velika plaža, Ada Bojana, Šasko i Skadarsko jezero te Velipoja u Albaniji. Ulcinjska solana je jedna od deset najvećih i jedna od najmlađih solana na Mediteranu.						
						GEOMORFOLOSKI OBLICI: Brdo Planina Poluostrvo Ostrvo
OBJEKTIVNA PROCJENA:						
Reljefni oblik	Klanac	Uzana dolina	Široka dolina	Udolina	Ravan	
	Terasast	Visoravan	Padina	Isturen	Strmine	
	Strmi grebeni	Vertikalni	Rtovi/nanos	Jaruge	Močvara	
Linija	Presjek			Horizont		
Zemljišni pokrivač	Makija	Livada	Šuma	Šikara	Utrine	Kamenolom
	NAPOMENE: Močvara					
Šuma	Listopadna	Četinarska		Mešovita		
	Površinska	Površinska		Površinska		
	Fragmentisana	Fragmentisana		Fragmentisana		
	Linearna	Linearna		Linearna		
	NAPOMENE: Priobalna vegetacija je linearna, niske i visoke zeljaste biljke.					
Ostalo zelenilo	Listopadno	Zimzeleno	Četinarsko	Meštovito		
	Grupa drveća	Grupa drveća	Grupa drveća	Grupa drveća		
	Drvored	Drvored	Drvored	Drvored		
	Pojedinačno	Pojedinačno	Pojedinačno	Pojedinačno		
	NAPOMENE:					
Poljoprivreda	Obradivo	Pašnjak	Ekstenzivno stočarstvo	Ograđeno, terasasto		
	Maslinjaci	Vinogradi	Voćnjaci			
	NAPOMENE:					
Veličina poljoprivrednih polja	Malo	Srednje	Veliko	Veoma veliko		
	NAPOMENE:					
Rekreacija	Šetanje	Biciklizam	Ribarstvo	Jahanje	Organizovani sportovi	
	NAPOMENE:					
Granice	Podzide		Živica	Živica sa drvećem		
	Neodržavane		Orezana	Neodržavana		
Naselje	Forma naselja	Ortogonalna	NAPOMENE: Dominantni građevinski materijal: beton, kamen.			
		Strukturirana				
		Policentričan				
		Razbijena				
		Izolovana				
		Nukleoidna				
	Kontinualno-linearan					
Namjena zemljišta	Komercijalno	NAPOMENE:				
Stanovanje						
Infrastruktura						
Industrijska						

		Maloprodaja + stanovanje				
		Skladišta, hangari				
		Bez namjene				
		Institucionalna				
		Izgradnja u toku				
	Objekti kulturne baštine	Crkva			NAPOMENE:	
		Fortifikacije				
	Utvrđenje					
	Istorijske urbane građevine					
	Istorijske ruralne građevine					
	Groblja					
	Manastiri					
Objekti	Stari stambeni objekat	Novi stambeni objekat	Industrijski	Privredni		
	Lokalne prodavnice	Objekti za odmor	Privremeni objekti			
	NAPOMENE:					
Hidrologija	Isušena dolina	Kanal za drenažu	Potok	Rijeka i pritoke		
	Vodopad	Ravna muljevita obala	Rezervoar	Vrulje		
	Bujice	Ribnjak/ marikulture	Vodozahvat	More		
	NAPOMENE:					
Komunikacija	Pješačka staza	Staza	Putić	Sporedna ulica	Glavni put	Parking
	Ulaz u tunel	Elektrovo dovi	Vodeni put	Most	Pješački most	
	NAPOMENE: Prisustvo šina za transport soli					
Planirana namjena (otvoreni prostor)	Parkovi	Pejzažne terase kao vidikovci	Drvoredi i pojedinačno drveće			
	Parking	Kamp/ karavan	Šetališta			
	NAPOMENE:					
SUBJEKTIVNA OCJENA						
ESTETSKI I OPAŽAJNI FAKTORI						
Razmjera	Slab	Umjeren	Velik	Ogroman		
Forma	Prav	Ugaoni	Iskrivljen	Vijugav		
Čjelina	Koherentna	Prekinuta	Fragmentisana	Haotična		
Sema	Dominantan	Jak	Razbijen	Slab		
Raznovrsnost	Jednobojan	Jednostavan	Varijabilan	Složen		
Zatvorenost	Ekspanzivan	Otvoren	Zatvoren	Ograničen		
Usklađenost	Usklađen	Uravnotežen	Neusklađen	Neskladan		
Pokret	Miran	Smiren	Užurban	Neobuzdan		
Završna obrada	Detaljan	Uglačan	Upravljan	Degradiran		
Boja	Jednobojan	Prigušen	Raznobojan	Blještav		
Udaljenost	Pretrpan	Nastanjen	Udaljen	Divljina		
Sigurnost	Miran	Siguran	Uznemirujući	Prijeteći		
Čulni stimulans	Vetrovit	Neprijatnog mirisa	Bučan	Tih		
Zadovoljstvo	Agresivan	Neprijatan	Prijatan	Divan		
Kratak opis uključujući karakter i značajne odlike predela:						
Stanje upravljanja:						
	Dobro	Umjereno	Slabo			
NAPOMENA:						
Strategija upravljanja						
	Očuvanje	Poboljšanje	Rekonstrukcija			
Osetljivost:						
Značajan reljef:	Da	Ne				
Raznolikost namjene zemljišta:	Visoka	Umjeren	Slaba			
Značajan šumski prekrivač:	Da	Ne				
Vrsta potencijalnog razvoja	Osetljiv	Neosjetljiv	Neutralan			
Komercijalna visokogradnja						
Institucionalna ili komercijalna niskogradnja						
Industrijska ili lučka						

Stambena visokogradnja			
Srednje visoka stambena			
Stambena niskogradnja	***		
Skladišta/ hangari			
Glavni autoput ili željeznička pruga	***		
Modifikacija, melioracija			
Kamenolom ili deponija			
Otpadne vode			
Prelaz, tunel, most	***		
Vrijednost:			
Ukupna vrijednost: <u>Visoka</u> Umjerena Niska			
Vanredni problemi u vezi sa vrijednošću predjela: Neiskorišćeni potencijali predjela.			
Ključni prirodni resurs sa vizuelnom manifestacijom predjela: <u>Ljekoviti mulj(blato), so</u>			
Ključna odlika baštine sa vizuelnom manifestacijom predjela:			
Osobnosti:			
Rijetkost: Uobičajen Neobičan Rijedak <u>Jedinstven</u>			
Stanje: <u>Loše</u> Umjereno Dobro			
Jedinstvene odlike koje doprinose osobnosti: <u>Ekosistem, sa specifičnom florom i faunom</u>			
Ambijentalna vrednost:		Vizuelni činioci koji privlače:	
Reljef: Visoka Niska		<ul style="list-style-type: none"> · Potoci · <u>Geološke odlike</u> · Šljunkovita polja · Vrhovi · Vrleti i stenovite i jaružaste padine · Značajne građevine · Mostovi · <u>More</u> · Plaža · Javni otvoreni prostori · Stari crkveni zvonici · Mandračići · Terasasti teren 	
Vizuelna složenost: Visoka <u>Umjerena</u> Niska		Vizuelni činioci koji odbijaju: <ul style="list-style-type: none"> · <u>Otvorena skladišta</u> · Otvorene parkinge za kamione ili autobuse · Neobnovljeni kamenolomi · Neobnovljene deponije · Elektrane · Izdignute autoputeve ili železničke pruge · Neadekvatan stil gradnje · Neodržavani malisnjaci · Divlja gradnja · Zapuštene poljoprivredne i terasaste površine 	
Vizuelna koherentnost: <u>Visoka</u> Umjerena Niska			
Efekt susjednih područja karaktera predjela: <u>Pozitivan</u> Negativan			
Noćni efekt: Pozitivan Negativan			
Prisustvo vode: <u>Pozitivan</u> Negativan			
Trend: Da li je u toku značajna promjena predjela: Da Ne			
NAPOMENA:			

OCJENA PREDELA – TERENSKI OBRAZAC						
OPŠTINA: Danilovgrad	DATUM:	NADMORSKA VISINA:	FOTOGRAFIJA:			
TRANSEKT: 2.1.6 Antropogeni predjeli Bjelopavličkog područja	TIP KARAKTERA PREDJELA:					
	Urbana (priobalna) zona					
	Urbana (unutrašnjost) zona					
	Ruralna (priobalna) zona					
VREMENSKI USLOVI:	sunčano					
	oblačno					
	kiša					
	magla					
KRATAK OPIS PREDJELA:						
<p>Predio je bogat prirodnim resursima. Sa estetskog i vizuelnog kvaliteta izdvajaju se i sledeće karakteristike: predio je izložen i različitog tipa u odnosu na okolinu, strukturane teksture i krivudave forme.</p> <p>Pored povoljnog geografskog položaja i klimatskih uslova, prisutan je značajan broj kulturno-istorijskih spomenika i arheoloških lokaliteta (dva važna kulturno-istorijska i vjerska spomenika - Manastir Ostrog i Manastir Ždrebaonik). Predio odlikuje velika biološka raznolikost. Od četinarara su najviše zastupljeni bor i jela, a od lišćara: hrast, jasen, grab, bukva, javor, lipa. Na najnižim djelovima terena javljaju se: bagrem, topola i vrba.</p>						
GEOMORFOLOSKI OBLICI:						
Brdo		Planina	Poluostrvo	Ostrvo		
OBJEKTIVNA PROCJENA:						
Reljefni oblik	Klanac	Uzana dolina	Široka dolina	Udolina	Ravan	
	Terasast	Visoravan	Padina	Isturen	Strmine	
	Strmi grebeni	Vertikalni	Rtovi/nanos	Jaruge		
Linija	Presjek		Horizont			
Zemljišni pokrivač	Makija	Livada	Šuma	Šikara	Utrine	Kamenolom
	NAPOMENE:					
Šuma	Listopadna		Četinarska	Mješovita		
	Površinska		Površinska	Površinska		
	Fragmentisana		Fragmentisana	Fragmentisana		
	Linearna		Linearna	Linearna		
	NAPOMENE: Priobalna vegetacija je linearna, prati rijeku. Sumski pokrivač na priobalnom području fragmentisan.					
Ostalo zelenilo	Listopadno		Zimzeleno	Četinarsko	Mješovito	
	Grupa drveća		Grupa drveća	Grupa drveća	Grupa drveća	
	Drvored		Drvored	Drvored	Drvored	
	Pojedinačno		Pojedinačno	Pojedinačno	Pojedinačno	
	NAPOMENE: U gradskom jezgri prisustvo drvoreda					
Poljoprivreda	Obradivo		Pašnjak	Ekstenzivno stočarstvo	Ograđeno, terasasto	
	Maslinjaci		Vinogradi	Voćnjaci		
	NAPOMENE: priobalno područje, zemljište pogodno za obrađivanje.					
Veličina poljoprivrednih polja	Malo		Srednje	Veliko	Veoma veliko	
	NAPOMENE:					

Rekreacija	Šetanje	Biciklizam	Ribarstvo	Jahanje	Organizovani sportovi	
	NAPOMENE:					
Granice	Podzide		Živica	Živica sa drvećem		
	Neodržavane		Orezana	Neodržavana		
Naselje	Forma naselja		Ortogonalna	NAPOMENE: Dominantni građevinski materijal:		
			Strukturirana			
			Policentričan			
			Razbijena			
			Izolovana			
			Nukleoidna			
	Kontinualno-linearana					
Namjena zemljišta		Komercijalno	NAPOMENE:			
		Stanovanje				

		Infrastruktura				
		Industrijska				
		Maloprodaja + stanovanje				
		Skladišta, Hangari				
		Bez namjene				
		Institucionalna				
		Izgradnja u toku				
	Objekti kulturne baštine	Crkva	NAPOMENE:			
		Fortifikacije				
		Utvrđenje				
	Istorijske urbane građevine					
	Istorijske ruralne građevine					
	Groblja					
	Manastiri					
Objekti	Stari stambeni objekat	Novi strambeni objekat	Industrijski	Privredni		
	Lokalne prodavnice	Objekti za odmor	Privremeni objekti			
	NAPOMENE:					
Hidrologija	Isušena dolina	Kanal za drenažu	Potok	Rijeka i pritoke		
	Vodopad	Ravna muljevita obala	Rezervoar	Vrulje		
	Bujice	Ribnjak/ marikulture	Vodozahvat	More		
	NAPOMENE:					
Komunikacija	Pješačka staza	Staza	Putić	Sporedna ulica	Glavni put	Parking
	Ulaz u tunel	Elektrovod ovi	Vodeni put	Most	Pješački most	
	NAPOMENE:					
Planirana namjena (otvoreni prostor)	Parkovi	Pejzažne terase kao vidikovci		Drvoredi i pojedinačno drveće		
	Parking	Kamp/ karavan		Šetališta		
	NAPOMENE:					
SUBJEKTIVNA OCJENA						
ESTETSKI I OPAŽAJNI FAKTORI						
Razmjera	Slab	Umjeren	Velik	Ogroman		
Forma	Prav	Ugaoni	Iskrivljen	Vijugav		
Cjelina	Koherentna	Prekinuta	Fragmentisana	Haotična		
Šema	Dominantan	Jak	Razbijen	Slab		
Raznovrsnost	Jednoobrazan	Jednostavan	Varijabilan	Složen		
Zatvorenost	Ekspanzivan	Otvoren	Zatvoren	Ograničen		
Usklađenost	Usklađen	Uravnotežen	Neusklađen	Neskladan		
Pokret	Miran	Smiren	Užurban	Neobuzdan		
Završna obrada	Detaljan	Uglačan	Upravljan	Degradiran		
Boja	Jednobojan	Prigušen	Raznobojan	Blještav		
Udaljenost	Pretrpan	Nastanjen	Udaljen	Divljina		
Sigurnost	Miran	Siguran	Uznemirujući	Prijeteći		
Čulni stimulans	Vetrovit	Neprijatnog mirisa	Bučan	Tih		
Zadovoljstvo	Agresivan	Neprijatan	Prijatan	Divan		
Kratak opis uključujući karakter i značajne odlike predela:						
Stanje upravljanja:						
Dobro		Umjeren	Slabo			
NAPOMENA:						

Strategija upravljanja			
Očuvanje	<u>Poboljšanje</u>	Rekonstrukcija	
Osetljivost:			
Značajan reljef:	Da	Ne	
Raznolikost namjene zemljišta:	Visoka	<u>Umjerena</u>	Slaba
Značajan šumski prekrivač:	Da	Ne	
Vrsta potencijalnog razvoja	Osetljiv	Neosjetljiv	Neutralan
Komercijalna visokogradnja			
Institucionalna ili komercijalna niskogradnja			
Industrijska ili lučka			
Stambena visokogradnja			
Srednje visoka stambena			
Stambena niskogradnja			***
Skladišta/ hangari			
Glavni autoput ili željeznička pruga		***	
Modifikacija, melioracija			
Kamenolom ili deponija			
Otpadne vode	***		
Prelaz, tunel, most			***
Vrijednost:			
Ukupna vrijednost:	Visoka	<u>Umjerena</u>	Niska
Vanredni problemi u vezi sa vrijednošću predjela: <u>Neiskorišćeni potencijali predjela.</u>			
Ključni prirodni resurs sa vizuelnom manifestacijom predjela:			
Ključna odlika baštine sa vizuelnom manifestacijom predjela:			
Osobnosti:			
Rijetkost:	Uobičajen	<u>Neobičan</u>	Rijedak Jedinstven
Stanje:	Loše	<u>Umjereno</u>	Dobro
Jedinstvene odlike koje doprinose osobnosti:			
Ambijentalna vrednost:	Vizuelni činioci koji privlače:		
Reljef: Visoka <u>Niska</u>	<ul style="list-style-type: none"> • Potoci • Geološke odlike • Šljunkovita polja • Vrhovi • Vrleti i stenovite i jaružaste padine • Značajne građevine • <u>Mostovi</u> • More • Plaža • <u>Javni otvoreni prostori</u> • Stari crkveni zvonici • Mandračići • <u>Terasasti teren</u> 		
Vizuelna složenost: Visoka <u>Umjerena</u> Niska			
Vizuela koherentnost: Visoka Umjerena Niska			
Efeki susjednih područja karaktera predjela: <u>Pozitivan</u> Negativan			
Noćni efekat: <u>Pozitivan</u> Negativan			
Prisustvo vode: <u>Pozitivan</u> Negativan	Vizuelni činioci koji odbijaju:		
Trend: Da li je u toku značajna promjena predjela: Da <u>Ne</u>	<ul style="list-style-type: none"> • Otvorena skladišta • Otvorene parkinge za kamione ili autobuse • Neobnovljeni kamenolomi • Neobnovljene deponije • Elektrane • Izdignute autoputeve ili željezničke pruge • <u>Neadekvatan stil gradnje</u> • Neodržavani malisnjaci • Divlja gradnja • <u>Zapuštene poljoprivredne i terasaste površine</u> 		
NAPOMENA:			

OCJENA PREDELA – TERENSKI OBRAZAC						
OPŠTINA: Nikšić-Trebjesa	DATUM:	NADMORSKA VISINA:	FOTOGRAFIJA:			
TRANSEKT: 3.1.2 Ravničarski predio Nikšićkog polja (Trebjesa)	TIP KARAKTERA PREDJELA:					
	Urbana (priobalna) zona					
	Urbana (unutrašnjost) zona					
	Ruralna (priobalna) zona					
VREMENSKI USLOVI:	Ruralna (unutrašnjost) zona					
	sunčano					
	oblačno					
	kiša					
		magla				
KRATAK OPIS PREDJELA:						
<p>Posmatrani predio pripada kraškom polju na sjeverozapadu Crne Gore koji pripada opštini Nikšić. U geološkom sastavu i građi preovladavaju krečnjaci gdje se izdvajaju krečnjačko – dolomitni brežuljci i glavice, od kojih je najviša Trebješka glavica koja je visoka 762 m. Trebjesa zauzima prostor od cca 156ha na kojem je prisutno više od 200 zeljastih i 40 drvenastih vrsta.</p> <p>Trebjesa za Nikšićane i posjetioce predstavlja zeleno ostrvo u centru grada gdje dio parkovske površine čine endemične vrste. Istorijška šema je kombinacija organske i planirane. Stanje predjela u odnosu na preživljavanje kulturnih obrazaca je izmijenjeno.</p> <p>Dominantno dejstvo reljefa određuje namjenu prostora i ukazuje na potencijal predjela. Vizure su srednje i daleke. Antropogeni uticaj se osjeća u izgradnji elemenata koji će privući pažnju posjetiocima, uz očuvanje karaktera predjela.</p>						
GEOMORFOLOSKI OBLICI:						
	Brdo	Planina	Poluostrvo	Ostrvo		
OBJEKTIVNA PROCJENA:						
Reljefni oblik	Klanac	Uzana dolina	Široka dolina	Udolina	Ravan	
	Terasast	Visoravan	Padina	Isturen	Strmine	
	Strmi grebeni	Vertikalni	Rtovi/nanos	Jaruge		
Linija	Presjek		Horizont			
Zemljišni pokrivač	Makija	Livada	Šuma	Šikara	Utrine	Kamenolom
	NAPOMENE:					
Šuma	Listopadna		Četinarska	Mešovita		
	Površinska		Površinska	Površinska		
	Fragmentisana		Fragmentisana	Fragmentisana		
	Linearna		Linearna	Linearna		
NAPOMENE:						
Ostalo zelenilo	Listopadno		Zimzeleno	Četinarsko	Meštovito	
	Grupa drveća		Grupa drveća	Grupa drveća	Grupa drveća	
	Drvored		Drvored	Drvored	Drvored	
	Pojedinačno		Pojedinačno	Pojedinačno	Pojedinačno	
NAPOMENE:						
Poljoprivreda	Obradivo		Pašnjak	Ekstenzivno stočarstvo	Ograđeno, terasasto	
	Maslinjaci		Vinogradi	Vočnjaci		
	NAPOMENE:					
Veličina poljoprivrednih polja	Malo		Srednje	Veliko	Veoma veliko	
	NAPOMENE:					
Rekreacija	Šetanje	Biciklizam	Ribarstvo	Jahanje	Organizovani sportovi	
	NAPOMENE:					
Granice	Podzide		Živica	Živica sa drvećem		
	Neodržavane		Orezana	Neodržavana		
Naselje	Forma naselja		Ortogonalna	NAPOMENE: Dominantni građevinski materijal:		
			Strukturirana			
			Policentričan			
			Razbijena			
			Izolovana			
	Nukleoidna					
Namjena zemljišta		Kontinualno-linearano	NAPOMENE:			
		Komercijalno				
		Stanovanje				
		Infrastruktura				

		Industrijska				
		Maloprodaja + stanovanje				
		Skladišta, Hangari				
		Bez namjene				
		Institucionalna				
		Izgradnja u toku				
	Objekti kulturne baštine	Crkva	NAPOMENE:			
		Fortifikacije				
		Utvrđenje				
		Istorijske urbane građevine				
		Istorijske ruralne građevine				
		Groblja				
		Manastiri				
Objekti	Stari stambeni objekat	Novi strambeni objekat	Industrijski	Privredni		
	Lokalne prodavnice	Objekti za odmor	Privremeni objekti			
	NAPOMENE:					
Hidrologija	Isušena dolina	Kanal za drenažu	Potok	Rijeka i pritoke		
	Vodopad	Ravna muljevita obala	Rezervoar	Vrulje		
	Bujice	Ribnjak/ marikulture	Vodozahvat	More		
	NAPOMENE:					
Komunikacija	Pješačka staza	Staza	Putić	Sporedna ulica	Glavni put	Parking
	Ulaz u tunel	Elektrovodovi	Vodeni put	Most	Pješački most	
	NAPOMENE:					
Planirana namjena (otvoreni prostor)	Parkovi	Pejzažne terase kao vidikovci		Drvoredi i pojedinačno drveće		
	Parking	Kamp/ karavan		Šetališta		
	NAPOMENE:					
SUBJEKTIVNA OCJENA						
ESTETSKI I OPAŽAJNI FAKTORI						
Razmjera	Slab	Umjeren	Velik	Ogroman		
Forma	Prav	Ugaoni	Iskrivljen	Vijugav		
Čjelina	Koherentna	Prekinuta	Fragmentisana	Haotična		
Sema	Dominantan	Jak	Razbijen	Slab		
Raznovrsnost	Jednoobrazan	Jednostavan	Varijabilan	Složen		
Zatvorenost	Ekspanzivan	Otvoren	Zatvoren	Ograničen		
Usklađenost	Usklađen	Uravnotežen	Neusklađen	Neskladan		
Pokret	Miran	Smiren	Užurban	Neobuzdan		
Završna obrada	Detaljan	Uglačan	Upravljan	Degradiran		
Boja	Jednobojan	Prigušen	Raznobojan	Blještav		
Udaljenost	Pretrpan	Nastanjen	Udaljen	Divljina		
Sigurnost	Miran	Siguran	Uznemirujući	Prijeteći		
Čulni stimulans	Vetrovit	Neprijatnog mirisa	Bučan	Tih		
Zadovoljstvo	Agresivan	Neprijatan	Prijatan	Divan		
Kratak opis uključujući karakter i značajne odlike predela:						
Stanje upravljanja:						
Dobro Umjeren Slabo						
NAPOMENA:						
Strategija upravljanja						
Očuvanje Poboljšanje Rekonstrukcija						
Osetljivost:						
Značajan reljef: Da Ne						
Raznolikost namjene zemljišta: Visoka Umjeren Slaba						
Značajan šumski prekrivač: Da Ne						
Vrsta potencijalnog razvoja	Osetljiv	Neosjetljiv	Neutralan			
Komercijalna visokogradnja						
Institucionalna ili komercijalna niskogradnja						

Industrijska ili lučka			
Stambena visokogradnja			
Srednje visoka stambena			
Stambena niskogradnja		***	
Skladišta/ hangari			
Glavni autoput ili željeznička pruga			***
Modifikacija, melioracija			
Kamenolom ili deponija			
Otpadne vode			
Prelaz, tunel, most			***
Vrijednost:			
Ukupna vrijednost: Visoka Umjerena Niska			
Vanredni problemi u vezi sa vrijednošću predjela:			
Ključni prirodni resurs sa vizuelnom manifestacijom predjela:			
Ključna odlika baštine sa vizuelnom manifestacijom predjela:			
Osobnosti:			
Rijetkost: Uobičajen Neobičan Rijedak Jedinstven			
Stanje: Loše Umjereno Dobro			
Jedinstvene odlike koje doprinose osobnosti:			
Ambijentalna vrednost:		Vizuelni činioci koji privlače:	
Reljef: Visoka Niska		<ul style="list-style-type: none"> · Potoci · Geološke odlike · Šljunkovita polja · Vrhovi · Vrleti i stenovite i jaružaste padine · Značajne građevine · Mostovi · More · Plaža · Javni otvoreni prostori · Stari crkveni zvonici · Mandračići · Terasasti teren 	
Vizuelna složenost: Visoka Umjerena Niska			
Vizuelna koherentnost: Visoka Umjerena Niska			
Efekti susjednih područja karaktera predjela: Pozitivan Negativan			
Noćni efekat: Pozitivan Negativan			
Prisustvo vode: Pozitivan Negativan			
Trend: Da li je u toku značajna promjena predjela: Da Ne		Vizuelni činioci koji odbijaju:	
NAPOMENA:		<ul style="list-style-type: none"> · Otvorena skladišta · Otvorene parkinge za kamione ili autobuse · Neobnovljeni kamenolomi · Neobnovljene deponije · Elektrane · Izdignute autoputeve ili željezničke pruge · Neadekvatan stil gradnje · Neodržavani malisnjaci · Divlja gradnja · Zapuštene poljoprivredne i terasaste površine 	

OCJENA PREDELA – TERENSKI OBRAZAC

OPŠTINA: <u>Zabljak</u>	DATUM:	NADMORSKA VISINA:	FOTOGRAFIJA:
TRANSEKT: 4.2.1 Visokoplaninski predjeli Pivske planine, Durmitora i kanjona Sušice	TIP KARAKTERA PREDJELA:		
	Urbana (priobalna) zona		
	Urbana (unutrašnjost) zona		
	Ruralna (priobalna) zona		
VREMENSKI USLOVI:	<u>sunčano</u>		
	oblačno		
	kiša		
	magla		

KRATAK OPIS PREDJELA:

Prostrana visoravan na 1500 metara nadmorske visine. Djelo prirode, gdje se ističu visoki planinski vrhovi od kojih je najviši vrh Bobotov kuk visok 2.523 metara.

Sa vizuelne tačke gledišta, Durmitor predstavlja planinski masiv, nepravilnog oblika, sa karakterističnom struktuiranošću predjela velikih razmjera. Prisutne su stjenovite litice, oštri vrhovi, klisure, livade i pašnjaci. Predio u kojem je uticaj čovjeka neprimjetan, otvorenog i izloženog tipa, atraktivan i veoma inspirativan.

Ambijentalne i kulturne ljepote Durmitora, njegova prirodnost, bogastvo flore i faune, složenost ekosistema, zastupljenost preko 1300 vrsta vaskularnih biljaka, što predstavlja izuzetnu koncentraciju sa velikim brojem endemičnih i reliktnih vrsta, dio su karakteristika koje Durmitor izdvajaju kao prirodnu vrijednost.

Nacionalni park Durmitor svrstava se u spisak Svetske kulturne i prirodne baštine, odlukom Međunarodnog komiteta za Svetsku kulturnu i prirodnu baštinu.

GEOMORFOLOSKI OBLICI:	Brdo	<u>Planina</u>	Poluostrvo	Ostrvo
------------------------------	------	----------------	------------	--------

OBJEKTIVNA PROCJENA:

Reljefni oblik	Klanac	Uzana dolina	Široka dolina	Udolina	Ravan	
	Terasast	<u>Visoravan</u>	Padina	Isturen	Strmine	
	<u>Strmi grebeni</u>	Vertikaln	Rtovi/nanos	Jaruge		
Linija	Presjek		Horizont			
Zemljišni pokrivač	Makija	<u>Livada</u>	Šuma	Šikara	Utrine	Kamenolom
	NAPOMENE:					
Šuma	Listopadna	Četinarska	<u>Mješovita</u>			
	Površinska	Površinska	Površinska			
	Fragmentisana	Fragmentisana	Fragmentisana			
	Linearna	Linearna	Linearna			
	NAPOMENE:					
Ostalo zelenilo	Listopadno	Zimzeleno	Četinarsko	<u>Mješovito</u>		
	Grupa drveća	Grupa drveća	Grupa drveća	Grupa drveća		
	Drvored	Drvored	Drvored	Drvored		
	Pojedinačno	Pojedinačno	Pojedinačno	Pojedinačno		
	NAPOMENE:					
Poljoprivreda	Obradivo	<u>Pašnjak</u>	Ekstenzivno stočarstvo	Ograđeno, terasasto		
	Maslinjaci	Vinogradi	Voćnjaci			
	NAPOMENE:					
Veličina poljoprivrednih polja	Malo	Srednje	Veliko	Veoma veliko		
	NAPOMENE:					
Rekreacija	<u>Šetanje</u>	Biciklizam	Ribarstvo	Jahanje	Organizovani sportovi	
	NAPOMENE:					
Granice	Podzide	<u>Živica</u>	Živica sa drvećem			
	Neodržavane	Orezana	Neodržavana			
Naselje	Forma naselja	Ortogonalna	NAPOMENE: Dominantni građevinski materijal:			
		Strukturirana				
		Policentričan				
		Razbijena				
		Izolovana				
		Nukleoidna				
	Kontinualno-linearan					
	Namjena zemljišta	Komercijalno	NAPOMENE:			
Stanovanje						
Infrastruktura						

		Industrijska				
		Maloprodaja + stanovanje				
		Skladišta, Hangari				
		Bez namjene				
		Institucionalna				
		Izgradnja u toku				
	Objekti kulturne baštine	Crkva		NAPOMENE:		
		Fortifikacije				
		Utvrđenje				
		Istorijske urbane građevine				
		Istorijske ruralne građevine				
		Groblja				
		Manastiri				
Objekti	Stari stambeni objekat	Novi stambeni objekat	Industrijski	Privredni		
	Lokalne prodavnice	Objekti za odmor	Privremeni objekti			
	NAPOMENE:					
Hidrologija	Isušena dolina	Kanal za drenažu	Potok	Rijeka i pritoke		
	Vodopad	Ravna muljevita obala	Rezervoar	Vrulje		
	Bujice	Ribnjak/ marikulture	Vodozahvat	More		
	NAPOMENE: Prisustvo jezera					
Komunikacija	Pješačka staza	Staza	Putić	Sporedna ulica	Glavni put	Parking
	Ulaz u tunel	Elektrovodovi	Vodeni put	Most	Pješački most	
	NAPOMENE: Planinarske staze					
Planirana namjena (otvoreni prostor)	Parkovi	Pejzažne terase kao vidikovci	Drvoredi i pojedinačno drveće			
	Parking	Kamp/ karavan	Šetališta			
	NAPOMENE:					
SUBJEKTIVNA OCJENA						
ESTETSKI I OPAŽAJNI FAKTORI						
Razmjera	Slab	Umjeren	Velik	Ogroman		
Forma	Prav	Ugaoni	Iskrivljen	Vijugav		
Cjelina	Koherentna	Prekinuta	Fragmentisana	Haotična		
Šema	Dominantan	Jak	Razbijen	Slab		
Raznovrsnost	Jednoobrazan	Jednostavan	Varijabilan	Složen		
Zatvorenost	Ekspanzivan	Otvoren	Zatvoren	Ograničen		
Usklađenost	Usklađen	Uravnotežen	Neusklađen	Neskladan		
Pokret	Miran	Smiren	Užurban	Neobuzdan		
Završna obrada	Detaljan	Uglačan	Upravljan	Degradiran		
Boja	Jednobojan	Prigušen	Raznobojan	Blještav		
Udaljenost	Pretrpan	Nastanjen	Udaljen	Divljina		
Sigurnost	Miran	Siguran	Uznemirujući	Prijeteći		
Čulni stimulans	Vetrovit	Neprijatnog mirisa	Bučan	Tih		
Zadovoljstvo	Agresivan	Neprijatan	Prijatan	Divan		
Kratak opis uključujući karakter i značajne odlike predela: U zavisnosti od vremenski uslova i godišnjeg doba predio može biti divan i miran, do agresivan i uznemiravajući, u čemu se ogleda njegova prirodnost.						
Stanje upravljanja: Dobro Umjeren Slabo						
NAPOMENA: Priradni predio, djelovanje se sugestira u očuvanju njegove prirodnosti						
Strategija upravljanja Očuvanje Poboljšanje Rekonstrukcija						
Osetljivost:						
Značajan reljef: Da Ne						
Raznolikost namjene zemljišta: Visoka Umjeren Slaba						
Značajan šumski prekrivač: Da Ne						
Vrsta potencijalnog razvoja		Osetljiv	Neosjetljiv	Neutralan		
Komercijalna visokogradnja						

Institucionalna ili komercijalna niskogradnja			
Industrijska ili lučka			
Stambena visokogradnja			
Srednje visoka stambena			
Stambena niskogradnja			
Skladišta/ hangari			
Glavni autoput ili željeznička pruga			
Modifikacija, melioracija			
Kamenolom ili deponija			
Otpadne vode			
Prelaz, tunel, most			
Vrijednost:			
Ukupna vrijednost: <u>Visoka</u> Umjerena Niska			
Vanredni problemi u vezi sa vrijednošću predjela:			
Ključni prirodni resurs sa vizuelnom manifestacijom predjela:			
Ključna odlika baštine sa vizuelnom manifestacijom predjela: <u>Prirodni predio od velikog značaja, jedinstven i atraktivan.</u>			
Osobnosti:			
Rijetkost: Uobičajen Neobičan Rijedak <u>Jedinstven</u>			
Stanje: Loše Umjereno <u>Dobro</u>			
Jedinstvene odlike koje doprinose osobnosti:			
Ambijentalna vrednost:		Vizuelni činioci koji privlače:	
Reljef: <u>Visoka</u> Niska		<ul style="list-style-type: none"> · Potoci · Geološke odlike · Šljunkovita polja · <u>Vrhovi</u> · Vrleti i stenovite i jaružaste padine · Značajne građevine · Mostovi · More · Plaža · Javni otvoreni prostori · Stari crkveni zvonici · Mandračići · Terasasti teren 	
Vizuelna složenost: <u>Visoka</u> Umjerena Niska			
Vizuela koherentnost: Visoka Umjerena Niska			
Efekti susjednih područja karaktera predjela: <u>Pozitivan</u> Negativan			
Noćni efekat: <u>Pozitivan</u> Negativan			
Prisustvo vode: <u>Pozitivan</u> Negativan		Vizuelni činioci koji odbijaju:	
Trend: Da li je u toku značajna promjena predjela: Da <u>Ne</u>		<ul style="list-style-type: none"> · Otvorena skladišta · Otvorene parkinge za kamione ili autobuse · Neobnovljeni kamenolomi · Neobnovljene deponije · Elektrane · Izdignute autoputeve ili železničke pruge · Neadekvatan stil gradnje · Neodržavani malisnjaci · Divlja gradnja · Zapuštene poljoprivredne i terasaste površine 	
NAPOMENA: <u>Očuvanje predjela</u>			

OCJENA PREDELA – TERENSKI OBRAZAC						
OPŠTINA: Savnik	DATUM:	NADMORSKA VISINA:	FOTOGRAFIJA:			
TRANSEKT: 4.2.2 Planinski predjeli Drobnjaka i Uskoka (Šavnik- Pošćenje)	TIP KARAKTERA PREDJELA:					
	Urbana (priobalna) zona					
	Urbana (unutrašnjost) zona					
	Ruralna (priobalna) zona					
VREMENSKI USLOVI:	Ruralna (unutrašnjost) zona					
	sunčano					
	oblačno					
	kiša					
magla						
KRATAK OPIS PREDJELA:						
Pošćensko jezero, nastalo tokom ledničke erozije, nalazi se kraj sela Pošćenje, spada u manja jezera. Vernikularan stil gradnje, tradicionalne kuće prizemljuše i voćnaci čuvaju jak istorijski integritet ovog predjela i zajedno predstavljaju kulturno nasleđe. Šumski pokrivač je varijabilan i zastupljen u fragmentima. Kombinacija planirane i organske istorijske šeme ogleda se u prožimanju živica nepravilnih polja i vidljivog antropogenog uticaja. Prisutne su pješačke staze kojima je moguće doći do samog jezera a preživljavanje ekoloških koridora je fragmentisano. Sa visoravni se pruža srednje daleka vizura na jezero i etno selo. Predio je prepoznat kao predio sa neiskorišćenim potencijalima, predviđen za unaprjeđenje i očuvanje.						
GEOMORFOLOSKI OBLICI:						
Brdo		Planina	Poluostrvo	Ostrvo		
OBJEKTIVNA PROCJENA:						
Reljefni oblik	Klanac	Uzana dolina	Široka dolina	Udolina	Ravan	
	Terasast	Visoravan	Padina	Isturen	Strmine	
	Strmi grebeni	Vertikalni	Rtovi/nanos	Jaruge		
Linija	Presjek		Horizont			
Zemljišni pokrivač	Makija	Livada	Šuma	Šikara	Utrine	Kamenolom
	NAPOMENE:					
Šuma	Listopadna	Četinarska	Mješovita			
	Površinska	Površinska	Površinska			
	Fragmentisana	Fragmentisana	Fragmentisana			
	Linearna	Linearna	Linearna			
NAPOMENE:						
Ostalo zelenilo	Listopadno	Zimzeleno	Četinarsko	Mješovito		
	Grupa drveća	Grupa drveća	Grupa drveća	Grupa drveća		
	Drvored	Drvored	Drvored	Drvored		
	Pojedinačno	Pojedinačno	Pojedinačno	Pojedinačno		
NAPOMENE:						
Poljoprivreda	Obradivo	Pašnjak	Ekstenzivno stočarstvo	Ograđeno, terasasto		
	Maslinjaci	Vinogradi	Voćnjaci			
	NAPOMENE:					
Veličina poljoprivrednih polja	Malo	Srednje	Veliko	Veoma veliko		
	NAPOMENE:					
Rekreacija	Šetanje	Biciklizam	Ribarstvo	Jahanje	Organizovani sportovi	
	NAPOMENE:					
Granice	Podzide		Živica	Živica sa drvećem		
	Neodržavane		Orezana	Neodržavana		
Naselje	Forma naselja	Ortogonalna	NAPOMENE: Dominantni građevinski materijal:			
		Strukturirana				
		Policentričan				
		Razbijena				
		Izolovana				
		Nukleoidna				
	Kontinualno-linearano					
	Namjena zemljišta	Komercijalno	NAPOMENE:			
		Stanovanje				
		Infrastruktura				
Industrijska						
Maloprodaja + stanovanje						
Skladišta, Hangari						

		Bez namjene					
		Institucionalna					
		Izgradnja u toku					
	Objekti kulturne baštine		Crkva	NAPOMENE:			
			Fortifikacije				
			Utvrđenje				
			Istorijske urbane građevine				
			Istorijske ruralne građevine				
	Groblja						
	Manastiri						
Objekti	Stari stambeni objekat	Novi stambeni objekat	Industrijski	Privredni			
	Lokalne prodavnice	Objekti za odmor	Privremeni objekti				
	NAPOMENE:						
Hidrologija	Isušena dolina	Kanal za drenažu	Potok	Rijeka i pritoke			
	Vodopad	Ravna muljevita obala	Rezervoar	Vrulje			
	Bujice	Ribnjak/marikulture	Vodozahvat	More			
	NAPOMENE:						
Komunikacija	Pješačka staza	Staza	Putić	Sporedna ulica	Glavni put	Parking	
	Ulaz u tunel	Elektrovodovi	Vodeni put	Most	Pješački most		
	NAPOMENE:						
Planirana namjena (otvoreni prostor)	Parkovi	Pejzažne terase kao vidikovci		Drvoredi i pojedinačno drveće			
	Parking	Kamp/ karavan		Šetališta			
	NAPOMENE:						
SUBJEKTIVNA OCJENA							
ESTETSKI I OPAŽAJNI FAKTORI							
Razmjera	Slab	Umjeren	Velik	Ogroman			
Forma	Prav	Ugaoni	Iskrivljen	Vijugav			
Cjelina	Koherentna	Prekinuta	Fragmentisana	Haotična			
Šema	Dominantan	Jak	Razbijen	Slab			
Raznovrsnost	Jednobojan	Jednostavan	Varijabilan	Složen			
Zatvorenost	Ekspanzivan	Otvoren	Zatvoren	Ograničen			
Usklađenost	Usklađen	Uravnotežen	Neusklađen	Neskladan			
Pokret	Miran	Smiren	Užurban	Neobuzdan			
Završna obrada	Detaljan	Uglačan	Upravljan	Degradiran			
Boja	Jednobojan	Prigušen	Raznobojan	Blještav			
Udaljenost	Pretrpan	Nastanjen	Udaljen	Divljina			
Sigurnost	Miran	Siguran	Uznemirujući	Prijeteći			
Čulni stimulans	Vetrovit	Neprijatnog mirisa	Bučan	Tih			
Zadovoljstvo	Agresivan	Neprijatan	Prijatan	Divan			
Kratak opis uključujući karakter i značajne odlike predela:							
Stanje upravljanja:							
Dobro		Umjereno	Slabo				
NAPOMENA:							
Strategija upravljanja							
Očuvanje		Poboljšanje	Rekonstrukcija				
Osetljivost:							
Značajan reljef:		Da	Ne				
Raznolikost namjene zemljišta:		Visoka	Umjeren	Slaba			
Značajan šumski prekrivač:		Da	Ne				
Vrsta potencijalnog razvoja	Osetljiv	Neosjetljiv	Neutralan				
Komercijalna visokogradnja							
Institucionalna ili komercijalna niskogradnja							
Industrijska ili lučka							
Stambena visokogradnja							

Srednje visoka stambena			
Stambena niskogradnja			
Skladišta/ hangari			
Glavni autoput ili željeznička pruga			
Modifikacija, melioracija			
Kamenolom ili deponija			
Otpadne vode			
Prelaz, tunel, most			
Vrijednost:			
Ukupna vrijednost: Visoka <u>Umjerena</u> Niska			
Vanredni problemi u vezi sa vrijednošću predjela:			
Ključni prirodni resurs sa vizuelnom manifestacijom predjela: <u>Prisustvo elemenata kulturnog predjela.</u>			
Ključna odlika baštine sa vizuelnom manifestacijom predjela:			
Osobnosti:			
Rijetkost: Uobičajen <u>Neobičan</u> Rijedak Jedinствен			
Stanje: Loše <u>Umjereno</u> Dobro			
Jedinstvene odlike koje doprinose osobnosti:			
Ambijentalna vrednost:		Vizuelni činioci koji privlače:	
Reljef: Visoka Niska		<ul style="list-style-type: none"> · <u>Potoci</u> · Geološke odlike · Šljunkovita polja · Vrhovi · Vrleti i stenovite i jaružaste padine · Značajne građevine · <u>Mostovi</u> · More · Plaža · Javni otvoreni prostori · <u>Stari crkveni zvonici</u> · Mandrači · Terasasti teren 	
Vizuelna složenost: Visoka <u>Umjerena</u> Niska			
Vizuela koherentnost: Visoka <u>Umjerena</u> Niska			
Efekti susjednih područja karaktera predjela: Pozitivan Negativan			
Noćni efekat: Pozitivan Negativan			
Prisustvo vode: <u>Pozitivan</u> Negativan		Vizuelni činioci koji odbijaju:	
Trend: Da li je u toku značajna promjena predjela: Da <u>Ne</u>		<ul style="list-style-type: none"> · Otvorena skladišta · Otvorene parkinge za kamione ili autobuse · Neobnovljeni kamenolomi · Neobnovljene deponije · Elektrane · Izdignute autoputeve ili železničke pruge · Neadekvatan stil gradnje · Neodržavani malisnjaci · <u>Divlja gradnja</u> · Zapuštene poljoprivredne i terasaste površine 	
NAPOMENA: Predio sa neiskorišćenim potencijalima.			

OCJENA PREDELA – TERENSKI OBRAZAC						
OPŠTINA: Savnik	DATUM:	NADMORSKA VISINA:	FOTOGRAFIJA:			
TRANSEKT: 4.2.2 Planinski predjeli Drobnjaka i Uskoka (klisura Komarnice)	TIP KARAKTERA PREDJELA:					
	Urbana (priobalna) zona					
	Urbana (unutrašnjost) zona					
	Ruralna (priobalna) zona					
	Ruralna (unutrašnjost) zona					
VREMENSKI USLOVI:	sunčano					
	oblačno					
	kiša					
	magla					
KRATAK OPIS PREDJELA:						
<p>Komarnica je rijeka na sjeveru Crne Gore.. Ona je dio vodotoka Pive, izvire pod Durmitorom i teče kanjonom dugim 40 km i dubokim oko 600 m. Kanjon Nevidio je dio Male Komarnice koja izvire u podnožju južnog dijela Durmitora tačnije u Dobrom Dolu. Ponirući prolazi između Boljskih greda (2091m.n.v) i Lojanika (2091m.n.v) da bi se ponovo pojavila u pitomoj rečnoj dolini kao stalna rijeka. Na samom kraju doline počinje kanjon Nevidio ili Nevidjbgog kako ga nazivaju stanovnici ovoga kraja. Sa pravom nosi ovo ime jer se Komarnica odjednom gubi u čudno uklesani ulaz i postaje ljudskom oku nevidljiva. Okolina ulaza je jedna od najljepših u durmitorskom kraju. Dužina kanjona Nevidio je oko 4km.</p> <p>U kanjonu je prisutna veoma gruba struktura gdje je dominantan uticaj reljefa što ga izdvaja kao jedinstveno remek djelo prirode. Šumski pokrivač je kompaktan i varijabilan u odnosu na blizinu kanjona. Antropogenii uticaj je neprimjetan i predio karakteriše prirodnost i divljina. Kanjon Nevidio sa okolnim pejzažom predstavlja velik turistički potencijal.</p>						
GEOMORFOLOSKI OBLICI:						
	Brdo	Planina	Poluostrvo	Ostrvo		
OBJEKTIVNA PROCJENA:						
Reljefni oblik	Klanac	Uzana dolina	Široka dolina	Udolina	Ravan	
	Terasast	Visoravan	Padina	Isturen	Strmine	
	Strmi grebeni	Vertikalni	Rtovi/nanos	Jaruge		
Linija	Presjek		Horizont			
Zemljišni pokrivač	Makija	Livada	Šuma	Šikara	Utrine	Kamenolom
	NAPOMENE:					
Šuma	Listopadna	Četinarska	Mešovita			
	Površinska	Površinska	Površinska			
	Fragmentisana	Fragmentisana	Fragmentisana			
	Linearna	Linearna	Linearna			
NAPOMENE:						
Ostalo zelenilo	Listopadno	Zimzeleno	Četinarsko	Mješovito		
	Grupa drveća	Grupa drveća	Grupa drveća	Grupa drveća		
	Drvored	Drvored	Drvored	Drvored		
	Pojedinačno	Pojedinačno	Pojedinačno	Pojedinačno		
NAPOMENE:						
Poljoprivreda	Obradivo	Pašnjak	Ekstenzivno stočarstvo	Ograđeno, terasasto		
	Maslinjaci	Vinogradi	Voćnjaci			
	NAPOMENE:					
Veličina poljoprivrednih polja	Malo	Srednje	Veliko	Veoma veliko		
	NAPOMENE:					
Rekreacija	Setanje	Biciklizam	Ribarstvo	Jahanje	Organizovani sportovi	
	NAPOMENE: Klajmbing, kanuing..					
Granice	Podzide	Živica	Živica sa drvećem			
	Neodržavane	Orezana	Neodržavana			
Naselje	Forma naselja	Ortogonalna	NAPOMENE: Dominantni građevinski materijal:			
		Strukturirana				
		Policentričan				
		Razbijena				
		Izolovana				
Nukleoidna						

	Namjena zemljišta	Kontinualno-linearan			NAPOMENE:	
		Komercijalno				
	Stanovanje					
	Infrastruktura					
	Industrijska					
	Maloprodaja + stanovanje					
	Skladišta, Hangari					
	Bez namjene					
	Institucionalna					
	Izgradnja u toku					
	Objekti kulturne baštine	Crkva	NAPOMENE:			
		Fortifikacije				
		Utvrdjenje				
		Istorijske urbane građevine				
		Istorijske ruralne građevine				
		Groblja				
		Manastiri				
Objekti	Stari stambeni objekat	Novi stambeni objekat	Industrijski	Privredni		
	Lokalne prodavnice	Objekti za odmor	Privremeni objekti			
	NAPOMENE:					
Hidrologija	Isušena dolina	Kanal za drenažu	Potok	Rijeka i pritoke		
	Vodopad	Ravna muljevita obala	Rezervoar	Vrulje		
	Bujice	Ribnjak/ marikulture	Vodozahvat	More		
	NAPOMENE:					
Komunikacija	Pješačka staza	Staza	Putić	Sporedna ulica	Glavni put	Parking
	Ulaz u tunel	Elektrovod ovi	Vodeni put	Most	Pješački most	
	NAPOMENE:					
Planirana namjena (otvoreni prostor)	Parkovi	Pejzažne terase kao vidikovci		Drvoredi i pojedinačno drveće		
	Parking	Kamp/ karavan		Šetališta		
	NAPOMENE:					
SUBJEKTIVNA OCJENA						
ESTETSKI I OPAŽAJNI FAKTORI						
Razmjera	Slab	Umjeren	Velik	Ogroman		
Forma	Prav	Ugaoni	Iskrivljen	Vijugav		
Cjelina	Koherentna	Prekinuta	Fragmentisana	Haotična		
Sema	Dominantan	Jak	Razbijen	Slab		
Raznovrsnost	Jednoobrazan	Jednostavan	Varijabilan	Složen		
Zatvorenost	Ekspanzivan	Otvoren	Zatvoren	Ograničen		
Usklađenost	Usklađen	Uravnotežen	Neusklađen	Neskladan		
Pokret	Miran	Smiren	Užurban	Neobuzdan		
Završna obrada	Detaljan	Uglačan	Upravljan	Degradiran		
Boja	Jednobojan	Prigušen	Raznobojan	Blještav		
Udaljenost	Pretrpan	Nastanjen	Udaljen	Divljina		
Sigurnost	Miran	Siguran	Uznemirujući	Prijeteći		
Čulni stimulans	Vetrovit	Neprijatnog mirisa	Bučan	Tih		
Zadovoljstvo	Agresivan	Neprijatan	Prijatan	Divan		
Kratak opis uključujući karakter i značajne odlike predela:						
Stanje upravljanja:						
Dobro		Umjeren	Slabo			
NAPOMENA:						
Strategija upravljanja						
Očuvanje		Poboljšanje	Rekonstrukcija			
Osetljivost:						
Značajan reljef:		Da	Ne			
Raznolikost namjene zemljišta:		Visoka	Umjeren	Slaba		
Značajan šumski prekrivač:		Da	Ne			

Vrsta potencijalnog razvoja	Osetljiv	Neosjetljiv	Neutralan
Komercijalna visokogradnja			
Institucionalna ili komercijalna niskogradnja			
Industrijska ili lučka			
Stambena visokogradnja			
Srednje visoka stambena			
Stambena niskogradnja			***
Skladišta/ hangari			
Glavni autoput ili željeznička pruga	***		
Modifikacija, melioracija			
Kamenolom ili deponija			
Otpadne vode	***		
Prelaz, tunel, most			***
Vrijednost:			
Ukupna vrijednost: Visoka Umjerena Niska			
Vanredni problemi u vezi sa vrijednošću predjela:			
Ključni prirodni resurs sa vizuelnom manifestacijom predjela: <u>Kanjon rijeke Komarnice, potreba za očuvanjem i unaprijeđenjem predjela.</u>			
Ključna odlika baštine sa vizuelnom manifestacijom predjela:			
Osobnosti:			
Rijetkost: Uobičajen Neobičan <u>Rijedak</u> Jedinstven			
Stanje: Loše Umjereno <u>Dobro</u>			
Jedinstvene oblike koje doprinose osobnosti:			
Ambijentalna vrednost:		Vizuelni činioci koji privlače:	
Reljef: Visoka Niska		<ul style="list-style-type: none"> · <u>Potoci</u> · Geološke odlike · Šljunkovita polja · Vrhovi · <u>Vrleti i stenovite i jaružaste padine</u> · Značajne građevine · Mostovi · More · Plaža · Javni otvoreni prostori · Stari crkveni zvonici · Mandraći · Terasasti teren 	
Vizuelna složenost: <u>Visoka</u> Umjerena Niska		Vizuelni činioci koji odbijaju:	
Vizuela koherentnost: <u>Visoka</u> Umjerena Niska			
Efekti susjednih područja karaktera predjela: Pozitivan Negativan		<ul style="list-style-type: none"> · Otvorena skladišta · Otvorene parkinge za kamione ili autobuse · Neobnovljeni kamenolomi · Neobnovljene deponije · Elektrane · Izdignute autoputeve ili železničke pruge · Neadekvatan stil gradnje · Neodržavani malisnjaci · <u>Divlja gradnja</u> · Zapuštene poljoprivredne i terasaste površine 	
Noćni efekat: Pozitivan Negativan			
Prisustvo vode: Pozitivan Negativan			
Trend: Da li je u toku značajna promjena predjela: Da <u>Ne</u>			
NAPOMENA:			

OCJENA PREDELA – TERENSKI OBRAZAC							
OPŠTINA:	DATUM:	NADMORSKA VISINA:	FOTOGRAFIJA:				
TRANSEKT: 4.2.3 Visokoplaninski predjeli Sinjavine sa kanjonom Tare	TIP KARAKTERA PREDJELA:						
	Urbana (priobalna) zona						
	Urbana (unutrašnjost) zona						
	Ruralna (priobalna) zona						
VREMENSKI USLOVI:	Ruralna (unutrašnjost) zona						
	sunčano						
	oblačno						
	kiša						
magla							
KRATAK OPIS PREDJELA:							
Energija reljefa sa izraženim strmim nagibom kanjonske doline dominira predjelom gdje se Rijeka Tara probija između planina Bjelašnice, Sinjavine, Ljubišnje i Durmitora. Istorijska šema je organska, bez vidljivog antropogenog uticaja. Predio karakterišu prirodnost, dramatičnost i uznemirenost, koji su tipični za kanjonske doline. Vegetacijski pojas čini kompaktan šumski pokrivač (lišćari, četinari, mešovite šume) ali i karakteristična vegetacija nastala pod uticajem planinske klime koja varira u zavisnosti od položaja. U zavisnosti od godišnjeg doba i senzibiliteta posmatrača, predio može biti atraktivan i zanimljiv, inspirativan, uzbudljiv do prirodan i divalj. Vizure koje se pružaju su daleke i panoramske u vidu koridora. Predio je ogromne razmjere u odnosu na tačku posmatranja. Dio kanjona rijeke Tare nalazi se pod zaštitom UNESCO-a i zbog svoje prirodosti i strukture posjetiocima je interesantan za rafting, kanuing, splavarenje itd.							
GEOMORFOLOSKI OBLICI:	Brdo	Planina	Poluostrvo	Ostrvo			
OBJEKTIVNA PROCJENA:							
Reljefni oblik	Klanac	Uzana dolina	Široka dolina	Udolina	Ravan		
	Terasast	Visoravan	Padina	Isturen	Strmine		
	Strmi grebeni	Vertikalni	Rtovi/nanos	Jaruge			
Linija	Presjek		Horizont				
Zemljišni pokrivač	Makija	Livada	Šuma	Šikara	Utrine	Kamenolom	
	NAPOMENE:						
Šuma	Listopadna		Četinarska	Mešovita			
	Površinska		Površinska	Površinska			
	Fragmentisana		Fragmentisana	Fragmentisana			
	Linearna		Linearna	Linearna			
	NAPOMENE:						
Ostalo zelenilo	Listopadno		Zimzeleno	Četinarsko	Meštovito		
	Grupa drveća		Grupa drveća	Grupa drveća	Grupa drveća		
	Drvored		Drvored	Drvored	Drvored		
	Pojedinačno		Pojedinačno	Pojedinačno	Pojedinačno		
	NAPOMENE:						
Poljoprivreda	Obradivo		Pašnjak	Ekstenzivno stočarstvo	Ograđeno, terasasto		
	Maslinjaci		Vinogradi	Voćnjaci			
	NAPOMENE:						
Veličina poljoprivrednih polja	Malo		Srednje	Veliko	Veoma veliko		
	NAPOMENE:						
Rekreacija	Šetanje	Biciklizam	Ribarstvo	Jahanje	Organizovani sportovi		
	NAPOMENE:						
Granice	Podzide		Živica	Živica sa drvećem			
	Neodržavane		Orezana	Neodržavana			
Naselje	Forma naselja	Ortogonalna			NAPOMENE: Dominantni građevinski materijal:		
		Strukturirana					
		Policentričan					
		Razbijena					
		Izolovana					
		Nukleoidna					
	Kontinualno-linearano						
Namjena zemljišta	Komercijalno			NAPOMENE:			
	Stanovanje						
	Infrastruktura						

		Industrijska				
		Maloprodaja + stanovanje				
		Skladišta, Hangari				
		Bez namjene				
		Institucionalna				
		Izgradnja u toku				
	Objekti kulturne baštine	Crkva			NAPOMENE:	
		Fortifikacije				
	Utvrđenje					
	Istorijske urbane građevine					
	Istorijske ruralne građevine					
	Groblja					
	Manastiri					
Objekti	Stari stambeni objekat	Novi stambeni objekat	Industrijski	Privredni		
	Lokalne prodavnice	Objekti za odmor	Privremeni objekti			
	NAPOMENE:					
Hidrologija	Isušena dolina	Kanal za drenažu	Potok	Rijeka i pritoke		
	Vodopad	Ravna muljevita obala	Rezervoar	Vrulje		
	Bujice	Ribnjak/ marikulture	Vodozahvat	More		
	NAPOMENE:					
Komunikacija	Pješačka staza	Staza	Putić	Sporedna ulica	Glavni put	Parking
	Ulaz u tunel	Elektrovodovi	Vodeni put	Most	Pješački most	
	NAPOMENE:					
Planirana namjena (otvoreni prostor)	Parkovi	Pejzažne terase kao vidikovci		Drvoredi i pojedinačno drveće		
	Parking	Kamp/ karavan		Šetališta		
	NAPOMENE:					
SUBJEKTIVNA OCJENA						
ESTETSKI I OPAŽAJNI FAKTORI						
Razmjera	Slab	Umjeren	Velik	Ogroman		
Forma	Prav	Ugaoni	Iskrivljen	Vijugav		
Cjelina	Koherentna	Prekinuta	Fragmentisana	Haotična		
Šema	Dominantan	Jak	Razbijen	Slab		
Raznovrsnost	Jednoobrazan	Jednostavan	Varijabilan	Složen		
Zatvorenost	Ekspanzivan	Otvoren	Zatvoren	Ograničen		
Usklađenost	Usklađen	Uravnotežen	Neusklađen	Neskladan		
Pokret	Miran	Smiren	Užurban	Neobuzdan		
Završna obrada	Detaljan	Uglačan	Upravljan	Degradiran		
Boja	Jednobojan	Prigušen	Raznobojan	Blještav		
Udaljenost	Pretrpan	Nastanjen	Udaljen	Divljina		
Sigurnost	Miran	Siguran	Uznemirujući	Prijeteći		
Čulni stimulans	Vetrovit	Neprijatnog mirisa	Bučan	Tih		
Zadovoljstvo	Agresivan	Neprijatan	Prijatan	Divan		
Kratak opis uključujući karakter i značajne odlike predela:						
Stanje upravljanja:						
	Dobro	Umjeren	Slabo			
NAPOMENA:						
Strategija upravljanja						
	Očuvanje	Poboljšanje	Rekonstrukcija			
Osetljivost:						
Značajan reljef:	Da	Ne				
Raznolikost namjene zemljišta:	Visoka	Umjeren	Slaba			
Značajan šumski prekrivač:	Da	Ne				
Vrsta potencijalnog razvoja	Osetljiv	Neosjetljiv	Neutralan			
Komercijalna visokogradnja						

Institucionalna ili komercijalna niskogradnja			
Industrijska ili lučka			
Stambena visokogradnja			
Srednje visoka stambena			
Stambena niskogradnja			
Skladišta/ hangari			
Glavni autoput ili željeznička pruga			
Modifikacija, melioracija			
Kamenolom ili deponija			
Otpadne vode			
Prelaz, tunel, most			
Vrijednost:			
Ukupna vrijednost: <u>Visoka</u> Umjerena Niska			
Vanredni problemi u vezi sa vrijednošću predjela:			
Ključni prirodni resurs sa vizuelnom manifestacijom predjela:			
Ključna odlika baštine sa vizuelnom manifestacijom predjela: <u>Prirodni predio pod zaštitom UNESCO-a</u>			
Osobnosti:			
Rijetkost: Uobičajen Neobičan <u>Rijedak</u> Jedinstven			
Stanje: Loše Umjereno <u>Dobro</u>			
Jedinstvene odlike koje doprinose osobnosti:			
Ambijentalna vrednost:		Vizuelni činioci koji privlače:	
Reljef: <u>Visoka</u> Niska		<ul style="list-style-type: none"> · <u>Potoci</u> · <u>Geološke odlike</u> · Šljunkovita polja · Vrhovi · Vrleti i stenovite i jaružaste padine · Značajne građevine · <u>Mostovi</u> · More · Plaža · Javni otvoreni prostori · Stari crkveni zvonici · Mandračići · Terasasti teren 	
Vizuelna složenost: <u>Visoka</u> Umjerena Niska			
Vizuelna koherentnost: <u>Visoka</u> Umjerena Niska			
Efekti susjednih područja karaktera predjela: Pozitivan Negativan			
Noćni efekat: Pozitivan Negativan			
Prisustvo vode: <u>Pozitivan</u> Negativan		Vizuelni činioci koji odbijaju:	
Trend: Da li je u toku značajna promjena predjela: Da <u>Ne</u>		<ul style="list-style-type: none"> · Otvorena skladišta · Otvorene parkinge za kamione ili autobuse · Neobnovljeni kamenolomi · Neobnovljene deponije · Elektrane · Izdignute autoputeve ili željezničke pruge · Neadekvatan stil gradnje · Neodržavani malisnjaci · Divlja gradnja · Zapuštene poljoprivredne i terasaste površine 	
NAPOMENA:			

OCJENA PREDELA – TERENSKI OBRAZAC

OPŠTINA:	DATUM:	NADMORSKA VISINA:	FOTOGRAFIJA:
TRANSEKT: 5.3.1 Dolina rijeke Tare	TIP KARAKTERA PREDJELA:		
	Urbana (priobalna) zona		
	Urbana (unutrašnjost) zona		
	Ruralna (priobalna) zona		
Ruralna (unutrašnjost) zona			
VREMENSKI USLOVI:	sunčano		
	oblačno		
	kiša		
	magla		

KRATAK OPIS PREDJELA:

Tara je najduža crnogorska rijeka (oko 150 km). Dolinom rijeke Tare, idući od Kolašina smjenjuju se pitoma proširenja sa blažim padinama na kojima su njive, voćnjaci, gajevi i livade

Slivu rijeke Tare pripada najveći dio teritorije opštine Mojkovac. Desne pritoke ovog dijela Tare su Bjelojevička rijeka i Rudnica, a lijeve Štitarička rijeka i Bistrica.

Dolina Tare je kompozitnog karaktera: ređaju se klisure, kotline i djelovi kanjona. Od klisure koja se nalazi sjeverno od ušća Štitaričke rijeke pruža se mojkovačka kotlina, koja od Feratova Polja, preko Podbišća, Donjeg sela i Mojkovca prelazi u ravan Gornjih i Donjih Polja. Ukupna dužina kotline je 9 km, a širina 2,5 km.

GEOMORFOLOSKI OBLICI:	Brdo	Planina	Poluostrvo	Ostrvo
------------------------------	------	---------	------------	--------

OBJEKTIVNA PROCJENA:

Reljefni oblik	Klanac	Uzana dolina	Široka dolina	Udolina	Ravan	
	Terasast	Visoravan	Padina	Isturen	Strmine	
	Strmi grebeni	Vertikalni	Rtovi/nanos	Jaruge		
Linija	Presjek			Horizont		
Zemljišni pokrivač	Makija	Livada	Šuma	Šikara	Utrine	Kamenolom
	NAPOMENE:					
Šuma	Listopadna	Četinarska	Mešovito			
	Površinska	Površinska	Površinska			
	Fragmentisana	Fragmentisana	Fragmentisana			
	Linearna	Linearna	Linearna			
	NAPOMENE:					
Ostalo zelenilo	Listopadno	Zimzeleno	Četinarsko	Meštovito		
	Grupa drveća	Grupa drveća	Grupa drveća	Grupa drveća		
	Drvored	Drvored	Drvored	Drvored		
	Pojedinačno	Pojedinačno	Pojedinačno	Pojedinačno		
	NAPOMENE:					
Poljoprivreda	Obradivo	Pašnjak	Ekstenzivno stočarstvo	Ograđeno, terasasto		
	Maslinjaci	Vinogradi	Voćnjaci			
	NAPOMENE:					
Veličina poljoprivrednih polja	Malo	Srednje	Veliko	Veoma veliko		
	NAPOMENE:					
Rekreacija	Šetanje	Biciklizam	Ribarstvo	Jahanje	Organizovani sportovi	
	NAPOMENE:					
Granice	Podzide	Živica	Živica sa drvećem			
	Neodržavane	Orezana	Neodržavana			
Naselje	Forma naselja	Ortogonalna	NAPOMENE: Dominantni građevinski materijal:			
		Strukturirana				
		Policentričan				
		Razbijena				
		Izolovana				
	Nukleoidna					
Namjena zemljišta	Komercijalno	NAPOMENE:				

		Stanovanje	NAPOMENE:
		Infrastruktura	
	Industrijska		
	Maloprodaja + stanovanje		
	Skladišta, Hangari		
	Bez namjene		
	Institucionalna		
	Izgradnja u toku		
Objekti kulturne baštine	Crkva		
	Fortifikacije		
	Utvrđenje		
	Istorijske urbane građevine		
	Istorijske ruralne građevine		
	Groblja		
	Manastiri		

Objekti	Stari stambeni objekat	Novi stambeni objekat	Industrijski	Privredni
	Lokalne prodavnice	Objekti za odmor	Privremeni objekti	
NAPOMENE:				

Hidrologija	Isušena dolina	Kanal za drenažu	Potok	Rijeka i pritoke
	Vodopad	Ravna muljevita obala	Rezervoar	Vrulje
	Bujice	Ribnjak/ marikulture	Vodozahvat	More
NAPOMENE:				

Komunikacija	Pješačka staza	Staza	Putić	Sporedna ulica	Glavni put	Parking
	Ulaz u tunel	Elektrovodovi	Vodeni put	Most	Pješački most	
NAPOMENE:						

Planirana namjena (otvoreni prostor)	Parkovi	Pejzažne terase kao vidikovci	Drvoredi i pojedinačno drveće
	Parking	Kamp/ karavan	Šetališta
NAPOMENE:			

SUBJEKTIVNA OCJENA ESTETSKI I OPAŽAJNI FAKTORI

Razmjera	Slab	Umjeren	Velik	Ogroman
Forma	Prav	Ugaoni	Iskrivljen	Vijugav
Cjelina	Koherentna	Prekinuta	Fragmentisana	Haotična
Šema	Dominantan	Jak	Razbijen	Slab
Raznovrsnost	Jednoobrazan	Jednostavan	Varijabilan	Složen
Zatvorenost	Ekspanzivan	Otvoren	Zatvoren	Ograničen
Usklađenost	Usklađen	Uravnotežen	Neusklađen	Neskladan
Pokret	Miran	Smiren	Užurban	Neobuzdan
Završna obrada	Detaljan	Uglačan	Upravljan	Degradiran
Boja	Jednobojan	Prigušen	Raznobojan	Blještav
Udaljenost	Pretrpan	Nastanjen	Udaljen	Divljina
Sigurnost	Miran	Siguran	Uznemirujući	Prijeteći
Čulni stimulans	Vetrovit	Neprijatnog mirisa	Bučan	Tih
Zadovoljstvo	Agresivan	Neprijatan	Prijatan	Divan

Kratak opis uključujući karakter i značajne odlike predela:

Stanje upravljanja:	Dobro	Umjereno	Slabo
---------------------	-------	----------	-------

NAPOMENA:

Strategija upravljanja	Očuvanje	Poboljšanje	Rekonstrukcija
------------------------	--------------------------	-----------------------------	----------------

Osetljivost:

Značajan reljef: [Da](#) Ne

Raznolikost namjene zemljišta: Visoka Umjerena [Slaba](#)

Značajan šumski prekrivač: [Da](#) Ne

Vrsta potencijalnog razvoja	Osetljiv	Neosjetljiv	Neutralan
Komercijalna visokogradnja			
Institucionalna ili komercijalna niskogradnja			
Industrijska ili lučka			
Stambena visokogradnja			
Srednje visoka stambena			
Stambena niskogradnja			
Skladišta/ hangari			
Glavni autoput ili željeznička pruga			
Modifikacija, melioracija			
Kamenolom ili deponija			
Otpadne vode			
Prelaz, tunel, most			
Vrijednost:			
Ukupna vrijednost: <u>Visoka</u> Umjerena Niska			
Vanredni problemi u vezi sa vrijednošću predjela:			
Ključni prirodni resurs sa vizuelnom manifestacijom predjela:			
Ključna odlika baštine sa vizuelnom manifestacijom predjela:			
Osobnosti:			
Rijetkost: Uobičajen Neobičan <u>Rijedak</u> Jedinstven			
Stanje: Loše Umjereno <u>Dobro</u>			
Jedinstvene odlike koje doprinose osobnosti:			
Ambijentalna vrednost:		Vizuelni činioci koji privlače:	
Reljef: <u>Visoka</u> Niska		<ul style="list-style-type: none"> · <u>Potoci</u> · <u>Geološke odlike</u> · Šljunkovita polja · Vrhovi · Vrleti i stenovite i jaružaste padine · Značajne građevine · <u>Mostovi</u> · More · Plaža · Javni otvoreni prostori · Stari crkveni zvonici · Mandraći · Terasasti teren 	
Vizuelna složenost: <u>Visoka</u> Umjerena Niska			
Vizuela koherentnost: <u>Visoka</u> Umjerena Niska			
Efekti susjednih područja karaktera predjela: Pozitivan Negativan			
Noćni efekat: Pozitivan Negativan			
Prisustvo vode: <u>Pozitivan</u> Negativan			
Trend: Da li je u toku značajna promjena predjela: Da <u>Ne</u>		Vizuelni činioci koji odbijaju:	
NAPOMENA:		<ul style="list-style-type: none"> · Otvorena skladišta · Otvorene parkinge za kamione ili autobuse · Neobnovljeni kamenolomi · Neobnovljene deponije · Elektrane · Izdignute autoputeve ili železničke pruge · Neadekvatan stil gradnje · Neodržavani malisnjaci · Divlja gradnja · Zapuštene poljoprivredne i terasaste površine 	

Izveštaj analize planske dokumentacije i zakonske osnove

Izveštaj analize kartografskih podataka u GIS sistemu

SADRŽAJ

Izveštaj analize planske dokumentacije i zakonske osnove

1

- 1.1 Analiza pravnog okvira i relevantnih zakonskih rješenja u Crnoj Gori
- 1.2 Analiza strategija, dokumenata i prostorno planske dokumentacije u Crnoj Gori
- 1.3 Analiza prostorno planske dokumentacije po opštinama

Izveštaj analize kartografskih podataka u GIS sistemu

2

Zaključak

3

Prilog 1: Zaštićena prirodna područja

Prilog 2: Zaštićena kulturna dobra

1.1 Analiza pravnog okvira i relevantnih zakonskih rješenja u Crnoj Gori

- Zakon o ratifikaciji konvencije o evropskim predjelima (Sl. List CG 06/08)
 - Zakon o uređenju prostora i izgradnji objekata (Službeni list CG br. 51/08 i 34/11)
 - Zakon o zaštiti životne sredine (Sl. List CG 48/08)
 - Zakon o zaštiti prirode (Sl. List CG 51/08)
 - Zakon o zaštiti kulturnih dobara (Sl. List CG 40/11).
 - Zakon o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu (Sl. List CG 59/11)
 - Zakon o šumama (Sl. list Crne Gore, br. 74/10 od 17.12.2010, 40/11 od 08.08.2011)
 - Zakon o poljoprivrednom zemljištu (Sl. list RCG 27/94)
 - Zakon o vodama (Sl. list RCG 27/07),
 - Pravilnik o bližem sadržaju i formi planskog dokumenta (kriterijumima namjene površina) elementima urbanističke regulacije i jedinstvenim grafičkim simbolima
- 1) **ZAKON O UREĐENJU PROSTORA I IZGRADNJI OBJEKATA** (Sl. list Crne Gore, br. 51/08 od 22.08.2008, 40/10 od 22.07.2010, 34/11 od 12.07.2011)

Predjeli se uključuju u prostorno uređenje i to kao sastavni dio državnih i lokalnih planskih dokumenata.

Osnovno načelo zakona je sagledano u Članu 5, stav 1:

- Uredjenje prostora zasniva se na načelima: uskladjenog ekonomskog, socijalnog, ekološkog, energetskog, kulturnog razvoja prostora Crne Gore; održivog razvoja; podsticanja ravnomjernog ekonomskog razvoja prostora Crne Gore; racionalnog korišćenja i zaštite prostora i prirodnih resursa; usaglašenosti sa evropskim normativima i standardima; zaštite integralnih vrijednosti prostora; policentričnosti; konkurentnosti i kohezije; decentralizacije; zaštite i unaprjeđenja - stanja životne sredine; zaštite kulturne baštine; usaglašavanja interesa korisnika prostora i prioriteta djelovanja u prostoru; javnog interesa; privatnog interesa ali ne na štetu javnog interesa; javnosti u postupku uređenja prostora; uspostavljanja informacionog sistema o prostoru u cilju efikasnijeg uređenja prostora; aseizmičkog planiranja.

Kroz državne planske dokumente zaštita prirodnih i pejzažnih vrijednosti i izrada plana predjela je uvrštena u izradi većine planskih dokumenata:

- Prostorni plan posebne namjene, Član 21, stav 2;
- Detaljni prostorni plan Član 22, stav 3;

Državna studija lokacije, Član 23, stav 3 - kroz mjere za zaštitu pejzažnih vrijednosti i smjernice za realizaciju projekata pejzažne arhitekture odnosno uređenja terena .

Za nivo lokalnih planskih dokumenata zaštita prirodnih i pejzažnih vrijednosti i izrada plana predjela uvršten je u izradu :

- Prostorno - urbanistički plan lokalne samouprave, Član 25, stav 4.

Za niže nivo lokalnih planskih dokumenata predio je tertian kroz mjere za zaštitu pejzažnih vrijednosti i realizaciju projekata pejzažne arhitekture odnosno uređenja terena:

- Detaljni urbanistički plan, Član 26, stav 3;
- Urbanistički projekat, Član 27, stav 3;

- Lokalna studija lokacije, Član 28, stav 3.

2) ZAKON O ZAŠTITI PRIRODE (SI.list CG 51/08)

Uključuje predjele u sprovođenje, načela zaštite i unapređenja prirode. Određuje predjele izuzetne vrijednosti kao zaštićena prirodna dobra. Sva pravna i fizička lica dužna su da doprinose očuvanju predione raznovrsnosti.

Zaštićena prirodna dobra uključuju **predio izuzetnih prirodnih odlika (Član 43)**, a koji se definiše kao lokalitet kopna i mora, gdje je međusobno dejstvo ljudi i prirode tokom vremena oblikovalo prepoznatljive osobine lokaliteta sa značajnim estetskim, ekološkim i kulturnim vrijednostima, praćeno visokom biološkom raznovrsnošću. Odeljkom III koji se odnosi na ekološku mrežu (NATURA 2000), članom 33, 34 zaštita ekološki značajnih lokaliteta vrši se sprovođenjem propisanih mjera i uslova zaštite u cilju očuvanja predione raznovrsnosti.

Zakon o zaštiti prirode (SI. list CG 62/13) definiše pojam predjela i predione raznovrsnosti, definiše zaštitu predjela, predio izuzetnih odlika, prepoznaje pejzažne vrijednosti i aktivnosti sa specifičnim rasporedom ekosistema pri razvrstavanju zaštićenih prirodnih dobara u kategorije. Definiše plan upravljanja, uslove korišćenja, monitoring i sadržinu strategije zaštite prirode

Član 9. ovog zakona definiše mjere i uslove zaštite prirode u planovima, osnovama i projektima između ostalih i mjere očuvanja predione raznovrsnosti.

Član 27. istog Zakona definiše da se zaštita predjela vrši planiranjem i sprovođenjem sveobuhvatnih mjera kojima se sprečavaju neželjene promjene i degradacija prirodnih, prirodni bliskih ili stvorenih predjela, radi očuvanja značajnih obilježja i karaktera predjela, raznovrsnosti, jedinstvenosti i estetske vrijednosti i omogućavanja trajnog korišćenja prirodnih dobara.

Prije izrade prostorno-planske dokumentacije pribavlja se mapa predjela koju izrađuje organ uprave, a prije izrade projektne dokumentacije pribavlja se analiza zelenila sa pejzažnom taksacijom.

Prostorno planskom i projektnom dokumentacijom i planovima korišćenja prirodnih dobara definiše se očuvanje značajnih i karakterističnih osobina predjela, kao i održavanje bioloških, geoloških i kulturnih vrijednosti koje određuju njegov karakter i estetski doživljaj.

Članom 56. za proglašenje zaštićenog prirodnog dobra definiše potrebu izrade Studije zaštite.

3) ZAKON O STRATEŠKOJ PROCJENI UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU (SI.list RCG 80/05) I IZMJENE I DOPUNE ZAKONA O STRATEŠKOJ PROCJENI UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU (SI.list CG 59/11)

U članu 2 procjenom uticaja na životnu sredinu utvrđuju se, opisuju i vrednuju, u svakom pojedinačnom slučaju, mogući direktni i indirektni uticaji planova i programa na predjele. Osnovni Principi strateške procjene sadržani su u Članu 3, gdje je kroz principe (5 principa) - stav 1 : „utvrđuju se uslovi za očuvanje vrijednosti prirodnih resursa i dobara, predjela, biološke raznovrsnosti, divljih biljnih i životinjskih vrsta i autohtonih ekosistema, odnosno racionalnim korišćenjem prirodnih resursa, doprinosi se ciljevima održivog razvoja“.

U Sadržaju izvještaja o strateškoj procjeni, Član 15, stav 6 kaže se da Izvještaja o strateškoj procjeni mora da sadrži i podatke:

- moguće značajne posljedice po zdravlje ljudi i životnu sredinu, uključujući faktore kao što su: biološka raznovrsnost, stanovništvo, fauna, flora, zemljište, voda, vazduh, klimatski činioci, materijalni resursi, kulturno naslijeđe, uključujući arhitektonsko i arheološko naslijeđe, pejzaž i međusobni odnos ovih faktora;

Zakonom i Izmjenom i dopunom zakona propisuju se obavezna izrada Strateške procjene za određene planove i programe kod kojih postoji mogućnost da njihova realizacija izazove znatne posljedice po životnu sredinu. Propisuju se kriterijumi - Član 13, tačka 2, stav 6 (izmjenom i dopunom zakona) sa podacima kojima se opisuju i procjenjuju mogući značajni uticaji djelovanja na oblasti od prirodnog, kulturnog i drugog značaja, posebne prirodne karakteristike, oblasti ili prirodni predjeli kojima je priznat zaštićeni status na državnom ili međunarodnom nivou, kulturnu baštinu, gusto naseljene oblasti , oblasti sa različitim režimima zaštite.

Strateška procjena kroz ocjenu, kriterijume, uticaje i mjere zaštite životne sredine omogućuje realizaciju plana ili programa, pod uslovom da njihova izrada ne izazove posljedice po životnu sredinu.

4) ZAKON O ŠUMAMA (SI. list Crne Gore, br. 74/10 od 17.12.2010, 40/11 od 08.08.2011)

Značaj i očuvanje predjela indirektno su unešene u navedeni zakon. Naime, opšti interes je ogledan u Članu 2 navedenog zakona. Šume i šumska zemljišta, kao dobra od opšteg interesa, uživaju posebnu zaštitu, koja se ostvaruje:

- trajnim očuvanjem i unaprjeđivanjem šuma i šumskih zemljišta i njihovih funkcija;
- održivim i multifunkcionalnim gazdovanjem šumama;
- očuvanjem i unaprjeđivanjem biološke i pejzažne raznovrsnosti šuma, kao i kvaliteta njihove životne sredine.

Značaj očuvanja biološke i pejzažne raznovrsnosti, sa aspekta funkcije šuma, sadržan je u Članu 26, tačka 6.

5) ZAKON O ŽIVOTNOJ SREDINI (SI. list CG 48/08) u odjeljku koji se odnosi na zaštitu životne sredine, u članu 3, predjeli su uključeni kao jedan od ciljeva zaštite (stav 2 - zaštita pejzažne raznovrsnosti i stav 5 - zaštita i obnavljanje kulturnih i estetskih vrijednosti pejzaža)

U Članu 6 istog zakona, predjeli su indirektno određeni kao zaštićena prirodna dobra i kao javna dobra koja su od interesa za državu i uživaju posebnu zaštitu.

6) ZAKON O VODAMA (SI. list RCG 27/07), ne poznaje pojam predio.

7) ZAKON O POLJOPRIVREDNOM ZEMLJIŠTU (SI. list RCG 27/94) ne poznaje pojam predjela.

8) ZAKON O ZAŠTITI KULTURNIH DOBARA iz 2010. godine prvi put uvodi **termin kulturni pejzaž** i definiše ga kao: prostor čiji je karakteristični izgled rezultat akcije i interakcije prirodnih i antropogenih faktora kroz duži vremenski period;

Kroz studiju zaštite kulturnih dobara predviđa se da režim i mjere zaštite obuhvataju između ostalog i obnovu narušenog kulturnog pejzaža.

9) PRAVILNIK O BLIŽEM SADRŽAJU I FORMI PLANSKIH DOKUMENATA (SI. list RCG 24/10)

- U poglavlju kojim se definiše bliži sadržaj planskog dokumenta u dijelu koji se tiče sadržaja tekstualnih priloga u članu 9, stav 3 naglašena je obaveznost davanja smjernica za zaštitu prirodnih i pejzažnih vrijednosti i kulturne baštine
- U članu 21 u dijelu koji definiše sadržaj Prostornog plana posebne namjene u zavisnosti od karakteristika područja za koje se donosi stoji da za područje eksploatacije mineralnih sirovina neophodno je definisati i rekonstrukciju pejzaža po prestanku rudarskih radova
- U članu 42 stoji da se planskim dokumentima kao detaljne kategorije namjene površina određuju između ostalog i površine za pejzažno uređenje - površine urbanog zelenila.
- Pravilnik u poglavlju Kategorije namjene površina definiše u članu 52 kao posebnu kategoriju Površine za pejzažno uređenje naselja,
- U članu 70 predviđa se da se dokumentom određuju zaštićena prirodna dobra gdje između ostalih spadaju i predjeli izuzetnih odlika, spomenici prirode, parkovi prirode, međunarodno zaštićena prirodna dobra i sl.
- U poglavlju Zaštićena kulturna dobra, član 71 svrstan je i kulturni pejzaž
- U članu 76 koji se odnosi na građevinsko zemljište stoji da se određivanje građevinskog zemljišta treba temeljiti na principima održivog razvoja, zaštite prirodnih potencijala i karakteristika predjela.
- U poglavlju koje se odnosi na grafičke simbole koji treba da se primjenjuju u planskoj dokumentaciji dati su simboli i predjeli su kategorisani kao prirodni i kulturni predio

10) UPITNIK - 27 Životna sredina i dopinska pitanja -Informacija koju od Vlade zahtjeva Evropska komisija u cilju pripreme Mišljenja o zahtjevu Crne Gore za članstvo u Evropskoj uniji - (Vlada Crne Gore, Ministarstvo uređenja prostora i životne sredine, 2009. i 2010. godine.)

Predio se u Upitniku 27 tretira kroz:

- Zakonom zatičena područja (Poseban prirodni predio, Zaštićeni lokaliteti - NATURA 2000, EMJERALD), ali i kroz primjenu i instrumenata za očuvanje istih. Navode se dokumenti kojima se propisuju zakoni o zaštiti prirode i prirodnih dobara - Poglavlje E, Zaštita prirode - pitanje 55, 56, 57, 58 i dopunska pitanja 28 i 29. Takođe, se navodi i da je Crna Gora ratifikovala Evropsku konvenciju o predjelima (European Landscape Convention) - Sl. list CG, br. 006/08-135. Navodi se da je uradjena preliminarna strategija u skladu sa Konvencijom o zaštiti morske sredine i priobalnog područja Sredozemlja (Barselonska konvencija) i pratećeg Protokola o područjima pod posebnom zaštitom i biodiverzitetu sredozemlja. Predlaže se stavljane pod zaštitu novih zaštićenih područja. Izradjena je Strategija zaštite biodiverziteta sa akcionim planom, gdje se između ostalog predviđa integrisanje biodiverziteta u sektore (i) turizam (ii) prostorno planiranje (iii) izgradnja krupne infrastrukture.
- Očuvanje prirode van zaštićenih oblasti. Glavni instrumenti očuvanja prirode, kontrole planiranja, upotreba zemljišta i sprovođenja postojećih mjera za oluvanje prirode su:
 - 1) Mjere i uslovi zaštite prirode u prostorno planskoj dokumentaciji;
 - 2) Izrada procjene uticaja na životnu sredinu za zakonom predviđene projekte, radnje i aktivnosti;
 - 3) Inspekcijski nadzor od strane šumarske inspekcije, ekološke inspekcije i inspektora za zaštitu prirode.

Vrijednosti ovih područja, van zaštićenih oblasti, evidentiraju se i valorizuju kroz prostorno-plansku dokumentaciju, u skladu sa smjernicama i uz poštovanje Zakona.

1.2 Analiza strategija, dokumenata i prostorno planske dokumentacije u Crnoj Gori

Analiza podrazumijeva sagledavanje navedenih dokumenata sa aspekta da li je u njima tretiran predio, kroz ciljeve koji proizlaze iz Evropske konvencije o predjelima (zaštita predjela, upravljanje i planiranje, tretiranje svih predjela, prepoznavanje predjela kao vrijednosti, itd.);

1) NACIONALNA STRATEGIJA ODRŽIVOG RAZVOJA (Ministarstvo uređenja prostora i životne sredine, 2007. god.)

Osnovi strateškog planiranja zaštite prirode i očuvanja biološke raznovrsnosti postavljeni su u Nacionalnoj strategiji održivog razvoja Crne Gore (poglavlje 5.2). Ovim dokumentom u okviru zaštite životne sredine kao oblast za prioritarno djelovanje definisana je oblast Zaštita biodiverziteta i očuvanje prirodnih vrijednosti (posebno u zaštićenim područjima) U ovoj oblasti kao prioriteta utvrđene su sljedeće mjere:

- Povećanje nacionalno zaštićenih područja prirode na 10% teritorije i zaštititi najmanje 10% obalnog područja, pri identifikaciji zaštićenih područja koristiti evropske tipologizacije značajnih staništa (EMJERALD, NATURA 2000), vodeći računa da se obuhvate reprezentativni ekosistemi;
- Uspostaviti efikasan sistem upravljanja zaštićenim područjima prirode (usklađen sa IUCN kategorijama upravljanja, uz obezbjeđivanje participativnog pristupa u upravljanju).

2) STRATEGIJA RAZVOJA TURIZMA CRNE GORE DO 2020 (Ministarstvo uređenja prostora i životne sredine, 2008. god.)

U strategiji se naglašava vrijednost prirodnih potencijala (bogatsvo pejzaža i netaknuta priroda) i zaštita prirode kao instrument osiguravanja tih potencijala. Zato je njegovanje pejzaža i prirode egzistencijalni imperativ razuma. Slogan „Wild Beauty“ ukazuje da buduća ponuda treba još intenzivnije da povezuje pejzaž i prirodu sa najvišim kvalitativnim zahtjevima jednog modernog društva.

Vrijednosti pejzaža, prirode, kulture i životnih stilova, koji se time štite, predstavljaju istovrijemeno osnovni kapital turističke privrede.

U viziji do 2020 godine Crna Gora je turistička destinacija sa ponudom tokom cijele godine, sa živopisnim pejzažima i zaštićenim biodiverzitetom.

U polazištima za buduću razvoj turizma između ostalog pejzaži predstavljaju neprocjenjivu ekonomsku vrijednost.

Glavni turistički putevi i dalje će biti razrađeni kao „panoramski putevi“ koji nude dobar uvid u prirodni i urbani pejzaž Crne Gore.

U poglavlju Operativni ciljevi i mjere za njihovu realizaciju jedna od mjera je unapređenje harmonije između arhitekture i okolnog prirodno-kulturnog ambijenta („stvaranje skladnog ambijenta“).

Prirodni i urbani pejzaži izuzetne ljepote glavni su kriterijumi visokokvalitetne destinacije.

Jedna od ideja ove Strategije su i golf tereni u divljini, vješto oblikovani i ukomponovani u pejzaž. Oni bi mogli da budu izuzetno atraktivni i dodatno bi doprinjeli pozicioniranju Crne Gore kao destinacije sa osobinama divlje ljepote.

3) UNESCO

Konvencija o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine - Pariz 1972. godine (član 1, 3, 4, 5 i 6)

Konvencija uređuje opšte mjere nacionalne i međunarodne zaštite kulturne i prirodne baštine, a naročito: dužnosti svake države u pogledu identifikacije, zaštite, konzervacije, prezentacije i prenošenja budućim generacijama kulturnih i prirodnih dobara; usvajanja politike usmjerene na to da se kulturnim i prirodnim dobrima da određena funkcija u životu zajednice i da se njihova zaštita intergrira u programima opšteg razvojnog planiranja; formiranja jedne ili više službi zaštite koje će imati odgovarajuće osoblje i sredstva za izvršavanje postavljenih zadataka; razvoja studijskih programa, istraživanja i metoda rada na osnovu kojih će država biti u stanju da se suprostavi opasnostima koje ugrožavaju njenu kulturnu baštinu; preduzimanja zakonskih, naučnih, tehničkih, administrativnih i finansijskih mjera koje su neophodne za pronalaženje, zaštitu, konzervaciju, popularizaciju i obnavljanje baštine.

Odnos UNESCO-a prema zaštiti i očuvanju kulturne i prirodne baštine jasno je iskazan kroz poziv, sadržan u Konvenciji, da države, ne kršeći pravo vlasništva, priznaju da njihova baština predstavlja dio svjetske baštine, na čijoj zaštiti treba da saraduje cijela međunarodna zajednica.

4) EVROPSKA KONVENCIJA O PREDJELIMA

Evropska konvencija o predjelima usvojena u Strasburu 2000. kojom se države potpisnice obavezuju da će predjele zakonom „*priznati kao bitan dio čovjekovog okruženja, izraz raznolikosti zajedničke kulturne i prirodne baštine i kao temelj identiteta područja.*“ Crna Gora je ratifikovala ovu Konvenciju i ona je stupila na snagu 01.05.2009. godine. Preme ovoj Konvenciji predio/pejzaž je „*područje, viđeno ljudskim okom, koji je nastao kao rezultata djelovanja prirode i/ili čovjeka.*“

Izglasavanjem zakona o ratifikaciji Evropske konvencije o predjelima Crna Gora, kao država potpisnica se obavezuje da, između ostalog, zakonom prizna predio kao važan element čovjekovog okruženja, raznolikosti zajedničke kulturne i prirodne baštine, kao i da sprovodi predjelne politike koje imaju za cilj zaštitu predjela, upravljanje i planiranje i integriše predjele u politike regionalnog planiranja i planiranja grada.

Kulturni pejzaž, po definiciji UNESCO-ovog Komiteta Svjetskog naslijeđa, je definisan kao geografsko područje, koji uključuje i kulturne i prirodne resurse, biljni i životinjski svijet, istorijsko naslijeđe, ili neke druge kulturne, istorijske, estetske vrijednosti.

Ciljevi konvencije:

- unapređivanje zaštite predjela;
- upravljanje i planiranje;
- organizovanje evropske saradnju o pitanjima predjela.

Obaveze

Svaka strana, potpisnica Konvencije, sa ciljem unapređivanja znanja o vlastitim predjelima, a u skladu sa članom 8 Konvencije, obavezuje se da će:

- identifikovati vlastite tipove predjela na teritoriji države (član 6);
- analizirati njihove karakteristike, kao i snage i pritiske usljed kojih se pejzaži mijenjaju, kao i primiti na znanje promjene;
- procijeniti tako identifikovane predjele, vodeći računa o njihovim vrijednostima koje im pridaju zainteresovane strane i stanovništvo.

Mjere i aktivnosti

- Nastojanja za zaštitu predjela moraju se odvijati na cijelom području države ne samo unutra prostornih rezervata. Takvu zaštitu je moguće dostići samo kroz postupke prostornog i planiranja predjela. Posebno je značajno odrediti kakva je uloga plana predjela u sistemu prostornog planiranja.
- Podizanje svijesti o predjelima moguće je samo efikasnim informisanjem najšire javnosti o značaju predjela, problemima koji se javljaju u predjelima i mogućnostima za njihovo rješavanje. Trebalo bi sprovesti aktivnosti obrazovanja djece, školske omladine, bilo u okviru pojedinih predmeta, gdje dobiju znanja o okolini ili sa seminarima, radionicama i slično.

U okviru prostornog planiranja, problematika predjela treba da ima osnovni značaj. Umjesto blijedog prikazivanja ove problematike u regionalnim ili urbanističkim planovima, potrebno je da se ona rešava metodologijom planiranja predjela i konkretizuje kroz *plan predjela*.

Radi jasnije predstave jednog plana predjela, potrebno je da se bliže osvijetle njegov sadržaj, karakter i ciljevi, kao i metodologija planiranja predjela i izrada plana predjela.

Na osnovu istraživačkih radova, metodologija planiranja predjela pretpostavlja sledeće faze rada:

- Analizu predjela;
- Dijagnozu predjela;
- Valorizaciju predjela;
- Programiranje optimalnog razvoja predjela.

5) PROSTORNI PLAN CRNE GORE

Definiše 10 pejzažnih tipova i 21 pejzažnu jedinicu - Sektorska studija Prirodne i pejzažne vrijednosti prostora i zaštita prirode, koja u zaključcima studije sadrži Prijedloge za integraciju zaštite prirodnih i pejzažnih vrijednosti u PPCG.

PROSTORNI PLAN CRNE GORE DO 2020. GODINE - SEKTORSKA STUDIJA (SS-AE) 4.3. za izradu PP Crne Gore: Prirodne i pejzažne vrijednosti prostora i zaštita prirode:

- Opšti pregled pejzažnih jedinica Crne Gore zasnovan je na prirodnim karakteristikama, ali uključuje i prisustvo čovjeka u slučajevima kada to prisustvo poprima značajniju pejzažnu dimenziju. Izdvojeno je 21 osnovna pejzažna jedinica, od kojih se većina može dalje raščlanjivati na manje prostorne cjeline. U podjelu je uključen i jedan broj prostorno manjih pejzažnih jedinica, koje se uglavnom odnose na osjetljive ekosisteme, zbog njihove izražene posebnosti i identiteta;
- Za svaku jedinicu date su: osnovne vrijednosti i problemi.

Prema naučnim pokazateljima, teritorija Crne Gore odlikuje se u evropskim razmjerama velikim specijskim, ekosistemskim i predionim diverzitetom. Navedeni razlozi u kombinaciji sa različitim lokalnim tradicijama korišćenja prostora, koje su se razvile kao odraz kulturno-istorijskih i socio-ekonomskih prilika, doprinijele su izuzetnoj pejzažnoj raznovrsnosti.

Opšti pregled pejzažnih jedinica Crne Gore zasnovan je na prirodnim karakteristikama, ali uključuje i prisustvo čovjeka u slučajevima kada to prisustvo poprima značajniju pejzažnu dimenziju.

Tipični pejzaži u Crnoj Gori - pejzažni tipovi/pejzažne jedinice. - Biogeografsko-ekološkom analizom prostora Crne Gore prepoznaje se deset pejzažnih tipova i to: eumediteranski, niži submediteranski, mediteransko-flišni, ravničarsko-močvarni, viši submediteranski, brdsko-silikatni, mezofilni, planinski, visokoplaninski i antropogeni pejzažni tip.

Definisanje pejzažnih jedinica treba da uzme u obzir kako prirodne karakteristike prostora, tako i efekte čovjekovog prisustva u njemu, pa se u Crnoj Gori prepoznaje 21 osnovna pejzažna jedinica i to: (1) Bokokotorski zaliv; (2) Obalno područje srednjeg i južnog Primorja; (3) Tivatska Solila; (4) Dine ulcinjskog područja; (5) Dolina Bojane, Zogajsko blato i Šasko jezero; (6) Planinski masivi Orjen, Lovćen i Rumija; (7) Kraška zaravan zapadne Crne Gore; (8) Područje Skadarskog jezera; (9) Zetsko-bjelopavlička ravnica; (10) Nikšićko polje; (11) Kanjonske doline u slivu Morače; (12) Kanjon Cijevne; (13) Dolina Tare; (14) Durmitor i Sinjajevina; (15) Pivsko područje; (16) Pljevaljska površ; (17) Polimlje; i (18) Rožajsko područje, (19) Masiv Prokletija, (20) Bjelasica i (21) Komovi. U ovu podjelu su uključene

i prostorno manje pejzažne jedinice, koje uglavnom obuhvataju osjetljive ekosisteme sa izraženim posebnostima i identitetom.

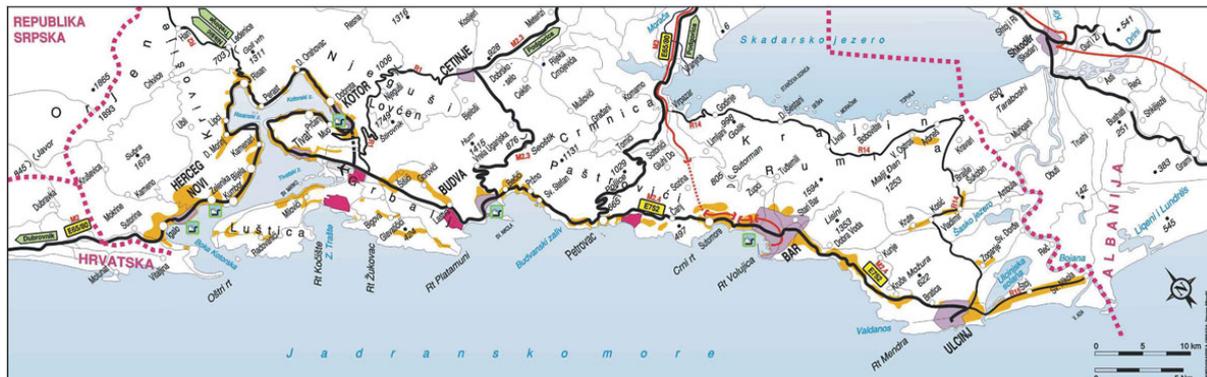
6) PROSTORNI PLAN POSEBNE NAMJENE MORSKO DOBRO

Bazna studija : Flora i vegetacija, fauna i pejzažne vrijednosti:

- valorizacija pejzaža kroz kriterijume: izvornost, reprezentativnost i raznolikost;
- ocjena stanja pejzažnih vrijednosti;
- značaj predjela u funkciji turizma.

Kategorizacija pejzaža kopnenog dijela Morskog dobra:

- Na ovom prostoru izdvojeno je **osam tipova pejzaža** i to: pejzaž higrofilnih šuma i šikara, močvarni pejzaž, pejzaž dina, pejzaž šljunkovito-pjeskovitih obala, pejzaž primorskih grebena i stjenovitih obala, pejzaž blatnih obala, pejzaž Bokotorskog zaliva i antropogeni pejzaž.

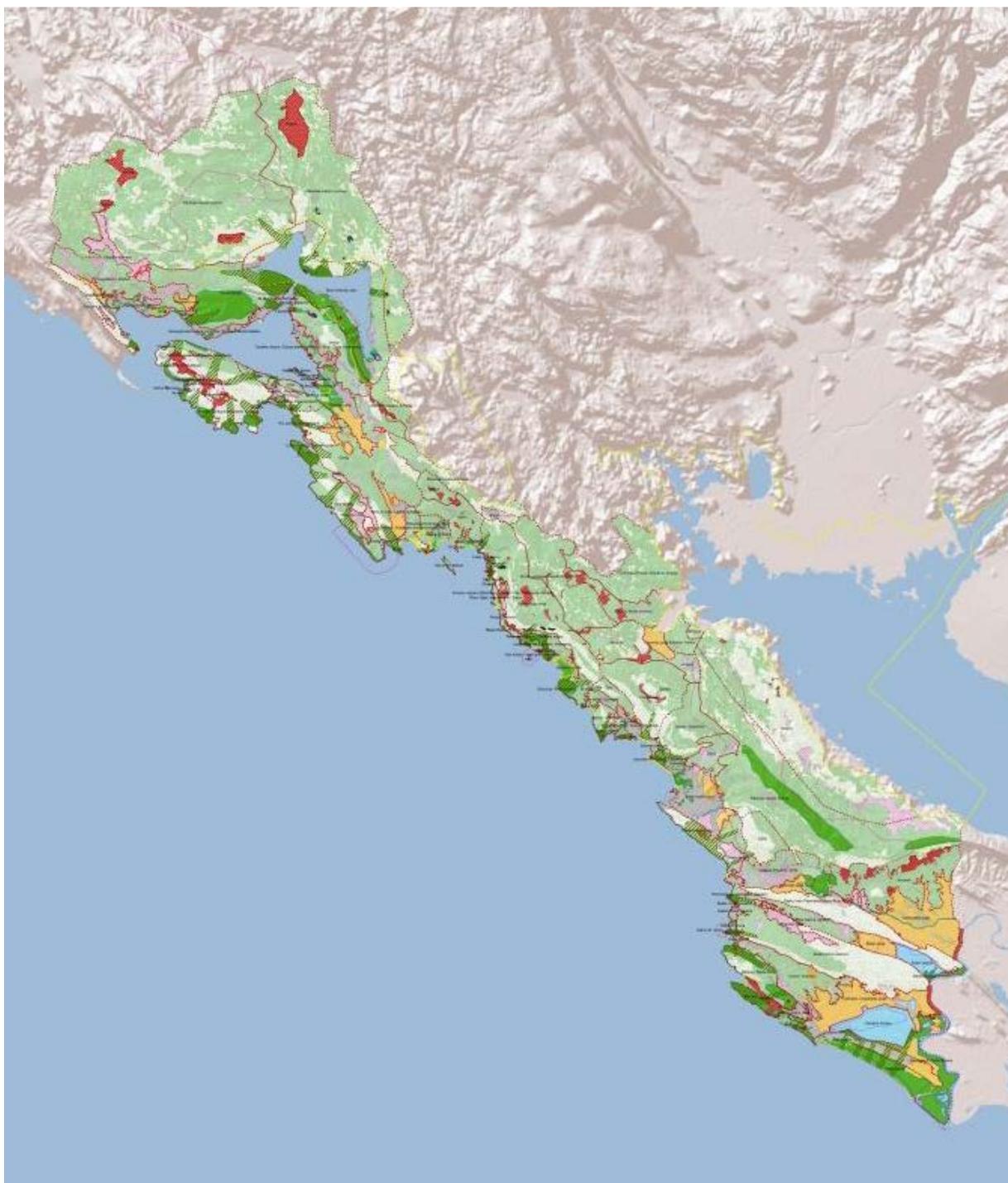
7) PROSTORNI PLAN POSEBNE NAMJENE OBALNO PODRUČJE (U FAZI PREDNACRTA)

Za potrebe izrade plana predjela urađena je Studija predjela tj. karakterizacija predjela za područje šest primorskih opština.

Grafički prikaz: Tipologija predjela

Planom predjela izvršena je analiza ranjivosti i vrednovanja predjela, kao i model pogodnosti na osnovu koga su izdvojeni izuzetno vrijedni prirodni i poluprirodni predjeli, izuzetno vrijedni kulturni predjeli - kulturna baština, izuzetno vrijedni agrikulturni predjeli- posebna poljoprivredna područja, područja značajna za razvoj intezivne poljoprivrede, područja pod šumama, područja značajna za razvoj izletišta i rekreativnih park šuma, značajni vodeni ekosistemi kao i područja različitih tipova naselja.

Grafički prikaz: Plan predjela

Podaci sa tipovima karaktera predjela i područja karaktera predjela sa svim planiranim intrevencijama i režimima zaštite dostupni su u GIS formatu.

1.3 Analiza prostorno planske dokumentacije po opštinama

Opština Andrijevića 283 km ² broj stan 5.071		
Prirodni resursi	Reljef	Visokoplaninski (Komovi, Bjelasica, Prokletije) sa duboko usječenim kanjonima rijeka Lim i pritoke
	Nadmorska visina	740m - 2.252m (Vrh Bavan)
	Geomorfologija	Brdsko-planinski karakter od 700-2.461m nmh, masiv Bjelasice, Komova, Visitora
	Mineralne sirovine	Ukrasni kamen, mermer, šljunak i pijesak
	Hidrologija	Rijeka Lim sa pritokama Piševska i Šekularska rijeka, Zlorečica (od Perućice i Kutske rijeke), Kraštica i Gradišnica, Trebačka rijeka
	Klima	Umjereno- kontinentalna u dolini Lima Subplaninaska na srednjim visinskim zonama Planinska na visinama preko 1000 m nmh
	Flora	Pinus peuce, Pinus heldreichii, Potentilla montenegrina, Euphorbia montenegrina, Viola nicolai
	Fauna	Biotop visokoplaninskih pašnjaka i kamenjara, biotop stijena i litica, Biotop četinarskih šuma, biotop lišćarskih šuma, vodeni biotop
	Vegetacija	Šume vrbe (Salicetum), Quercetum petraeae- cerris, Fagetum montanum, Abieto-Fagetum, Piceetum excelsae, Abieti-Piceetum, Pinetum nigrae, Pinetum heldreichii, Pinetum peucis, Fagetum subalpinum
Zaštita prirode	Zaštićena područja	NP Biogradska gora IUCN II 2.330 ha teritorije zaštitna zona NP
		RP Komovi
	Zaštićene vrste	Sa liste zaštićenih vrsta
	IPA Područje	Jerinja glava, Komovi
	EMERALD područje	Visitor
		Dolina Lima
Poljoprivreda	Poljoprivredno zemljište pašnjaci 7.692 ha, livade 4.178 ha, oranice i bašte 752 ha, voćnjaci 629 ha ; pasulj, kropmpir, pšenica, raž, ječam; stočarstvo - sitna i krupna stoka	
Šumarstvo	55% površine ili 15.557 ha, bukva, jela, smrča, molika, munika, crni bor,...	
Kulturna dobra	Brojni kulturno istorijski spomenici, crkve među kojima su najznačajniji Spomen park Knjaževac, crkva Sv. Arhangela Mihaila u Andrijevići	
Pejzažna jedinica	Komovi	
Plan predjela	Riječne doline planinskog tipa, subalpske i alpske planine; zone Bjelasice i Komova, vidikovci i katunska naselja	
	Očuvanje pejzažnih i ambijentalnih vrijednosti	
	Očuvanje, unaprijeđenje i zaštita posebnih prirodnih i pejzažnih vrijednosti	
	Namjensko svrsishodno korišćenje prirodnih resursa	
	Definisanje područja sa odgovarajućim režimima zaštite prirodnih i pejzažnih vrijednosti	
Predlozi za zaštitu	Područja	RP Komovi Park šuma i memorijalni parkovski kompleks kod Škole i duž Magistralnog puta Šumski kompleks Zeletina - staništa molike i munike Korita vodotokova
	Geološki objekti	Pećine u klisuri Sućeske na padinama Balja i Jerinje glave; na padinama Zeletina,

		u Željevici (Listra) i dolini Trebačke rijeke; pećina Đato uz korito Gradišničke rijeke; pećina Plana u podnožju Velikog krša
Planska dokumentacija	PUP opštine Juginus AD- Juginus-Mont	
	Strateški plan razvoja opštine 2012-2017	
	PPPN Bjelasica -Komovi	
	PPPN NP Biogradska gora - zaštitna zona	
Opština Bar 598 m² broj stan. 42.048		
Prirodni resursi	Reljef	Obalni pojas, brdsko planisnko zaleđe
	Nadm. visina	0m - 1.594m
	Geomorfologija	Jadransko more i 46 km obale, Planine-Rumija, Sozina,Sutorman, Lisinj ; Skadarsko jezero
	Mineralne sirovine	Ukrasni kamen, tehničko-građevinski kamen, bentonit i dolomiti
	Hidrologija	More, Skadarsko jezero; slabo razvijeni vodotoci, Izvori Velje oko, Orahovo polje, Zaljevo, Kajnak, Brca,
	Klima	mediteranska
	Vegetacija	Quercetum ilicis, Orno-Cocciferetum, Castanetum sativae, Quercetum robori-petraeaea, Carpinetum orientalis, Quercetum fernetto-cerris, Querco-ostryetum carpinifoliae, Seselrio-Fagetum moesiace
Zaštita prirode	Zaštićena područja	NP Skadarsko jezero IUCN II
		Plaže na obali Skadarskog jezera spomenik prirode IUCN III/V
		Plaža Veliki pijesak - 0,5ha spomenik prirode IUCN III/V
		Plaža Topolica - 2 ha, spomenik prirode IUCN III/V
		Plaža Sutomore - 4ha spomenik prirode IUCN III/V
		Plaža Čanj - 3,5 ha spomenik prirode IUCN III/V
		Plaža Pećin - 1,5 ha spomenik prirode IUCN III/V
		Poluostrvo Ratac sa Žukotrlicom - 30 ha rezervat prirodnog predjela IUCN III
		Pećina Globočica -Trnovo kod Virpazara spomenik prirode IUCN III/V
		Pećina Spila -Trnovo kod Virpazara spomenik prirode IUCN III/V
	Pećina Babatuša -Trnovo kod Virpazara spomenik prirode IUCN III/V	
	Park dvorca na Topolici spomenik prirode IUCN III/V	
	Zaštićene vrste	Olea europaeae u Mirovici starosti 2000 godina Zajednica bora munike ne Rumiji 100 ha spomenik prirode IUCN III/V
IPA Područje	Skadarsko jezero, Rumija, Vrsuta	
IBA područje	Skadarsko jezero, Rumija	
EMERALD područje	Skadarsko jezero, Rumija, plaža Pećin	
Nacionalni bio koridor	Orjen-Lovćen-Rumija	
Poljoprivreda	Poljoprivredno zemljište 18.481 ha - voćnjaci, livade, oranice i bašte i vinogradi	
Šumarstvo	7.020 ha- 92,82 % lišćarskih šuma i 7,18 % četinarskih	
Kulturna dobra	I kategorija	Stari grad Bar
	II kategorija	Ostaci trikonhosa na Topolici
		Ratačka opatija
		Manastiri Ostros, Starčevo, Moračnik i Beška,
		Crkve Sv. Dimitrija Nehaj, Sv. Tekle Sutomore, Sv. Roka Spič, Sv. Anasija Sotonići, Sv. Petke Šušanj,
		Kompleks dvorskih objekata na Topolici

		Utvrđenje Nehaj
	III kategorija	Stari bunar -Ostros,
		Čaršija i podgrađe oko bedema Satri Bar
		Crkve Sv. Mučenika Eustahija Tomići, Sv. Jovana i Sv. Arhangela Mihaila Sotonići, Sv. Nikole Mikulići, Sv. Petke Sotonići, Sv. Ilije Velje Selo, Sv. Katarine Ravanj, Sv. Vračeva Komina
		Utvrđenja Besac i Grmožur
		Manastiri Gornji Brčeli, Donji Brčeli i Orahovo
		Podvodni lokalitet Zaliv Bigovica
		Zgrada Monopola duvana Pristan
		Rodna kuća Jovana Tomaševića Gornji Brčeli
		Džamija Omerbašića
Pejzažna jedinica	Obalno područje srednjeg i južnog Jadrana	
Plan predjela	<p>Analiza vrednovanja i pogodnosti: Izuzetno vrijedni prirodni i poluprirodni predjeli Izuzetno vrijedni predjeli- Kulturna baština Izuzetno vrijedni kulturni poljoprivredni predjeli- agrikulturni predio Park šume- Rt Maljevik, Golo brdo, polusotrvno Ratac sa Žukotrlicom, Rt Komina</p> <p>Tipovi karaktera predjela: Primorski grebeni i stjenovite obale Brdsko -planinsko zaledje na masivnim krečnjacima Ogoljeni brdoviti tereni na krečnjacima Šumovito brdsko zaleđe na krečnjacima Šumovite padine na flišu i deluvijumu Naselja sa tradicionalnim poljoprivrednim poljima Naselja sa tradicionalnim terasama Tradicionalne terase sa maslinjacima Priobalne i plavne aluvijalne ravnice i fluvio-glacijalne ravnice Močvarno zemljište Plaže Rijeke Izgrađeno zemljište- naselja zbijenog tipa Djelimično izgrađeno zemljište- naselja razbijenog tipa Devastirana područja - kamenolomi, deponije Zelene i slobodne površine u naseljima Lungo mare Turistički kompleksi Kulturna baština Sportsko rekreativne površine</p> <p>Područja karaktera predjela: Uvala Čanj, Kufin-Mišići-Đurmani, Čela-Špic, Gluhi do, Otočići-Brčeli- Sotonići, Crmnica (Trnovo-Komarno-Dupilo), Crmničko polje, Crmnica, Boljevići- Karuci, Limljani, Krajina, Sozina, Livačko polje, Planinski masivi Rumije, Vrsuta - Sutorman, Galvoč-Velji grad, Uvala Mlajevik, Haj-nehaj, Spičansko polje - Sutomosrko polje, Golo Brdo, Sutomorski zaliv, Poluostrvo Ratac sa Žukotrlicom, Brca, Šušanj, Zupci, Barski zaliv - polje, Poluostrvo Volujica, Zaljevo-Pečurice- Krute, Lisinj, Mrkovsko polje, Briska Gora i Možura, Dobre vode Rt Komina sa istoimenim naseljem, Bušat- Uvala masline, Zabio Petovića</p>	
Predlozi za zaštitu		Planina Vrsuta sa selom Brca u podnožju

		Crni rt
		Rt i brdo Volujica
		Rumija
		Park oko bivšeg dvorca Kralja Nikole na Topolici u Baru
		Lungo mare - aleja palmi
		Park oko bivšeg hotela „Agava“
		Park oko luke Bar i hotela „Sidro“
Planska dokumentacija		PUP NEMA
		GUP
		Strateški plan razvoja opštine 2012-2016
		PPPN Morsko dobro
		PPPN NP Skadarsko jezero
		PPPN Obalno područje -prednacrt
Opština Berane 717 km ² broj stanov 33.970		
Prirodni resursi	Reljef	Planinski reljef (Bjelasica, Bihor, Tivran, Turjak) sa Beranskom kotlinom isprepletan rijekama, rječicama i pritokama sa nekoliko glečerskih jezera
	Nadm. visina	670m- 1.650m (Turija, Meka)
	Geologija	Krečnjaci i dolomiti,....
	Pedologija	Kamenjar i sirozem; krečnjačko -dolomitna crnica; rendzina; humusno silikatno; smeđe kiselo, smeđe euterično, crvenica, deluvijalna, aluvijalna i močvarna zemljišta
	Mineralne sirovine	Mrki uglj, rude olova i cinka, opekarske gline, građevinski i ukrasni kamen i granit, šljunak i pijesak
	Hidrologija	Lim, Bistrica, Viniska rijeka, Sušica, Kaludarska rijeka, Dapsička rijeka,.....i mnogobrojne pritoke; izvori (Kofilj, Skakan, Ledni izvori, Dobra voda,...) i kraška vrela (Manastirsko, Goraško, Zagradsko, Petnjičko, Zagorsko, Navotinsko, Merića vrela); lednička jezera Pešića jezero, Šiško, veliko i Malo Ursulovačko,...
	Klima	Umjereno kontinentalna u kotlini, planinska klima na većim visinama
	Flora	2.000 vrsta i podvrsta, 20% endema Balkana
	Vegetacija	Dolinske šume i šikare topole, vrbe, johe i dr; Hrastove šume lužnjaka, sladune i cera; Bukove šume; Mješovite šume bukve, jele i smrče; Četinarske šume jele i smrče; Šume bora krivulja; planinski pašnjaci
Zaštita prirode	Zaštićena područja	NP Biogradska gora IUCN II 7.400 ha
		Zajednica bora krivulja na Bjelasici - spomenik prirode IUCN III/V
	Zaštićene vrste	Sa spiska zaštićenih vrsta
	IPA Područje	Dolina Lima
	EMERALD područje	Dolina Lima, Bjelasica
Poljoprivreda	Pašnjaci i livade 82 % poljoprivrednih površina, proizvodnja krompira, kupus pasulj, luk,, kukuruz,.. Voćarstvo - šljive, jabuke i kruške; stočarstvo govedarstvo i ovčarstvo, živinarstvo	
Šumarstvo	37% teritorije, privredne šume, šume za ostale namjene i neobrasle površine	
Životna sredina	Privremeno odlagalište čvrstog otpada „Vasov do“	
Kulturna dobra	I kategorija	Manastir Đurđevi stupovi u Beranama
	II kategorija	Polimski muzej u Beranama
		Rimski kastrum u selu Dolac
	III kategorija	Manastir Šudikova u Budimlji
		Ostaci crkve na groblju u budimlju
	Spomenici kulture	Tumuli u Lugama i Lušcu

		Arheološki lokaliteti Beran Krš u Beranama i Kremenštica u Petnjiku
		Ostaci crkve Sv.Luke u Kaludri
		Kompleks hrama Sv. Simeona Mirotočivog
		Kompleks manastira Čelije Kaludra
		Crkveni kompleksi Sv. Arhangela Mihaila - Buče, Sv. Trojice - Vinicka, Sv. Trojice - Police, Sv. Petke - G. Zaostro, Sv. Ilije - Lubnice, crkva u Dapsiće
Pejzažna jedinica	Polimlje	
Plan predjela	NEMA	
Predlozi za zaštitu	Područja	RP Turjak sa Hajlom
	Pećine	Ržaničke pećine, Tifranske zidane pećine, Kišna, Minina, Čeđina, Župan pećina, Kaludarska abrija, Bistrica; trebački i Beran krš. Praistorijske humke i nekropole iz antičkog perioda, ostaci rimske vojne naseobine i kupališta - rimske terme,....
	Kulturna dobra	Spomenici i spomen -obilježja oslobodilačkih ratova 44 kom; „varoške kuće“ sa početka XX vijeka; pojedinačni objekti narodnog graditeljstva;
Planska dokumentacija	PUP Nacrt plana	
	Strateški plan razvoja opštine 2012-2017	
	PPPN Bjelasica -Komovi	
	PPPN NP Biogradska gora	
	DPP autoputa Bar Boljari	
Opština Bijelo Polje 924 km ² , broj stanovnika 19.992		
Prirodni resursi	Reljef	Starovlaška planinsko-kotlinska oblast - dolina Lima sa planinama Lisom, Žilindar, Bjelasica i Buren
	Nadm. visina	550m (Bijelo Polje) - 2.050m (vrh Štit pad)
	Geologija	
	Pedologija	Smeđe zemljište, aluvijalno-deluvijalna zemljišta, posmeđeni pseuoogoljeni deluvijum, smeđa kisela zemljišta na škriljcima i pješčarima, smeđa zemljišta na silikatno-karbonatnoj podlozi, smeđa kisela na eruptivima
	Mineralne sirovine	Nema značajnijih nalazišta
	Hidrologija	Rijeka Lim sa pritokama Ljuboviđa, Bjelopoljska Bistrica, Lješnica, Lipnica, Sljepašnica, Boljanska rijeka
	Klima	Kontinentalna u dolinskom dijelu Planinska na visinama preko 1000 m nmh
	Vegetacija	bukva, smrča i jela
Zaštita prirode	Zaštićena područja	NP Biogradska gora IUCN II
		Đalovića klisura - spomenik prirode IUCN III/V
		Novakovića pećina kod Tomaševa - spomenik prirode IUCN III/V
	Zaštićene vrste	Himatoglossum caprinum (M.Bieb) Sprengel

		Sa liste zaštićenih vrsta
	IPA Područje	Dolina rijeke Lim
	Emerald područje	Pećina u Đalovića klisuri
		Dolina Čehotine
		Slivno područje Lima
	Nacionalni bio koridor	Ekološki koridor Orjen-Pusti Lisac-Maganik-Sinjajevina-Kovren
Poljoprivreda	Poljoprivredno zemljište 43 % teritorije, ekstenzivna proizvodnja žitarica, krmnog bilja i povrća; voćarstvo - 7,78% obradivih površina - šljiva, jabuka, kruška; stočarstvo- govedarstvo, ovčarstvo	
Šumarstvo	Kovren, Lisa, Korita, ; 6 gazdinskih jedinica	
Kulturna dobra	I kategorija	Crkva Sv. Nikole Nikoljac
		Crkva Sv. Petra
	II kategorija	Crkva Sv. Nikole Podvrh
		Voljavac - Bogorodična crkva, Bistrice
		Crkva Sv. Jovana, Zaton
	III kategorija	Džamija Gornja Mahala
Pejzažna jedinica	Polimlje,	
Plan predjela	Dolinski predio	Aluvijalne zaravni Lima i pritoka
		Banja Nedakusi - izvori kisele vode
	Brdsko-planinski predio istočnog pobjrđa	Visoravan Korita sa pašnjacima na karsu
		Đalovića klisura
		Zajednica šume crnog bora na Obrovu
	Brdsko-planinski predio zapadnog pobjrđa	Stožersko-barička površ na karsu sa prirodnim livadama i pašnjacima
		Kovren sa mješovitim šumama i grmolikom vegetacijom
		Dolina oko izvora Čehotine
		Vraneška dolina
		Kanjon rijeke Stožernice sa Novakovića pećinom
	Visokoplaninski predio	Subalpski i alpski pojas
		Samograd
Predlozi za zaštitu	Područja	Kanjon Stožernice 1354 ha
		Slivno područje Bistrice 1304 ha
	Geološki objekti	Pećine, jame, vrtače
	Vodoizvorišta	Slivno područje Bistrice
		Izvorište Čehotine i Kovrenska bifurkacija
		Izvorišta u slivu Bistrice (Bjelopoljske)
		Vodoizvorišta u slivu Lješnice
	Termalne/mineralne vode	Izvor mineralne vode „Čeoče“
		Izvor mineralnih voda Nedakusi
		Izvor Banjeg sela
		Izvor Gradina
		Izvor Lješnica
Izvor Bučje		
	Izvor Rajkovići	

		Izvor Kanje
	Banje	Banja- Kisljela voda
		Banje selo
Planska dokumentacija	PUP Nacrt plana V faza „Planet Cluster“, „Montenegroprojekt“	
	Strateški plan razvoja opštine 2012-2016	
	PPPN Bjelasica -Komovi	
	PPPN NP Biogradska gora	
Opština Budva 122 km ² broj stanov 19.218		
Prirodni resursi	Reljef	Obalni pojas do 100m, primorska flišna zona 100-500m mnv i lovcenska prečaga 500-1.400mnv
	Nadm. visina	0m - 1.400m
	Geologija	Krečnjaci, dolomiti, anizijski fliš, dijabazi, rožnaci, ..
	Pedologija	Plitka crvenica, alpske rendzine, aluvijalno-deluvijalna zemljišta, antropogena smeđa zemljišta
	Mineralne sirovine	Bentonit, mangan, ciglarska zemlja, rožnaci i kvarcni pjeskovi
	Hidrologija	Izdanske vode,
	Klima	mediteranska
	Vegetacija	Šume crnike i šume medunca i bijelog graba
Zaštita prirode	Zaštićena područja	NP Lovćen IUCN II
		Plaža Lučice - 0,9 ha spomenik prirode IUCN III/V
		Plaža Buljarica 4 ha spomenik prirode IUCN III/V
		Plaža Petrovac 1,5 ha spomenik prirode IUCN III/V
		Plaža Drobni pijesak 1 ha spomenik prirode IUCN III/V
		Plaža Sveti Stefan 4 ha spomenik prirode IUCN III/V
		Plaža Miločer 1 ha spomenik prirode IUCN III/V
		Plaža Bečići 5 ha spomenik prirode IUCN III/V
		Slovenska plaža 4 ha spomenik prirode IUCN III/V
		Plaža Mogren 2 ha spomenik prirode IUCN III/V
		Plaža Jaz 4 ha spomenik prirode IUCN III/V
		Brdo Spas 131 ha posebni prirodni predio IUCN III
		Ostrvo Katić, Donkova i Velja seka - zaštićeno područje u moru
	IPA Područje	Brdo Spas, Buljarica, Ostrvo Katić, Donkova i Velja seka
	IBA područje	Buljarica,
EMERALD područje	Brdo Spas, Buljarica, Ostrvo Katić, Donkova i Velja seka	
Nacionalni bio koridor	biokoridor“Orjen-Lovćen -Rumija“	
Poljoprivreda	42% teritorije, od toga najveći dio su pašnjaci i livade, veoma malo bašte, oranice, voćnjaci i vinogradi	
Kulturna dobra	I kategorija	U prilogu
	II kategorija	...
	III kategorija	...
Pejzažna jedinica	Obalno područje srednjeg i južnog Jadrana i planinski masiv Lovćena	
Plan predjela	<p>Analiza vrednovanja i pogodnosti: Izuzetno vrijedni prirodni i poluprirodni predjeli Izuzetno vrijedni predjeli- Kulturna baština Izuzetno vrijedni kulturni poljoprivredni predjeli- agrikulturni predio Park šume- Rt Mogren, Miločerska šuma sa grebenima između plaža Miločer i Sv.Stefan, Rt Crvena stijena-Markova ledina, Hrid Kobila-Malo brdo, Prijevorac</p> <p>Tipovi karaktera predjela: Primorski grebeni i stjenovite obale Brdsko -planinsko zaledje na masivnim krečnjacima Ogoljeni brdoviti tereni na krečnjacima Šumovito brdsko zaledje na krečnjacima Šumovite padine na flišu i deluvijumu</p>	

		<p>Naselja sa tradicionalnim poljoprivrednim poljima Naselja sa tradicionalnim terasama Tradicionalne terase sa maslinjacima Priobalne i plavne aluvijalne ravnice i fluvio-glacijalne ravnice Močvarno zemljište Plaže Rijeke Izgrađeno zemljište- naselja zbijenog tipa Djelimično izgrađeno zemljište- naselja razbijenog tipa Devastirana područja - kamenolomi, deponije Zelene i slobodne površine u naseljima Lungo mare Turistički kompleksi Kulturna baština Sportsko rekreativne površine Područja karaktera predjela: Rt Mogren, Budvanski zaliv, Podoostrog-Podmaine- Spas, Maini, Pobori, Paštrovačka brda, Brdsko-planinska oblast Crmnice, Brajići, Ostrvo Sveti Nikola, Rt Zavala, Bečići-Rafailovići, Uvala Kamenovo, Pržno, Miločer, Sveti Stefan, Golubinj - ostrvo, Manastir Praskvica, Smokov Vijenac (Blizikuće-Podgrab- Vrbe- Tudorovići-Đenaši), Rtovi- Bijeli, Mali, debeli i Žukov, Krstac-Drobnici, Rijeka Reževići-Katun Reževići, Perazića do, Perazića školjić, Rt Crvena stijena - Markova ledina, Žukovica-Kaluđerac, Uvala Petrovac, Hrid Kobila-Malo brdo, Ostrvo Sv. Nedelja, Ostrvo Katić, Uvala Lučice, Prijedorac, Buljaričko polje, Dubovica-Rt Kotrobanja- Rt Stolac, Uvala Jaz</p>
Predlozi za zaštitu		Kameno brdo Zelenikovac iznad sela Kuljača
		Područje Jovanovića točak sa izvorom istočno ispod Tudorovića
		Mrka stijena sa selom Brda, Srzentića kulom ...
		Ostrvo Sv Nikola
		Miločerski park
		Urbana cjelina Sv.Stefana
		Lungo mare
		Urbano zelenilo
		Calycotome infesta
		Eryngium maritimum
		Leontodon incanus
		Zajednica drvenaste mlječike i drvenastog pelina
		Tvrdoolisna žbunasta vegetacija
		Predio pseudomakije
		Sastojine lovora
Planska dokumentacija		PUP NEMA
		PPO Budva
		Izmjene i dopune PPO Budve
		GUP Budva-Bečići
		Strateški plan razvoja opštine Budva 2013-2018
		PPPN Morsko dobro
		PPPN NP Lovćen
Opština Cetinje 910 km ² broj stanov. 16.657		
Prirodni resursi	Reljef	Lovčenski planinski masiv, Katunska kraška zaravan, dijelovi Skadarske depresije
	Nadm. visina	Ispod 700m do 1.749m (Štirovnik)
	Geologija	Krečnjaci i dolomiti, glaciofluvialne naslage, aluvijalno-deluvijalni sedimenti

	Pedologija	Crvenice, smeđa zemljišta, , aluvijum, zabareno zemljište
	Mineralne sirovine	Bijeli i crveni boksiti, treset, kamen, mineralne vode
	Hidrologija	Duboka i jaka karstifikacija i niski obodi površi doveli su do potpune bezvodnosti ovih terena, jer se sve vode dreniraju ka Skadarskom jezeru i moru, a otiču razgranatim sistemom ponora, kaverni, galerija i pravih podzemnih vodotokova. Jedini vodotokovi su obodom Skadarskog jezera: Rijeka Crnojevića, Karuč, Bazagurska matica, Biševina, Šegrtnica i Mala Morača, Karatuna
	Klima	Planinsko-mediteranska - zona Lovčena i visova; mediteransko-kontinentalna - Katunska zaravan; izmjenjena mediteranska klima - zona Skadarskog jezera
	Vegetacija	Quercetum roboris, Quercus trojanae, Carpinetum orientalis adriaticum, Ostryo-Carpinetum pubescentis, Ostryo-Fageion moesiacaе, Abieti-Fagetion moesicae, Abieti-Fagetum
Zaštita prirode	Zaštićena područja	NP Lovćen IUCN II
		NP Skadarsko jezero IUCN II
		Njegošev park na Cetinju IUCN III/V
		Park 13.juli na Cetinju IUCN III/V
		Jama Duboki do u Njegušima IUCN III/V
		Lipska pećina IUCN III/V
	Zaštićene vrste	Zajednica bora munike na Lovćenu 300 ha IUCN III/V
	IPA Područje	Lovćen, Skadarsko jezero
	IBA područje	Skadarsko jezero
	Emerald područje	Lovćen i Skadarsko jezero, posebno habitat sa munikom na padinama Jezerskog vrh i Štirovnika
Nacionalni bio koridor	„Dinarski luk“ i biokoridor“ Orjen - Lovćen - Rumija“	
Poljoprivreda	Ekstenzivna poljoprivreda, 91.000 ha, 96% livade i pašnjaci, ostalo bašte, voćnjaci i vinogradi; stočarstvo u opadanju - goveda, ovce, , koze, živine,...	
Šumarstvo	Paklarica, Lisac, Kopitnik, Velji Garač; 81.2% površine- visoke šume 9.301 ha, izdanačke 47.809 ha, šikare 4.700 ha,....	
Pejzažna jedinica	Planinski masiv Lovčena, područje Skadarskog jezera, kraška zaravan zapadne CG	
Plan predjela	Submediteranski	Urbana cjelina Rijeka Crnojevića
		Ruralne cjeline Žabljak Crnojevića, Štitari, Kosjeri, Drušići, Dodoši
		Ruralne cjeline u kulturnom pejzažu - Gornji Ceklin, Građani, Dobrska župa, Rvaši
	Brdsko-mediteranski	Istorijsko jezgro Cetinja
		Ruralne cjeline i dijelovi ruralnih cjelina na Njegušima - Krstac, Vrba, Kopito, Njeguši, Raičevići, Erakovići, Dugi do
		Ruralne cjeline i dijelovi ruralnih cjelina u Katunskoj nahiji - Čevo, veći broj zaseoka razbijenog tipa na prostoru Bjelica i Čeklića, Resna, Trešnjevo, Bata, Bjele poljane

	Srednjeplaninski	Zona NP Lovćen - Vuči do, Bižaljevac, Kuk, Trešnja, Kruševica, Ivanova korita, Dolovi, Duge njive, Majstori, Srednje poljane, Konjsko	
		Zaštitna zona NP Lovćen - Žanjev do, Dubovik, Poda, Gornič, Bjeloške paprati, Bjeloši, Očinići, Ugnji, Vrela	
Predlozi za zaštitu		Bukove šume na Obzovici Cetinjska pećina	
Planska dokumentacija	PUP		
	Strateški plan razvoja opštine 2012-2016		
	PPPN NP Lovćen		
	PPPN NP Skadarsko jezero		
	DPP autoput Bar-Boljare		
	DPP Jadransko-Jonski autoput		
Opština Danilovgrad 501 km² broj stan 18.472			
Prirodni resursi	Reljef	Ravničarski tereni Bijelopavličke ravnice u dolini rijeke Zete i prostor Starocrnogorske kraške zaravni, visoke krečnjačke planine i zaravni	
	Nadm visina	300-400m - 2.100 m (Maganik)	
	Geologija	Visoki krš, mezozojski karbonati i paleogeni sedimenti	
	Pedologija	Koluvijalna zemljišta, krečnjačko-dolomitna crnica, organomineralna krečnjačko dolomitna crnica, rendzina, eutrično smeđe zemljište, smeđe kiselo zemljište, crvenica	
	Mineralne sirovine	Ukrasni kamen, Tehničko-gradjevinski kamen, Šljunak i pijesak, Opekarska Glina	
	Hidrologija	Bogatstvo vodotokova, izvora i estavela, Karstne izdanske vode koje se prazne preko niza izvora, estavela i vrulja po obodu karstnih polja i riječnih dolina - Drenovštički izvori. Rijeke - Zeta, Gračanica, Sušica...	
	Klima	Blago modifikovana mediteranska klima u dolini. U brdsko-planinskom dijelu vlada umjereno-kontinentalna klima	
	Flora	Vrste mediteranske flore, planinska flora	
	Vegetacija	Querco-Carpinetum, Quercetum cerris mediteraneo-montanum, Pinetum heldreichii mediteraneo-montanum, Abieto-Fagetum moesiacea, travnata vegetacija, močvarna i vodena vegetacija	
	Zaštićene vrste	Skadarski dub (<i>Quercus robur scutarensis</i> Černj) na Ćurilovcu Šimšir (<i>Buxus sempervirens</i> L.) na području Slatine i Krasovine Tisa (<i>Taxus baccata</i> L.) na području Bratkovice Šume munike <i>Pinus heldreichii</i> mediterraneo-montanum na Štitovu i Prekornici	
	Poljoprivreda	35,5% površine	
	Šumarstvo	63% površine opštine, državne šume 38,34%, Štitovo, Ponikvica i Prekornica	
Kulturna dobra	I kategorija	/	
	II kategorija	Gradina Martinići arheološki lokalitet Manastir Ostrog	
	III kategorija	Lokalitet Crkvina, Donji Martinići - arheološki lokalitet Lokalitet Sige, Sige - arheološki lokalitet Zidanice, Zidanice, arheološki lokalitet Lokalitet Koljat, Koljat, arheološki lokalitet	

		Grad Spuž sa bedemima, Spuž - fortifikaciona arhitektura
		Manastir Ždrebaonik - sakralna arhitektura
		Crkva Sv. Đorđa, Gornji Martinići sakralna arhitektura
		Turski tzv. Adžijim most, Miokusovići - profana arhitektura
Pejzažna jedinica	Zetsko-bjelopavlička ravnica	
Plan predjela	Dolinski predio	Dolina uz tok Zete Izletište Glava Zete Gradsko jezgro
		Kulturni pejzaž naselja Lazarev Krst, Malenza i Povrhpoljina
		Slatina i Krasovina kao rezervati šimšira
		Ambijentalna cjelina Orja luka
		Ambijentalna cjelina Kujava
		Gradina Martinići
	Brdsko-planinski	Manastor Ostrog
	Planinski predio	Studeno Vukotica
		Mokra Ponikvica, Suva Ponikvica, Brajovička Ponikvica
	Visokoplaninski	katuni
Predlozi za zaštitu	IBA Područja , EMERALD	Dio toka rijeke Zete od Glave Zete do Danilovgrada
	IBA područje	Donji tok Zete
	Ramsar konvencija	Močvarno stanište Moromiš sa dijelom potoka Brestice
		Stanište šimšira na području Slatine i Krasovine
		Šumski ekosistem Prekornice
		Zajednica munike na dijelu područja Štitova ispod Maganika
		Vlažni planinski ekosistem Brajovička Ponikvica
		Dio planine Sinjavine kao park prirode
		Tok rijeke Matice
		Makedonski hrast u Mosorima
		Skadarski dub u Martinićima
		Područje manastira Ostrog kao predio izuzetnih odlika
		Spuška glavica
		Vrste Haplophyllum patavinum L. na Gostilju
		Zajednica Diantho- Erianthetum Hostii
Planska dokumentacija	PUP nacrt plana	
	Strateški plan razvoja opštine 2012-2018	
Opština Herceg Novi 235 km² broj stan 30.864		

Prirodni resursi	Reljef	Boka Kotorska - more i planine, reljef razuđen sa velikim nagibima nad uskim priobalnim pojasom
	Nadm. visina	0 m - 1.894 m Zubački kabao
	Pedologija	Crvenica, buavica, smeđa zemljišta, diluvijano-aluvijalna zemljišta
	Mineralne sirovine	Kamen- građevinski i ukrasni
	Hidrologija	Površinske vode- rijeke Sutorina, Sopot i Zelenika, potoci Ljuti, Nemila, Baošić i Pijavica; Podzemne vode Opačica u Zelenici i Lovac u Mojdežu, i dr.; More
	Klima	Mediteranskog tipa, u višim predjelima kontinentalno-mediteranska...
	Vegetacija	Orno-Quercetum ilicis sa degradacionim stadijumima makija, garig i kamenjar, šume bjelograbića i kostrike, šume hrasta medunca i graba, bukove i borove šume
Zaštita prirode	Zaštićena područja	Savinska dubrava - predio posebnih prirodnih vrijednosti IUCN III/V
		Park nekadašnjeg hotela „Boka“ spomenik prirode IUCN III/V
		Kompleks površine kod Forte Mare
	Zaštićene vrste	Zajednica Pinus heldreichii na Orjenu 300 ha IUCN III/V
		Corylus colurna na Orjenu
		Quercus ilex na Ilinici i Savini
		Colchicum hungaricum Janka u Herceg Novom
	IPA Područje	Orjen
	EMERALD područje	Orjen
	Nacionalni bio koridor	Ekološki koridor Orjen-Pusti Lisac-Maganik-Sinjajevina-Kovren i biokoridor „Orjen-Lovćen -Rumija“
Poljoprivreda	8.800 ha - pašnjaci 6.500 ha, obradivo 2.300 ha, dramatično opada	
Kulturna dobra	I kategorija	U prilogu
	II kategorija	
	III kategorija	
Pejzažna jedinica	Boka Kotorska, planinski masiv Orjena	
Plan predjela	<p>Analiza vrednovanja i pogodnosti: Izuzetno vrijedni prirodni i poluprirodni predjeli Izuzetno vrijedni predjeli- Kulturna baština Izuzetno vrijedni kulturni poljoprivredni predjeli- agrikulturni predio Park šume- Turski rt na Prevlaci, Dubravska savina</p> <p>Tipovi karaktera predjela: Primorski grebeni i stjenovite obale Brdsko -planinsko zaledje na masivnim krečnjacima Ogoljeni brdoviti tereni na krečnjacima Šumovito brdsko zaleđe na krečnjacima Šumovite padine na flišu i deluvijumu Naselja sa tradicionalnim poljoprivrednim poljima Naselja sa tradicionalnim terasama Tradicionalne terase sa maslinjacima Priobalne i plavne aluvijalne ravnice i fluvio-glacijalne ravnice Močvarno zemljište Plaže Rijeke Izgrađeno zemljište- naselja zbijenog tipa Djelimično izgrađeno zemljište- naselja razbijenog tipa Devastirana područja - kamenolomi, deponije Zelene i slobodne površine u naseljima Lungo mare Turistički kompleksi Kulturna baština Sportsko rekreativne površine</p> <p>Područja karaktera predjela: Prevlaka Košare, Sutorinsko polje, Zvinje, Njivice, Mokrine-Kameno, Kruševice, Vrbanj, Planinski masivi Orijena,</p>	

	Dragalj, Šcepočevici- Mojdež, Igalo-Herceg Novi, Hercegovska rivijera (Kumbor- Đenovici-Baošici-Bijela), Kucansko polje, Zelenika, Gornji Morinj, Ubli, Rt Sveta Nedelja - Kamenari, Prirodni i poluprirodni predio Luštice, Stojkovići-Trojanovići, Uvala Rose, Bratevina-Klinci-, Mrkovi, Uvala Žanjice-Mirišta, Ostrvo Mamula, Ostrvo Gospa, Rt Arza, Marovići-Radovanići-Babunci, Begovići-Brguli, Oblatno	
Predlozi za zaštitu	Područja	Predlog proglašenja Orjena za regionalni park
		Predlog proglašenja Luštice za Predio izuzetnih odlika i Topljanskog zaliva za Morski park
		Ambijentalne cjeline Arza i Mamula
		Urbano zelenilo hotela, zdravstvenih i bivših vojnih kompleksa
		Munika (Pinus heldraichii) na Orjenu (300 ha), Medvedja lijeska (Corylus colurna) na Orjenu Primjerci i skupine biljnog svijeta - Hrast česvina ili crnika (Quercus ilex) na Savini i brdu Ilinici kod H - Novog
Planska dokumentacija	PUP NEMA	
	Strateški plan opštine NEMA	
	PPO do 2020	
	PPPN Morsko dobro	
	LEAP - lokalni ekološki akcioni plan	
	PPPN Obalno područje - prednacr	
Opština Kolašin 897 km ² broj stan 8.380		
Prirodni resursi	Reljef	Visokoplaninski (Sinjajevina, Bjelasica, Moračke planine) sa duboko usječenim kanjonima rijeka (Morača i Tara sa pritokama) Kanjonske doline i klisure: Bijele stijene, Subadanj, Platije, Omazonica
	Nadmorska visina	960m - 2253m (Babin zub)
	Geologija	Veoma složen sastav- škriljci, dolomitni krečnjaci, andeziti, daciti, glinci, laporci,
	Pedologija	Aluvijalno-deluvijalna zemljišta, smeđa zemljišta,
	Hidrologija	Rijeke: Tara, Morača, Mrtvica, Crnja, Bukovica, Požanjska rijeka, Ibrištica, Ratnja, Sjevernica, Raštak; potoci: Rzački, Javorski, Koritski i Rupočajski, izvorišta Ropuštica, Jeremija, Đedov izvor, Bukovička vrela,
	Klima	Umjereno-kontinentalna u dolinama rijeka Tare i Morače; subplaninski na srednjim visinskim zonama; planinski u najvišim predjelima
	Vegetacija	Biljne zajednice - registrovano 26 fitocenoza. Zone liščara, preko brdske i subalpske, do zone bora krivulja koja predstavlja gornju šumsku granicu i iznad koje se prostiru visokoplaninski pašnjaci i kamenjari.
Zaštita prirode	Zaštićena područja	NP Biogradska gora IUCN II 10.540 ha
		Rezervat biosfere UNESCO slivno područje Tare
		Botanička bašta planinske flore Dulovine- spomenik prirode IUCN III/V
		RP Komovi
	Zaštićene vrste	Zajednica bora krivulja na Durmitoru 5200 ha spomenik prirode IUCN III/V
		Pinus heldeichii, Pinus peuce, Acer heldreichii, Ranunculus crenatus, Dianthus pancici, Viola elegantula,

	IPA Područje	Biogradska gora, kanjon Tare, kanjon Mrtvice
	IBA područje	Biogradska gora, kanjon Tare
	Emerald područje	Kanjon Tare, kanjon Mrtvice, Bjelasica
	Nacionalni bio koridor	Dinarski luk
Poljoprivreda	Stočarstvo zbog bogatstva pašnjaka; uzgoj krompira; pčelarstvo	
Šumarstvo	Ukupna površina 50.099,97 ha - državne šume 33.391,97 ha, bukva. Jela, smrča	
Kulturna dobra Elaborat Kulturno nasljeđe Opštine Kolašin	I kategorija	Manastir Morača
	III kategorija	Most Knjaza Danila na Mrtvici
		Ostaci Barutane, Vinića brdo
Pejzažna jedinica	Durmitor i Sinjajevina i kanjon Tare	
Tipologija predjela	Visokoplaninski tip	Visinski pojas preko 1500 m.n.v. <i>Pinetum mughi</i> , <i>Juniperus communis</i> , a u nizim djelovima ovog pojasa <i>Piceeto excelsae</i> - zona smrčevih šuma i <i>Piceeto-Abieti fagetum</i>
	Subplaninski tip predjela	Vise subalpske zone od 1000 - 1500 m.n.v. Vegetacija: klimatogenu zajednicu mješovite šume bukve i jele <i>Abieto-Fagetum moesiaca</i>
	Brdski predio	Visinski pojas od 500 do 1000 m.n.v. Vegetacija: tipična brdska bukova šuma <i>Fagetum montanum typicum</i> ; brdska bukova šuma sa češljicom <i>Fagetum montanum seslerietosum</i> . Zajednica graba i cera se javlja na južnim ekspozicijama
	Predio užeg sliva reke Tare	Visinski pojas- do 1000 m.n.v. Vegetacija- dominira zajednica <i>Fagetum montanum moesiaca</i> (bukove šume)
	Predio uzeg sliva rijeke Morače	Visinski pojas - do 500 m.n.v. Vegetacija: Na blazim padinama i terasama može se sresti termofilna vegetacija - šuma grabi□a sa maklenom i hrastom meduncem
	Antropogeni predio - naselja	Visinski pojas: od 1000-1500 m.n.v izuzev grada Kolašina, djelova Selišta ,Dulovine i dr. kao i pojedinih naselja u Donjoj Morači koji su locirani ispod 1000 m.n.v.
	Pejzaž jezera	Tipična planinska jezera glacialnog porijekla
Plan predjela	Predione cjeline	Kanjon rijeke Tare

		Nacionalni park Biogradska gora Predjeli Komova Sinjajevina Kanjon rijeke Morače Kanjon rijeke Mrtvice Jezera (Biogradsko, Zabojsko Zeleni prsten oko grada Kolašina Botanička bašta Ruralna naselja
Predlozi za zaštitu		Biokoridor Dinarski luk RP Sinjajevina RP Komovi Semolje - spomenik prirode Kanjon Mrtvice - spomenik prirode Pećina Vranjštica - spomenik prirode Klisura rijeke Sjevernice - spomenik prirode Kapetanovo i Manito jezero - spomenik prirode Vrela Morače - spomenik prirode Bjeli Nerini - kraško vrelo - spomenik prirode Slivno područje Morače - spomenik prirode Stablo cera u selu Bojići - spomenik prirode Vinića brdo - predio izuzetnih odlika Dulovina i Bašanje brdo - predio izuzetnih odlika
Planska dokumentacija	PUP nacrt faza V Strateški plan razvoja opštine 2012-2016 PPPN NP Biogradska gora PPPN Bjelasica-Komovi DPP akumulacije na Morači DPP autoput Bar -Boljari	
Opština Kotor	335 km ² broj stan 22.601	
Prirodni resursi	Reljef	Boka Kotorska - more duboko usječeno u planine (Lovćen, Orjen,
	Nadmorska visina	0 m - 1.385 m
	Geologija	Duboki krš, karstifikovani krečnjaci i brojni kraški fenomeni pećine, ponori,
	Hidrologija	More i tipčna kraška hidrologija: Najviše padavina u Evropi, poniranje voda i javljanje u vidu kraških vrela (Škurda, Gurdić, Ljuta), potajnica, izvora na morskome dnu;
	Klima	Mediteranska do planinska -subalpski tip
	Vegetacija	Kserotermna, pretežno zimzelena vegetacija, koju čine zajednice hrasta crnike (česmine) sa različitim degradacionim stadijumima, prnara (oštrike), zajednice alepskog, dalmatinskog bora i pinjola. Ove biljne zajednice pripadaju redu termofilnih šuma - Quercetalia ilicis. Pored zimzelene vegetacije u sastav navedenih biljnih zajednica ulaze i neki listopadni termofilni elementi flore: grabić, crni jasen, crni grab, drače, medunac i sl. Iznad Stoliva i Kostanjice nalaze se značajne šume kestena.

Zaštita prirode	Zaštićena područja	Područje Kotora upisano u listu svjetske kulturne baštine
		Kotorsko-Risanski zaliv / UNESCO IUCN III
		NP Lovćen IUCN II
		Vrelo Škurde
		zajednica lovora i oleandera kod Risna 40 ha hortikulturni objekat - rezervat IUCN III/V
	IPA Područje	Kotorsko-Risanski zaliv, Platomuni
	Emerald područje	Kotorsko-Risanski zaliv, Platomuni
	Nacionalni bio koridor	Biokoridor Orjen-Lovćen-Rumija
Poljoprivreda	Veoma slaba, proizvodnja agruma, maslina,	
Kulturna dobra	40% ukupnog fonda nepokretnih spomenika kulture Crne Gore i 70% eksponata pokretnog spomeničkog fonda: Stari grad Kotor sa bedemima i crkvama, Perast sa ostrvima Bogorodični hram u Prčanju	
Pejzažna jedinica	Boka Kotorska i planinski masivi Orjena i Lovćena	
Plan predjela	<p>Analiza vrednovanja i pogodnosti: Izuzetno vrijedni prirodni i poluprirodni predjeli Izuzetno vrijedni predjeli- Kulturna baština Izuzetno vrijedni kulturni poljoprivredni predjeli- agrikulturni predio Park šume- Rt Trašte</p> <p>Tipovi karaktera predjela: Primorski grebeni i stjenovite obale Brdsko -planinsko zaledje na masivnim krečnjacima Ogoljeni brdoviti tereni na krečnjacima Šumovito brdsko zaleđe na krečnjacima Šumovite padine na flišu i deluvijumu Naselja sa tradicionalnim poljoprivrednim poljima Naselja sa tradicionalnim terasama Tradicionalne terase sa maslinjacima Priobalne i plavne aluvijalne ravnice i fluvio-glacijalne ravnice Močvarno zemljište Plaže Rijeke Izgrađeno zemljište- naselja zbijenog tipa Djelimično izgrađeno zemljište- naselja razbijenog tipa Devastirana područja - kamenolomi, deponije Zelene i slobodne površine u naseljima Lungo mare Turistički kompleksi Kulturna baština Sportsko rekreativne površine</p> <p>Područja karaktera predjela: Boko Kotorski zaliv, Planinski masiv Lovćena, Rt Trašte, Uvala Bigovo- Bigovsko polje, Grbalj, Lješevići- Pobrđe, Donji Grbalj, Grbaljsko polje, Prijedor (Podlastva-Seoce-Komoševina), Mrčevo polje-Lastva Grbaljska, Uvala Trsteno, Rt Jaz</p>	
Predlozi za zaštitu		Kanjon rijeke Ljute
		Rt Trašte
		Uvala Bigova
		Lungo mare
		Urbano zelenilo
Planska dokumentacija	PUP NEMA	
	PPO 1987	
	Strateški plan razvoja opštine 2013-2017	
	PPO Vrmac	
	PPPN Morsko dobro	
	PPPN NP Lovćen	

Opština Mojkovac 367 km ² broj stan. 8.662		
Prirodni resursi	Reljef	Visokoplaninski (Sinjajevina, Bjelasica, Prošćenska planina) sa duboko usječenim kanjonima rijeka (Tara sa pritokama)
	Nadmorska visina	600m - 2.253 (Babin zub)
	Geologija	Krečnjaci i dolomiti, vulkanske stijena, dijabazi
	Pedologija	Randzine, smeđa kisela zemljišta, aluvijalno, deluvijalno
	Mineralne sirovine	Olovo, cink, bakar
	Hidrologija	Karstni izvori, ponornice, sliv Tare - Svinjača, Jezerštica, Bjelojevića rijeka, Višavska rijeka, Bistrica, Selačka rijeka, Draga, Ravnjak Zabojsko jezerp
	Klima	Kontinentalno-planinska i subplaninska
	Flora	šume vrbe i jove; mješovite šume bukve sa jesenom, jelom ,...; mješovite šume smrče i jele;šume crnog bora, bora krivulja, livade i pašnjaci, veliki broj endemičnih, rijetkih, zaštićenih, ljekovitih,....
	Vegetacija	Salicetum, Ostryo-Fagetum, Pinetum nigrae, Querco-Carpinetum, Fagetum moesiaceae, Abieto-Fagetum, Abieti-Piceetum, Piceetum excelsae, Piceetum subalpinum, Bromo plantagnetum, Festuco-Agrostidetum, Genisto-Festucetum
Zaštita prirode	Zaštićena područja	NP Biogradska gora 4.00 ha IUCN II
		Kanjon rijeke Tare - rezervat biosfere
		Crna Poda - posebni rezervat prirode IUCN I
		Zabojsko jezero - posebni rezervat prirode
		Vodopad Skok - spomenik prirode
		Manastirska vrela - spomenik prirode
	IPA Područje	Kanjon Tare
	IBA područje	Kanjon Tare
	EMERALD područje	Sinjajevina
		Kanjon Tare
		Bjelasica
Nacionalni bio koridor	Ekološki koridor Orjen-Pusti Lisac-Maganik-Sinjajevina-Kovren	
Poljoprivreda	13.686 ha; pašnjaci 8.990 ha, livade 3.944 ha, njive 616 ha, 136 ha	
Šumarstvo	50% teritorije; Palješka gora, Štitarica, Petrovića omar, Lepenac; bukva, jela, smrča,.	
Kulturna dobra	II kategorija	Manastir Sv. Đorđa u Dobrilovini
Pejzažna jedinica	Dolina Tare i Durmitor i Sinjajevina	
Plan predjela - Tipizacija pejzaža	Mezofilni tip pejzaža	Sjeveroistočni i istočni dijelovi teritorije Opštine, kao i zone u Podbišću, Štitarici i Bjelojevićima
	Planinski tip	Katuni, torovi, livade i pašnjaci Bjelasice i prošćenske planine
	Visokoplaninski tip	Visoravan Sinjajevine i Bjelasice
	Antropogeni tip	Mojkovac, Brskovo,
Predlozi za zaštitu		RP Sinjajevina
		Vrelo Ravnjak u Poljskoj Bistrici
		Visokoplaninska jezera - Biogradsko, Šiško (Malo i Veliko), Ursulovačka (Malo i Veliko i dr) Zabojsko jezero
		Veliki broj pećina i jama

		Nalazišta fosila - Đedov do, Sinjajevina
		Ekološki koridor NP Durmitor- RP Sinjajevina- NP Biogradska gora
Planska dokumentacija		PUP
		Strateški plan razvoja opštine 2012-2019
		PPPN NP Biogradska gora
		PPPN NP Durmitor
		PPPN Bjelasica -Komovi
		DPP Bar -Boljari
Opština Nikšić 2.065 km² broj stan 72.443		
Prirodni resursi	Reljef	Kraški reljef sa Nikšićkim poljem okružen planinama Prekornica, Štitovo, Maganik, Žurim, Vojnik, Njegoš , Budoš, Pusti Lisac
	Geologija	Krečnjaci i dolomiti raznog doba starosti
	Pedologija	Crvenice i rendzine, erodirani tereni sa smeđim zemljištem
	Mineralne sirovine	Hidropotencijal; boksit, krečnjak, kreč, mermer, , šljunak i pijesak,
	Hidrologija	Zeta sa pritokama; mnogi kratki vodotokovi koji na rubovima polja poniru; 300 vrela, 30 manjih i većih tokova i veliki broj ponora 886 Vještačka jezera- Krupac, Slano, Vrtac, Liverovići, Grahovsko jezero, Bilečko jezero
	Klima	Mediterransko-kontinentalna
	Flora	2.000 vrsta, mnoge zaštićene, endemične, rijetke, ljekovite,
	Vegetacija	Querco-Carpinetum orientalis, Ostryo-Quercetum pubescentis, Dioscoreo-carpinetum orientalis, Fagetum montanum, Abieti-Fagetum, Fagetum subalpinum, Pinetum heldreichii, Pinetum illyricum calcicolum
Zaštita prirode	Zaštićena područja	Brdo Trebjesa - posebni prirodni predio IUCN III
		Botanička bašta generala Kovačevića u Grahovu spomenik prirode IUCN III/V
	IPA Područje	Lukavica , Trebjesa
	IBA područje	Nikšićke akumulacije, planina Golija, dolina rijeke Zete
	Emerald područje	Golija, Vojnik
	Nacionalni bio koridor	Orjen-Pusti Lisac- Maganik-Sinjajevina-Kovren
Poljoprivreda	26,3% teritorije opštine, ratarstvo, povrtarstvo, stočarstvo, vočarstvo, vinogradarstvo	
Šumarstvo	70,1% teritorije su šume i šumsko zemljište; bukva, jela, crni bor, munika	
Kulturna dobra	<ul style="list-style-type: none"> Bogata kulturno istorijska baština (istorijski spomenici iz raznih perioda, stari objekti raznih vrsta arhitekture i namjene) Arheološka nalazišta Speleološka nalazišta 	
Pejzažna jedinica	Kraška zaravan zapadne CG i Nikšićko polje	
Plan predjela	Urbani i semiurbani predio	Urbano gradsko i prigradsko područje Nikšića
	Ruralna naselja	Zbijenog i razbijenog tipa sa poljoprivrednim poljima ili terasama, katuni
	Agrikulturni predio	Nikšićko polje, Župa, Grahovsko polje
	Šumoviti predio	Šumoviti predio -Vojnik, Bijela Gora, Golija, Somina, Njegoš, Ciganka, Pješivci, Prekornica, Maganik
	Pašnjački kompleks visokih planina	Krnovo, Lukavica, Morakovo, Rudine, Banjani
Analiza vrednovanja i pogodnosti predjela		

	<p>Izuzetno vrijedni prirodni i poluprirodni predjeli Izuzetno vrijedni predjeli- Kulturna baština Katuni - vrijedne ambijentalne cjeline Naselja (urbana, polurbana, ruralna) Park šume Urbano pejzažno uređenje Tipovi karaktera predjela: Urbano jezgro Poluurbano područje Ruralna naselja - zbijenog tipa Ruralna naselja - rasuta sela sa šumarcima i dolovima Naselja sa poljoprivredom u poljima Naselja sa poljoprivredom na terasama Katuni Plavne livade- polja Livade i pašnjaci Šume i šumo-šikare Ostale prirodne površine - stijene, krševita područja Jezera - akumulacije Devastirana područja - kamenolomi, deponije Zelene i slobodne površine u naseljima Kulturna baština Sportsko rekreativne površine Turistički, zdravstveni i vojni kompleksi Industrija Rijeke i kanali Predložene lokacije za park šume i turističko-rekreativne komplekse: park šume Studenačke glavice, Uzdomir, Žirovica; turističko rekreativna izletišta visoravni Konjsko, Lukavica i Krnovo, Morakovo i jezerski kompleksi Krupac i Slano Područja karaktera predjela: Žirovnica- park šuma, Bedem, Bijela gora, Bogavcev do, Brezovacka šuma, Brezovik, Budoške bare, Budoške šume, Cadalica, Carev most, Ciganka, kulturni pejzaž crkve Sv. Ilije na Planiku, Crvena stijena, Dolovi, Donje selo- Kosmatova glavica- Petrovici, Donje Vucje, Šipacno, Šuma na Dažniku, Šume na Borovniku, Golija, Golo brdo, Gornje polje, Gornjepoljski vir- spomenik prirode, Gradski park, Grahovac, Grahovsko polje, Izvor Oboštice - spomenik prirode, Izvor Sopot, Jasenovo polje, Jelovica, Jezero Krupac, Jezero Liverovici, Jezero Slano, Kapino polje, Klanac Duga- predio izuzetnih odlika, Kocansko polje, Koravlica, Korita, Lugovi, Manastir Jovana Krstitelja- Jovan Do, Manastir Kosijerevo, Manastir Sv. Luke- Župa, Masiv planine Njegoš- predio izuzetnih odlika, Morakovo- Zabran Kralja, Nikole- turisticki kompleks- predio izuzetnih odluka, Nikšicka župa, Nudo, Nudo polje, Orlovac, Ornice, Ostroške grede- strane, Ozrinici polje- Slivije, Padine Maganika, Pašnjacka visoravan Konjsko sa katunima, Pilatovici, Planik, Podvrš, Pojas bukovih šuma na Goliji, Polurbana zona - Nikšic, Ponor Norin, Prla, Slap Perucice u zoni Glave Zete- spomenik prirode, Somina, Studenacke glavice- park šuma, Studenci, Trebjesa- park šuma, Urbano jezgro Nikšic, Uzdomir - park šuma, Velimlje-Podljut, Velimsko polje, Vilusi, Visoravan Krnovo- katuni, izletnicko rekreativni kompleks, Visoravan Lukavica- katuni, izletnicko rekreativni kompleks, Vojnik, Vracenovici, Vucje- Dažnik i Zaslav</p>														
<p>Predlozi za zaštitu</p>	<table border="1"> <tr> <td data-bbox="411 1720 1013 1753"></td> <td data-bbox="1013 1720 1401 1753">Predio Studenačke glavice</td> </tr> <tr> <td data-bbox="411 1753 1013 1787"></td> <td data-bbox="1013 1753 1401 1787">Estavela Gornjepoljski vir</td> </tr> <tr> <td data-bbox="411 1787 1013 1848"></td> <td data-bbox="1013 1787 1401 1848">Intermitentni izvor Vidov potok</td> </tr> <tr> <td data-bbox="411 1848 1013 1881"></td> <td data-bbox="1013 1848 1401 1881">Bjeloševska bara</td> </tr> <tr> <td data-bbox="411 1881 1013 1942"></td> <td data-bbox="1013 1881 1401 1942">Zabran kralja Nikole u Morakovu</td> </tr> <tr> <td data-bbox="411 1942 1013 2002"></td> <td data-bbox="1013 1942 1401 2002">Acer intermedium endemična vrsta</td> </tr> <tr> <td data-bbox="411 2002 1013 2033"></td> <td data-bbox="1013 2002 1401 2033">Orjen sa Bijelom Gorom</td> </tr> </table>		Predio Studenačke glavice		Estavela Gornjepoljski vir		Intermitentni izvor Vidov potok		Bjeloševska bara		Zabran kralja Nikole u Morakovu		Acer intermedium endemična vrsta		Orjen sa Bijelom Gorom
	Predio Studenačke glavice														
	Estavela Gornjepoljski vir														
	Intermitentni izvor Vidov potok														
	Bjeloševska bara														
	Zabran kralja Nikole u Morakovu														
	Acer intermedium endemična vrsta														
	Orjen sa Bijelom Gorom														

		Velika Osječnica
		Lukavica
		Biljna zajednica Dioscorea-Carpinetum orientalis
		Šume munike (Pinus heldreichii) na Štitovu, Prekornici
		Šumska zajednica Aceri-Tilietum mixtum
		NP Orjen
Planska dokumentacija		PUP III faza
		Strateški plan razvoja opštine 2014-2019
Opština Plav 486 km² broj stan 13.108		
Pirodni resursi Studija prirodnih uslova	Reljef	Centralni i središnji dio masiva Prokletija sa Plavsko-gusinjskom kotlinom i dio doline Lima
	Nadmorska visina	810m - 2.522 (Maja Rosit - Rosni vrh)
	Geologija	Mozaik 17 članova litološke raznolikosti
	Pedologija	Aluvijalno-deluvijalna zemljišta, močvarna, smeđe kisela, planinske crnice, smeđe eutrično
	Mineralne sirovine	Šljunak i pijesak
	Hidrologija	Rijeka Lim, Ljuča, Vruja, Đurička rijeka, Komarača, Velička rijeka, Murinska rijeka; glacialna jezera - Plavsko jezero, Visitorsko, Hridsko (Ridsko), Oko Skakavice ; izvori- Alipašini izvori, izvor Grlje, Vrela Bajrovića,
	Klima	Subplaninska, planinska
	Vegetacija	termofilno brdsko područje hrastovih šuma sladuna i cera; mezofilno prelazno područje hrastovih šuma kitnjaka; mezofilno područje bukovih šuma; područje frigofilne visokoplaninske šumske vegetacije; travni pojas ili frigofilno visokoplaninsko područje alpske vegetacije.
Zaštita prirode	Zaštićena područja	NP Prokletije IUCN II
	IPA Područje	Dolina rijeke Lima, dolina rijeke Grebaje i planina Visitor
	IBA područje	Prokletije, Plavsko jezero sa plavnim livadama i Visitor
	EMERALD područje	Plavsko-Gusinjske Prokletije sa Bogičevićom; Visitor sa Zeletinom; slivno područje Lima-dolina Lima
	Nacionalni bio koridor	Dio Dinarskog luka je Zeleni pojas sjeverne Crne Gore - Durmitor, Rijeka Tara i Prokletije
Poljoprivreda	8.143 ha obradivog zemljišta i 16.589 ha pašnjaka	
Šumarstvo	22.967 ha pod šumom, neobrasle površine 6.862 ha	
Kulturna dobra Studija zaštite kulturnih dobara	I kategorija	/
	II kategorija	Kula Redžepagića u Plavu
		Manastir Brezojevica sa crkvom Sv. Trojice
	III kategorija	Careva džamija u Plavu
		Vezirova džamija u Gusinju
		Zgrada bivše Osnovne škole u Brezojevici
	Crkva Sv.Đorđa u Gusinju	
Pejzažna jedinica	Polimlje i masiv Prokletija	
Plan predjela Studija predjela	Karakter predjela Tip 1	Crnogorski masiv Prokletija sa podtipovima: Krečnjački tereni Karanfila i Bjelića;
	Karakter predjela Tip 2	Krševito-krečnjački tereni planine Visitor sa širom okolinom
	Karakter predjela Tip 3	Gornje Polimlje do sela Kruševa

	Karakter predjela Tip 4	Plavsko-Gusinjski terminalni basen sa varijetetom karaktera predjela - Akvatorij Plavskog jezera
Predlozi za zaštitu	Prirodna dobra	Visitor 4,20 ha
		Plavsko jezero 455 ha
		Alipašini izvori 43 ha
		Oko Skakavice 34 ha
		Šume molike na Starcu 410 ha
		Pećine, jame, vrtače
		Izvori u slivu Đuričke i Jaseničke rijeke
		Izvori Veličke rijeke
		Murinski izvori
		Bajrovića izvori
		Alipašini izvori
		Kanjoni :Vusanjska grlja (rječica), Grebajska grlja i Grnčarska grlja
	Kulturna dobra	Crkva Sv. Trojice kod Brzojevice
		Crkva Sv. mučenika Kirila i Julite u selu Velika
		Crkva Sv. Antuna u Gusinju
		Redžepagića džamija u Plavu
		Šabovića džamija na Janjinoj gkavicu u Plavu
		Nova sultanija džamija u Plavu
		Džamija u Martinovićima
Čekić džamija u Gusinju		
Džamija u Gornjem Vusanju		
Džombalića džamija u Donjem Vusanju		
Nova džamija u Gusinju		
Planska dokumentacija	PUP prednacrt plana IV faza	
	Strateški plan razvoja opštine 2013-2017	
	PPP NP Prokletije	
Opština Pljevlja 1.346 km² broj stan 30.786		
Pirodni resursi Studija prirodnih uslova	Reljef	Visoki planinski masivi Durmitor, Maglič, Ljubišnja, Kovač, sa dubokim kanjonima, rječnim dolinama (Čehotina sa pritokama) i kotlinama
	Nadmorska visina	505 m - 2.238 m (Ljubišnja)
	Geologija	
	Pedologija	Plitka do srednje duboka humusno smeđa zemljišta, planinske crnice
	Mineralne sirovine	Ugalj, olovo i cink, bakar, cementni laporci, kamen, glina, barita,...; hidropotecijal, pašnjaci, šume
	Hidrologija	Slovovi Tare i Čehotine, Breznica, Vezišnica, Maočnica, ; vrela Kutlovača, Breznica, Jugoštica, Vrelo, Zmajevac, Tvrdaš
	Klima	Modifikovana umjereno-kontinentalna klima, planinska; u kotlinama - termičke inverzije, ujezeravanje hladnog vazduha i radijacione magle
	Vegetacija	Alnetum glutinosae, Oxali-Alnetum incanae, Ostryo- ornetum, Quercetum roboris montanum, Querco-Ostryetum carpinifoliae. Querco-Carpinetum montenegrinum, Quercetum petraeae montanum, Fagetum silvaticae montenegrinum, Fagetum moesiacaе montanum, Pinetum nigrae, Piceo -Pinetum pyroletosum, Abieti-Piceetum abietis, Piceetum abieti montenegrinum,

Zaštita prirode	Zaštićena područja	NP Durmitor IUCN II
		Kanjon Tare rezervat biosfere
		Zajednica bora krivulja (Pinetum mughi montenegrinum) na Ljubišnji - spomenik prirode 900 ha IUCN III/V
	IPA Područje	Ljubišnja
	EMERALD područje	Ljubišnja, dolina Čehotine
	Nacionalni bio koridor	Dio Dinarskog luka je Zeleni pojas sjeverne Crne Gore - Durmitor, Rijeka Tara i Prokletije
Poljoprivreda	planinski pašnjaci i livade za stočarstvo, doline	
Šumarstvo	59% šume i šumska zemljišta, pašnjaci 30%; smrča, jela, crni bor, bijeli bor, bukva, hrast kitnjak, crni i obični grab	
Kulturna dobra Studija zaštite kulturnih dobara	I kategorija	Manstir Sv. Trojice
		Husein Pašina džamija
	II kategorija	Manastir Dovolja
		Manastir Dubočica
		Arheološki lokalitet Komini
		Manastir Sv.Arhađela Mihaila
	Evidentirani spomenici kulture	Okapina Medena Stijena, kuća Šećerovića, ostaci starih gradova Koznik i Kukanj, nekropole sa stećcima, spomenici iz ratova
Pejzažna jedinica	Pljevaljska površ	
Plan predjela Studija predjela	Pljevaljska površ sa Pljevaljskom kotlinom	
	Visokoplaninske zone Ljubišnje, Lisca, Kovača, Crnog vrha, Čemerno, Stožera	
	Kanjoni Tare i Drage	
Predlozi za zaštitu		RP Ljubišnja
		Gradski park u Pljevljima kao posebnog prirodnog predjela- Milet bašta
		Utvrđivanje zaštitnih zona oko seoskih naselja
		Značajna geološka mjesta, geomorfološki i hidrološki fenomeni
		Dijelovi staništa rijetkih biljnih i životinjskih vrsta
		Reprezentativni dijelovi šumskih sastojina (naročito Bukovice)
	Kulturna dobra	Sat kula u Pljevljima
	Most na Tari - Đurđevića Tara	
Planska dokumentacija	PUP	
	Strateški plan razvoja opštine	
	Lokalni akcioni plan za biodiverzitet	
	PPPN NP Durmitor	
	PPPPN eksploataciono područje rudnika uglja „Pljevlja“	
	Studija integralne zaštite životne sredine na teritoriji Opštine Pljevlja	
	LEAP	
Opština Plužine 854 km ² broj stan. 3.246		
Pirodni resursi Studija	Reljef	Visokoplaninska oblast (Bioč, Volujak, Maglič, Pivska planina,...) sa dubokim riječnim kanjonima (sliv rijekeTara, Pive i Komarnice)) i planinske površi
	Nadmorska visina	433 m - 2.336m (Volujak) 2.523m (Bobotov kuk- Durmitor)
	Geologija	Krečnjaci i dolomiti, vulkanske stijene,

	Pedologija	Krečnjačko-dolomitna crnica, rendzina, smeđe kiselo zemljište
	Mineralne sirovine	Crveni boksiti, olovo, cink, bakar, gvožđe i pirit, kamen, ugallj,
	Hidrologija	Piva i Tara, Komarnica, Vrbnica, Sušica; jezera - Pivsko jezero, Durmitorska jezera, Veliko Škrčko jezero i Šušičko , Trnovačko, Veliko i Malo Stabansko jezero; brojna karstna vrela ,
	Klima	Umjereno kontinentalna i planinska
	Vegetacija	šume grabića sa maklenom; zajednice crnog graba i jesenje šašike; šuma crnog bora; šuma crnog graba i bukve; šuma crnog graba i crnog jasena; šume cera i kitnjaka; šume bukve; šume jele i bukve; šume jele i smrče; šume smrče; šume bora krivulja; pašnjaci i livade
Zaštita prirode	Zaštićena područja	NP Durmitor IUCN II
		RP Piva (ranije Maglić-Bioč-Volujak)
		Kanjon Tare rezervat biosfere
		Kanjon Pive spomenik prirode IUCN III/V
		Sliv Škrčkih jezera i kanjon Sušice -opšti rezervat prirode
		Zaštitna zona akumulacije na Pivi - kanjon Komarnice
	IPA Područje	Kanjon Pive
EMERALD područje	Kanjon Pive; Bioč, Maglić i Volujak; Vojnik Golija	
Poljoprivreda	Pašnjaci i livade za stočarstvo, voćarstvo, pčelarstvo, povrtarstvo i ratarstvo	
Šumarstvo	42% teritorije opštine; bukva, jela, smrča, crni grab, cer, kitnjak, bijeli bor, crni bor	
Kulturna dobra	I kategorija	Pivski manastir
	II kategorija	Šćepan polje sa crkvom Sv. Stefana - Šćepanica
		Manastir-crkva pod Sokolom - Zagrađe
	Nekategorisana	Stari rudnik
		Kula Vojvode Lazara Sočice
	Sakralni objekti, arheološki lokaliteti, objekti tradicionalne ambijentalne arhitekture, spomenici,....	
Pejzažna jedinica	Pivsko područje	
Plan predjela	Viši submediteranski tip	Manji prostori u nižim dijelovima u dolinama rijeka
	Brdsko silikatni tip	Mali prostor brda i pobrđa
	Mezofilni tip	Zona crno grabovih i bukovih mezofilnih šuma
	Planinski tip	najrsprostranjeniji
	Visokoplaninski tip	Pivske planine, posebno Maglić i Volujak
	Antropogeni tip	Zona naselja i djelimični katuna
Predlozi za zaštitu	Zaštićeno područje Durmitor - kanjon Tare - Sutjeska	
Planska dokumentacija	PUP do 2028	
	Strateški plan razvoja opštine 2012-2017	
	PPPN NP Durmitor	
	LBAP Lokalni akcioni plan za biodiverzitet opštine Plužine	
Opština Podgorica 1.441 km ² broj stan. 185.937		
Pirodni resursi Studija	Reljef	Zetska ravnica, dio Skadarskog jezera, Kučka krajina, Komovi, Žijevo , Moračke planine, Kučki kom,
	Nadmorska visina	52m (Podgorica) - 2.487
	Geologija	Zona Visokog krša - Krečnjaci i dolomiti, glacijalni sedimenti, aluvijalno-deluvijalni sedimenti,

	Hidrologija	Skadarsko jezero, Rikavačko i Bukumirsko jezero, Mutno jezero i Jezerce; Morača, Zeta, Cijevna Ribnica, Mala Rijeka, Sitnica, podzemne vode, karstni izdani
	Klima	Submediteranska, brdsko-submediteranska, periplaninska, planinska, visokoplaninska
	Vegetacija	Područje opštine Podgorica je stanište termofilne zajednice Rusocarpinetum orientalis u subasocijaciji sa makedonskim hrastom (Quercetosum macedonica). Značajne ekosisteme na području Glavnog grada, svakako, predstavljaju Skadarsko jezero, kanjon rijeke Cijevne, Čemovsko polje, kao i visokoplaninski sistemi Skadarsko jezero- higrofilna vegetacija, skadarski hrast , sume pitomog kestena Okolina Podgorice-Šume zimzelenog hrasta česmine (Quercus ilex), U visinskom pojasu do 1.000 m dominiraju vrste: grabina (Carpinus orientalis), jasen (Fraxinus ornus), česmina (Quercus trojana), bjel (Quercus lanuginosa), klen(Acer campestre), cer (Quercus cerris), u nešto višim zonama crnograb (Ostrya carpinifolia), a na nekim staništima i lipa (Tilia) Šume na planinskom iznad 1.000m nadmorske visine, počinje sa zonom bukve(Fagus silvatica) koja se visinski penje do oko 1.600 m. Javljaju se kao čiste bukove šume ili zajedno sa jelom (Abies alba) i smrčom (Picea excelsa). Na krečnjačkim staništima i većim visinama, od Kamenika do Komova, široko je rasprostranjen endemični bor munika (Pinus heldreichii), gradeći različite tipove zajednica.
Zaštita prirode	Zaštićena područja	NP Skadarsko jezero IUCN II - Manastirska tapija IUCN I, Pančeva oka IUCN I, Grmožur IUCN I, Omerova glavica IUCN I
		Slivno područje rijeke Tare rezervat biosfere
		Pećina Magara spomenik prirode IUCN III/V
	IPA Područje	Kakarička gora, Kanjon Cijevne sa Humom Orahovskim Skadarsko jezero
	IBA područje	Kanjon Cijevne, Čemovsko polje, Skadarsko jezero
	EMERALD područje	Kanjon Cijevne sa dijelom Čemovskog polja Skadarsko jezero, kanjon Male rijeke
Poljoprivreda	Voćarstvo, vinogradarstvo, povrtarstvo, stočarstvo,	
Šumarstvo	Visoke šume 24.377,74 ha, izdanačke šume 33.406,53 ha, šibljac 6.320,15 ha	
Kulturna dobra Studija zaštite kulturnih dobara	I kategorija	Duklja, Podgorica, arheološko nalazište
		Medun, fortifikacija i Gornji Medun
	II kategorija	Manastir Dajbabe,
		Crkva Sv. Đorđa pod Goricom
		Doljani, Zlatica arheološki lokalitet
		Velje Ledine, Gostilj, Zeta, arheološki lokalitet
	Dvorski kompleks na Kruševcu Podgorica	
	III kategorija	U prilogu
Pejzažna jedinica	Područje Skadarskog jezera, kanjonske doline u slivu Morače, kanjon Cijevne i dio Zetsko- Bjelopavličke ravnice	
Plan predjela Studija predjela	Jezera sa močvarnim područjem	Vranjina
	Ravničarski dio sa istočnim brdima	Kultivisani dio Zetske ravnice, Ušće rijeke Cijevne i Morače, Čemovsko polje, Urbano jezgro, područje Sitnica-Mareza. Velje brdo

	Kanjon rijeke - vodonepropusni i vodopropusni dio sliva	Kuće Rakića sa vodopadom, uzvodni sliv Cijevne sa aluvijalnim zaravnima
	Kanjon i korito rijeke sa aluvijalnim sedimentima	Ambijentalna cjelina Duklja, aluvijalna zaravan Bioča i Mrke
	Istočna i zapadna brda ekonomskih šuma i pašnjaka	Visoravan -Polje Radovče, kanjon Nožice sa kanjonom Male rijeke, Mokra - dolina Veruše, Trmanjska površ, Izvor rijeke Tare
	Visokoplaninski predio	Katun Korita- vikend naselje, Rikovačko jezero sa katunom, šire područje Bukumirskog jezera
Predlozi za zaštitu		RP Komovi Kanjon rijeke Cijevne
Planska dokumentacija	PUP usvojen 2013	
	Strateški plan razvoja opštine 2012-2017	
	PPPN Bjelasica -Komovi	
	PPPN NP Skadarsko jezero	
	PPPN autoput Bar-Boljari	
	DSL Vranjina sa Lesendrom	
Opština Rožaje 415 km ² broj stan 22.964		
Prirodni resursi	Reljef	Visokoplaninski (Rožajski vrh, Smiljevica, Hajla, Ahmica, Rusolija, Žljeb,...) sa kanjonima (Ibar) i klisurama (Lovnička rijeka, Plunčanska rijeka, Bukovička rijeka), Rožajska kotlina i Ibarska dolina brzaci, vrela, glacijalni vrhovi i
	Nadmorska visina	760m - 2.403 m (Hajla)
	Geologija	Krečnjaci, škriljci i serpentini
	Pedologija	Krečnjačko-dolomitna crnica, rendzine, kambična tlasmeđe distrično, smeđe krečnjačko, crvenica
	Hidrologija	Ibar, Županica, Ibarac, Crnja, Hamzića i Nurkov potok, Grahovska rijeka, Paučina i Bukovica, ; jezera - Rujišta; izvorišta, vrela, Mineralne vode
	Klima	Kontinentalno-planinska
	Vegetacija	Quercetum petraeae-cerris bertiscum, Fagetum moesiaceae montanum, Abieto-Fagetum moesiaceae, Oxali-Alnetum incanae, Pinetum heldreichii bertiscum, Piceo-Pinetum sylvestris, Abieti-Piceetum bertiscum, Piceo-Pinetum peucis, Wulfenio-Pinetum mugii calcicolum
	IPA Područje	Hajla
	IBA područje	Hajla
EMERALD područje	Hajla	
Poljoprivreda	48,9% poljoprivredne površine najviše pašnjaci i livade	
Šumarstvo	64,8% šumsko zemljište, bukva, jela, smrča, molika, bor krivulj	
Kulturna dobra	I kategorija	NEMA
	II kategorija	NEMA
	III kategorija	NEMA
	Arheološki lokaliteti:	Ilirsko naselje - Brezovačko brdo, manastirski kompleks Lučice, Grac - Crnča, Crka - Gusinji, Suho polje, Crkva - Kaluđerski laz, Groblje-Biševo i Dragolovac, Ibarac, crkva - Gospođin vrh, groblje-Vučica

	Spomenici kulture	Ganića kula, džamija Sultan murata II, Kučanska džamija, Biševska džamija, klua Hadžialijagića, rožajske kuće: Zejnelagića, Fetahovića, Feleća, Sutovića, Pepića, Bećiragića
Pejzažna jedinica	Rožajsko područje	
Plan predjela	NEMA	
Predlozi za zaštitu		Turjak sa Hajlom
		Klisura Bukovičke rijeke kao park prirode
		Klisura Plunčanske rijeke - Grlja - predio posebne prirodne ljepote
		Gornji Ibar
		Jezero Rujišta
		Njeguški potok
Planska dokumentacija	PUP do 2020	
	Strateški plan razvoja opštine 2014-2020	
Opština Šavnik 554,7 km ² broj stan 2.070		
Prirodni resursi	Reljef	Visokoplaninski (Durmitor, Sinjajevina, Moračke planine, Vojnik, visoravan Krnovo) raščlanjen dubokim kanjonskim dolinama rijeka Komarnice, Grabovice, Pošćenska dolina
	Nadmorska visina	995m - 2.523 (Bobotov kuk)
	Pedologija	Aluvijalna zemljišta u dolinama. Eutrična i kisela smeđa, rendzine,...
	Mineralne sirovine	Živa, pirit, boksit, gvožđe, bigar, bentonit, glina, kamen
	Hidrologija	Rijeke Bukovica, Tušinja, Bijela, Komarnica, Pridvorica, Grabovica i Šavnička rijeka; veliki broj izvora; Veliko i Malo Pošćensko jezero
	Klima	Planinska klima
	Vegetacija	Pašnjačka i livadska vegetacija sa fragmentima šumske vegetacije bukve, smrče i jele (<i>Fagetum montanum</i> , <i>Fagetum subalpinum</i> , <i>Abieto-Fagetum</i>)
Zaštita prirode	Ključna zaštićena područja u zahvatu plana su: dio NP „Durmitor“, dio regionalnog parka Sinjajevina i regionalni park Dragišnica - Komarnica, Emerald područje u slivu Komarnice, Pošćenska jezera sa okolinom, kanjonska dolina Bukovice, okolina manastira Podmalinsko, pejzaž sjevernih padina Vojnika, antropogeni pejzaž Pošćenja, Petnjice i Pridvorice, Bukovička gora, rezervat za uzgoj divljači „Pošćenski zavrh“, kao i sire (preliminarne) zone zaštite kulturnih dobara (manastira Podmalinsko, manastira Bijela, crkve Sv. Jovana Krstitelja na Mljetičku, crkve Sv. Nikole u Kosorićima).	
	Zaštićena područja	NP Durmitor IUCN II
		Kanjon Komarnice IUCN III/V
	IPA Područje	Babin zub (Sinjajevina)
	EMERALD područje	Sinjajevina, Vojnik, kanjon Komarnice
	Nacionalni bio koridor	Dinarski luk
Poljoprivreda	32.191 ha poljoprivredno zemljište od kog najveći procenat su pašnjaci i livade, ratarstvo i voćarstvo, najviše stočarstvo	
Šumarstvo	14.737,12 ha pod šumama	
Kulturna dobra	I kategorija	/
	II kategorija	Manastir Podmalinsko , Tušina
	III kategorija	Manastir Bijela , Bijel
		Odov most, rijeka Bijela

		Crkva Sv. Arhandela Mihaila, Petnjica
		Kuća Novice Ceroviča, Tušina
		Crkva Sv. Jovana Krstitelja, Mljetičak
		Crkva Sv. Nikole, Kosorići
Pejzažna jedinica	Durmitor	
Plan predjela	Visokoplaninski tip	Predio planinskih vrhova i grebena
	Srednjeplaninski tip	Više subalpske zone 1500-2000m nmh
	Predio planinskih visoravni	
	Predio kanjona i korita rijeka	Kanjon Komarnice - kanjon Nevidio
	Antropogeni predio	Urbana i ruralna naselja
	Pejzaž jezera	Pošćenska jezera
	Među naselja koja se smatraju najpogodnijim za razvoj lovnog turizma ubrajaju se: Gornja i Donja Bijela, Grabovica, Poščenje, Duži i Dubrovsko. Boan - kapija budućeg Regionalnog Parka „Sinjajevina“ i funkcijski centar uskočkih sela u kojima se stanovništvo tradicionalno bavi stočarstvom-razvoj agro-turizma. Prostoru Gornje i Donje Bukovice - turistička ponuda zasnovana na obilju vodnih i šumskih resursa (eco-lodge i SPA sadržaji) Prostor Duži, zbog blizine Vojnika, Boljskih Greda, Kanjona Nevidio i Pivskog jezera, pruža uslove za razvoj ekstremnog i lovnog turizma.	
Predlozi za zaštitu	Prirodna dobra	RP Sinjajevina
		Kanjon Nevidio kanjon Komarnice
		Kanjoni Pridvorice, Bukovice i Bijele
		Izvorišta rijeka Bijela, Bukovica, Tušinje, Komarnice,
		Pošćenska jezera i okolina
		Boljske grede
		Lovno reprodukcione zone Poščenski zavrh i sliv Šorevca u Gornjoj Bijeloj
		Staništa rijetke i proređene flore na Lojaniku, Ranisavi, Vojniku u kanjonskim dolinama rijeka
		Izvori - Šavničko vrelo (Mukavica), Dubrovska vrela, Bistrica kod Boana, Glava Bukovice,
		Vodopadi - Grabovica, Skakakvac, Podmalinsko
		Jezera - Poščenska
		Okolina manastira Podmalinsko
		Pećine, jame
	Bukovička gora	
Kulturna dobra	Niz sakralnih objekata	
Planska dokumentacija	PUP V faza	
	Strateški plan razvoja opštine 2012-2017	
	PP NP Durmitor	
	PPPPN Durmitorsko područje	

	DPP Komarnica	
	DPP za koridor dalekovoda	
Opština Tivat 46 km² broj stan 14.031		
Prirodni resursi	Reljef	Boka Kotorska -
	Nadmorska visina	0m - 710 m (Vrmac)
	Klima	mediteranska
	Vegetacija	vegetacija listopadnih šuma submediteranskog, brdskog i gorskog i subalpinskog pojasa (Qurco-Fagetea) i šume i šikare zimzelenog pojasa česmne (Quercetea ilicis)
Zaštita prirode	Zaštićena područja	NP Lovćen IUCN II
		Tivatska Solila 150 ha specijalni rezervat prirode
		Plaža Pržno 2 ha spomenik prirode IUCN III/V
		Gradski park u Tivtu
		Dio Vrmca - UNESCO
		Palme duž rive u Donjoj Lastvi i na Pinama
		Grupacija borova na Župi i ispred stare škole u Tivtu,
		Park na Trgu Ratne mornarice
		Park Ivovića u Donjoj Lastvi
		Park ispred hotela „Mimoza“
		Park ljetnje pozornice
	Park na uglu ulice II dalmatinske i 21. novembra	
	Zaštićene vrste	Rogač na rivi u Donjoj Lastvi
		Rogač na raskrsnici puteva Radovići-Krašići
Skupina eukaliptusa kod stare ciglane - obala Đuraševića		
IBA područje	Solila	
Emerald područje	Solila	
Pejzažna jedinica	Boka Kotorska, Tivatska solila, Obalno područje srednjeg i južnog primorja	
Plan predjela	<p>Analiza vrednovanja i pogodnosti: Izuzetno vrijedni prirodni i poluprirodni predjeli Izuzetno vrijedni predjeli- Kulturna baština Izuzetno vrijedni kulturni poljoprivredni predjeli- agrikulturni predio Park šume- Park šuma Vrmac, Tivatska župa, Miholjska prevlaka, Plavi horizonti -Istočni greben</p> <p>Tipovi karaktera predjela: Primorski grebeni i stjenovite obale Brdsko -planinsko zaledje na masivnim krečnjacima Ogoljeni brdoviti tereni na krečnjacima Šumovito brdsko zaleđe na krečnjacima Šumovite padine na flišu i deluvijumu Naselja sa tradicionalnim poljoprivrednim poljima Naselja sa tradicionalnim terasama Tradicionalne terase sa maslinjacima Priobalne i plavne aluvijalne ravnice i fluvioglacialne ravnice Močvarno zemljište Plaže Rijeke Izgrađeno zemljište- naselja zbijenog tipa Djelimično izgrađeno zemljište- naselja razbijenog tipa Devastirana područja - kamenolomi, deponije Zelene i slobodne površine u naseljima Lungo mare Turistički kompleksi Kulturna baština Sportsko rekreativne površine</p> <p>Područja karaktera predjela: Boko Kotorski zaliv, Lepetane - Opatovo,Vrmac, Tivatska rivijera (Donja Lastva- Seljanovo-Tivat-Župa-Gradiošnica), Tivatsko polje, Rt Bradišta-Sražnica, Ostrvo Sveti Marko, Ostrvo Cvijeća, Miholjska prevlaka, Tivatska solila, Krtoli, Krašići, Radovići</p>	

		- Đuraševići, Prirodni i poluprirodni predio Luštice, Rt Ljutosek i Rt Maslinjak
Predlozi za zaštitu		Padine Vrmca
		Stjenovita obala zaliva Trašte
		Makija nna strmim lokacijama i makija na pojedinim lokacijama u Krtolama
		Tivatski arhipelag, tjesnac Verige i padine Vrmca - UNESCO predlog
		Kompleksi Dančulovina i Grgurevina
		Lungo mare
		Lepetane - grupacija borova
		Čempresi u Ruljini
		Park kod Doma vojske Seljanovo
		Zeleni koridor između naserlja Seljanovo i Podkuk
		Park Župa, brdo u Bonićima, brdo Kukuljina, Mihova greda
	Park šuma uz uvalu Brdišta	
Planska dokumentacija		PUP
		Strateški plan razvoja opštine 2012-2016
		PPPN Morsko dobro
		PPPN Obalno područje - prednact
Opština Ulcinj 255 km² broj stan 19.921		
Prirodni resursi	Reljef	Krečnjački grebeni Volujice, Možura, Marjana i Mendre sa udolinama Kunje-Pelinkovići-Donja-Klezna-Šasko jezero, Kruče-Bratica-Pistula, i Valdanos-Ulcinj i aluvijalna ravan Ulcinjskog polja i zona Rastiš
	Nadmorska visina	0m - 1.427 (Kozjak- Rumija)
	Geologija	Karbonatne stijene
	Pedologija	Rendzine, smeđe zemljište na krečnjak, smeđe erodirano na flišu, smeđe antropogeno, kiselo smeđe, crvenice, aluvijum, aluvijalno-deluvijalna zemljišta
	Mineralne sirovine	Kamen, cementni laporci, boksiti, lignitski ugalj, asfalt, nafta i gas, sumporovite mineralne vode i morska so
	Hidrologija	Rijeka Bojana, Rastiška, Miđanska, Međurečka rijeka; Jezera - Šasko i Zoganjsko; Jadransko more
	Klima	mediteranska
Vegetacija	Biljne zajednice: higrofilne šume i šikare (Salicetum albae-fragilis, Salicetum albae mediterraneum, Viticetum agni-casti, Tamaricetum dalmaticae), vegetacija dina (Ammopholiteum mediterraneum), šumarci sa uskolisnim jasenom (Leucojo-Fraxinetum oxycarpae montenegrinum) i skadarskim lužnjakom (Periploco-Quercetum scutarensis), na primorskim grebenima i stjenovitim obalama zajednica Orno-Quercetum Ilicis u raznim degradacionim stadijumima	
Zaštita prirode	Zaštićena područja	Velika ulcinjska plaža 600 ha spomenik prirode IUCN III/V
		Mala ulcinjska plaža 1,5 ha spomenik prirode IUCN III/V
		Plaža Valdanos 3 ha spomenik prirode IUCN III/V
		Ostrvo Stari Ulcinj 2,5 ha posebni prirodni predio IUCN III
		Ulcinjaska solana
	Zaštićene vrste	Zajednice bora munike na Rumiji 100 ha
		Stablo hrasta medunca po jedan u Krutima i Zoganju
		Stablo hrasta crnike ispod sela Komina
		Hrst prnar -ispod nekadašnjeg hotela „Jadran“, na Maloj plaži i skupina u Meterizima
	Maslinada Valdanos	
Studija i Plan predjela (PPPN Obalno područje)	Tipovi karaktera predjela: Primorski grebeni i stjenovite obale Brdsko -planinsko zaledje na masivnim krečnjacima Ogoljeni brdoviti tereni na krečnjacima Šumovito brdsko zaleđe na krečnjacima Šumovite padine na flišu i deluvijumu Naselja sa tradicionalnim poljoprivrednim poljima Naselja sa tradicionalnim terasama	

	<p>Tradicionalne terase sa maslinjacima Priobalne i plavne aluvijalne ravnice i fluvioglacialne ravnice Močvarno zemljište Plaže Jezera - Šasko jezero Rijeke Izgrađeno zemljište- naselja zbijenog tipa Djelimično izgrađeno zemljište- naselja razbijenog tipa Devastirana područja - kamenolomi, deponije Zelene i slobodne površine u naseljima Lungo mare Turistički kompleksi Kulturna baština Sportsko rekreativne površine Područja karaktera predjela: Ostrvo Stari Ulcinj, Rt Stari Ulcinj, Uvala Kruč, Marijan i Bijela Gora, Kodra i Kolonza, Valdanos, Mendra, Urbano jezgro Ulcinj, Pinješ, Ulcinjsko i Zogajnsko polje, Port Milena i Štoj, Velika plaža, Ulcinjska Solana, Ada Bojana i Delta Bojane, Rijeka Bojana, Šasko jezero, Šasko polje, Šasko brdo-Planinska Klezna- Krute, Gornja Klezna- Mošnje, Goransko polje, Anamalsko polje, Anamali Plan predjela - analiza vrednovanja i pogodnosti Izuzetno vrijedni prirodni i poluprirodni predjeli Izuzetno vrijedni predjeli- Kulturna baština Izuzetno vrijedni kulturni poljoprivredni predjeli- agrikulturni predio Park šume- Rt stari Ulcinj, sjevero-zapadni dio Marijana i Bijele Gore</p>	
IPA Područje	Velika ulcinjska plaža, Ada Bojana	
IBA područje	Ulcinjnska solana, Šasko jezero, Velika plaža, Ada Bojana, delta Bojane, Paratuk	
EMERALD područje	Rijeka Bojana, Ada Bojana, Velika Plaža, Ulcinjska solana, Šasko jezero, Knete, Rumija	
Nacionalni bio koridor	Biokoridor Orjen-Lovćen-Rumija	
Poljoprivreda	11.502 ha - obradive površine 56,52 %, pašnjaci 41,11%Voćnjaci, vinogradi, maslinjaci, povrtarstvo, , kukuruz, ribarstvo	
Šumarstvo	11.792 ha , - najviše šikare, makija, poplavne šume, šumsko zemljište,...	
Kulturna dobra	I kategorija	Stari grad Ulcinj
		Srednjevjekovni grad Svač, Vladimir
	II kategorija	Crkva-džamija
	III kategorija	Saborna crkva Sv.Nikole
		Sahat kula, Podgrađe
		Pašina džamija
		Pašina kuća, Podgrađe
		Glavna džamija Namazjah
		Kruč arheološki lokalitet
	Crkva Sv. Nikole pod Bijelom Gorom	
Pejzažna jedinica	Obalno područje srednjeg i južnog Jadrana; dine ulcinjskog područja; Dolina Bojane, zogajnsko blato i Šasko jezero; planinski masiv Rumije	
Plan predjela iz PUP-a	Šljunkovito -pjeskovita obala	Ulcinjnske dine Turistički kompleks Ada Bojana
	Primorski grebeni i stjenovita obala	Ostrvo Stari Ulcinj
		Maslinjaci Valdanos
		Uvala Valdanos
		Grad Ulcinj
Šume priobalnog i plavnog pojasa na aluvijalnim terenima	Turistički kompleks na Velikoj plaži	

		Područje Donji i Gornji Štoj
	Brdovito zaleđe	Flišna brda Kruč, Kodra i Kolonza
		Uvala Kruč
		Udoline Kruč, Kodre i Pistula
	Aluvijalna polja	Ulcinjska solana
		Knete ispod Darze i Mala Kmeta
	Udoline na flišnim sedimentima	Šasko jezero
		Fraskanjelska kneta
	Planinsko zaleđe na masivnim krečnjacima	
Pejzaž	Pejzaž higrofilnih šuma i šikara	Priobalni dijelovi kanala Porto Milena i rijeke Bojane
	Močvarni pejzaž	Aluvijalna ravan Bojane, okolina Zogajskog blata
	Pejzaž dina	Velika ulcinjska plaža i obalni dio Ade
	Pejzaž šljunkovito-pjeskovitih obala	Mala ulcinjska plaža, plaža Valdanos, Velika plaža, plaža na Adi Bojani
	Pejzaž primorskih grebena i stjenovitih obala	
	Pejzaž krečnjačkih grebena	Mendra-Pinješ, Možura-Briska gora, Mavrijan-Bijela Gora, Šasko brdo
	Pejzaž brdovitog i planinskog zaleđa	Visoki strmi kraški grebeni
	Pejzaž antropogenog poljoprivrednog zemljišta	Ulcinjsko polje, Ulcinjska solana
Predlozi za zaštitu	Područja	Šasko jezero kao spomenik prirode
		Maslinada Valdanos kao spomenik prirode
		Dio Ade Bjane kao rezervat prirode
		Ostrvo Paratuk spomenik prirode
		Stjenovita obala Pinješ i Mendre predio izuzetnih oblika
		Lungo mare
		Urbano zelenilo
Planska dokumentacija		PUP nacrt
		PPPN Morsko dobro
		PPPN Obalno područje- Studija i Plan predjela
Opština Žabljak 445 km² broj stan 3.569		
Zaštitna priroda Studija prirodnih uslova	Reljef	Visoko planinski masivi Durmitor i Sinjajevine sa kanjonima Tare i Sušice, površ Jazera
	Nadmorska visina	1.450m (Žabljak) - 2. 522 m (Bobotov kuk)
	Geologija	Krečnjaci i dolomiti sa vrtačama, kraškim udolinama,
	Pedologija	Crnice, rendzine, smeđa zemljišta
	Hidrologija	Tara, Sušica; brojna jezera- Crno, Zmijinje, Jablan, Barno, Modro, Valovito, Srablje, Poščensko, Vir u Lokvicama, Zminičko, Vražje, Riblje i Goveđe; Karstni izvori, estavele, ponori i ponornice, bukovi i vodopadi
	Klima	Kontinentalno-planinska i subplaninska
	Vegetacija	Ostryo-Fagetum moesiaca, Fagetum moesiaca, Pinetum nigrae, Abieti-Fagetum, Abieti-Piceetum, Piceetum excelsae, Piceo-Pinetum silvestris, Fagetum submontanum, Pinetum mugho
Zaštitna priroda	Zaštićena područja	NP Durmitor IUCN II

		Kanjon Tare rezervat biosfere
	IPA Područje	Durmitor i kanjon Tare
	IBA područje	Durmitor i kanjon Tare
	EMERALD područje	Sinjajevina , Durmitor i kanjon Tare
	Nacionalni bio koridor	Dinarski luk
Poljoprivreda	22.021 ha slabog boniteta, uglavnom stočarstvo	
Šumarstvo	37% teritorije, smrča, jela, bijeli bor, crni bor, bukva,	
Kulturna dobra	III kategorija	Crkva Sv. Preobraženja Žabljak
	Spomenici kulture	Crkva Sv. Preobraženja, Krš, Crkva Sv. Đorđa, Međužvalje, Sv. Nikole, Tepca, Sv. Spasa, Mala Crna Gora, Sv. Đorđa, Novakovići
		Ostaci saške crkve; kamena trpeza u Lepencu,
Pejzažna jedinica	Planinski masiv Durmitora i Sinjajevine	
Plan predjela	Močvarni tip pejzaža	Priobalni dijelovi planinskih jezera
	Brdski tip	Blaže padine i terase u kanjonu Tare
	Mezofilni tip	Zone pod brdskom i subalpskom vegetacijom
	Planinski tip	Više subalpske zone livada i pašnjaka, šumskih kompleksa
	Visokoplaninski tip	Planinski vrhovi i litice
	Antropogeni tip	Naselja, putevi, staze
Planska dokumentacija	PUP	
	Strateški plan razvoja opštine 2012-2016	
	PPPPN NP Durmitor	

Izveštaj analize kartografskih podataka u GIS sistemu

2

Za potrebe mapiranja i tipologije predjela Crne Gore od Ministarstva održivog razvoja i turizma su zahtijevane sledeći kartografski podaci:

- Geologija Crne Gore;
- Geomorfologija Crne Gore;
- Hidrologija Crne Gore;
- Pedologija Crne Gore;
- Vegetacija Crne Gore;
- Šumski pokrivač Crne Gore;
- Kulturni faktori - uticaj ljudi;
- Korišćenje zemljišta (Corine Land Cover).

Kartografski podaci dostavljeni od strane Ministarstva su sasatavni dio Prostornog plana Crne Gore i dostavljeni su u dwg. i pdf. formatu:

- Administrativna podjela Crne Gore;
- Ambijentalne zone;
- Geološke pojave i procesi;
- Međunarodni položaj Crne Gore;
- Mreža naselja, objekata društvene i tehničke infrastrukture sa projekcijom;
- Namjena površina;
- Ograničenja i konflikti prostornog razvoja;
- Seizmička regionalizacija i hazard;
- Struktura prostornog razvoja sa projekcijom;
- Visinske zone;
- Zaštita prirodne i kulturne baštine sa projekcijom;

U odnosu na zahtijevane podatke jedan dio potrebnih podataka je dostavljen. Karte hidrologije, geologije, pedologije i vegetacije preuzeli smo iz tekstualnog dijela prostornog plana u jpg. formatu gdje su one date u okviru teksta kao kartografski prikazi.

Korišćenjem GIS softvera ovi podaci su georeferencirani i preklopljeni sa ostalim bazom podataka koju posjedujemo i izvršena je njihova analiza.

Analizirana prostorno-planska dokumentacija ukazuje na neujednačen pristup karakterizaciji predjela. Ipak za većinu opština postoje podaci značajni za razumijevanje i sagledavanje značaja prirodnih i kulturnih predjela, koji su kroz ovaj Izvještaj prezentovani u poglavlju 1.2.

Kartografski podaci

Digitalizacija kartografskih podataka u GIS format

Kada su u pitanju dostavljeni kartografski podaci u GIS-u potrebno je naglasiti da je za kvalitetan pristup izradi karakterizacije i procjene predjela u narednom periodu dobijene karte neophodno digitalizovati obzirom da nijesu u odgovarajućim formatima (u GIS-u), kao i da neke od karata ne odgovaraju potrebnom zahtijevanom sadržaju i nivou detaljnosti.

Kriterijumi na osnovu kojih je planirano kartiranje i procjena predjela su:

- Edafski ulsovi (geomorfološke i pedološke karaktersitike);
- Osnovne klimatske i hidrološke karaktersitike;
- Orografske karakteristike (reljef, nagib i visinsko zoniranje);
- Osnovni tipovi vegetacije;
- Antropogeni uticaj.

Izrada dodatnih kartografskih podataka

Pored digitalizacije dostavljenih karata od Ministratsva neophodno je izraditi dodatne karte koje će služiti kao bazna osnova za procjenu i mapiranje tipova i područja karaktera predjela.

Prvi korak je izrada karte šumskih zajednica u odgovarajućoj razmjeri koristeći najnovije podatke Nacionalne šumarske inventure i iste uporediti sa kartografskim prikazom vegetacije koja se nalazi u tekstualnom dijelu PPCG. Potrebu izrade ove karte kao prvog koraka u tipologiji opravdava podatak da Vegetacijska karta iz PPCG govori o potencijalnom, a ne stvarnom stanju šumskih zajednica na prostoru Crne Gore i ne zadovoljava traženi nivo detaljnosti razrade mapiranja i tipologije predjela. Takođe bitan podatak koji ide u prilog izradi nove karte šumskih zajednica je i taj da oko 70% površine Crne Gore upravo pod šumama i šumskim zemljištem.

Drugi korak je izrada geomorfološke karte što podrazumijeva kartiranje reljefa (nizije, doline, brda, planine, visoravni, kotline, kanjoni, jezera i sl.) na osnovu orografskih podataka: nagiba, izohispi i visinskog zoniranja prema kategorizaciji oblika reljefa.

Treci korak je izrada karte klimatskih zona. Karta klimatskih zona iz PPCG ne odgovara potrebnom nivou detaljnosti kao ni sadržaju za izdvajanje tipova predjela za područje Crne Gore pa je potrebno od nadležnih institucija dobiti ulazne podatke kako bi adekvatna karta bila uradjena.

Kompletiranje i digitalizacija navedenih baznih karata je osnov za finalizaciju faze I.5. - Izrada nacрта izdvojenih tipova predjela i područja karaktera predjela.

RADNI TIM

Prilog 1: Zaštićena prirodna područja

Babin zub Sinjajevina		IPA			Šavnik
Sinjajevina				EMERALD	Žabljak, Šavnik, Mojkovac, Kolašin
Biogradska gora	NP IUCN II	IPA	IBA		Kolašin
Brdo Spas	Posebni prirodni predio IUCN III	IPA		EMERALD	Budva
Buljarica		IPA	IBA	EMERALD	Budva
Poluostvo Ratac sa Žukotrlicom	Posebni prirodni predio IUCN III				Bar
Ostrvo Stari Ulcinj	Posebni prirodni predio IUCN III				Ulcinj
Dolina Grebaje		IPA			Plav
Dolina rijeke Lim		IPA		EMERALD	Plav Berane Bijelo Polje
Đalovića klisura	Spomenik prirode IUCN III/V				Bijelo Polje
Lipska pećina	Spomenik prirode IUCN III/V				Cetinje
Pećina Magara	Spomenik prirode IUCN III/V				Podgorica
Pećina Globočica	Spomenik prirode IUCN III/V				Bar
Pećina Spila kod Trnova, Virpazar	Spomenik prirode IUCN III/V				Bar
Pećina Babatuša	Spomenik prirode IUCN III/V				Bar
Novakovića pećina kod Tomaševa	Spomenik prirode IUCN III/V				Bijelo Polje
Jama Duboki do u Njegušima	Spomenik prirode IUCN III/V				Cetinje
Kanjon Pive	Spomenik prirode IUCN III/V				Plužine
Zajednica bora krivulja na Ljubišnji, Durmitoru i Bjelasici	Spomenik prirode IUCN III/V				Pljevlja, Kolašin, Berane
Zajednica bora munike na Orjenu, Lovčenu i Rumiji	Spomenik prirode IUCN III/V				Cetinje, Herceg Novi, Kotor, Budva, Bar, Ulcinj
Durmitor i kanjon Tare	NP, UNESCO IUCN II	IPA	IBA	EMERALD	Žabljak
Crna Poda	Rezervat prirode IUCN I				Mojkovac
Hajla		IPA	IBA	EMERALD	Rožaje
Jerinja glava		IPA			Andrijeвица
Kakarička gora		IPA			Podgorica
Kanjon Cijevne sa Humom Orahovskim		IPA	IBA		Podgorica
Kanjon Cijevne sa dijelom Čemovskog polja				EMERALD	Podgorica
Čemovsko polje			IBA		Podgorica
Kanjon rijeke Mrtvice - selo Međurječje		IPA		EMERALD	Kolašin
Kanjon Pive	RP	IPA		EMERALD	Plužine
Bioč, Maglič i Volujak				EMERALD	Plužine
Ostrvo Katići, Donkova i Velja seka		IPA		EMERALD	Budva
Komovi	RP ?	IPA		EMERALD	Andrijeвица
Kotorsko-Risanski zaliv	UNESCO	IPA			Kotor
Ljubišnja		IPA		EMERALD	Pljevlja

Lovćen	NP IUCN II	IPA		EMERALD	Cetinje, Kotor
Lukavica		IPA			Nikšić
Orjen		IPA		EMERALD	Herceg Novi
Platamuni		IPA		EMERALD	Kotor
Rumija		IPA	IBA	EMERALD	Bar
Skadarsko jezero	NP, Ramsar, IUCN II	IPA	IBA	EMERALD	Podgorica, Bar, Cetinje
Manastirska tapija NP Sj	Rezervat prirode IUCN I				
Pančeva oka NP Sj	Rezervat prirode IUCN I				
Crni žar NP Sj	Rezervat prirode IUCN I				
Grmožur NP Sj	Rezervat prirode IUCN I				
Omerova gorica NP Sj	Rezervat prirode IUCN I				
Plaže na obali Skadarskog jezera	Spomenik prirode IUCN III/V				Bar
Trebjesa	Posebni prirodni predio IUCN III	IPA			Nikšić
Velika ulcinjska plaža i Ada Bojana		IPA	IBA		Ulcinj
Velika ulcinjska plaža	Spomenik prirode IUCN III/V				Ulcinj
Mala ulcinjska plaža	Spomenik prirode IUCN III/V				Ulcinj
Velika plaža i Solana			IBA	EMERALD	Ulcinj
Delta Bojane			IBA		Ulcinj
Plaža Valdanos	Spomenik prirode IUCN III/V				Ulcinj
Visitor		IPA			Plav
Visitor sa Zeletinom				EMERALD	Plav
Vrsuta planina		IPA			Bar
Plaža Velji pijesak	Spomenik prirode IUCN III/V				Bar
Plaža Topolica	Spomenik prirode IUCN III/V				Bar
Plaža Sutomore	Spomenik prirode IUCN III/V				Bar
Plaža Lučica Petrovac	Spomenik prirode IUCN III/V				Budva
Plaža Čanj	Spomenik prirode IUCN III/V				Bar
Plaža Pećin	Spomenik prirode IUCN III/V			EMERALD	Bar
Plaža Buljarica	Spomenik prirode IUCN III/V				Budva
Petrovačka plaža	Spomenik prirode IUCN III/V				Budva
Plaža Drobni pijesak	Spomenik prirode IUCN III/V				Budva
Plaža Sv. Stefan	Spomenik prirode IUCN III/V				Budva
Plaža Miločer	Spomenik prirode IUCN III/V				Budva
Bečićka plaža	Spomenik prirode IUCN III/V				Budva

Slovenska plaža	Spomenik prirode IUCN III/V				Budva
Plaža Mogren	Spomenik prirode IUCN III/V				Budva
Plaža Jaz	Spomenik prirode IUCN III/V				Budva
Plaža Pržno	Spomenik prirode IUCN III/V				Tivat
Savinska dubrava	Spomenik prirode IUCN III/V				Herceg Novi
Rezervat lovora i oleandera iznad vrela Sopot kod Risna	Spomenik prirode IUCN III/V				Kotor
Botanička bašta planinske flore	Spomenik prirode IUCN III/V				Kolašin
Botanička bašta generala Kovačevića u Grahovu	Spomenik prirode IUCN III/V				Nikšić
Park 13.juli i Njegošev park	Spomenik prirode IUCN III/V				Cetinje
Park kod hotela Boka	Spomenik prirode IUCN III/V				Herceg Novi
Gradski park	Spomenik prirode IUCN III/V				Tivat
Park dvorca na Topolici	Spomenik prirode IUCN III/V				Bar
Tivatska solila	Specijalni rezervat prirode		IBA	EMERALD	Tivat
Kotorsko-Risanski zaliv	UNESCO IUCN III			EMERALD	Kotor
Bjelasica				EMERALD	Mojkovac, Kolašin, Berane, Andrijevića
Vojnik				EMERALD	Nikšić, Šavnik, Plužine
Kanjon Male rijeke				EMERALD	Podgorica
Golija				EMERALD	Nikšić, Plužine
Prokletije	NP IUCN II		IBA	EMERALD	Plav
Kanjon Komarnice	Spomenik prirode IUCN III/V			EMERALD	Šavnik, Plužine
Dolina Čehotine				EMERALD	Pijavlja, Bijelo Polje
Paratuk			IBA		Ulcinj
Šasko jezero			IBA		Ulcinj
Nikšićke akumulacije			IBA		Nikšić
Plavsko jezero			IBA		Plav
Sliv Škrčkih jezera i kanjon Sušice	Opšti rezervat prirode				Plužine
Akumulacije na Pivi					Plužine
Zabojsko jezero	Posebni rezervat prirode				Mojkovac
Vodopad Skok	Spomenik prirode				Mojkovac
Manastriska vrela	Spomenik prirode				Mojkovac

Prilog 2: Zaštićena kulturna dobra

BUDVA

Kao najreprezentativniji dio kulturnog nasljeđa, **Stari grad Budva** je istorijski grad Crne Gore čija spomenička vrijednost leži u raznovrsnosti kulturnih dobara koje posjeduje. Stari grad Budva osnovali su Iliri u 4-5. vijeku prije nove ere. Današnji gabarit i izgled bedema potiče iz srednjeg vijeka a najveći uticaj na njega su imali Mlečani tokom svoje viševjekovne vladavine. Gradska tvrđava, današnja citadela, kao dio fortifikacionog sistema, takođe potiče iz srednjeg vijeka. Podignuta je na antičkim temeljima, a vremenom je dogradnjom izmijenjen njen prvobitni oblik.

U okviru Starog grada Budva postoje četiri crkve, i to: **Santa Marija in Punta** iz 9. vijeka; **sv. Save Osvećenog** iz 12. vijeka; **sv. Ivana Krstitelja** iz 7. vijeka; i **sv. Trojice** iz 19. vijeka. Crkva **sv. Nikole** nalazi se na istoimenom ostrvu ispred Budve, a za ovu crkvu se ne zna vrijeme gradnje, s tim da je izvjesno da je postojala u 16. vijeku.

Od ostalih objekata sakralne arhitekture u neposrednoj blizini Budve nalaze se: **manastir Podostrog**, sa crkvom Uspenja Bogorodice iz 12. vijeka; **manastir Stanjevići**, sa crkvom sv. Trojice iz 18. vijeka, i **manastir Podlastva** iz 15. vijeka, sa crkvom posvećenoj rođenju Bogorodice iz 18. vijeka.

Među fortifikacijama budvanskog područja značajni su srednjovjekovno utvrđenje **Đurđevac** iz 15. vijeka (iznad Budve, u blizini sela Pobori), kao i **Kosmač** iz 19. vijeka (naspram sela Brajići). **Sveti Stefan**, grad na stjenovitom poluostrvu, nekad centar Paštrovića, danas predstavlja ekskluzivno turističko naselje. Prvi put se kao utvrđenje pominje sredinom 15. vijeka. Naselje se vremenom uvećavalo i postajalo gradić, trgovački i politički centar Paštrovića. Na Svetom Stefanu se nalaze tri crkve i to: **sv. Stefana** iz 15. vijeka, po kojoj je grad i dobio ime; **Aleksandra Nevskog** iz 19. vijeka; i **Uspenja Bogorodice**.

U neposrednoj blizini Svetog Stefana nalaze se: **manastir Praskavica** sa dvije crkve od kojih je glavna posvećena sv. Nikoli (iz 15. vijeka) i **manastir Duljevo** sa dvije crkve posvećene sv. Trojici (iz 11. vijeka) i sv. Nikoli (iz 19. vijeka).

Petrovac sa okolinom takođe ima značajnu kulturnu baštinu. Nastao je u rimsko doba, iz koga su sačuvana dva kasnoantička rimska mozaika iz 4. vijeka u naselju Mirište. U 16. Vijeku Mlečani su u Petrovcu sagradili **tvrđavu Kastio**. Naselje se počelo formirati krajem 18. I početkom 19. vijeka, i danas predstavlja atraktivno turističko mjesto.

U neposrednoj blizini Petrovca nalaze se: **crkva sv. Nedjelje** (na vrhu kamenite hridi ispred Petrovca) i **crkva sv. Tome** (u selu Žukovici iznad Petrovca), **manastir Reževići** sa dvije crkve posvećene Uspenju Bogorodice iz 13. veka i Sv. Trojice iz 18. vijeka (na mjestu stare crkve posvećene sv. Stefanu), **manastir Gradište** iz 13. vijeka, sa tri crkve posvećene sv. Nikoli (glavna), sv. Savi i Uspenju Bogorodice (van manastirskog kompleksa).

1. Stari grad Budva Budva	I	spomenik graditeljstva
2. Crkva Santa Marija in Punta Stari Grad	II	arhitektonski
3. Crkva sv. Ivana Krstitelja Stari Grad	II	arhitektonski
4. Crkva sv. Save Osvećenog Stari Grad	II	arhitektonski
5. Crkva sv. Trojice Stari Grad	II	arhitektonski
6. Manastir Duljevo Duljevo, Kuljače	II	arhitektonski
7. Manastir Gradište Buljarica	II	arhitektonski
8. Manastir Podlastva Lastva Grbaljska	II	arhitektonski
9. Manastir Podostrog Podmaine, Maine	II	arhitektonski
10. Manastir Praskavica Paštrovići	II	arhitektonski
11. Manastir Reževići Reževići	II	arhitektonski
12. Manastir Stanjevići Stanjevići	II	arhitektonski
13. Ostaci vile urbane u recepciji bivšeg hotela „Avala“ i prostor sa prezentiranim antičkim grobnicama Budva	II	arheološki
14. Ostaci Villa rustica sa mozaikom Mirište, Petrovac	II	arheološki
15. Sveti Stefan Sveti Stefan	II	spomenik graditeljstva
16. Tvrđava Đurđevac brdo Đurđevac, Pobori	II	arhitektonski
17. Bedemi sa bastionima Budva	III	arhitektonski
18. Crkva sv. Dimitrija Brajići	III	arhitektonski
19. Crkva sv. Krsta Novoselje, Petrovac	III	arhitektonski
20. Crkva sv. Nikole ostrvo sv. Nikola	III	arhitektonski
21. Crkva sv. Petra Mažići	III	arhitektonski

22. Crkva sv. Tome Petrovac	III	arhitektonski
23. Drobni pijesak Drobni pijesak	III	istorijski
24. Most na Velikoj vodi Budva	III	arhitektonski
25. Ostaci kastela i lazareta Petrovac	III	arhitektonski
26. Prostor između hotela „Avala“ i gradskih bedema Budva	III	arheološki
27. Spomen groblje interniraca I sv. rata Buljarica	III	istorijski
28. Tvrđava Kosmač Brajići	III	arhitektonski

* Izvor: Republički zavod za zaštitu spomenika kulture, Cetinje, 2006.

CETINJE

Prema inventarizaciji u odnosu na vrste nepokretne kulturne baštine (arhitektonske) dominiraju profane građevine (građevine stambene arhitekture), sa 29 kulturna dobra i slijede građevine sakralne (vjerske) arhitekture, njih je 21. Identifikovana su i dobra tehničkog i memorijalnog karaktera - 5 (mlin Ivana Crnojevića, zgrada prve električne centrale, reljefna karta Crne Gore, Danilov most na Rijeci Crnojević, Njegošev mauzolej), a tri dobra - Žabljak, Obodski grad i Tablja pripadaju starim utvrđenjima (vojnoj arhitekturi).

Istorijsko jezgro Cetinja, predstavlja urbanu cjelinu od izuzetnog značaja, karakterističnu zbog skladnog spoja raznorodnih elemenata, pravilne urbane matrice, pojedinačno zaštićenih objekata i parkovskih struktura. Cetinje je mjesto istorijskog i nacionalnog identiteta, pamćenja i trajanja. Ono je uspješna zajednica koja čuva, štiti i unapređuje svoje kulturne i prirodne vrijednosti, koristeći ih kao strateški potencijal razvoja.

Na prostoru Istorijskog jezgra Cetinja, zaštićene kulturno-istorijske cjeline, nalaze se sljedeći pojedinačno zaštićeni kulturno-istorijski objekti:

1. Ostaci manastira Crnojevića na Čipuru
2. Mlin Ivana Crnojevića
3. Cetinjski manastir sa crkvom Rodenja Bogorodice
4. Biljarda - Njegošev muzej
5. Dvorska crkva na Čipuru
6. Dvorac kralja Nikole - Dvorski muzej
7. Dvor prestolonasljednika Danila - „Plavi dvorac“
8. Vladin dom - zgrada vlade bivše Kraljevine Crne Gore
9. Zetski dom - zgrada Kraljevskog pozorišta
10. Bolnica „Danilo I“
11. Englesko poslanstvo u bivšoj Kraljevini Crnoj Gori
12. Francusko poslanstvo u bivšoj Kraljevini Crnoj Gori
13. Rusko poslanstvo u bivšoj Kraljevini Crnoj Gori
14. Tursko poslanstvo u bivšoj Kraljevini Crnoj Gori
15. Grob Vladike Danila na Orlovom kršu
16. Tablja
17. Vlaška crkva
18. Reljef Crne Gore
19. Zgrada arhiva Crne Gore
20. Apoteka
21. Grand hotel „Lokanda“
22. Spomenik potopljenim dobrovoljcima kod Medove - „Lovćenska Vila“
23. Zgrada Prve crnogorske banke
24. Zgrada bivšeg „Vojnog stana“
25. Zgrada bivšeg Djevojackog instituta „Carice Marije“ i na užem gradskom području nalaze se:
26. Italijansko poslanstvo u bivšoj Kraljevini Crnoj Gori
27. Austrijsko poslanstvo u bivšoj Kraljevini Crnoj Gori
28. Crkva Sv. Antuna Padovanskog
29. Prva električna centrala

Na području Nacionalnog parka „Skadarsko jezero“ nepokretna kulturna dobra su:

1. Žabljak Crnojevića
2. Kom - manastir Crnojevića sa crkvom Uspenja Bogorodice
3. Obod Crnojevića, Riječki grad

4. Vladičina kula na Karuču
5. Kuća Sv. Petra na Rijeci Crnojevića
6. Crkva Sv. Blagovještenja, Jeksa, Čukovići
7. Crkva Sv. Nikole, Riječki grad
8. Most knjaza Danila na Rijeci Crnojevića

Na prostoru Nacionalnog parka „Lovćen“ nepokretna kulturna dobra su:

1. Mauzolej Petru II Petroviću Njegošu, Jezerski vrh, Lovćen
2. Njegoševa rodna kuća, Njeguši
3. Crkva Sv. Đorđaa, Erakovići, Njeguši
4. Kuća Toma Petrovića, Njegoševa gostinska kuća na Njegušima
5. Rodna kuća kralja Nikole, Njeguši
6. Crkva Uspenja Bogorodice, Raičevići, Njeguši
7. Preobraženska crkva na Ivanovim koritima
8. Ruševine starog Ivanbegovog hrama na Ivanovim koritima
9. Restaurirano guvno na Ivanovim koritima i tragovi starog

Na široj teritoriji Prijestonice Cetinje, a koji nijesu obuhvaćeni prethodnim prostornim cjelinama locirana su slijedeća kulturna dobra:

1. manastir Ćelija, Dobrsko selo
2. Crkva Uspenja Bogorodice, Resna
3. Kuća Kenja Jankovica, Rvaši
4. Zgrada O.Š. „Šunjo Pešikan“ u Trešnjevju
5. Crkva Sv. Stefana u Čistom polju, Ljubotinj
6. Crkva Sv. Cekle, Strugari
7. Crkva Sv. Jovana Krstitelja, Ržani do, Bata Cucka
8. Crkva Sv. Jovana Krstitelja, Košćece
9. Crkva Sv. Dimitrija, Ljubotinj
10. Crkva Sv. Jovana, Blace, Bjelice
11. Crkva Sv. Nikole, Bogute, Ljubotinj
12. Crkva Sv. Nikole, Rvaši
13. Zgrada „Stražarnica“, Gornji Ceklin

Od strane Službe zaštite, a na osnovu prepoznatih kulturnih vrijednosti, evidentirana su i druga dobra (njih 86) među kojima su najbrojnija vjerske arhitekture, seoske cjeline i katunske kuće, a pominju se potencijalni arheološki lokaliteti i inženjerske građevine. Ova dobra nisu zaštićena kao kulturna dobra već je za to potrebno pripremiti odgovarajuću dokumentaciju kako bi se, u narednom koraku, uspostavila njihova prethodna zaštita i potom utvrdio status zaštićenog kulturnog dobra.

Na prostoru Prijestonice zaštićena su i memorijalna obilježja. U Registar su upisani spomenici i spomen obilježja crnogorskih i oslobođilačkih ratova i NOB-a, njih ukupno pedeset osam (58).

HERCEG NOVI

I kategorije

1. Manastir Savina, Savinska dubrava; Dva kilometra istočno od starog jezgra Herceg Novog, nalazi se manastir Savina. Izgradnja Manastira je započeta u XV vijeku. Po svojim stilskim karakteristikama najstariji djelovi manastirskog kompleksa pripadaju gotici, mala crkva, a velika manastirska crkva granena krajem XVIII vijeka predstavlja reprezentativni primjer crkvene arhitekture epohe baroka.

II kategorije

1. Sakralni kompleks sa Njegoševom školom, Topla
2. Crkva Sv. Troice, Kuti
3. Crkva Sv. Tome, Kuti

4. Crkva Sv. Sergeja i Vakha, Podi
5. Crkva Sv. Stefana, Sušćeapan
6. Crkva Sv. Neđelje, Jošica
7. Crkva Riza Bogorodice, Bijela
8. Crkva Sv. Petke, Mrkovi, poluostrvo Luštica
9. Manastirski kompleks, ostrvo Žanjice
10. Crkva Sv. Trifuna, Klinci, Luštica
11. Kompleks Crkve Av. Tome, Trebesin
12. Staro gradsko jezgro Herceg Novog
13. Zidine starog hercegnovskog Grada
14. Kanli Kula, Herceg Novi
15. Tvrđava Forte Mare, Herceg Novi
16. Tvrđava Španjola, Herceg Novi
17. Utvrđenje Mamula, ostrvo Lastavica

III kategorije

1. Samostanski kompleks Sv. Antuna, Herceg Novi
2. Crkva Sv. Ane, Savinska Dubrava
3. Crkva Sv. Stefana, Đenovići
4. Crkva Sv. Petra, Bijela
5. Crkva Sv. Nikole, Baošići
6. Crkva Sv. Ivan, Đenovići
7. Crkva Sv. Nikole, Đurići
8. Crkva Sv. Andrije, Kuti
9. Crkva Sv. Jovana, Kuti
10. Crkva Sv. Gospođe, Kuti
11. Crkva Sv. Ilije, Kuti
12. Crkva Sv. Đorđa, Kuti
13. Crkva Sv. Neđelje, Mojdež
14. Crkva Sv. Gospođe, Ubli
15. Crkva Sv. Jovana, Rajevići, Sutorina
16. Crkva Sv. Krsta, Mokrine
17. Crkva Sv. Nikole, Podi
18. Crkva Sv. Petra i Pavla, Brguli, Luštica
19. Crkva Sv. Ilije, Mokrine
20. Crkva Sv. Đorđa, Radanovići, Luštica
21. Crkva Sv. Arhanđela Mihaila, Klinci, Luštica
22. Crkva Sv. Andrije, Zabrdje, Luštica
23. Crkva Sv. Ilije, Ilijina Kita
24. Crkva Sv. Gospođe i staro groblje, Velje Brdo
25. Crkva Sv. Jovana, Kalimož
26. Episkopska rezidencija Ljubibratića, Topla
27. Zapadno i istočno podgrađe Herceg Novog
28. Zadužbina Dukovića, Topla
29. Kuća Miroslava Štumbergera, Baošići

Sakralni objekti graditeljskog naslijeđa koji nisu registrovani kao spomenici kulture

1. Crkva Sv. Gospođa, Prijedor
2. Crkva Sv. Spas, Prijedor
3. Crkva Sv. Stefan, Sutorina
4. Crkva Sv. Nikola, Sutorina
5. Crkva Sv. Đorđe, Sutorina
6. Crkva Sv. Preobraženja, Igalo
7. Crkva Sv. Đorđe, Žvinje
8. Crkva Sv. Petke, Petijevići
9. Crkva Sv. Varvare, Mokrine
10. Crkva Sv. Đorđe, Mokrine
11. Crkva Sv. Vasilija Ostroškog, Svrčuge
12. Crkva Sv. Trojice, Mojdež
13. Crkva Sv. Vračići, Ratiševina

14. Crkva Sv. Nikole, Kameno
15. Crkva Sv. Stefana, Kameno
16. Crkva Sv. Jovan, Kameno
17. Crkva Sv. Arandjel Mihailo, Podi
18. Crkva Sv. Vasilija Ostroškog, Kumbor
19. Crkva Sv. Pokrova Bogorodice, Kumbor
20. Crkva Sv. Neđelja, Kumbor
21. Crkva Sv. Simeon, Đenovići
22. Crkva Sv. Spiridon, denovići,
23. Crkva Sv. Nikole, denovići
24. Crkva Sv. Petka, Repaji
25. Crkva Sv. Jeremija, Bjeljske Kruševice
26. Crkva Sv. Arandjela Mihaila, Bjeljske Kruševice
27. Crkva Sv. Nikola, Bjeljske Kruševice
28. Crkva Sv. Tekla, Bjeljske Kruševice
29. Crkva Sv. Vračevi, Bjeljske Kruševice
30. Crkva Sv. Gospođa, Kamenari
31. Crkva Sv. Gospa od Rozarija, Kamenari
32. Crkva Sv. Ana, Kamenari
33. Crkva Sv. Gospa od karmena, Luštica
34. Crkva Sv. Trojica, Luštica
35. Crkva Sv. Sava, Luštica
36. Crkva Sv. Tripun, Luštica
37. Crkva Sv. Pantelemon, Luštica
38. Crkva Sv. Lazar, Luštica
39. Crkva Sv. Jovan, Luštica
40. Crkva Sv. Gospa od karmena, Luštica
41. Crkva Sv. Neđelja, Luštica
42. Crkva Sv. Gospođa, Luštica
43. Crkva Sv. Nikola, Luštica
44. Crkva Sv. Vartolomej, Luštica

Vojni objekti i kompleksi koji nisu registrovani kao spomenici kulture

1. Fortifikacijski kompleks Kabala, Luštica
2. Fortifikacijski kompleks Oskoruša, Luštica
3. Fortifikacijski kompleks Lazine, Luštica
4. Fortifikacijski kompleks Kobila, Njivice
5. Fortifikacijski kompleks obalskih utvrđenja Arza - Dobra luka
6. Fortifikacijski kompleks - Potkop, Luštica (Pristan - Spilice)
7. Fortifikacijski kompleks Potkop, Luštica (Rose)

Grupacije ili kompleksi koji nisu registrovani kao spomenici kulture

1. Kompleks Lazaret, Meljine
2. Jezgro naselja Rose
3. Jezgro naselja Kamenari
4. grupacije kuća u selu Lučići
5. grupacije kuća u selu Prijedor
6. grupacije kuća u selu Brguli
7. grupacije kuća u selu Klinci
8. grupacije kuća u selu Zambelići
9. grupacije kuća u selu Trojanovići
10. grupacije kuća u selu Žlijebi
11. grupacije kuća u selu Špulje
12. niz mlinova u selu Mojdež

PLUŽINE

Spomenik kulture prve kategorije - Pivski manastir Pivski manastir, sagrađen je od 1573 do 1586. godine. Prvobitno, Manastir je bio lociran u neposrednoj blizini izvora rijeke Pive. U periodu od 1970. do 1982. godine je, izuzetno složenim konzervatorskim poduhvatom, preseljen na novu lokaciju na

visoravni Sinjac oko 9 km udaljen od Plužina. Preseljenje je obavljeno zbog potapanja prostora na kome se nalazio Manastir i izgradnje HE „Piva“.

Spomenik kulture druge kategorije - Manastir pod Sokolom, Manastir Svetog Stefana (Šćepanica) Manastir pod Sokolom, izgrađen je XV vijeku, na lokaciji Zagrađe. Pretpostavlja se da je ktitor bio Sandalj Hranić, koji je sahranjen u Manastiru 1435. godine. Hram je jednobrodan sa polukružnom apsidom i karakterističnim pravougaonim bočnim pijevnicama. Uz naos je prostrana priprata.

Na zaravni Šćepan polja 1972.godine, akademik Vojislav Đurić otkrio je Manastir Šćepanicu. Ostaci hrama su mjestimično očuvani do visine od pet metara, očuvani i konzervirani.

U Šćepan polju se nalazi i lokalitet Starog rudnika, koje je nekategorisano kulturno dobro.

Kula Vojvode Lazara Sočice na Goransku Kulturno dobro nije kategorisano. Kula i kompleks objekata je izgrađen na dominantnoj i atraktivnoj poziciji. U svojstvu arhitektonskog objekta predstavlja dobro osmišljenu i organizovanu kuću sa dva konaka za poslugu, pekarom, konjušnicom, bistijernom, česmom i ogradnim kamenim zidom. Glavni objekat se sastoji od prizemlja, sprata i potkrovlja. U vrijeme nastanka, ovaj kompleks objekata je bio najveći privatni stambeni kompleks u Crnoj Gori, građen po uzoru na tradicionalnu narodnu arhitekturu bez obilježja evropskih graditeljskih stilova.

Sakralni objekti Sakralni objekti čine brojne crkve obnavljane na temeljima oštećenih i starih hramova, zadužbine ili grobljanske crkve mještana, porodica ili ktitora pojedinaca. Sakralni objekti se nalaze na seoskim grobljima, planinama i u kanjonima rijeka. Ambijentalno su uklopljeni u seoske naseobinske strukture u očuvanom prirodnom okruženju i predstavljaju vrijednost izvan lokalnog značaja. Crkve po naseobinama su:

1. Crkva sv. Petra u Stabnima
2. Crkva sv. Jovana Krstitelja u Stabnima
3. Crkva sv. Đorđa u Mratinju
4. Crkva sv. Petra u Pišću
5. Crkva sv. Jovana u Pišću
6. Crkva sv. Jovana u Smriječnu
7. Crkva sv. Đorđa u Trsi
8. Crkva sv. Nikole u Breznima
9. Crkva sv. Save u Osojnom Orahu
10. Crkva sv. Nikole u Gornjim Breznima
11. Crkva sv. Nikole u Rudinicama
12. Crkva sv. Petra i Pavla u Donjim Crkvicama
13. Crkva sv. Trojice u Gornjim Crkvicama (Kneževići na Pivskoj Planini)
14. Crkva sv. Jovana u Nikovićima
15. Crkva sv. Luke u Nikovićima
16. Crkva sv. Jovana u Nedajnom iznad kanjona Sušice
17. Crkva sv. Nikole u Bezuju iznad kanjona Komarnice
18. Crkva sv. Jovana u Boričju na Pivskoj Planini
19. Crkva sv. Jovana u Borkovićima
20. Crkva sv. Jovana u Plužinama

Arheološki lokaliteti Pretpostavka je s obzirom na bogato kulturno-istorijsko naslijeđe da se u okolini Plužina nalaze potencijalno vrijedni arheološki lokaliteti koje bi trebalo sačuvati od građevinskih radova ili drugih interevencija. Izdvajaju se slijedeći arheološki lokaliteti: Donje Crkvine sa stećcima, nekropola u selu Rudinice, gomile u Miljkovcu, Nedajnom i Budnju, tragovi topionice gvožđa u Barnom Dolu, dolina Pive, Odmut, Komarnica, Krijepolje i Gradac. Potrebno je sistematski ispitati i arheološki istražiti stara crkvišta i manastirišta u kanjonu Pive i Šćepan Polju.

Objekti tradicionalne, ambijentalne arhitekture Ovi objekti nijesu do sada istraživani, tako da je potrebno da se detaljno istraže u cilju njihove zaštite, očuvanje i unapređenje zatečenih vrijednosti kao osobenog resursa ovo područja koje mu daje neosporni identitet i posebnost. Arhitektura sela i planinskih seoskih naseobinskih struktura čine ovo područje jedinstvenim i regionalno prepoznatljivim.

Industrijski objekti i objekti moderne arhitekture Industrijski objekti i objekti moderne arhitekture predstavljaju specifičan vid naslijeđa koji se tek inauguriše u aktuelnoj praksi planiranja. Novim zakonom o kulturnim dobrima, ovi objekti biće u obavezi i zakonski da se zaštite i čuvaju. Od potencijalnih objekata koji spadaju pod ovaj vid zaštite i očuvanja predstavlja HE „Piva“.

Spomenici i spomen obilježja crnogorskih oslobodilačkih ratova i NOB-a U toku narodnooslobodilačkog rata od 1941.-1945.god., boravio je vrhovni štab NOV. Spomenici i spomen obilježja od posebnog značaja iz crnogorskih oslobodilačkih ratova i NOB-a su:

1. Spomen - ploča u Brljevu;
2. Spomen - ploča na kući Mihaila Adžića u Plužinama;
3. Zgrada osnovne škole u kojoj je bila partizanska bolnica i vrhovni štab na Rudini u Crkvičkom Polju;
4. Seoska kuća u kojoj je bio smješten vrhovni štab NOV 1942. i 1943. godine u Liječevinama;
5. Planinska koliba u kojoj su poginuli narodni heroji Jovan Ćorović i Bogdan Kotlica i u kojoj je bio smješten vrhovni štab NOV - Zemunica na sjevernoj strani Stabanskog jezera;
6. Zgrada osnovne škole u kojoj je za vrijeme rata bila smještena partizanska bolnica u Lukama, pored puta od Plužina za Gacko;
7. Seoska kuća u kojoj je za vrijeme rata boravio vrhovni štab NOV u Glavici;
8. Aerodromsko obilježje u Breznima sa koga je tokom NOR-a evakuisano 1500 ranjenika na liječenje za Italiju;
9. Zgrada osnovne škole u kojoj je bila smještena partizanska bolnica u Alinom dolu u Unču;
10. Seoska kuća u kojoj je boravio vrhovni štab NOV u Grmovom Dolu;
11. Seoska kuća u kojoj je boravio vrhovni štab NOV na Plužinskom Brdu (sada opštinski centar), nedaleko od puta Plužine - Nikšić;
12. Seoska kuća u kojoj je 1941. godine razoružana Italijanska karabinjerska stanica u Trapu, pored puta iz Pišča za Nedajno;
13. Zgrada u kojoj je razoružana Italijanska karabinjerska posada, a gdje je u aprilu i maju 1942. godine bila partizanska bolnica u Izetnjaku na Goransku;
14. Titova pećina u kojoj je boravio vrhovni štab NOV u julu 1943. godine, na lijevoj obali rijeke Pive (na lokaciji između Plužina i Mratinja);
15. Spomen - ploča u Donjim Breznima;
16. Spomen obilježje na Muratovici; i
17. Spomen kompleks strijeljanih rodoljuba i nedužnih građana u Dolima kod Miljkovca u Plužinama, koji je bio pod zaštitom u skladu sa Zakonom o grobljima, grobovima i drugim spomen obilježjima jugoslovenskih boraca („Sl.list SRCG“, br. 8/64, 27/76 i 14/78), a sad je pod zaštitom u skladu sa Zakonom o spomen obilježjima („Sl.list CG“, broj 40/08).

PODGORICA

Spisak nepokretnih kulturnih dobara

Danas je na području Glavnog grada registrovano 40 nepokretnih kulturnih dobara, koji su na osnovu ranijeg Zakona o zaštiti spomenika kulture („Sl.list RCG“ br. 47/91), razvrstani u kategorije: Kulturna dobra I kategorije, II kategorije i III kategorije, a kao posebna se izdvajaju evidentirana kulturna dobra.

Kulturna dobra I kategorije

1. Duklja - Doclea, Podgorica, arheološki lokalitet, I-VI vijek
2. Medun, ilirska i srednjovjekovna fortifikacija, Gornji Medun, sa memorijalnim muzejom Marka Miljanova

Kulturna dobra II kategorije

1. Manastir Dajbabe, Dajbabe, podignut 1897. godine
2. Crkva sv. Đorđa pod Goricom, Podgorica, XI - XIX vijeka
3. Doljani, Zlatica, arheološki lokalitet, V -IX vijek
4. Velje Ledine, Gostilj, Zeta, arheološki lokalitet, III - I vijeka stare ere
5. Mljace, Mataguži, Zeta, arheološki lokalitet, helenistički period
6. Dvorski kompleks na Kruševcu, Podgorica, podignut 1891. godine kao rezidencija knjaza Mirka Petrovica, danas Centar moderne umjetnosti Crne Gore

Kulturna dobra III kategorije

1. Manastir Celija Piperska, Crnci, Stijena Piperska, podignut 1651. godine
2. Manastir Duga, Bioce, podignut oko 1755. godine
3. Manastir Vranjina sa crkvom sv. Nikole, Vranjina, crkva obnovljena 1886. godine
4. Crkva sv. Nikole, Mataguži, Zeta, XVIII - XIX vijek
5. Crkva sv. Trojice, Vukovci, Zeta, 1792-1922. godine
6. Crkva sv. Đorđa, Srska, Zeta, XVII vijek

7. Crkva sv. Ilije, Velja Gora, Gradac, XV - XX vijek
8. Crkva Pahomija Komanina, Orahovac, po tradiciji iz srednjeg vijeka
9. Crkva s. Gospođe na Čepurcima i groblje oko nje, Podgorica, obnovljena 1890.g
10. Crkva Uspenja Hristovog, Lijeva Rijeka, podignuta 1861. godine
11. Crkva sv. Đorđa, Blizna, XVII -XVIII vijek
12. Crkva Vaznesenja Gospodnjeg, Ubli, podignuta 1895. godine
13. Crkva sv. Jovana Krstitelja, Kosor, Kuči, prva polovina XVIII vijeka
14. Crkva sv. Gospođe, Draževina, Gradac, podignuta 1889. godine
15. Crkva sv. Petra Cetinskog, Bezjova, Kuči, prva polovina XIX vijeka
16. Starodoganjska džamija u Staroj varoši, Podgorica, drug polovina XV vijeka
17. Osmanagića džamija u Staroj Varoši, Podgorica, XVI vijek
18. Sahat kula u Staroj Varoši, Podgorica, XVIII vijeka
19. Kuća Čubranovica u Staroj Varoši, Podgorica, XIX vijek
20. Kula Camovica, Vuksan- Lekići, Tuzi, XIX vijek
21. Zgrada Republičkog zavoda za zaštitu prirode u Staroj Varoši, Podgorica, podignuta 1920. godine, u prizemlju objekta Prirodnjački muzej Crne Gore,
22. Zgrada Osnovne škole, Gradac, podignuta 1863. godine
23. Tamnica Jusovača, Podgorica, sredina XIX vijeka
24. Stari most na ušću Ribnice, Podgorica, srednji vijek
25. Tvrđava Ribnica, Podgorica, potiče iz srednjeg vijeka i turskog perioda
26. Tvrđava Oblun, Vukovci, Zeta, srednji vijek
27. Tvrđava Planinica, Dodoši, XVI - XIX vijek
28. Tvrđava Dečić, Piskala, Tuzi, turski period
29. Balšića grad, Ponari, Zeta, srednjovjekovna fortifikacija
30. ćaf kiša u Dubravi, Vuksan-Lekići, arheološki lokalitet, srednji vijek
31. Kirza, Sukuruć, arheološki lokalitet, antički period
32. Naselje Vranjina, Vranjina, ribarsko naselje na obali Skadarskog jezera, nastalo u XVIII vijeku

Evidentirana kulturna dobra

1. Nekropola u Momišićima
2. Boljevića gruda
3. Nekropola u Tološima
4. Kasnoanticka grobnica u Ibričevini
5. Kakarički grad
6. Nekropola u Murtovinu
7. Nekropola u Golubovcima
8. Stara gradina kod Smokovca
9. Ostaci gradine Kabalj
10. Međeđa glava
11. Gradina Jažjak na Rogamskim stranama
12. Utvrđenje Samobor
13. Staro malisorsko groblje Vuksanlekić
14. Gradina Đuteza
15. Divan grad
16. Merćes
17. Nikolj crkva, Golubovci
18. Crkve u Lekićima
19. Crkva Sv. Paraskeve, Golubovci
20. Crkva Sv. Paraskeve, Mahala
21. Crkva Sv.Đorđa, Berislavci
22. Crkva Sv. Dimitrija, Bijelo Polje
23. Crkva Sv. Petke, Kurilo
24. Crkva na Valezi, Berislavci
25. Crkva Sv. Makaveja, Tološi
26. Crkva Sv. Đorđa u Momišićima i 42 Novomučenika Momišićka
27. Crkva Vaznesenja Gospodnjeg, Momišići
28. Crkva Sv. Arhanđela Mihaila, Doljani
29. Crkva Sv. Nikole, Gornji Medun
30. Crkva Sv. Dimitrija, Orahovo
31. Crkva Sv. Nikole, Kličica, Bezjovo

32. Crkva Vaznesenja Gospodnjeg, Kržanja
33. Crkva Vaznesenja Gospodnjeg ili Sv. Spasa, Stravče
34. Crkva Sv. Nikole, Momče
35. Crkva Sv. Proroka Ilije, Raći
36. Crkva Sv. Arhiđakona Stefana, Fundina
37. Crkva Sv. Bogorodice, Brskut
38. Crkva Sv. Ilije, Kučku Komovi
39. Crkva Sv. Luke, Gostilj
40. Crkva Sv. Ilije, Ponari
41. Crkva Sv. Vaznesenja Gospodnjeg, Kopilje
42. Crkva Sv. Mihaila, Seoce
43. Crkva Sv. Vasilija, Brežine
44. Crkva Sv. Nikole, Buronji
45. Crkva Sv. Dimitrija, Buronji
46. Crkva Sv. Nikole, Parci
47. Crkva Sv. Petke, Progonovići
48. Crkva Sv. Nikole, Gornji Kokoti
49. Kuća (čardak) Abdovica
50. čardak Kurpuljevica
51. Vezirov most na Morači
52. Zgrada prve centralne banke u Podgorici
53. Kuća Marića, Mataguži

ŠAVNIK

Sakralni objekti

Potencijalna kulturna dobra na području opštine Šavnik predstavljaju, u prvom redu, brojne grobljanske crkve. Za jedan broj takvih objekata potrebno je predvidjeti arhitektonska i arheološka istraživanja kako bi se u postupku stručne obrade valorizovao njihov kulturno historijski značaj. U skladu sa navedenim, kroz predložene načine sprovođenja plana i odgovarajuće priloge potrebno je predvidjeti valorizaciju i mjere zaštite naročito za slijedeće:

- Crkva sv. Đorđa, Tušina
- Nekropola stećaka i crkva Uspenja Bogorodice u Pošćenju
- Crkva sv. Đorđa, Previš
- Crkva sv. Arhangela Mihaila, Duži iz 18. vijeka (odnedavno posve_ena sv. Savi)
- Crkva sv. Proroka Ilije, Komarnica 1890.
- Crkva sv. Đorđa, Grabovica, 1875
- Crkva sv. Petra i Pavla, Mokro 1875.
- Crkva sv. Đorđa, Dobro Selo, 1871.
- Crkva sv.Đorđa, Godijelji, 1873.
- Crkva sv. Đorđa, Bukovica 1885.
- Crkva sv. Đorđa, Dubrovsko, obnovljena 1906.
- Crkva sv. Arhangela Mihaila, Pridvorica, 1908.
- Crkva sv. Arhangela Mihaila, Miloševići 1909
- Crkva sv. Đorđa, Timar 1873.

Inženjerska arhitektura

- Ostaci karavanskog puta Dubrovnik - Carigrad
- Odov most na rijeci Bijeloj
- Jedan broj manjih drvenih mostova
- Stari rudnik i mala elektrana na ušću Bukovice u Bijelu

Potencijalni arheološki lokaliteti

- područje kanjona Komarnice od sela Duži do Dubrovnog
- ostaci karavanskog puta Dubrovnik - Carigrad na potezu Šavnik - Bukovica (sela Previš - Godijelji - Bijeli mramor - Gornja Bukovica)
- Niz lokaliteta lociranih uz navedeni karavanski put: Bijeli mramor kod Ivice, Lupoglav, Krvava Lokva, Krvavac, Klađe, Rasječeni Kamen, Magareća Stopa:

- Jelovica - Manastirište ispod sela Duži, na ušću Komarnice i Pridvorice;
- Mramorje iz Srednjeg vijeka u selu Bijela, između Radovića Polja i rijeke Bijele;
- Nekropola stećaka locirana uz crkva Uspenja Bogorodice u Pošćenju;
- Kričko groblje u Bijeloj;
- Kričko groblje u Grabovici;
- tumuli na lokaliteima u okolini sela Dubrovsko.

Memorijalni objekti

Prema podacima Republi_kog zavoda za zaštitu spomenika kulture na Cetinju može se konstatovati da su

zaštićeni i upisani u registar sljedeći memorijalni objekti (Spomenici i spomen obilježja crnogorskih oslobodilačkih ratova i NOB-a) locirani u opštini Šavnik:

1. Spomen PLOČA u vezi borbi sa italijanskim divizijama, Krново
2. Spomen ČESMA „Dobra Voda“ sa pločom, Timar
3. Zgrada Tomice Cerovića, Vrtoč Polje
4. Zgrada škole, Pošćenje
5. Zgrada u kojoj je za vrijeme Rata izginula Drobnyačka četa, Sinjajevina
6. Spomenik palim borcima, Boan
7. Mjesto pogibije Smail age Čengića, Mljetičak
8. Vilina Pećina, Timar
9. Pećina, Mokro

Spomenik Kričkom vojvodi na planini Ivici, iznad gornje Bukovice, je memorijalni objekat koji nije na popisu memorijalnih objekat upisanih u Registar tako da ocjenu njegovog značaja treba uskladiti sa odredbama Zakona o spomen obilježjima (Sl.list CG br.40/08) kojim su regulisane sve radnje vezane za ovu vrstu nasljeđa naše novije istorije.

ULCINJ

I kategorija

1. Stari grad Ulcinj
2. Srednjovjekovni grad Šas

II kategorija

3. Crkva - Džamija, sagrađena u XVI vijeku kao crkva, zatim džamija, a danas je u objektu
4. Arheološki muzej Ulcinja

III kategorija

5. Saborna crkva sv. Nikole
6. Sahat kula
7. Pašina džamija
8. Pašina kuća s tavanicom u duborezu
9. Glavna džamija „Namazđah“
10. Kruče - arheološki lokalitet
11. Crkva sv.Nikole, pod Bijelom gorom

Objekti i lokacije od potencijalnog spomeničkog značaja- evidentirani objekti

1. Crkva sv.Vasilija Ostroškog, Zoganje iz 1932 godine. obnovljena. 1990. godine
2. Crkva sv.Josifa na Bijeloj Gori iz 1875. godine
3. Crkva sv. Đura u mjestu Sveti Đorđe na Bojani iz 1648. godine obnovljena1980. godine sa neznanim grobovima u podu crkve
4. Crkva sv.Ivana Krstitelja, Donja Klezna, obnovljena 1985. godine
5. Crkva sv.Nikole, Zoganje iz srednjeg vijeka, nanovo ozidana 1970. godine
6. Crkva sv.Đorđa, Zoganje
7. Ostaci crkva sv.Ivana u Sajmiri (Salč) iz 1841. godine
8. Ostaci crkve sv.Petra i Pavla u Salču iz 1841. godine
9. Kapela sv.Nikole u Reču iz 1976. obnovljena na temeljima crkve iz 1648. godine
10. Crkva sv.Nikole, Štoj iz 1857. godine, obnovljena 1942. godine i 1988. godine Po nekima tu je bio benediktinski samostan.
11. Amam u Ulcinju
12. Dva turbeta u gradu

13. Džamija Bregut podigao turski oficir 1783. godine
14. Džamija Ljamet - Ljamina u centru grada iz 1689 godine
15. Džamija u Vrh Pazaru iz 1728. godine
16. Džamija u Donjim Kravarima iz 1875. godine
17. Džamija u Brajši iz 1785. godine
18. Džamija u Sukobinu iz 1820. godine, na njenim temeljima podignuta nova nakon zemljotresa.
19. Džamija u Donjem Rastišu iz 1801. godine, podignuta nova
20. Džamija u Selite iz 1835. godine
21. Džamija Štodra iz 1835. godine
22. Džamija u Šasu iz 1880. godine
23. Džamija u Midama je iz 1916. godine, podignuta na temeljima starije crkve
24. Džamija u Krutama iz 1807. godine
25. Džamija u Leskovcu iz 1893. godine, na njenim temeljima nova
26. Džamija u Klezni iz 1917. nova na starim temeljima
27. Džamija u Zoganju iz 1760. godine, na njenim temeljima nova
28. Džamija u Pistuli iz 1890. godine
29. Džamija u Kolonzi iz 1813. godine
30. Džamija u Kručama iz 1890. godine
31. Ostaci džamija - Džamija Meraja iz 1779. Marinare iz XVIII v i u Meterizima u Ulcinju
32. selo Možura.

Objekti i lokacije od potencijalnog spomeničkog značaja-arheološki lokaliteti

Na teritoriji ulcinjske opštine, tokom rekognosciranja opštine Ulcinj obavljenog 1978. i 2009. godine, konstatovana su 44 registrovana lokaliteta, od čega: 4 bronzanodopska lokaliteta, 20 ilirskih tumula, 2 gradine, 3 rimska lokaliteta, jedna srednjovjekovna nekropoloa, trinaest objekata sakralne arhitekture i jedan objekat fortifikacione arhitekture, kao i više tumula (ilirski kameni tumuli koji su locirani na teritoriji čitave opštine, osim u Ulcinjskom polju i priobalnom dijelu opštine i lokalitet Crveni brijeg) i kamenih humki (kameni mogili i humke na Rumiji).

Na prilazu Ulcinju rekognoscirane su dvije gradine locirane ispred kamenih tumula, - jedna na lokalitetu Gradište, između Gornje i Donje Klezne, a druga na lokalitetu Gjat gomila, na sjeveroistočnoj padini Briske Gore, selo Zoganj.

Razmatrajući razvoj ovog područja može se konstatovati da nije nađeno mnogo rimskog materijala. Uz već navedeni arheološki lokalitet koji predstavlja kulturno dobro (spomenik kulture) - ostatke ville Rustice u Kručima, može se pomenuti lokalitet u Ulcinjskom polju (ostaci četvorougone građevine iz rimskog doba) te lokalitet Čeret gdje se na površini 100 x 100 metara nalaze ostaci zidova od pritesanog kamena.

Takodje valja pomenuti ostrvo za koje se smatralo da predstavlja Stari Ulcinj koji je prikazan na kartama venecijanskog kartografa Coronellija. Nakon istraživačkih radova konstatovano je da ruševni ostaci predstavljaju ostatke manje signalne stanice iz antičkog doba i uvrđenja - osmatračnice iz srednjeg vijeka, kao i jedne jednobrodne crkve sa ozidanom podzemnom grobnicom na zapadnom kraju.

Pažnju zaslužuju i rezultati arheoloških istraživanja obavljenih tokom 2003. godine, kada je utvrđena dispozicija džamije Marinerve na pristanu sa svim elementima kompleksa (trijem sa otvorenim arkadama i voltovima, minaret, prostrano dvorište sa naglašenom ulaznom kapijom te vjerovatno džamijska česma) podignute po svemu sudeći na samom kraju XVII ili u prvoj polovini XVIII vijeka.

Podvodni arheološki lokaliteti

Podvodni arheološki lokaliteti nalaze se u blizini sljedećih lokacija:

- Stari grad Ulcinj
- Uvala Valdanos
- Krš od Đerana
- Velika plaža
- Rijeka Bojana

Objekti i lokacije od potencijalnog spomeničkog značaja - **industrijska arhitektura**

Većina primjera objekata industrijske ili proizvodne funkcije predstavljaju segmente tradicionalne arhitekture. Uz stare mlinove za masline, mlinove i ostave za žito, guvna za vršidbu, bistjerne u bezvodnim selima, vodenice u selima sa dosta vode i slične objekte, koji su, u skladu sa tradicionalnim tipološkim karakteristikama sela predstavljali njihov sastavni dio, jedinstven primjer tradicionalnog

graditeljstva odnosno predstavlja pojava kalimera ribolova. Ovaj tradicionalni način lovljenja ribe, sa karakterističnim drvenim konstrukcijama- kolibama ima važan ekonomski značaj i predstavlja još jedan jedinstven tradicionalni primjer interakcije čovjeka sa prirodom.

Ulcinjnska solana zauzima površinu od 1.468 ha slanih bazena, kanala i nasipa. Napravljena je 1934. godine isušivanjem močvare koja se nazivala Zoganjsko blato. Pored samog ulaza u kompleks locirana je stara upravna zgrada, objekat sa izraženim ambijentalnim i spomeničkim vrijednostima kojem je dodjeljena nova funkcija. Objekat je sada informativni centar sa Muzejem solane. Kompleks je prilagođen turističkoj funkciji, pa su postavljene osmatračnice, kule i pješačke staze. Upravna zgrada (današnji muzej) je objekat sagrađen u isto vrijeme kada je građena solana. Izgradio je Gvido Gvizigovi po uzoru na upravne zgrade evropskih solana. Objekat je sačuvao originalni izgled, a takođe je sačuvana i originalna konstrukcija, interesantna zbog toga što je objekat temeljen na

šipovima Ova zgrada zajedno sa slanim bazenima predstavlja jedinstven primjer industrijske arhitekture na ovim prostorima. Potrebno je predvidjeti i slijedeće:

Objekti i lokacije od potencijalnog spomeničkog značaja - **tehnička arhitektura**

Tehnička arhitektura na ovom području značajna sa aspekta očuvanja istorijskih, kulturnih i ambijentalnih vrijednosti predstavljena je u prvom redu ostacima starih puteva, starim mostovima, te raznim šančevima:

- U naselju Gornja Klezna evidentirano postojanje ostataka trase puta i kamenog mosta iz turskog perioda. Moguće je da se trasa podudarala sa srednjovjekovnim putem Ulcinj - Vladimir.
- Evidentirana je trasa kasno srednjovjekovnog puta koji ide prema Šasu preko ranije opisanog mosta iz 19. Vijeka. Širina puta je oko 3 m. i moguće je da se poklapa sa ranijom (srednjovjekovnom) trasom.
- Na lokaciji Međureč na prevoju sa desne strane puta za Međureč locirani su ostaci austrougarskog utvrđenja - kule. Ova kula je bila granična kula u crnogorsko-turskim ratovima.

Objekti i lokacije od potencijalnog spomeničkog značaja - **tradicionalna arhitektura**

U opštini Ulcinj izdvajaju se, u širem smislu gledano, tri oblika stanovanja: urbani, poluurbani i ruralni. Prvi oblik obuhvata Ulcinj, Štoj i Kruče, drugi obuhvata prigradska naselja Bratica, Kodre, Kolonza, Pistula, Zoganje, Krute, Vladimir itd., a treći je ruralni tip koji je karakterističan za većinu ostalih naselja opštine Ulcinj.

Objekti i lokacije od potencijalnog spomeničkog značaja- memorijalni objekti

Prema podacima Republičkog zavoda za zaštitu spomenika kulture na Cetinju, u opštini Ulcinj evidentirano je tri spomen objekta, jedanaest spomen obilježja i pet spomen bisti.

I Spomen objekti

1. Spomenik na Bijeloj Gori kod Ulcinja posvećen trinaestorici strijeljanih partizana. Ovaj spomenik treba da se izmjesti sa postojeće lokacije na drugu odgovarajuću lokaciju u podnožju brda Bijela Gora uz novi magistralni put.
2. Spomenik u Vladimiru kod Ulcinja, posvećen poginulim učesnicima NOR s ovog područja.
3. Spomenik „Sloboda“ planiran poginulim Ulcinjanima na lokaciji Pinješ-Pristan iznad ljetnje bašte kod gradske plaže.

II Spomen obilježja

1. Spomen obeležja (spomen ploča) Marku Nuculoviću, ispod Starog grada na obali gradske plaže Pristan. Objekat je posvećen Nuculoviću koji je strijeljan 1941. godine u Ulcinju.
2. Spomen obeležje na kući Nikole Đakonovića u Meterizima, posvećeno aktivnosti KPJ i SKOJ.
3. Spomen obeležje (spomen ploča) na staroj zgradi Skupštine opštine - Velimiru Bogojeviću iz Ulcinja,
4. Spomen obeležje (spomen ploča) na staroj kući revolucionara iz Ulcinja Boška Strugara
5. Spomen obeležje (spomen ploča) na kući Spase Strugara u Novoj Mahali
6. Spomen obeležje (spomen ploča) na kući Minje Nikolaidisa u Novoj Mahali Ulcinj
7. Spomen obeležje u osnovnoj školi „Boško Strugar“ (Meterizi) posvećeno stogodišnjici postojanja i rada ove škole i poginulim učesnicima i prosvetnim radnicima u NOR.
8. Spomen obeležje (spomen ploča) u osnovnoj školi u Pistuli kod Ucinja, posvećeno partizanima i rodoljubima NOR-a Bedriji Elzegiću, Dulju Abazoviću, Nikoli Božoviću i njegovom sinu Andriji, koji su strijeljani 1943.godine.
9. Spomen obeležje u Pistuli, lokalitet Crveni Brijeg, posvećeno formiranju Prvog partizanskog odreda.

10. Spomen obeležje (spomen ploča) ispred granične karaule JNA u Sv.Đorđu na rijeci Bojani,
11. Spomen obeležje postavljeno ispred Narodne biblioteke „Ulcinj“, Mirku Srzentiću I

II Spomen biste

1. Spomen-bista u parku na obali gradske plaže Pristan, podignuta borcu NOR i revolucionaru Nikoli Đakonoviću.
2. Spomen-bista u Osnovnoj školi „Boško Strugar“ u Ulcinju posvećena Bošku Strugaru iz Ulcinja.
3. Spomen-bista ispred upravne zgrade Skupštine opštine Ulcinj posvećena prvom predsjedniku Sreskog narodnog odbora Ulcinja, prvoborcu i revolucionaru NOR Vidu Matanoviću iz Ulcinja.
4. Spomen-bista u krugu OUR Solana „Bajo Sekulić“ kod Ulcinja posvećena Baju Sekuliću iz Danilovgrada.
5. Spomen-bista ispred zgrade Doma zdravlja, posvećena Bogdanu Vujoševiću iz Ulcinja.

Ministarsvo održivog razvoja i turizma radni tim

Rukovodilac izrade projekta „Mapiranje i tipologija predjela Crne Gore“

- Sanja Lješковиć Mitrović, dipl.ing.pejz.arh.

Koordinator

- Nevena Daković, dipl.ing.arh.

Članovi ekspertskeg tima

- Vojislavka Đurđić Popović, dipl.prost.planer
- Marina Izgarević, dipl.ing.el.

RZUP radni tim

Rukovodilac radnog tima

- Željka Čurović, dipl.ing.pejz.arh.

Članovi ekspertskeg tima

- Prof. Dr. Jasminka Cvejić, dipl.ing.pejz.arh.
- Dr. Aleš Mlakar, dipl.ing.pejz.arh.

Ekspert za životnu sredinu

- Dr. Milić Čurović, dipl.ing.šumarstva

Članovi operativnog tima

- Milica Berberović, dipl.ing.pejz.arh.
- Marko Jović, dipl.ing.pejz.arh.
- Milena Lješnjak, dipl.ing.pejz.arh.

Koordinator tima

- Dušan Džudović, dipl.ing.arh.